ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\D\Dumas Alexander_Dumas Alexander - Rytíř de Maison-Rouge 2.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Alexander Dumas
Rytíř de Maison-Rouge 2
1. Noční Hlídka

Bylo to večer 10. března 1793.

Na věži Notre-Dame právě odbilo deset hodin. Každý ten úder odlétající jako noční pták z bronzového hnízda se smutně a jednotvárně chvěl v nočním tichu.

Na Paříž se snášela noc, nikoli bouřlivá a přerývaná blesky, nýbrž studená a mlhavá.

Paříž samotná nebyla ta Paříž, jak ji známe dnes, oslňující noc co noc tisíci světly, která se zlatě odrážejí na dláždění, Paříž s pospíchajícími chodci, s radostným šuškáním, s bakchickými předměstími, semeništěm drsných rvaček a zločinů, Paříž - tavicí pec plná hluku a ruchu. Tenkrát byla Paříž město hanby, zastrašené město, v němž se událost řítila za událostí. Jen tu a tam spěchal chodec, aby se rychle dostal z jedné ulice do druhé, do domovních dveří nebo vrat, tak jako běží divoká zvěř štvaná lovci, aby se skryla v doupěti.

Tak vypadala Paříž 10. března 1793.

Než začneme vypravovat o událostech, které se zběhly v našem příběhu, musíme si povědět několik slov, jaké to krajně napjaté poměry proměnily tvářnost kdysi veselého hlavního města.

Po smrti Ludvíka XVI. se Francie znepřátelila s celou Evropou. K třem nepřátelům, s nimiž se střetla už dříve, to jest k Rusku, k rakouské říši a k Piemontu, se připojily Anglie, Holandsko a Španělsko. Jenom Švédsko a Dánsko zachovávaly svou starou neutralitu, samy se ostatně chvěly před Kateřinou II., která právě rdousila Polsko.

Situace byla strašná. Francie ztratila vážnost nejenom jako moc fyzická, ale i jako moc morální po zářijovém masakru a králově popravě 21. ledna. Doslova jako obležené město ji blokovala takřka celá Evropa. Anglie svírala naše pobřeží, Španělsko stálo na Pyrenejích, Piemont a Rakousko v Alpách, Holandsko a Prusko obsadily severní Nizozemí a jen na jediném místě, mezi Horním Rýnem a řekou Escaut, pochodovalo čtvrt miliónu vojáků proti republice.

Naši generálové byli všude na ústupu. Maczinski musel opustit Aix-la-Chapelle a stáhnout se k Lutychu. Steingel a Neuilly byli vrženi zpět do Limburska. Miranda, který obléhal Maëstricht, se stáhl k Tongres. Valence a Dampierre sváděli ústupové bitvy a ztratili velkou část válečného materiálu. Více než deset tisíc dezertérů uprchlo z armády a rozuteklo se po vnitrozemí. Konvent doufal už jenom v Dumourieze, posílal za ním posla za poslem s rozkazy, aby opustil břehy Biesboosu, kde chystal invazi do Holandska, a ujal se velení nad armádou u Meusy.

Francie cítila v Paříži, to jest ve svém srdci, jako živoucí tělo každou ránu, kterou jí zasadil v nejvzdálenějších končinách nepřátelský vpád, vzpoura nebo zrada. Každé vítězství tu roznítilo radostné vzrušení, každá porážka měla vzápětí novou vlnu hrůzovlády. Jistě proto pochopíme, jaký zmatek vyvolávaly zprávy, že naše armády jdou od porážky k porážce.

Předešlého dne, 9. března, bylo v Konventě jedno z nejbouřlivějších zasedání. Všichni důstojníci dostali rozkaz, aby se okamžitě odebrali k svým plukům. Danton, který vždy se svrchovanou odvahou navrhoval nemožné věci, jež se však nakonec kupodivu uskutečnily, vystoupil na tribunu: "Říkáte, že nemáme dost vojáků? Dejme Paříži možnost, aby zachránila Francii, požádejme ji o třicet tisíc mužů, pošleme je Dumouriezovi a Francie bude nejen zachráněna, ale zajistíme i Belgii a dobudeme Holandsko!"

Návrh byl přijat s radostným pokřikem. Ve všech okresech byly vyloženy záznamy k soupisu dobrovolníků a všechny sekce se měly ten večer shromáždit. Všechna divadla byla zavřena, aby lidé nemohli jít po zábavě, a na radnici byl vztyčen černý prapor.

Do půlnoci se zapsalo do seznamů pětatřicet tisíc dobrovolníků.

Jenomže se stalo zase něco podobného jako v zářijových dnech: dobrovolníci, kteří se hlásili do armády, žádali v každé sekci, aby před jejich odchodem byli potrestáni zrádci.

Zrádci, to byli ve skutečnosti kontrarevolucionáři, tajní spiklenci, kteří zevnitř ohrožovali revoluci, ohroženou už zvenčí. Snadno ovšem pochopíme, že slovo zrádce nabývalo rozsah, jaký mu dávaly extrémní strany, které v tu dobu pustošily Francii. Zrádce byl ten, kdo byl slabší. Girondisté byli slabší. Stoupenci Hory, montagnardi, se tedy usnesli, že girondisté budou zrádci.

Nazítří - bylo to právě 10. března - byli všichni poslanci Hory na zasedání. Ozbrojeni jakobíni se vrhli na tribuny a vyhnali odtud ženy. Do Konventu se dostavil starosta v čele městské rady, potvrdil zprávu komisařů Konventu o vlasteneckém smýšlení občanů a opakoval žádost jednomyslně vyslovenou včera, aby byl zřízen mimořádný tribunál k soudu nad zrádci.

S velkým pokřikem žádali poslanci, aby komise ihned podala zprávu. Komise se tedy shromáždila a už za deset minut přišel Robert Lindet oznámit, že bude jmenován tribunál složený z devíti soudců a nezávislý na zákonech, tribunál, který bude mít právo opatřit si důkaz viny jakýmkoliv způsobem. Bude rozdělen na dvě sekce, takže bude zasedat nepřetržitě na vyzvání Konventu, anebo i sám o své újmě bude stíhat ty, kdo se pokusí klamat lid.

Jak vidíme, pravomoc tohoto tribunálu byla obrovská. Girondisté pochopili, že to znamená jejich zkázu. Povstali jako jeden muž.

"Raději zemřeme," volali, "než bychom dali souhlas k takové benátské inkvizici."

Montagnardi žádali, aby se okamžitě přistoupilo k hlasování.

"Ano, hlasujme," vykřikl Féraud, "ať ukážeme světu ty, kdo chtějí vraždit nevinné lidi pod pláštíkem zákona."

Přistoupilo se k hlasování a proti všemu nadání se většina usnesla: 1. aby byly zřízeny poroty, 2. aby byli porotci vybráni ve stejném počtu z každého departementu, 3. aby byli porotci jmenováni Konventem.

V okamžiku, kdy byly tyto tři návrhy přijaty, ozval se venku velký hluk. Konvent si už zvykl na časté návštěvy pařížské lůzy. Nechal se tedy ptát, čeho si lid žádá. Odpověděli mu, že dobrovolníci, kteří společně obědvali v obilní tržnici, žádají, aby jim bylo dovoleno defilovat před Konventem.

Hned byly otevřeny brány a šest set poloopilých mužů, ozbrojených šavlemi, pistolemi a píkami, se vhrnulo do sněmovny, defilovalo za ohromného potlesku před pány poslanci a s velkým halasem žádalo smrt zrádcům.

"Ano," odpověděl jim Collot d'Herbois, "ano, přátelé, přes všechny intriky zachráníme vás i svobodu."

Provázel ta slova výhružným pohledem upřeným na girondisty. Ti hned pochopili, že ještě zdaleka nevyvázli z nebezpečí.

A opravdu, sotva zasedáni Konventu skončilo, rozběhli se montagnardi do všech klubů, zvláště ke cordelierům a jakobínům, a všude žádali, aby byli zrádci postaveni mimo zákon a povražděni ještě té noci.

Žena Louvetova bydlela v ulici Saint-Honoré nedaleko jakobínů. Slyšela výhružný řev, rozběhla se k jakobínům, kde se dozvěděla, co se chystá, a s chvatem běžela varovat svého muže. Louvet se ozbrojil a spěchal ode dveří k dveřím, aby varoval své přátele. Nikoho však nenašel doma a jenom od sluhy jednoho z nich se dozvěděl, že jsou u Pétiona. Louvet se bez meškání rozběhl k Pétionovi a nalezl tam girondisty, jak se pokojně radí o dekretu, který chtěli nazítří navrhnout. Náhodná většina, které dnes dosáhli, je zmátla natolik, že se domnívali, že jejich návrh bude přijat. Louvet jim sdělil, co se chystá, co se proti ním kuje u jakobínů a cordelierů, neskrýval jim své obavy a naléhavě jim doporučoval, aby i oni učinili nějaká energická opatření.

Pétion se zvedl, a jak ho nic nemohlo přivést z rovnováhy, klidně přistoupil k oknu, otevřel je, podíval se na nebe, natáhl ruku z okna, a když viděl, že je mokrá, prohlásil:

"Prší, dnes v noci se nic nestane."

Pootevřeným oknem bylo slyšet poslední údery hodin, odbíjejících desátou.

To se tedy dálo v Paříži v předvečer 10. března a po celý ten den. Pohleďme teď, co se děje 10. března večer v protivné tmě a v hrozivém tichu. Domy, které měly být příbytkem živých, ztichly a ztemněly a podobaly se hrobům, v nichž jsou už jenom mrtví.

Jedinými obyvateli města, kteří se odvážili do ulic, byly hlídky Národní gardy, a to ještě před nimi kráčeli rozvědčíci s nasazenými bajonety. Také ozbrojení občané různých sekcí semknutí v houfech byli ještě na ulicích a konečně četníci, kteří prohledávali všechny kouty a kdekterý pootevřený vchod do domu. Kdekdo cítil, že se chystá cosi neslýchaného a hrozného.

Drobný mrazivý deštík, který upokojil Pétiona, ještě zhoršoval mrzutou náladu strážců, kteří se hotovili k boji, když se měli navzájem potkat, a kteří vyslovovali hesla, podle nichž se poznávali, s nedůvěrou, pomalu a nevraživě. A když se po takovém setkání hlídky rozcházely, ohlížely se s obavou, zda jedna druhou zezadu nenapadne.

Nuže, onoho večera, kdy v Paříži vládla jedna z těch panik, jež se ostatně opakovaly tak často, že město si na ně už mohlo zvyknout, onoho večera, kdy se všeobecně tušilo, že mají být povražděni "vlažní" revolucionáři, kteří sice většinou hlasovali pro královu smrt, byť s výhradou, dnes však couvali před popravou královny, uvězněné v Templu s dětmi a královou sestrou, plížila se podél domů v ulici Saint-Honoré jakási žena, zahalená do fialového pláště s černou kožešinou a s hlavou pokrytou či spíše ukrytou v kapuci tohoto pláště. Schovávala se za každým výběžkem zdi, v každém výklenku u domovních vrat, jakmile v dálce spatřila nějakou hlídku. Stála nepohnutě jako socha, zadržujíc dech, dokud hlídka nepřešla. Potom se znovu rozběhla, rychle a ostražitě, dokud ji nové podobné nebezpečí nedonutilo, aby opět tiše a nehybně stanula.

Tak proběhla dík své ostražitosti šťastně část ulice Saint-Honoré, když tu na rohu ulice de Grenelle se náhle srazila nikoli s hlídkou, ale s houfem udatných dobrovolníků, kteří dnes společně hodovali v obilní tržnici a rozohňovali své vlastenectví zdatným popíjením jako jakousi zálohou na budoucí vítězství.

Ubohá žena vyrazila přidušený výkřik a pokusila se vběhnout do ulice du Coq.

"Hej hola, občanko," vtom zvolal vůdce dobrovolníků - tito důstojní vlastenci si totiž už ustanovili vůdce, takovou má člověk potřebu, aby ho neustále někdo komandoval -, "hej hola, kampak se ženeš?"

Prchající neodpověděla a běžela dál.

"K líci zbraň," zavelel velitel, "je to jistě nějaký přestrojený chlapík, aristokrat, který bere roha!"

Ozvaly se dvě tři rány z pušek, naštěstí to vystřelily příliš nejisté ruce, chudák žena přece však z toho mohla poznat, že jde do tuhého.

"Ne, ne," vykřikla, zastavila se a rozběhla se k houfu drobnými krůčky, "mýlíš se, občane, nejsem muž, jsem žena."

"Pojď tedy sem, když se ti to poroučí," nařídil velitel dobrovolníků, "a odpovídej jasně. Kampak kráčíš, líbezná holubičko, takhle pozdě v noci?"

"Nikam, občane, já se vracím."

"Tak ty se vracíš?"
"Ano, občane."
"Na počestnou ženu se vracíš poněkud pozdě, občanko."
"Jdu od nemocné příbuzné."
"Ale jdi, kočičko," ušklíbl se velitel a naznačil rukou pohyb, před nímž žena zděšeně ucouvla. "A kdepak máš občanský průkaz?"
"Průkaz? Co to je, občane, co tím chceš říci?"
"To jsi nečetla dekret komuny?"
"Nečetla."
"A neslyšela jsi, když to ohlašovali?"
"Nic jsem neslyšela. A co proboha ten dekret nařizuje?"
"Za prvé se už neříká proboha, ale pro Nejvyšší bytost."
"Odpusťte, zmýlila jsem se, je to jen starý zvyk."
"Špatný zvyk, aristokratický zvyk, občanko."
"Budu se snažit, abych se napravila, občane. Ale ty jsi říkal ... "
"Říkal jsem, že dekret městské rady nařizuje, aby nikdo nevycházel po desáté večer bez občanského průkazu. Máš občanský průkaz?"
"Nemám.
"Tos ho zapomněla u té nemocné příbuzné?"
"Nevěděla jsem, že se večer nesmí vycházet bez průkazu."
."Tak to tedy půjdeme na nejbližší vachtu, tam všechno pěkně vyklopíš kapitánovi, a bude-li s tebou spokojen, nechá tě odvést dvěma muži domů. Ale jestli nabude nějaký špatný dojem, nechá si tě na strážnici, dokud se věc nevysvětlí. Vlevo v bok, zrychleným krokem kupředu, pochod!"
Zadržená žena zděšeně vykřikla a velitel dobrovolníků hned pochopil, že to s ní patrně nebude tak docela v pořádku.
"Vida, vida," myslel nahlas, "hned bych se vsadil, že jsme chytili nějakou vzácnou kůstku. Tak jenom kupředu, kupředu, má maličká bývalá!"
A uchopil zajatou za ruku, zahákl si ji pod. paží a nedbaje na steny a pláč, vlekl ji na strážnici v paláci Égalité.
Byli už u bariéry Seržantů, když se srazili s vysokým mladým mužem zahaleným v plášť. Objevil se na rohu ulice Croix-des-Petits-Champs právě ve chvíli, kdy se chuděrka znovu pokoušela oblomit prosbami a škemráním velitele dobrovolníků, aby ji pustil na svobodu. Ten ji však vůbec neposlouchal a táhl ji surově dál. Žena sténala hrůzou, ale také bolestí. Mladý muž zahlédl ten zápas, slyšel ženino sténání, přeběhl na druhou stranu ulice a zastavil se před houfcem dobrovolníků.
"Co to děláte s tou ženou," zeptal se muže, kterého pokládal za velitele té skupinky.
"Nestarej se o to a táhni svou cestou!"
"Co je to za ženu, občane, a co na ni chcete?" otázal se mladý muž ještě energičtějším tónem než prve.
"A kdo jsi ty, že nás chceš vyslýchat?"
Mladý muž rozhalil plášť a na jeho vojenské uniformě se zatřpytil nárameník.
"Jsem důstojník, jak vidíte."
"Důstojník . . . Ale jaký?"
"Důstojník občanské gardy."
"Nu dobrá, dobrá, a co je nám po tom," ozval se jeden muž z houfu, "však my víme, co je to zač, důstojníci občanské gardy."
"Co to tam povídá?" ozval se jiný dobrovolník, protahuje slova ironicky jako muž z lidu či spíše z pařížské ulice, kterého to už přestává bavit.
"Povídá," odsekl mladý důstojník, "že si zjedná šavlí úctu k svým nárameníkům, jestliže nárameníky nezjednaly dost velkou úctu k důstojníkovi."
Zároveň neznámý ochránce mladé ženy ustoupil o krok zpět, rozhrnul záhyby pláště a ve světle blízké lucerny se zablýskla čepel těžké pěšácké šavle. Rychlým pohybem, který prozrazoval, že je na takovéhle šarvátky zvyklý, uchopil velitele dobrovolníků za límec, nasadil mu hrot šavle na hrdlo a usmál se.
"Tak a teď si můžeme pohovořit jako dobří přátelé."
"Ale občane . . . ," kroutil se a snažil se vyprostit velitel dobrovolníků:
"Dej si pozor, jestli se hneš nebo jestli někdo z tvých lidí udělá něco, co se mi nebude líbit, proženu ti břicho šavlí."
Dva muži z houfu dobrovolníků zatím drželi neznámou ženu.
"Ptal ses mě, kdo jsem," pokračoval důstojník, "a nemáš na to právo, protože nevelíš řádné vojenské hlídce. Ale já ti to řeknu. Jmenuji se Maurice Lindey. 10. srpna jsem velel dělostřelecké baterii. Jsem poručík Národní gardy a sekretář sekce Bratří a Přátel. Spokojen?"
"Ale občane poručíku," skuhral velitel dobrovolníků, který pořád ještě cítil na hrdle hrot šavle, "tohle je tedy jiná věc. Jestli jsi opravdu ten, kdo říkáš, jestli jsi dobrý vlastenec . . . "
"Nu vidíš, však já jsem věděl, že se domluvíme. A teď mně zas pověz ty, proč ta žena křičela a co s ní děláte?"
"Vedeme ji na strážnici."
"A proč ji vedete na strážnici?"
"Protože nemá občanský průkaz a protože městská rada nařídila, aby byl zatčen každý, kdo se bez občanského průkazu objeví po desáté večer na pařížských ulicích. Zapomínáš, občane, že vlast je v nebezpečí a že nad radnicí vlaje černý prapor."

"Nad radnici vlaje černý prapor a vlast je v nebezpečí proto, že dvě stě tisíc otroků táhne na Francii," odpověděl důstojník, "a nikoli proto, že nějaká žena běhá po desáté večer po pařížských ulicích. Ale na tom nezáleží, občané, rozkaz je rozkaz a vy jste v právu, a kdybyste mě to byli řekli hned, mohli jsme si to vysvětlit stručně a jasně a bez takových orací. Je to v pořádku, když je člověk vlastenec, ale vlastenec nemusí být ještě nezdvořák, a myslím, že občané mají mít v úctě v první řadě ty důstojníky, které si sami zvolili. A teď si odveďte tu dámu kam chcete, nebudu vás zdržovat."

"Ach, občane," vykřikla žena, která sledovala celou tu slovní půtku s nejvyšší úzkostí, a uchopila Maurice za rukáv, "ach, občane, nevydávejte mě na milost a nemilost těm hrubcům a opilcům!"

"Jak si přejete," pokrčil rameny Maurice, "zavěste se do mě, zavedu vás na strážnici."

"Na strážnici?" vyjekla žena, "a proč mě chcete vést na strážnici, když jsem nikomu nic neudělala!"

"Dovedeme vás na strážnici," řekl Maurice, "nikoli proto, že jste někomu něco udělala nebo že bychom snad měli podezření, že byste něco mohla udělat, ale prostě jen proto, že se nesmí vycházet po desáté večer bez občanského průkazu a vy nemáte občanský průkaz."

"Ale pane, já jsem to nevěděla . . . "

"Občanko, na strážnici najdete řádné lidi, kteří uznají vaše důvody. Nemusíte se ničeho bát."

"Pane," zašeptala žena a přitiskla se vší silou k důstojníkovi, "nebojím se, že mě bude někdo urážet, bojím se, že po mně bude veta. Zavedete-li mě na strážnici, jsem ztracena."

2. Krásná neznámá

V tom zašeptání byla taková hrůza a zároveň takové vědomí vlastní důstojnosti, že sebou Maurice trhl. Chvějící se ženský hlas mu pronikl až k srdci jako elektrická jiskra.

Otočil se k dobrovolníkům, kteří si začínali šuškat. Zřejmě je hnětlo, že je jediný muž udržel v šachu, a hrozně rádi by si alespoň ve vlastních očích znovu dobyli ztracenou vážnost. Bylo jich osm na jednoho. Tři z nich měli pušky, ostatní pistole a píky. Maurice měl jenom šavli. Byl by to snadný zápas.

Zajatá to sama pochopila, sklonila hlavu a zavzdychala.

Maurice tu stál nerozhodně, zamračený, s pohrdavým výrazem a tasenou šavli. Zápasil v něm cit muže, který mu velel hájit ženu, s povinností občana, jež mu přikazovala, aby ji vydal.

Tu se zaleskly na rohu ulice des Bons-Enfants hlavně několika pušek a zazněl odměřený krok vojenské hlídky. Jakmile zpozorovala náš hlouček, zastavila se asi na deset kroků a desátník, který hlídce velel, zvolal:

"Kdo tam?"

"Přítel," vykřikl Maurice, "přítel! Pojď blíž, Lorine!"

Muž, jemuž byla adresována tato výzva, se okamžitě přiblížil v čele svých osmi mužů.

"Ach, to jsi ty, Maurici," zvolal vesele. "Ach, ty prostopášníku, co děláš v tuhle dobu na ulici?"

"Jdu ze sekce Bratří a Přátel."

"To známe. A jdeš do sekce sester a přítelkyň

Vězte, krásko má,
v půlnoční že chvíli
ruka oddaná,
ruka, kterou milý
nocí tápe k cíli,
tiše odsune
závory vám z dveří,
jejichž vězněm jste,
sotva se noc zšeří.

Tak co, nemám pravdu?"

"Jsi na omylu, kamaráde, šel jsem rovnou domů, tu jsem spatřil, jak se tato občanka snaží vyprostit z rukou občanů dobrovolníků. Zastavil jsem se a zeptal se, proč ji zadrželi."

"To jsi celý ty," rozesmál se Lorin.

"Takový je mrav francouzských kavalírů."

Potom se poetický desátník obrátil k dobrovolníkům a zeptal se:

"Proč jste ji chtěli zadržet?"

"Už jsme to řekli občanu poručíkovi. Neměla občanský průkaz."

"To je hrozný zločin," pokrčil rameny Lorin.

"To neznáš nařízeni komuny?"

"Ale znám, znám, ale znám také dekret, který tento dekret ruší."

"Jaký dekret?"

"Poslouchej:

Na Pindu i na Parnase
dovoluje Lásky řád
Mládí, Půvabu a Kráse

cestou svou se volně brát
bez propustky
v každém denním čase.

Co říkáš tomuhle dekretu, občane? Mně se zdá, že na něm něco je."

"To je, ale nemyslím, že by se na něm nechalo stavět. Za prvé nebyl otištěn v Úředním listě, za druhé nejsme na Pindu ani na Parnase, není den, ale noc a konečně není jisté, zda občanka je opravdu mladá, krásná a půvabná."

"A to bych se vsadil, že je," zasmál se Lorine. "Poslyš, občanko, dokaž, že mám pravdu, sundej ten čepec, aby se mohl každý přesvědčit, že vyhovuješ podmínkám mého dekretu."

"Ach, pane," zaúpěla mladá žena a přitiskla se k Mauriceovi, "když jste mě ochránil před mými nepřáteli, zachraňte mě také před svými přáteli, prosím vás úpěnlivě."

"Tady to máte, tady to máte," vykřikl velitel dobrovolníků, "vidíte, že se schovává! Nic bych za to nedal, že to je nějaká aristokratická špiónka, nějaká ničemnice, nějaká noční můra."

"Ach, pane," vykřikla mladá žena, vykročila kupředu a na světle pouliční lucerny odhalila svou tvář, okouzlující mládím, krásou a ušlechtilostí. "Cožpak bych mohla takhle vypadat, kdybych byla to, zač mě pokládají?"

Maurice jako by zasáhl blesk. Nikdy se mu ani nesnilo o takové kráse. Podobný obličej ještě v životě neviděl. Říkáme neviděl, protože si neznámá zakryla obličej stejně rychle, jako jej odhalila.

"Lorine," pošeptal Maurice příteli, sotva se trochu vzpamatoval, "řekni, že dovedeš zatčenou sám na strážnici. Máš na to právo, jsi velitel hlídky."

"Dobrá," usmál se mladý desátník, "mně je všechno jasné, nemusíš mi nic říkat dvakrát."

Potom se otočil k neznámé ženě.

"Tak půjdeme, má krásná, když jste nám nemohla podat důkaz, že jste věrně poslušná nařízení městské rady, musíte jít s námi."

"Jak to, s vámi?" ozval se velitel dobrovolníků.

"Zavedeme občanku na strážnici do radnice, kde dnes máme službu, tam se už dozvíme, co je zač."

"To zas ne, to zas ne," odsekl velitel dobrovolníků. "Patří nám a odvedeme si ji my."

"Ale občané, občané," smál se Lorin, "uvidíte, že dojde k hádce."

"Dojde, nedojde, hněvejte se nebo ne, nám je to u všech hromů úplně fuk. My jsme opravdoví vojáci republiky, vy si tady patrolujete po ulicích a my jdeme prolévat krev na hranice."

"Dejte si pozor, abyste ji neprolili hned na cestě, mohlo by se vám to stát rovnou tady, kdybyste nebyli dost zdvořilí!"

"Zdvořilost je aristokratická ctnost a my jsme sansculotti," vykřikovali dobrovolníci.

"Jděte do háje," smál se Lorin, "a nemluvte takhle před dámou. Jakpak kdyby to byla Angličanka? Nezlobte se, že to takhle říkám, můj krásný noční ptáčku," obrátil se dvorně k neznámé,

"vždyť jeden básník pěl
a v kradmém šeptnutí
to po něm říkáme my,
bídná echa jeho:
zem anglická je hnízdo labutí,
jež zprostřed rybníka ční nesmírného."

"Teď ses prozradil," zvolal velitel dobrovolníků, "doznal ses, že jsi Pittova kreatura, bídný anglický žoldák, ni ... "

"Tiše, tiše," řekl Lorin, "nerozumíš poezii, drahý příteli, budu s tebou raději mluvit řečí úřední. Víš, my jsme národní gardisté, mírní a trpěliví, ale jsme děti Paříže, a když nás někdo dohřeje, ať si nás nepřeje!"

"Madam," řekl Maurice, "vidíte, co se děje, a tušíte patrně, k čemu tady dojde. Za několik okamžiků se tady bude tucet lidí pro vás zabíjet. Stojí za to věc, kterou chtějí vaši obránci hájit, stojí za to, aby se za ni prolévala krev?"

"Pane," sepjala neznámá ruce, "mohu vám jen říci, necháte-li mě zatknout, vzejde z toho pro mě a pro mnoho lidí tak velké neštěstí, že vás na kolenou prosím, abyste mě raději probodl a hodil mou mrtvolu do Seiny, než byste mě opustil."

"Dobrá, madam," odpověděl Maurice, "beru to na sebe."

Pustil ruku neznámé krásky a otočil se k národním gardistům.

"Občané," rozkázal, "jako váš důstojník, jako vlastenec, jako Francouz vám přikazuji bránit tuto ženu. A ty, Lorine, jestliže se tahle sebranka jenom hne, pusť se do ní s bajonety!"

"Připravte zbraň!" zavelel Lorin.

"Ach, můj Bože, můj Bože!" vykřikla neznámá, zakryla si rukama oči a opřela se o zeď, "můj Bože, chraň ho, chraň ho!"

Dobrovolníci se pokusili postavit na odpor. Jeden z nich dokonce vypálil z pistole a koule proletěla Mauriceovi kloboukem.

"Bodák vztyč a na ně!" velel Lorin.

Ve tmě se rozpoutal zápas, ozvaly se dva tři výstřely, rozlehl se křik, padaly nadávky a kletby. Nikdo však nepřiběhl, protože, jak jsme už řekli, se této noci čekal všeobecný masakr a lidé si mysleli, že to snad už začalo. Několik oken se pootevřelo, ale hned zase zavřelo.

Dobrovolníků bylo miň a byli hůře ozbrojení, a tak byli za chvíli přemoženi. Dva nebo tři byli trochu raněni, zbylé

čtyři přilepili národní gardisté na zeď tím, že jim drželi na prsou bajonety.

"Tak," řekl Lorin, "a teď budete mírní jako ovečky. A tebe, občane Maurici, pověřuji, abys tu ženu dovedl na radnicí. Ručíš za ni, to ti je snad jasné."

"Ručím," řekl Maurice a šeptem dodal:

"Heslo?"

"U všech čertů," poškrábal se Lorin za uchem, "tak ty chceš ještě heslo . . . Vidím ti až na dno tvé černé duše."

"Bojíš se, že ho zneužiji?"

"Dělej si s ním co chceš, je to tvá věc."

"Řekneš mi je tedy?"

"Řeknu ti je hned. Nejprve však musíme poslat k čertu tyhle chlapíky. Až se jich zbavíme, nebude mi na obtíž dát ti několik moudrých rad."

"Dobrá, počkám."

Lorin se vrátil k svým gardistům, kteří pořád ještě drželi dobrovolníky v šachu.

"Tak co, máte toho dost?"

"Ach, ty pse girondinský," zasyčel velitel dobrovolníků.

"To se mýlíš, kamaráde, my jsme lepší sansculotti než ty, protože patříme k thermopylákům a tomu klubu nikdo nemůže upírat vlastenecké nadšení. Nechte ty občany běžet," otočil se k svým gardistům, "teď už snad nás mají za poctivé vlastence a občany."

"Copak o vás nejde, ale ta žena opravdu vzbuzuje podezření."

"Kdyby na tom něco bylo, byla by utekla, když jsme se rvali, a nečekala by tu, jak to dopadne."

"Hm, to zas má občan z Thermopyl pravdu," zahučel jeden z dobrovolníků.

"Ostatně se to dozvíme, neboť můj přítel ji dovede na strážnici a my se zatím můžeme jít trochu napít na zdraví národa."

"Že bychom se šli napít?" zeptal se velitel dobrovolníků.

"No a proč ne? Já mám dost velkou žízeň a vím o jedné správné hospodě na rohu ulice Thomas-du-Louvre."

"A cože jsi to neřekl, občane, hned? Poštěkali jsme se, protože jsme nevěřili, že bys byl opravdový vlastenec, ale protože se to prokázalo, můžeme se ve jménu národa a zákona vzít kolem krku."

"Tak se chytneme kolem krku!" vykřikl Lorin.

A dobrovolníci se začali objímat s národními gardisty s náramným nadšením. V těch dobách se lidé právě tak snadno vrhali jeden druhému do náručí, jako si usekávali hlavy.

"Tak vzhůru, přátelé," volali jeden přes druhého, "vzhůru do ulice Thomas-du-Louvre!"

"A co s námi," pokřikovali oba ranění, "to nás tady necháte tak?"

"To by tak hrálo, nechat vás tady," utěšoval je Lorin, "opustit udatné muže, kteří utržili ránu v boji pro vlast, v boji proti vlastencům, to je pravda, ale omylem, a to je taky pravda. Pošleme pro vás nosítka. Zatím si zazpívejte Marseillaisu, ta vás přivede na jiné myšlenky.

Na pochod, věrné děti Francie,
už veliký den slávy vstal!"

Potom se otočil k Mauriceovi, který stál se svou neznámou na rohu ulice du Coq, zatímco národní gardisté a dobrovolníci, držíce se kolem krku, odcházeli směrem k náměstí du Palais-Égalité:

"Maurici," řekl mu, "slíbil jsem ti radu, tady ji máš: pojď raději s námi, než by ses kompromitoval a chránil občanku, která je sice zřejmě neobyčejně půvabná, ale proto je tím podezřelejší. Půvabné ženy, které běhají o půlnoci po pařížských ulicích . . . "

"Pane," zašeptala žena, "nesuďte mě podle pouhého zdání, prosím vás snažně."

"Za prvé říkáte pane, a to je velká chyba, rozumíte, občanko? Ale u všech hromů, vždyť já vám také vykám!"

"Takže, občane, nebraň svému příteli, aby vykonal svůj dobrý skutek!"

"Jak to?"

"Tím, že mě doprovodí až domů a že mě bude celou cestu chránit."

"Maurici, Maurici," řekl Lorin, "uvaž, co děláš. Lezeš do strašné pasti, kompromituješ se strašlivě."

"To vím," odpověděl mladý muž, "ale co chceš dělat? Kdybych tu chudinku nechal na ulici, sebere ji znovu první hlídka."

"Ano, ano, zatímco, s vámi, pane . . ., zatímco s tebou, občane, budu zachráněna."

"Slyšíš, zachráněna," pohodil hlavou Lorin. "Je tedy ve velkém nebezpečí."

"Poslyš, Lorine," pokrčil rameny Maurice, "mějme trochu srdce. Buďto je to dobrá vlastenka, nebo aristokratka. Je-li to aristokratka, udělali jsme už tak jako tak chybu, že jsme ji chránili. Je-li to dobrá vlastenka, máme povinnost ji chránit."

"Promiň, vážený příteli, ale tvá logika kulhá na obě nohy. Nejsem žádný Aristoteles, ale ty jsi jako ten, kdo říká:

Rozum, ach, Iris vzala mi,
a teď, abych byl moudrý, žádá."

"Poslechni, Lorine," zasmál se Maurice, "jdi do háje se všemi porcovanými řádky! Mluvme vážně: řekneš mi heslo nebo ne?"

"Už vidím, Maurici, že mě chceš donutit, abych obětoval svou povinnost svému příteli nebo svého přítele své povinnosti. Mám opravdu strach, Maurici, že na to doplatí má povinnost."

"Rozhodni se pro jedno nebo pro druhé, příteli, ale proboha, rozhodni se hned."

"Nezneužiješ toho?"

"To ti slibuji."

"To nestačí. Přísahej!"

"A nač?"

"Na oltář vlasti."

Lorin si sundal klobouk, nastrčil ho kokardou k Mauriceovi a Maurice s vážnou tváří složil přísahu na tomto improvizovaném oltáři.

"A teď," řekl Lorin, "tady máš heslo: Galie a Lutecie. Možná, že ti někdo řekne Galie a Lukrécie, ale na tom tak nezáleží, latinsky to je v každém případě."

"Občanko," uklonil se Maurice neznámé, "a teď jsem vám k službám. Děkuji ti, Lorine."

"Šťastnou cestu, milující milovaní," řekl Lorin a dal si oltář vlasti zase na hlavu.

A věrný svým poetickým zálibám, pustil se za svými gardisty, prozpěvuje si:

"Hřích, Eleonoro má milá,
už poznala jsi, sladký snad.
Bála ses ho, však chtěla znát.
I v chvíli, kdys ho okusila,
tě děsil. Ale proč se bát?"

3. Prsten a polibek

Když Maurice s mladou ženou osaměl, byl na okamžik v rozpacích. Už se jí chystal nabídnout rámě, leč vtom se zarazil. Napadlo ho, zda snad přece jen nepadl do léčky, zároveň ho však vábila ta podivuhodná krása a přitom ho trápily neurčité výčitky svědomí, které se přece jen ozvaly v srdci rozhodného republikána.

"Kam jdete, občanko?" otázal se.

"Bohužel velmi daleko, pane."

"A to ... "

"Není to daleko od Jardin des Plantes."

"Tak dobrá, pojďme."

"Bože můj, pane," ozvala se neznámá, "vím, že vás hrozně obtěžuji. Ale kdyby mě byla nepotkala ta mrzutá příhoda a kdybych nevěděla, že mi opravdu hrozí velké nebezpečí, věřte, že bych nezneužila vaší šlechetnosti."

"Ale řekněte mi konečně, madam," odpověděl Maurice, jenž v tomto důvěrném rozhovoru zapomněl na oslovení, které zavedla republika, a vracel se ke galantním mravům, "řekněte mi, prosím vás, doopravdy, co vás v tuhle noční dobu vyhnalo do pařížských ulic? Podívejte se, jak je tu všude pusto a prázdno."

"Už jsem vám to řekla, pane. Byla jsem na návštěvě v předměstí du Roule. Vyšla jsem si v poledne a nevěděla jsem, co se ve městě děje. Teď se vracím a stále to ještě nevím. Strávila jsem celé odpoledne v osamělém domě."

"Ano, ano," zamumlal Maurice, "jistě v nějakém domě těch bývalých, přívrženců starého režimu, v nějakém útulku aristokratů. Jenom se přiznejte, občanko, že mě žádáte o pomoc, ale v duchu se mi smějete."

"Já?" vykřikla mladá žena, "jak byste si to mohl myslet!"

"Vždyť to je nabíledni. Republikán vám slouží jako průvodce. Už tím tento republikán zrazuje svou věc, to je vše."

"Ale občane," ohradila se prudce neznámá, "to se mýlíte. Miluji Francii právě tak jako vy."

"Pak tedy nemusíte nic skrývat, občanko, jste-li tak dobrá vlastenka," zaradoval se Maurice, aniž si v nadšení povšiml, že jeho krásná neznámá neřekla republiku, ale Francii. "Kde jste tedy byla?"

"Ach, pane, prosím vás!"

V tom "prosím vás" bylo tolik plachostí a ostychu, že Maurice okamžitě napadlo, proč vlastně jeho společnice tak tvrdošíjně zapírá.

"Už to vím," povzdechl si, "byla jste prostě na dostaveníčku."

Sám nevěděl proč, ale srdce se mu při těch slovech sevřelo.

Pak nějakou chvíli nepromluvili.

Zatím však oba naši noční poutníci došli až k ulici de la Verrerie. Potkali tři čtyři hlídky, které je nezdržovaly, když jim Maurice řekl heslo. Jenom důstojník, jenž velel poslední hlídce, začal dělat obtíže.

Maurice myslel, že stačí, přidá-li k heslu ještě své jméno a adresu.

"Dobrá," řekl důstojník, "s tebou je to v pořádku. Ale co občanka?"

"Proč tě to zajímá?"

"Kdo to je?"

"Je to . . . sestra mé ženy."

Důstojník je propustil.

"Vy jste ženat, pane?" zašeptala neznámá.

"Ne, madam, proč se ptáte?"

"Protože by bylo mnohem prostší," usmála se dívka, "kdybyste byl řekl, že jsem vaše žena."

"Madam," odpověděl vážně Maurice, "jméno manželky je posvátné a nemá se ho lehkomyslně používat. Nemám tu čest znát vás blíže."

Tu opět mladá žena pocítila, jak se jí svírá srdce, a odmlčela se.

Šli právě po Mariině mostě.

Mladá žena kráčela tím rychleji, čím víc se blížila k cíli své cesty.

Přešli most de la Tournelle.

"Myslím, že jsme už ve vaši čtvrti," ozval se Maurice, když vkročili na nábřeží svatého Bernarda.

"Ano, občane," řekla dívka, "ale právě tady potřebuji nejvíc vaší ochrany."

"Opravdu, madam, žádáte na mně, abych nebyl nediskrétní, a zároveň děláte všechno možné, abyste provokovala mou zvědavost. To od vás není hezké. Měla byste mít trochu víc důvěřivosti. Myslím, že jsem si to zasloužil. Neprokážete mi tu čest a neřeknete mi, s kým mluvím?"

"Mluvíte, pane," odpověděla neznámá s úsměvem, "s ženou, kterou jste zachránil z největšího nebezpečí, jaké jí kdy hrozilo. Věřte, že vám za to bude celý život vděčná."

"Tolik od vás, madam, nežádám. Buďte mnohem méně vděčná a řekněte mi za to hned na místě své jméno."

"To není možné."

"A přece byste je byla řekla náhodnému úředníkovi, kdyby vás byli dovedli na strážnici."

"Ne, nikdy!" zvolala prudce neznámá.

"Pak byste byla šla do vězení."

"Byla jsem odhodlána ke všemu."

"Ale uvěznění v těchto dnech znamená . . . "

"Vím, gilotinu."

"A vy byste byla dala přednost popravišti?"

"Dala bych přednost gilotině před zradou . . . Kdybych řekla své jméno, zrazovala bych."

"A neříkal jsem vám, že jste mě, republikána, donutila hrát podivnou úlohu?"

"Hrál jste roli šlechetného muže. Potkal jste ubohou ženu, která byla napadena, nepohrdl jste jí, ačkoli je to pouhá žena z lidu, a protože by byla mohla být napadena podruhé, dovedl jste ji až do bídné čtvrti, v níž bydlí, jako ušlechtilý ochránce. Je to přece docela prosté."

"Ano, mohla byste mít pravdu. Mohl bych tomu věřit, kdybych dal jenom na vnější zdání. Mohl bych tomu věřit, kdybych vás nebyl viděl a kdybyste byla nepromluvila. Ale vaše krása a vaše řeč ukazují na ženu z určitých kruhů, a to je zase v rozporu s vaším oblekem a s touto ubohou městskou čtvrtí. Dokazuje mi to, že v celé téhle věci je nějaká záhada, nějaké tajemství. Mlčíte . . . nu dobrá, nemluvme už o tom. Jsme ještě daleko od vašeho bytu, madam?"

Zahýbali právě do ulice des Fossés-Saint-Victor.

"Vidíte ten malý černý domek?" ukázala neznámá Mauriceovi na domek, který se krčil pod zdí Botanické zahrady. "Až tam dojdeme, musíte se vrátit."

"Podle vašeho přání, madam. Vy rozkazujete, já poslouchám."

"Zlobíte se na mě?"

"Já? Vůbec ne. Ostatně, co vám na tom záleží?"

"Záleží mi na tam mnoho, protože vás chci požádat ještě o jednu laskavost."

"Prosím."

"Abyste se se mnou rozloučil jako dobrý, upřímný přítel."

"Abych se s vámi rozloučil jako přítel! Prokazujete mi opravdu příliš mnoho cti, madam. Je to podivný přítel, když neví, jak se jeho přítelkyně jmenuje, je to podivný přítel, před nímž přítelkyně tají, kde bydlí, bezpochyby ze strachu, aby se s ním už podruhé nemusela setkat."

Mladá žena sklonila hlavu a neodpověděla.

"Ostatně, madam," pokračoval Maurice, "prohlédl-li jsem náhodou vaše tajemství, nesmíte mi to mít za zlé. Nepátral jsem po něm."

"Jsem u cíle, pane," řekla neznámá.

Došli k staré ulici Saint-Jacques s vysokými černými domy, protínané řadou úzkých postranních uliček s tmavými zákruty. Bylo tam plno dílen a koželužen, protože tu protékal malý potok Biévre.

"Tady že bydlíte?" podivil se Maurice.

"Ano."

"Není možná."

"A přece je tomu tak. Sbohem, sbohem tedy, můj šlechetný rytíři. Sbohem, můj ušlechtilý ochránce."

"Sbohem, madam," odpověděl Maurice s lehkou ironií. "Ale řekněte mi, abyste mě dokonale uklidnila, že vám už opravdu nehrozí žádné nebezpečí."

"Nehrozí."

"Pak tedy mohu jít."

Maurice se chladně uklonil a napolo se otočil.

Neznámá stála na okamžik bez hnutí.

"A přece se s vámi nemohu takhle rozloučit," řekla nakonec prosebně. "Podejte mi ruku, pane Maurici."

Maurice přistoupil k dívce a podal jí ruku. Zároveň však ucítil, jak mu mladá žena navléká na prst prsten.

"Ach, ach, občanko, co to děláte? Což si myslíte, že jsem vás doprovázel pro takovouhle odměnu?"

"Proč mě takhle mučíte, pane," našeptala neznámá.

"Jsem hrozný nevděčník, viďte, madam."

"Ach, pane . . . příteli, nerozcházejme se takto. Co na mě vlastně chcete, co byste si přál?"

"Takovouhle odměnu jistě ne," řekl mladý muž hořce.

"Já vím," řekla neznámá s okouzlujícím úsměvem, "povězte mi však, co mám dělat, abyste mi odpustil, že před vámi

musím zachovat své tajemství."

Maurice viděl, jak v počni tmě září její krásné oči téměř vlhké slzami. Cítil, jak se dívčina vlahá ruka chvěje v jeho dlani, slyšel, že div neprosí, a místo zlosti pocítil najednou radostné vzrušení.

"Co bych chtěl?" vykřikl, "chtěl bych vás zase vidět!"

"To není možné."

"Aspoň ještě jednou, aspoň na hodinu, aspoň na minutu, aspoň na vteřinu!"

Zavrtěla hlavou.

"A to vážně myslíte, že vás už nikdy neuvidím?"

"Nikdy," odpověděla neznámá jako žalostná ozvěna.

"Ach, madam," řekl Maurice, "to přece nemůžete myslet vážně."

V jeho tváři a gestu bylo tolik úzkosti, že se na něho neznámá podívala nevýslovně něžně. Bylo znát, že se sama nedovede ubránit citu, který vzbuzovala.

"Poslyšte," řekla za okamžik, "budete mi přísahat na svou čest, že neotevřete oči od okamžiku, kdy vám to poručím, tak dlouho, dokud nenapočítáte šedesát vteřin? Ale opravdu . . . na svou čest!"

"A co se stane, když budu přísahat?"

"Dokáži vám svou vděčnost a slibuji vám, že ji takto nedokáži už nikdy nikomu, i kdyby pro mě udělal víc než vy. Ostatně by bylo těžké udělat pro mě víc."

"Ale smím přece vědět, co . . . "

"Ne, ne, svěřte se mi a uvidíte."

"Opravdu, madam, nevím, jste-li anděl nebo démon."

"Chcete přísahat?"

"Nu dobrá, přísahám."

"Neotevřete oči, ať se stane cokoli . . . Ať se stane cokoli, opakuji vám, i kdyby vás někdo bodl dýkou?"

"To je hrozné, co vy na mě chystáte!"

"Ne, jenom přísahejte, pane, nebojte se, nestane se vám nic hrozného."

"Nuže, přísahám, že neotevřu oči, ať se stane cokoli," řekl Maurice a už přivíral oči.

Ale nezavřel je.

"Dovolte, abych se na vás ještě jednou, jen jednou podíval, prosím pokorně!"

Mladá žena odhodila kapuci .s úsměvem, který nebyl zcela prost koketérie, a ve svitu luny, jež právě vyplula z oblaků, spatřil Maurice podruhé nádherné, ebenově černé kadeře, dokonalé oblouky obočí, jakoby nakreslené tuší, jantarové oči, vlahé a sametové, svěží rty, třpytící se jako korály.

"Ach, jak jste krásná, překrásná, úžasná!"

"Zavřete oči," poručila neznámá.

Maurice poslechl.

Dívka ho vzala za ruce. Natočila si ho, aby na něho dobře viděla. Pak náhle ucítil, jak se k jeho obličeji blíží vonný dech, dívčí ústa se přitiskla k jeho ústům a vtiskla mu mezi rty prsten, který chtěl odmítnout.

Byl to pocit rychlý jako myšlenka, žhavý jako dotek plamene. Maurice pocítil takřka bolest, tak byl tento dotek neočekávaný a hluboký, tak mu pronikal až do srdce a rozechvěl všechny nervy.

Rozevřel prudce náruč.

"Pamatujte na svou přísahu!" vykřikl vzdalující se hlas.

Maurice si přitiskl sevřené pěsti na oči, aby se nezpronevěřil své přísaze, nepočítal už a nemyslil už na nic. Stál tiše dlouhou chvíli.

Uslyšel už jen, jak se kdesi zavírají dveře, bylo to nějakých padesát, šedesát kroků. Pak všechno ztichlo.

Tu otevřel oči, podíval se kolem sebe jako člověk, který se probouzí ze sna, a byl by možná opravdu věřil, že všechno, co se mu této noci přihodilo, byl pouhý sen. Ale mezi stisknutými rty měl prsten, který z neuvěřitelného dobrodružství činil nepopíratelnou skutečnost.

4. Mravy doby

Když se Maurice Lindey poněkud vzpamatoval a rozhlédl se kolem sebe, viděl jen temné uličky, které se rozbíhaly napravo i nalevo. Snažil se uvědomit si, kde vlastně je. Ale byl ještě celý zmatený a noc byla temná. Měsíc, jenž se na okamžik objevil a ozářil překrásnou tvář neznámé, se znovu schoval do mraků. Po chvíli kruté nejistoty zamířil mladý muž směrem k svému bytu v ulici du Roule.

Když přišel do ulice Saint-Avoye, překvapilo ho množství hlídek, které procházely čtvrtí kolem Templu.

"Copak se to děje, seržante?" zavolal na velitele jedné velmi zaměstnané hlídky, která právě prohledávala ulici des Fontaines.

"Co se děje?" opakoval seržant. "Děje se, milý poručíku, že dnes v noci chtěli unést Capetovu vdovu a celé její hnízdo."

"Jak se to mohlo stát?"

"Smečka těch zatracených aristokratů se nějakým způsobem dozvěděla heslo a vnikla do Templu v uniformách myslivců Národní gardy. Naštěstí ten, co dělal desátníka, oslovil důstojníka stráže v Templu pane. A tak se sám prozradil, ničemný aristokrat!"

"U všech hromů," hvízdl Maurice. "A byli zatčeni?"

"Ne. Dostali se na ulici a tam se rozprchli."

"A je nějaká naděje, že je chytnou?"

"Stačilo by, kdybychom chytili jen jednoho, toho vůdce, je štíhlý, hubený . . . Zamíchal ho mezi stráže jeden z

městských úředníků. Však jsme se za ním hnali, za ničemou, prohnal nám pěkně faldy! Ale někde našel nějaká zadní dvířka a zmizel nám, jako by se po něm země slehla!"

Za jiných okolností by byl Maurice zůstal celou noc venku s vlastenci, kteří bděli nad spásou republiky. Ale už dobrou hodinu nebyla láska k vlasti jedinou myšlenkou, která ho ovládala. Šel zvolna dál a zpráva, kterou právě slyšel, se mu pomalu ztrácela z mysli, až ji úplně zatlačila událost, kterou před chvílí prožil. Ostatně tyto domnělé pokusy o únos se v poslední době nápadně množily, vlastenci sami věděli, že v určitých situacích jich vláda používá jako prostředků politické propagandy, takže dnešní zvěst nevyvolala v mladém republikánovi žádný zvláštní neklid.

Když se Maurice vrátil domů, našel svého pomocníka (v té době se už neříkalo sluha, nýbrž pomocník), našel tedy svého pomocníka, jak klidně chrápe. Čekal zřejmě na něho, a když se ho nemohl dočkat, spokojeně usnul.

Maurice ho probudil se všemi ohledy, jimiž jsme v revolučních dobách povinni svému bližnímu, a když mu pomocník stáhl boty, poslal ho spát, aby ho nerušil v myšlenkách. Sám si také lehl, a protože bylo pozdě a protože mladý člověk vždycky dobře spí, usnul brzo i on sám přes všechny ty myšlenky, jež se mu honily v hlavě.

Druhý den ráno nalezl na nočním stolku dopis.

Dopis byl napsán drobným, elegantním a neznámým písmem. Maurice se podíval na pečeť. Na pečeti bylo jako heslo jediné anglické slovo: Nothing - Nic.

Maurice otevřel dopis, byl docela kratičký:

"Díky! Věčná vděčnost za věčné zapomenutí."

Maurice zavolal na svého pomocníka. Skuteční vlastenci na sluhy nezvonili, neboť zvonek připomínal otrocké časy. Ostatně mnoho pomocníků, když nastupovalo u svých pánů, si kladlo za podmínku, že na ně nebudou zvonit.

Mauriceův pomocník dostal před nějakými třiceti lety při křtu ,jméno Jean, ale roku devadesát dva se ze své vlastní moci odkřtil a přejmenoval na Scaevola, protože jméno Jean mu páchlo aristokracií a pobožnůstkářstvím.

"Scaevolo," zeptal se ho Maurice, "co je tohle za dopis?"

"Nevím, občane."

"Kdo ti ho dal?"

"Domovník."

"Kdo mu ho donesl?"

"Patrně poslíček, protože na psaní není poštovní známka."

"Skoč dolů a popros domovníka, aby sem na chvíli přišel."

Domovník přišel, protože ho o to žádal Maurice, kterého měli všichni pomocníci, s nimiž přišel do styku, velmi rádi. Nezapomněl však prohlásit, že kdyby ho o to žádal jiný nájemník, vzkázal by mu, aby se laskavě ráčil obtěžovat k němu dolů.

Domovník se jmenoval Aristides.

Maurice se ho začal vyptávat. Dozvěděl se, že psaní donesl ráno kolem osmé neznámý člověk. Maurice by byl rád kladl otázky donekonečna a přetřásal věc ze všech stran, ale domovník mu nemohl nic jiného říci. Mladý muž ho tedy požádal, aby laskavě přijal deset franků, a poprosil ho, kdyby se ten člověk náhodou ještě jednou objevil, aby šel nenápadně za ním a oznámil Mauriceovi, kam šel.

Dodejme ihned, že k velkému zadostiučinění Aristidovu, kterého se poněkud dotkl návrh, aby sledoval jednoho ze svých bližních, neznámý muž se už nikdy neobjevil.

Když Maurice osaměl, zlostně zmačkal psaní, stáhl si z prstu prsten, hodil jej za zmačkaným dopisem na noční stolek, obrátil se nosem ke zdi s pošetilým úmyslem, že znovu usne. Ale už za hodinu byl vyléčen ze své bláhovosti, líbal prsten a znovu a znovu četl dopis. Safír v prstenu byl velmi krásný.

Dopis sám, jak jsme už řekli, byla půvabná malá kartička, která voněla aristokracií na sto honů.

Jak se tak Maurice oddával tomuto útěšnému zaměstnání, otevřely se dveře. Maurice si chvatně navlékl prsten na prst a psaní schoval pod polštář. Byla to plachost rodící se lásky? Nebo to snad byl stud vlastence, který nechtěl, aby se někdo dověděl, že se stýká s lidmi dosti neopatrnými, aby napsali takovýhle lístek, jehož parfém už sám o sobě kompromitoval jak ruku, která dopis psala, tak ruku, která jej rozpečetila?

Ve dveřích se objevil mladý muž, oblečený jako v té době chodili vlastenci, ale ovšem vlastenci navýsost elegantní. Měl karmaňolu z jemného sukna, kašmírové kalhoty a punčochy z hebkého hedvábí. A za jeho frygickou čapku elegantního tvaru a krásně purpurové barvy by se nemusel stydět sám Paris.

Za pasem měl pár pistolí z bývalé královské zbrojovky ve Versailles a krátkou rovnou šavlí, jakou nosili žáci z válečné školy na Martově poli.

"Ach, ty spíš, Brute," podivil se mladý muž, "a vlast je v nebezpečí! Styď se!"

"Nespím, Lorine," usmál se Maurice, "já sním."

"Pochopitelně, o své Eucharidě."

"Nevím, o čem mluvíš."

"Ale jdi!"

"Jaké Eucharidě?"

"Nu ta žena . . . "

"Žena?"

"Žena z ulice Saint-Honoré, kterou zadržela stráž a pro kterou jsme včera v noci oba krásně nasadili hlavu."

"Ach tak," řekl Maurice, jenž velmi dohře věděl, o čem přítel mluví, ale tvářil se, jako když nechápe, "to myslíš tu neznámou?"

"A koho jiného? Kdo to byl?"

"Nevím."

"Byla opravdu tak hezká?"
Maurice jen nedbale pokrčil rameny.
"Nějaká panička, která se někde zdržela u milence.
. . . Ba, křehká stvořeni
my lidé láskou, ach, jsme stále souženi."

"Dost možná," zabručel Maurice, jenž nejprve sám měl stejnou myšlenku, ale teď mu to bylo navýsost protivné a v krásné neznámé by byl tisíckrát raději viděl aristokratickou spiklenku než milenku někoho jiného.
"A kde bydli ta krásná neznámá?"
"To také nevím."
"Ale prosím tě, nevykládej mi pohádky."
"Jaké pohádky?"
"Vždyť jsi ji přece doprovázel."
"Na Mariině mostě mně vyklouzla . . . "
"Tobě že vyklouzla, tobě?" rozchechtal se Lorin, "tobě že někdy nějaká žena vyklouzla, nevyprávěj!

Což holubice prchne snad,
když polapí ji tyran sup,
což tygr nechá prchnout lup,
když do gazely zaťal dráp?"

"Lorine," řekl Maurice vyčítavě, "ty se nikdy nenaučíš mluvit, jak ti zobák narost? Ta tvá strašlivá poezie mě jednou dožene k zbláznění."
"Cože? Jak mi zobák narost? Ale vždyť já přece mluvím, jak mi zobák narost, a myslím, že lépe než kdo jiný. Mluvím jako občan Demoustier v próze i ve verších a o mé poezii tě mohu, můj milý, ujistit, že jedné pěkné Emílii nepřipadá tak špatná. Ale vraťme se k té tvé."
"K mé poezii?"
"Ne, k tvé Emilii."
"Nemám žádnou Emílii."
"Ale podívejme se, podívejme! Tvá gazela se asi proměnila v tygřici a ukázala ti drápky. Je to na tobě vidět, kamaráde, jsi navztekaný, ale zamilovaný až na půdu."
"Já a zamilovaný," pohodil Maurice hlavou.
"A zamilovaný, zamilovaný, zamilovaný!

Už netaj se tím: sladké střely,
jež z Kythery k nám přiletěly,
ty zasahují srdce líp
než Dia hromovládce šíp."

"Lorine," vykřikl Maurice a chytil do ruky velký klíč, který ležel na nočním stolku, "přísahám ti, že tě strašlivě vypískám, jestli se pokusíš ještě o jeden takový pitomý verš."
"Mluvme tedy o politice, když to pána víc zajímá, ostatně jsem přišel kvůli tomu. Víš, co je nového?"
"Slyšel jsem, že Capetova vdova měla uprchnout."
"To jsi slyšel málo."
"A co ty víš víc?"
"V Paříži je rytíř de Maison-Rouge."
"Opravdu?" vyskočil Maurice.
"Je tady."
"A kdy nás ráčil navštívit?"
"Včera večer."
"A jak se k nám dostal?"
"Přestrojil se za myslivce Národní gardy. Nějaká žena, povídá se, že to byla aristokratka, která se oblékla za ženu z lidu, mu vynesla šaty za bránu. Za nějakou chvíli se spolu vrátili, vedli se pod paží. Teprve když zašli, uvědomila si stráž, že by vlastně měla mít nějaké podezření. Viděla přece, jak branou prošla žena a nesla balík, a za chvíli se ta žena vrátila bez balíku, ale zato si pod paži vedla muže ve vojenské uniformě. Stráži to přece jen došlo, vyhlásila poplach a běžela za nimi. Zmizeli však v jednom paláci v ulici Saint-Honoré, vrata se jim otevřela, jako by někdo kouzelným proutkem švihl. Ten palác má druhý východ na Elysejská pole. Má poklona, pan rytíř de Maison-Rouge a jeho pomocnice byli v tahu. Palác teď samozřejmě zbourají a jeho majitel přijde pod gilotinu. Ale to ovšem nezabrání panu rytíři, aby se znovu nepokusil o to, co se mu nepodařilo poprvé před čtyřmi měsíci a podruhé včera.
"A nikdo ho nedokázal zadržet?"
"Zadrž si Prótea, můj drahý, zadrž si Prótea! Víš přece, jakou s tím měl Aristides fušku.

Pastor Aristaeus fugiens Pencia Tempe . . . "

"Dej si pozor," vykřikl Maurice a uchopil klíč.
"Ty si dej pozor, u všech hromů! To bys přece nevypískal mě, ale Vergila."
"Máš pravdu, a pokud se ho nepokusíš překládat, nebudu mít námitek. Ale vraťme se k rytíři Maison-Rouge."
"Ano, a pošeptejme jeden druhému do ouška, že to je pašák."
"Jen co je pravda, kdo se pouští do takových věcí, musí mít zatracenou odvahu."
"Anebo musí být zamilovaný až po uši."
"Ty si myslíš, že rytíř je zamilovaný do královny?"
"Nemyslím si to, říkám jen, co vykládá kdekdo. Ostatně, do královny se už zamilovalo tolik chlapů, že by nebylo nic divného, kdyby okouzlila i jeho. Tvrdí se přece, že svedla dokonce i Barnava."
"Ať tak nebo onak, v každém případě musí mít rytíř své lidi i v Templu."
"Dost možná.

Vždyť láska rozlamuje mříže
a závorám se vysmívá."

"Lorine!"
"Ale vždyť je to pravda."
"Ty tomu tedy věříš jako všichni ti hlupáci?"
"A proč ne?"
"Protože takhle by královna musela mít nějakých dvě stě milenců."
"Dvě stě, tři sta, čtyři sta, krásná je na to dost. Neříkám, že se zamilovala do nich, ale že se jich spousta zamilovalo do ní, o tom se nedá pochybovat. Každý člověk se dívá na slunce a slunce si přece nemusí zvlášť všímat každého človíčka."
"Takže rytíř de Maison-Rouge . . . "
"Pořádají teď na něj pořádnou honičku, a jestli se dostane za hranice republiky, bude to kabrňák."
"A co dělá městská rada v celé té věci?"
"Komuna připravuje dekret, podle něhož musí být na dveřích každého domu vylepen seznam obyvatel ať už mužského nebo ženského rodu. Tak se splní dávný sen: bude to něco jako okno do lidského srdce, aby každý věděl, co se v něm děje."
"To je náramná myšlenka!" vykřikl Maurice.
"To okno do lidského srdce?"
"Ale ne, ten seznam obyvatel na domovních dveřích."
Maurice totiž napadlo, že to bude výtečný způsob, jak najde svou neznámou, anebo alespoň jak přijde na její stopu.
"Není-liž pravda," usmál se Lorin. "Už jsem se vsadil, že tohle znamenité opatření přivede pod sekeru dobrého půl tisíce aristokratů. Abych nezapomněl, dnes ráno přišla do klubu deputace dobrovolníků. Dovedli ji tam naši protivníci z dnešní noci, s nimiž jsem se nerozloučil dřív, dokud nebyli do jednoho pod stolem. Přišli ozdobeni věnci z nezabudek."
"Ale jdi!" rozesmál se Maurice. "A kolik jich bylo?"
"Asi třicet. Dali se dokonce oholit a v knoflíkových dírkách měli kytky. ‚Občané z klubu Thermopyl,' prohlásil jejich řečník, ‚jsme praví vlastenci a přejeme si, aby žádné nedorozumění nezkalilo jednotu Francouzů. Přišli jsme se s vámi znovu sbratřit.' "
"Nu a...?"
"Bratřili jsme se znovu jaksepatří a s celou parádou. Z psacího stolu jsme uspořádali oltář vlasti, postavili na něj dvě karafy s kytkami. A protože ty jsi byl hrdinou celé té historie, byl jsi podle antického zvyku třikrát vyzván, aby ses nechal korunovat. Ale když jsi neodpovídal, protožes tam nebyl a protože při podobných příležitostech vždycky někdo musí být ověnčen vavřínem, ověnčili jsme bystu Washingtonovu. Dovedeš si představit, jaký to byl úžasný obřad?"
Zatímco Lorin končil své naprosto pravdivé vyprávění, v němž cítění doby neshledávalo nic směšného - jeden kult jen nahrazoval druhý -, ozval se na ulici křik a bubnování, zprvu vzdálené, potom čím dál tím silnější, zvuk, který byl v těch časech neustálého poplachu každému tak dobře znám.
"Co je to zase?" trhl sebou Maurice.
"To vyhlašují ten dekret komuny."
"Půjdu do sekce," řekl Maurice, vyskočil z postele a zavolal na svého pomocníka, aby mu pomohl při oblékání.
"A já půjdu spát," rozhodl se Lorin. "Spal jsem dnes v noci všehovšudy dvě hodiny dík těm tvým rozkohoutěným dobrovolníkům. Jestliže dojde jenom k nějaké menší rvačce, nech mě spát. Kdyby šlo do tuhého, přijď a vzbuď mě."
"A cože ses tak vyparádil?" zeptal se Maurice, jenž si Lorina teprve teď pořádně prohlédl.
"Protože jsem musel jít ulicí Béthisy a vždycky, když jdu po té ulici, otevře se ve třetím poschodí jednoho domu jedno okno, když jdu kolem, a v okně se objeví jedna slečna."
"A nebojíš se, že tě budou pokládat za šviháka?"
"Za šviháka? Mě? Naopak, o mně je všeobecně známo, že jsem upřímný sansculott. Ale kvůli krásnému pohlaví musí člověk občas něco slevit ze svých zásad. Láska k vlasti nevylučuje lásku k lásce. Naopak, jedno podmiňuje druhé.

Tak republika stanoví:
ve všem půjdeme za Helény
a oltář, kde se volnost ctí,
se druží k oltáři,

na němž jsou ctěny ženy.

A neopovažuj se mě za tyhle verše vypískat. Udal bych tě jako aristokrata a slečna Gilotina by tě tak krásně oholila, že bys už nikdy nemohl nosit paruku. Na shledanou, kamaráde."

Lorin podal Mauriceovi upřímně ruku a mladý sekretář ji stejně upřímně stiskl. Potom zamířil ke dveřím, prozpěvuje si jakousi galantní písničku.

5. Kdo byl občan Maurice Lindey

Zatímco se Maurice Lindey ubírá do sekce v ulici Lepelletier, kde byl, jak už víme, sekretářem, pokusme se vylíčit čtenáři dosavadní život tohoto muže, který se uvedl na scénu citovým vzplanutím, jakého jsou schopny jen silné a šlechetné povahy.

Mladý muž řekl celou a úplnou pravdu, když včera v noci řekl neznámé dámě, že se jmenuje Maurice Lindey a že bydlí v ulici du Roule. Byl by mohl dodat, že je poloaristokratického původu, z oné poloaristokracie, k níž se počítaly rodiny právnické. Jeho dědové se v posledních dvou stoletích vyznamenávali v oné věčné opozici parlamentů, která proslavila jména Molé a Maupeou. Jeho otec, dobrý starý pan Lindey, celý svůj život sténal pod tíhou tyranie, ale když 14. července dobyl lid Bastilu, zemřel chudák rozčilením a rozhořčením, když viděl, jak bojovná svoboda nahrazuje chatrný despotismus. Svému jedinému synovi, samozřejmě vášnivému republikánovi, zanechal dosti značné jmění, které mladému muži umožnilo naprostou nezávislost.

Revoluce, která se tak prudce vyvíjela po oné veliké události, zastihla tedy Maurice v plné síle mládí, jakou potřebuje atlet, aby se mohl vrhnout do zápasu. Svou republikánskou výchovu si mladý muž zdokonalil hor1ivou účastí v klubovním životě a horlivou četbou všech možných dobových pamfletů. Sám pánbůh ví, kolik jich Maurice přečetl. Hluboce a uvědoměle opovrhoval hierarchií, filosoficky tíhl k materialismu, rozhodně potíral jakékoli šlechtictví, které nepramenilo z ducha, nestranně soudil o minulosti, zato byl zapálen pro nové ideje, měl lásku k lidu, která nepřekážela jeho čistě osobnímu aristokratickému založení - takhle vypadal morální profil tohoto mladého muže, hrdiny našich příběhů, a přisámbůh, nevymysleli jsme si to, ale poctivě čerpali z toho, co jsme našli v jeho deníku.

Maurice Lindey byl vysoký pět stop a osm palců, bylo mu pětadvacet nebo šestadvacet let, svaly měl jako Herkules a vynikal onou francouzskou krásou, která dělá z Francouzů zvláštní rasu. Měl jasné čelo, modré oči, kaštanové vlnité vlasy, růžové tváře a zuby jako ze slonové kosti.

Když jsme načrtli portrét muže, promluvme ještě o jeho pozici jako občana.

Maurice nebyl sice zvlášť velký boháč, ale stál pevně na vlastních nohou, měl vážené a populární jméno, bylo o něm známo, že byl liberálně vychován a že jeho zásady jsou ještě svobodomyslnější než jeho výchova. Tak se stalo, že se octl jaksi v čele stranické skupiny složené z příslušníků mladé vlastenecké buržoazie: Pro sansculotty byl ovšem poněkud vlažný a pro členy sekce používal trochu nadměrně voňavek. Dovedl si však vynutit na sansculottech, že mu promíjeli jeho vlažnost, a na členech sekce, že mu promíjeli jeho eleganci. Dokázal přelomit nejsukovatější klacek jako stéblo slámy a zasadit pořádnou ránu pěstí mezi oči, až se postiženému pořádně v hlavě zajiskřilo a stěží se odpotácel dvacet kroků daleko. Tímto způsobem si zjednával úctu, když se na něho někdo podíval pohledem, na němž se Mauriceovi něco nelíbilo.

Vzhledem k své fyzické, morální a občanské zdatnosti účastnil se Maurice samozřejmé dobytí Bastily, tažení do Versailles, bil se jako lev 10. srpna a onoho památného dne, to je nutno spravedlivě přiznat, zabil právě tolik vlastenců jako Švýcarů. Nemohl vystát vrahy v karmaňole stejně jako nepřátele republiky v červených kabátech.

Byl to on, kdo vyzval obránce zámku, aby se vzdali, byl to on, kdo se vrhl před jícen děla, z něho se jeden pařížský dělostřelec právě chystal vystřelit, on první vstoupil do Louvru oknem přes prudkou palbu padesáti Švýcarů a padesáti šlechticů zabarikádovaných za ochranným pažením. Než spatřil znamení kapitulace, zasáhl svou strašnou šavlí ještě nejméně tucet uniforem. Ale když viděl, jak jeho přátelé bez důvodů vraždí zajatce, kteří odhazovali zbraň, začal zuřivě sekat do svých přátel, což mu vyneslo pověst hodnou krásných časů starého Řecka a Říma.

Když byla vypovězena válka, Maurice se nechal zapsat a odešel na frontu v hodnosti poručíka s patnácti sty prvními dobrovolníky, které Paříž vysílala proti dobyvatelům a za nimiž mělo každého dne následovat dalších patnáct set.

V první bitvě, které se zúčastnil, to jest u Jemappes, ho zasáhla koule, pronikla ocelové svalstvo jeho ramene a rozpleskla se o kost. Lidový komisař znal Maurice a poslal ho do Paříže, než se uzdraví. Celý měsíc strávil Maurice na lůžku, ale v lednu už byl zase na nohou, a jestliže nevládl v klubu thermopylanů podle jména, vládl v něm v té době už fakticky, to znamená, že nějakých sto mladých mužů z pařížské buržoazie bylo připraveno postavit se na jeho povel se zbraní v ruce proti každému pokusu ve prospěch tyrana Capeta. Ba co víc, Maurice stál v ponurém hněvu se svraštělým obočím, s široce rozevřenýma očima při popravě králově, srdce se mu svíralo podivnou směsí mravní nenávisti a fyzického soucitu a Maurice snad sám jediný uprostřed celého davu zůstal němý, když potomku svatého Ludvíka uťali hlavu a jeho duše se vznášela k nebi. Když králova hlava padla na zem, zvedl sice svou obávanou šavli, ale když jeho přátelé volali "Ať žije svoboda!", nepovšimli si, že tentokrát výjimečně jeho hlas nezní s jejich hlasy.

Takový byl tedy muž, jenž se bral ráno 11. března do ulice Lepelletier. Náš příběh ho ještě dokreslí v příhodách bouřlivého života, jaký vedli lidé té doby.

Kolem desáté přišel Maurice do sekce, v níž byl sekretářem.

Vzrušení bylo nesmírné. Měla být odhlasována adresa Konventu, v niž se žádalo, aby byly energicky potlačeny všechny pikle girondistů. Všichni netrpělivě čekali na Maurice.

Kdekdo hovořil o tom, že se rytíř de Maison-Rouge vrátil do Paříže, kdekdo vykládal, jakou odvahu musí mít tento neúnavný spiklenec, na jehož hlavu byla vypsána cena. Včerejší pokus o únos v Templu všichni spojovali s jeho příchodem a kdekdo byl plný rozhořčení a nenávisti proti aristokratům a zrádcům.

Proti všeobecnému očekávání byl Maurice nápadně mírný a mlčenlivý, obratně sestavil proklamaci, za tři hodiny byl hotov se svou prací, zeptal se, je-li zasedání skončeno, a když dostal kladnou odpověď, narazil si klobouk, opustil shromážděni a zamířil k ulici Saint-Honoré.

Když tam došel, zdála se mu Paříž jaksi úplně nová. Uviděl opět roh ulice du Coq, kde v noci narazil na krásnou neznámou, jež se snažila vyprostit z rukou dobrovolníků. Šel potom od ulice du Coq až k Mariinu mostu, stejnou cestou, kterou šel včera po jejím boku, zastavoval se na místech, kde je zastavily noční hlídky, jako ozvěna si opakoval slova, která s nimi vyměnil. Jenže teď byla jedna hodina odpoledne a slunce, které osvětlovalo celou tu procházku, vyvolávalo na každém kroku noční vzpomínky.

Maurice přešel mosty a brzy se octl ve Victorově ulici, jak se tenkrát jmenovala.

"Ubohá dívka," šeptal si, "zapomněla včera, že noc trvá jen dvanáct hodin a že její tajemství nebude patrně trvat déle než noc. Za denního světla snadno najdu dveře, do nichž vklouzla, a kdoví, možná že ji uvidím v některém okně?"

Vstoupil tedy do staré ulice Saint-Jacques a stoupl si na místo, kam ho včera neznámá postavila. Na okamžik zavřel oči, snad doufal pošetilý snílek, že mu včerejší polibek znovu zahoří na rtech. Ucítil však na nich jen vzpomínku. Ale i ta vzpomínka pálila.

Otevřel oči a uviděl dvě uličky. Jedna vedla napravo, druhá nalevo. Byly blátivé, špatně dlážděné, vroubené pinty a s můstky přes potok. Bylo tam vidět dřevěná loubí, špinavá zákoutí, poloshnilé chatrné dveře. Bydlili zde nuzáci, živící se nejhrubší prací, domovem tu byla bída v celé své ošklivosti. Tu a tam bylo vidět zahradu, oplocenou tyčkami nebo zídkami. Pod kůlnami se sušily kůže a vydávaly onen protivný zápach koželužen, při němž se zvedal žaludek. Maurice pátral, rozpomínal se, vracel, znovu šel kupředu, ale za dvě hodiny nic nevypátral. Všechna námaha byla marná, všechno pátrání zbytečné. Jako by stopy mladé ženy spláchl déšť a zahladila mlha.

"Snad se mi to jen zdálo," řekl si Maurice. "Tato stoka nemůže být přece domovem mé krásné víly z dnešní noci."

V tomto divokém republikánovi byla poezie daleko bytostnější než v anakreontských čtyřverších jeho přítele, když se tvrdošíjně vracel k této myšlence, aby neporušil svatozář, která ozařovala hlavu jeho krásné neznámé. Vracel se ovšem plný zoufalství.

"Sbohem, krásný přízraku," říkal si. "Byl jsem pro tebe hlupák nebo dítě. Byla by mě sem opravdu dovedla, kdyby to byl její domov? Nikdy ne, stokrát ne! Prošla tudy pouze, jako proletí labuť nad hnijícím močálem. A její stopa se ztratila právě tak, jako se ztratí ve vzduchu stopa ptačí."

6. Templ

Téhož dne, ve stejnou hodinu, kdy se Maurice bolestně zklamán vracel přes most de la Tournelle, provádělo několik městských úředníků v čele s velitelem pařížské Národní gardy Santerrem přísnou prohlídku ve věži v Templu proměněné od 13. srpna 1792 ve vězení.

Podrobili prohlídce především byt ve třetím poschodí, jenž se skládal z předsíně a tří místností.

V jednom z těch pokojů byly v té době dvě ženy, dívka a devítiletý chlapec. Všichni byli ve smutku.

Nejstarší z žen bylo asi sedmatřicet nebo osmatřicet let. Seděla u stolu a četla.

Druhá žena cosi vyšívala. Mohlo jí být osmadvacet nebo devětadvacet.

Čtrnáctiletá dívka seděla vedle chlapce patrně nemocného. Ležel na lůžku se zavřenýma očima, jako by spal, ačkoliv zřejmě nemohl usnout v tom hluku, jaký dělali úředníci.

Část jich prohledávala postele, jiní bedlivě prohlíželi jednotlivé kusy prádla. Někteří už byli hotovi s prohlídkou, hleděli s vyzývavou upřeností na ubohé uvězněné ženy. Ty seděly s očima tvrdošíjně sklopenýma, jedna nad knihou, druhá nad vyšíváním, třetí nad svým bratrem.

Nejstarší z žen byla vysoká, bledá a krásná. Kniha, kterou četla, ji zdánlivě neobyčejně poutala, ačkoli pravděpodobně četla jen očima, nikoli duchem.

Náhle k ní jeden z úředníků přistoupil, vytrhl ji surově knihu z rukou a odhodil ji doprostřed pokoje.

Uvězněná vztáhla ruku, vzala si jinou knihu a ponořila se znovu do čtení.

Montagnard se zaškaredil a už se jí chystal vytrhnout z ruky i druhou knihu. Žena, která vyšívala u okna, sebou bezděčně škubla a dívka, která dosud seděla u bratrova lože, vyskočila, přiběhla a s pláčem objala čtoucí ženě hlavu:

"Ach, maminko, ubohá maminko!"

A celou ji zlíbala.

Uvězněná si přitáhla dívku k sobě, jako by ji také chtěla políbit, a pošeptala jí:

"Marie, v kamnech je ukrytý lístek. Znič jej."

"No tak, no tak, jak dlouho bude to líbání ještě trvat?" rozčílil se úředník a odtrhl dívku od matky. "To na to nemáte čas jindy?"

"Pane," ozvala se dívka, "vydal snad Konvent dekret, že děti nesmějí líbat svou matku?"

"To ne, ale stanovil, že mají být potrestáni zrádci, aristokraté a všechna ta bývalá sebranka. Proto jsme vás přišli vyslechnout. A ty, Antoinetto, odpovídej."

Žena, kterou úředník tak hrubě oslova, ho neuznala za hodna pohledu. Odvrátila hlavu a lehká červeň jí vstoupila do tváří zbledlých bolestí a zbrázděných slzami.

"Je vyloučeno," pokračoval úředník, "abys nevěděla, co se dělo minulé noci. Kdo za tím vězí?"

Uvězněná ani nehlesla.

"Odpovídejte, Antoinetto," přistoupil teď ke královně Santerre - snad nepozoroval, snad nedbal, jak se francouzská královna zachvěla hrůzou při pohledu na muže, který přišel 21. ledna do Templu, aby odvedl Ludvíka XVI. na popraviště. "Odpovídejte! Tuto noc bylo odhaleno spiknutí proti republice. Byl to drzý pokus unést vás z vězení, do něhož jste byla uvržena z vůle lidu do té doby, než budete potrestána za své zločiny. Mluvte, co víte o tom spiknuti?"

Marie Antoinetta se chvěla při pouhém zvuku toho hlasu, a jako by před ním prchala, choulila se, co mohla, do

křesla. Neodpověděla však na otázku, neodpověděla Santerrovi, jako předtím neodpověděla jeho podřízenému.

"Vy tedy nebudete odpovídat?" vztekle vykřikl Santerre.

Uvězněná vzala do ruky třetí knihu.

Santerre se k ní otočil zády. Brutální moc toho člověka, který velel osmdesáti tisícům mužů a jemuž stačilo mávnout rukou, aby ve víření bubnů zanikl hlas umírajícího Ludvíka XVI., se rozbíjela o hrdou důstojnost uvězněné, které sice mohl dát stít hlavu, ale nedokázal ji pokořit.

"A vy, Alžběto," otočil se k druhé ženě, jež zanechala na okamžik vyšívání a se sepjatýma rukama se zdála prosit o slitování ne snad tyto muže, ale dobrotivého Boha, "vy nám také nic neřeknete?"

"Nevím, nač se ptáte," řekla mladá žena, "nemohu tedy odpovídat."

"U všech hromů, občanko Capetová," rozhorlil se Santerre, "už toho začínám mít dost! Doufám, že to, co říkám, je dost jasné. Včera došlo k pokusu dopomoci vám k útěku a vy jste jistě byly v nějakém spojení s viníky."

"Nemáme žádné spojení s vnějším světem, pane. Nemůžeme vědět, co se podniká pro nás, ani co se podniká proti nám."

"Dobrá," prohlásil úředník, "uvidíme ještě, co nám poví tvůj syn."

A přistoupil k lože dauphinově.

Marie Antoinetta se prudce zvedla.

"Pane, můj syn je nemocen a spí . . . Nebuďte ho, prosím."

"Mluv tedy ty."

"Nevím nic."

Úředník přistoupil k lůžku malého vězně, jenž stále předstíral, že spí.

"Slyšíš, Capete, probuď se!" Chytil chlapce za rameno a surově jím zatřásl.

Chlapec otevřel oči a usmál se.

Úředníci se seskupili kolem postele.

Královna, zmítaná bolestí a strachem, upřela oči na dceru, jež využila toho okamžiku, vklouzla do vedlejšího pokoje, otevřela dvířka u kamen, vytáhla lístek, spálila jej, vrátila se do pokoje a pohledem naznačila matce, že je všechno v pořádku.

"Co mi chcete?" zeptal se zatím chlapec.

"Poslouchej, neslyšel jsi dnes v noci nic?"

"Neslyšel, spal jsem celou noc."

"Ty pořád chrápeš, viď?"

"Spím rád, protože když spím, zdají se mi krásné sny."

"A copak se ti zdá?"

"Že vidím svého otce, kterého jste zabili."

"Tak jsi neslyšel nic," řekl chvatně Santerre.

"Nic."

"Jen co je pravda, vlčata jsou s vlčicí dobře smluvená," řekl zlostně představitel obce, "a přesto tu bylo nějaké spiknutí."

Královna se usmála.

"Ještě se nám vysmívá, zatracená Rakušanka," rozhorlil se Santerre. "No dobrá, jak je libo,, provedeme tedy dekret městské rady v celé jeho přísnosti. Capete, vstaň!"

"Co s ním chcete udělat?" ztratila královna sebevládu. "Copak nevidíte, že je nemocný, že má horečku? Chcete ho zabít?"

"S tvým synem," prohlásil úředník, "má výbor v Templu ustavičné starosti. Všem spiklencům jde především o něho. Vaši přátelé se chvástají, že vás unesou všechny, ale na něm jim záleží nejvíc. Tak ať se o to teďka pokusí . . . Tisone! . . . Zavolejte Tisona!"

Tison byl nádeník, který měl v Templu na starosti hrubé práce. Za okamžik se objevil.

Byl to asi čtyřicátník, měl temně hnědou plet, drsný a surový obličej, černé kadeřavé vlasy mu spadaly hluboko do čela.

"Tisone," zeptal se Santerre, "kdo včera přinesl vězňům žrát?"

Tison řekl nějaké jméno.

"A kdo jim přinesl prádlo?"

"Má dcera."

"Tvá holka je pradlena?"

"Jakpak by nebyla."

"A ty ji necháváš,prát pro vězně?"

"No a proč ne? Někdo to dělat musí, tak proč by si nemohla vydělat ona. Nejde to už přece z peněz tyranů, jsou to peníze národa, když národ platí za ně."

"Měl jsi nakázáno, abys prádlo důkladně prohlédl."

"A copak to nedělám? Jako včera: v prádle byl kapesník, byly na něm dva uzly. Zanesl jsem ho na výbor a tam nařídili mé ženě, aby uzly rozvázala, kapesník vyžehlila a dala ho s prádlem Capetce; jako by se nic nestalo."

Když královna uslyšela o dvou uzlech na kapesníku; lehce sebou škubla a vyměnila si chvatný pohled s madam Alžbětou.

"Tisone," řekl Santerre, "o vlastenectví tvé dcery nikdo nepochybuje. Ale ode dneška už nevkročí nohou do Templu."

"Ach panebože," zvolal zděšeně Tison, "to už mám vidět vlastní dceru, jenom když se náhodou dostanu odtud?"

"Neuvidíš ji vůbec, protože ani ty nevytáhneš nohu z Templu.

Tison vyvalil oči, jako by nechápal. Pak se dal do křiku:

"Já že se nesmím hnout odsud? Takhle že to má být? Tak abyste věděli, já s tím praštím, já jdu odtud, já jdu nadobro! Dávám okamžitě výpověď. Nejsem žádný zrádce, nejsem nějaký zatracený aristokrat, abyste mě směli držet ve vězení. Hned jdu odtud, na hodinu!"

"Občane," řekl chladně Santerre, "poslouchej, co ti nařizuje městská rada, a drž hubu, nebo by to s tebou mohlo špatně dopadnout, to ti říkám já, Santerre. Zůstaneš tady a budeš dobře dávat bacha, co se tady děje. A že si na tebe taky dáváme bacha, to si zapiš za uši."

Zatím královna, jež měla za to, že už jí dají pokoj, se trochu uklidnila a narovnala chlapci polštář.

"Zavolej ženu," poručil představitel obce Tisonovi.

Tison poslechl beze slova odmluvy. Santerrovy hrozby na něj zapůsobily. Běžel ke dveřím mírný jako beránek.

Za chvíli se vrátil se ženou.

"Pojď sem, občanko," přikázal Santerre. "My půjdeme na chvíli do předsíně a ty zatím prohlédneš vězně."

"Poslouchej, stará," pošeptal zatím Tison manželce, "víš, že sem nechtějí pouštět naši holku?"

"Co, že sem nechtějí pustit mou dceru? A to už ji vůbec neuvidíme?"

Tison pokrčil rameny a zavrtěl hlavou.

"Co vás to napadlo? Co si to myslíte?"

"Myslíme si, že podáme zprávu výboru a že ve výboru se to rozhodne. Do té doby . . . "

"Do té doby," vykřikla žena, "se chci vidět se svou dcerou!"

"Ticho!" poručil Santerre, "poslali jsme pro tebe, abys prohlédla vězně, nepovedeme tady s tebou žádné diskuse. Prohledej vězně, potom uvidíme . . . "

"Ale to není lidské!"

Santerre se zaškaredil:

"Tak se mi zdá, že začnu zpívat jinou."

"Dělej, co ti poroučí občan generál. Potom uvidíme, však slyšíš, že to občan generál sám říká."

A Tison se podíval na Santerra s podlézavým úsměvem.

"Tak dobrá, dobrá," řekla žena, "běžte ven, já je prohlédnu."

Muži zamířili ke dveřím.

"Milá paní Tisonová," ozvala se královna, "věřte mi ... "

"Nevěřím nic, občanko Capetová," odsekla paní Tisonová, "věřím leda tomu, že ty jsi příčina všech našich malérů. A jestli u tebe něco najdu, tak se těš!"

Čtyři muži zůstali u dveří, aby poskytli ozbrojenou oporu paní Tisonové, kdyby se snad královna vzpírala.

Paní Tisonová začala u královny.

Našla u ní kapesník s třemi uzly, byla to bohužel zřejmě připravená odpověď na kapesník, o němž tu mluvil Tison, pak tužku, škapulíř a kousek pečetního vosku.

"Však jsem, si to myslela," syčela paní Tisonová. "Však jsem už říkala občanům úředníkům, že ta zatracená Rakušanka někomu píše. Copak jsem tuhle nenašla na svícnu kapku vosku?"

"Ach, paní," řekla královna prosebně, "dejte jim jen ten škapulíř."

"To se ví, to se ví," bručela Tisonová, "s tebou bych měla mít lítost? . . . A kdopak má slitování se mnou?... Chtějí mi vzít dceru."

Madam Alžběta a madam Royale neměly u sebe nic.

Tisonová zavolala úředníky, vrátili se se Santerrem v čele. Odevzdala jim věci, které našla u královny. Šly z ruky do ruky. Nastalo živé dohadování. Především kapesník s třemi uzly dlouho vrtal hlavou tyranům královské rodiny.

"A teď," řekl Santerre, "ti přečteme výnos Konventu."

"Jaký výnos?" otázala se královna.

"Vynos, kterým se nařizuje, abys byla odloučena od svého syna. Konventu leží příliš na srdci blaho dítěte, které mu svěřil národ, aby je nechal ve společnosti takové hanebnice, jako jsi ty."

Královně se zablesklo v očích.

"A z čeho mě obviňujete, pánové?" zeptala se pyšně.

"Jenom buď zticha, jenom buď zticha," ušklíbl se jeden úředník, "však to kdekdo ví, že . . . "

A vyslovil jedna z oněch ničemných obvinění, jaké uvádí Suetonius o Agripíně.

"Můj Bože," vykřikla královna, zbledlá rozhořčením a pyšná ve svém hněvu, "tohle by měly slyšet všechny francouzské matky!"

"Tak toho necháme," prohlásil úředník, "je to všechno velmi hezké, ale povídáme si tu už dvě hodiny a nemůžeme takhle ztratit celý den. Vstaň, Capete, půjdeš s námi."

"To nedovolím, nedovolím!" vykřikla královna, vrhla se mezi úředníky a malého Ludvíka, chtěla ho bránit jako lvice své mládě, "nikdy si nedám vzít své dítě!"

"Pánové," sepjala ruce madam Alžběta, "slitujte se nad oběma ženami!"

"Mluvte, Antoinetto," řekl Santerre, "povězte jména, přiznejte se, jaké měli vaši spoluviníci plány, vysvětlete, co měly znamenat uzly na kapesníku, který přinesla Tisonova dcera, a tyhle tři uzly na vašem kapesníku, a snad vám necháme vašeho syna."

Madam Alžběta pohlédla na královnu, jako by prosila, aby přinesla tu hroznou oběť.

Marie Antoinetta si však chvatně setřela slzu, která se jí zatřpytila v oku, a otočila se k malému Ludvíkovi:

"Sbohem, drahý synu. Nikdy nezapomeňte na svého otce, který je v nebi, a na matku, jež brzo půjde za ním. Modlete se každý večer a každé ráno modlitbu, kterou jsem vás naučila. Sbohem, drahý synu."

Naposled chlapce objala a políbila. Potom se vztyčila chladná a neochvějná:

"Nevím nic, pánové, dělejte si, co chcete."

Královna by však byla musela mít větší sílu, než jaké je schopno srdce ženy a zvláště srdce matky. Zhroutila se na židli, když odnášeli dítě, jemuž kanuly po tvářích slzy a jež k ní vztahovalo ruce, ale neozvalo se jediným výkřikem.

Za úředníky, kteří odnášeli královské dítě, se zavřely dveře a tři ženy zůstaly samy.

Chvíli trvalo zoufalé mlčeni, přerušované jen žalostným vzlykotem.

Královna se první ozvala:

"Dceruško, co je s tím lístkem?"

"Zničila jsem jej, jak jste mi poručila, maminko."

"Nečetla jsi jej?"

"Nečetla."

"Sbohem, poslední paprsku naděje," zašeptala madam Alžběta.

"Máte pravdu, mate pravdu, sestro, tolik utrpení je nad naše síly," povzdechla si královna. "Všimla sis aspoň písma, Marie?"

"Ano, maminko, zahlédla jsem je."

Královna vstala, podívala se u dveří, nejsou-li pozorovány, pak si vytáhla z vlasů jehlici, přistoupila ke zdi a vyškrábla z jakési skulinky malý. lístek. Ukázala jej madam Royale:

"Prohlédni si jej dobře, než odpovíš, Marie. Bylo to stejné písmo?"

"Bylo, bylo, maminko," zvolala princezna, "poznávám je docela dobře."

"Bůh buď pochválen," zašeptala královna. "Jestliže mohl dnes ráno psát, znamená to, že je naživu a na svobodě. Děkuji ti, Pane Bože, děkuji ti z celého srdce. Tak šlechetný přítel si zaslouží, abys pro něho udělal zázrak."

"O kom to mluvíte, maminko?" zeptala se madam Royale. "Kdo je ten přítel?"

"Nezapomeň nikdy to jméno, dceruško, je to šlechtic, navýsost čestný a statečný, není nám oddán ze ctižádosti, dal o sobě vědět, až když jsme upadli do neštěstí. Nikdy neviděl francouzskou královnu, anebo aspoň francouzská královna nikdy neviděla jeho, a přece vydává všanc život na její záchranu. Možná, že bude odměněn, jako se dnes odměňuje každá ctnost, hroznou smrtí . . . Ale . . . zemře-li, tam nahoře mu poděkuji. Jmenuje se . . . "

Královna se plaše rozhlédla a zašeptala:

"Jmenuje se rytíř de Maison-Rouge . . . Modlete se za něho."

7. V pasti

Pokud jde o únos, jakkoliv se o něm nechalo pochybovat, protože se nikdo nedostal do blízkostí královské hodiny, vyvolal v jedněch vztek, v druhých zájem. Že se opravdu něco chystalo, dokazovala ostatně skutečnost, že větší množství emigrantů překročilo - jak zjistil výbor pro veřejnou bezpečnost - asi před třemi nebo před čtyřmi týdny na různých místech francouzské hranice a vrátilo se do Francie. Bylo jasné, že lidé, kteří takhle dávají v sázku svou hlavu, nečiní tak zbůhdarma, a první, co každému mohlo napadnout, bylo, že se pokusí unést královskou rodinu.

Proto byl na návrh člena Konventu Osselina odhlasován strašný dekret; jímž se odsuzoval k smrti každý emigrant, který by se vrátil na francouzskou půdu, každý Francouz, který by byl usvědčen, že měl v úmyslu prchnout za hranice, každá osoba, které by bylo prokázáno, že pomáhala někomu při útěku nebo při návratu, každý emigrant nebo ten, kdo se k útěku chystal, a konečně každý občan, který by poskytl emigrantovi úkryt.

Ten strašný zákon nastolil hrůzovládu. Scházelo už jen, aby byl vydán zákon proti podezřelým.

Rytíř de Maison-Rouge byl příliš odvážný a příliš srdnatý nepřítel, aby jeho návrat do Paříže a jeho vpád do Templu nepřivodily nejvážnější opatření. Ve velkém počtu podezřelých domů byly vykonány bedlivé prohlídky, přísnější než kdy jindy. Nechalo se však chytit jenom několik emigrantek a několik starců, lhostejných, skončí-li v rukou katů dříve nebo později, když dny jejich života byly tak jako tak sečteny. Jinak zůstalo pátrání bezvýsledné.

Jak si možno myslit, sekce měly za těchto událostí několik dní plné ruce práce, a proto tajemník sekce Lepelletier, jedné z nejvlivnějších v Paříži, měl málo pokdy myslet na svou krásnou neznámou.

Zprvu, jak se rozhodl, když opouštěl ulici Vieille-Saint-Jacques, snažil se zapomenout. Ale jak mu řekl jeho přítel Lorin:

"Když myslíš si, že nutno zapomenout,
tu už si vzpomínáš."

Maurice však nic neprozradil, k ničemu se nepřiznal. Uzamkl v srdci všechny podrobnosti oné bláznivé příhody, aby unikl dotěrným otázkám svého, přítele. Ale Lorin, jenž dobře znal Mauriceovu veselou a dobyvačnou povahu, a teď viděl, že je ustavičně zamyšlený a vyhledává samotu, nepochyboval, jak neustále prohlašoval, že v tom má prsty ten darebáček Kupido.

Musíme poznamenat, že za osmnáct století monarchie měla Francie málo let, v nichž se tak horlivě pěstovala mytologie, jako právě onen rok, kdy se psalo léta Páně 1793.

Rytíře tedy nechytili. Nebylo po něm ani vidu, ani slechu a pomalu se na něho zapomínalo. Královna vdova, znovu krutě postižená ztrátou milovaného dítěte, se snažila vyplakat se u své švagrové, zůstaly-li ženy na okamžik samy.

Pro malého korunního prince začínalo v rukou ševce Simona ono martyrium, jež ho mělo po dvou letech utrpení spojit s otcem a s matkou.

Nastal okamžik klidu. Sopka Hory odpočívala, chystajíc se pohltit girondisty.

Maurice cítil tíži toho klidu, jako je cítit dusno před bouří, nevěděl, co dělat ve chvílích nečinnosti, jež ho vydávala napospas žhavému citu, který, nebyl-li láskou, silně se jí podobal. Znovu a znovu četl dopis, zlíbal svůj krásný safír a rozhodl se, přes přísahu, kterou složil, že udělá ještě jednou pokus. Sliboval si, tentokrát že to bude opravdu naposled.

Mladému muži ovšem napadlo, že by mohl zajít do sekce Jardin des Plantes a požádat tam sekretáře; svého kolegu, aby mu pomohl pátrat. Zavrhl však okamžitě tuto myšlenku, vždyť měl od prvopočátku podezření, že jeho krásná neznámá je zapletena do nějakých politických pletich. Při pomyšlení, že nějakou neopatrností by mohl přivést tuto okouzlující ženu na náměstí Revoluce, kde by její krásná hlava padla pod gilotinou, Maurice se zachvěl hrůzou. Rozhodl se tedy, že udělá nový pokus sám, bez nějakého zbytečného vyptávání. Měl ostatně velmi jednoduchý plán. Seznamy obyvatel, připevněné na každých dveřích, ho měly přivést na první stopu. Dotazy u domovníků pak chtěl vnést do tajemství konečné jasno. Jako sekretář sekce Lepelletier měl právo klást otázky a vyslýchat.

Maurice sice nevěděl, jak se jeho krásná neznámá jmenuje, domníval se však, že mu pomůže analogie. Je přece zhola nemožné, aby jméno tak rozkošné bytosti nebylo v souladu s její tělesnou krásou. Jistě má jméno nějaké bohyně, vily nebo anděla. Její příchod na svět byl jistě pozdraven jako příchod nějaké vyšší, takřka nadpřirozeně bytosti.

Jméno mu tedy bude neklamným vůdcem.

Maurice si oblékl karmaňolu z hrubého hnědého sukna, narazil si obyčejnou rudou čapku a vydal se na svou pouť. Nikomu se samozřejmě nezmínil o svém úmyslu.

V ruce měl klacek, kterému se v těch dobách říkalo konstituce. V jeho silné pěsti byla tato zbraň něco jako Herkulův kyj. V kapse měl legitimaci sekretáře sekce Lepelletier. Tak byl dokonale vyzbrojen po stránce morální i fyzické.

Procházel tedy znovu ulicí Saint-Victor, ulici Vieille-Saint-Jacques a četl v matném světle zapadajícího slunce všechna ta jména napsaná víceméně neumělou rukou na každých domovních dveřích.

Maurice tak přešel už nějakou stovku domů a přečetl stý seznam, nenašel však dosud nic, co by v něm bylo mohlo vzbudit víru, že je na stopě své neznámé, kterou, jak si vysnil, pozná podle neočekávaného jména. Tu jakýsi bodrý švec, jenž si všiml, jak se v Mauriceově tváři zračí nespokojenost, když čte ten všední seznam, otevřel dveře; vyběhl s potěhem a šídlem v ruce, podíval se na Maurice pátravě přes brýle a nabídl se:

"Chceš něco vědět, občane, o někom z tohohle domu? Jenom řekni, já tu znám každýho."

"Děkuji, občane," koktal Maurice, "hledám jednoho přítele."

"A jak se jmenuje, občane, v týhle čtvrti já znám kdekoho. Kde má bydlet ten tvůj přítel?"

"Bydlil, myslím, v staré ulici Saint-Jacques. Ale prý se před nějakou dobou odstěhoval."

"Ale jak se jmenoval? Já bych si na něho jistě vzpomněl."

Překvapený Maurice okamžik váhal. Pak řekl první jméno, které mu slina přinesla na jazyk:

"René."

"A co dělal?"

Maurice viděl kolem sebe samé koželužny.

"Byl to jirchářský tovaryš."

"V tom případě," vmísil se do řeči jakýsi měšťan, který šel právě okolo a zadíval se na Maurice s dobromyslnosti, v niž však bylo i něco nedůvěry, "měl byste se obrátit na mistra."

"To je pravda," kývl hlavou švec a vrátný v jedné osobě, "mistři znají jména všech svých dělníků a tadyhle občan Dixmer, to je ředitel koželužny a má víc než padesát dělníků, ten by o něm mohl něco vědět."

Maurice se otočil a spatřil blahobytného měšťana vysoké postavy a dobrosrdečné tváře. Na jeho obleku bylo vidět, že je to bohatý průmyslník.

"Jenom, jak už řekl občan vrátný, bylo by třeba vědět, jak se váš přítel jmenuje."

"Už jsem to řekl, René."

"René je křestní jméno a já bych musel znát příjmení. Všichni moji dělníci jsou u mne zapsáni pod svým příjmením."

"Příjmení, to já právě nevím," řekl Maurice, který už začínal ztrácet trpělivost, "potkal jsem se s ním náhodně."

"Cože," podivil se měšťan s úsměvem, v němž snad Maurice viděl víc ironie, než ji chtěl dát koželuh najevo, "ty tedy nevíš, občane, jak se jmenoval tvůj přítel?"

"Nevím."

"V tom případě ho asi nenajdeš."

A měšťan přívětivě a trochu pobaveně Maurice pozdravil, udělal několik kroků a vešel do jednoho domu ve staré ulici Saint-Jacques.

"Tak ty tedy nevíš, jak se tvůj přítel jmenuje," škrábal se vrátný posměšně za uchem.

"Už jsem řekl, že nevím," řekl Maurice, kterého by bylo vůbec nemrzelo, kdyby se byla naskytla příležitost k hádce, aby mohl dát průchod své špatné náladě a na někom si vybít vztek - po pravdě řečeno, měl sto chutí vyvolat takovou hádku sám. "Co je na tom divného?"

"Nic, občane, nic. Jenom, jak řekl občan Dixmer, nevíš-li, jak se jmenuje tvůj přítel, marně ho asi hledáš."

A občan vrátný pokrčil rameny a vrátil se do svého kutlochu.

Maurice měl náramnou chuť spráskat občana vrátného. Byl to však už stařec a jeho vetchost ho uchránila ode všeho zlého.

Kdyby mu bylo méně o dvacet let, Maurice by byl dal pohoršlivý příklad, že rovnost před zákonem neznamená ještě rovnost v síle.

Ostatně se už začínalo stmívat a Maurice viděl, že má před sebou už jen sotva čtvrthodinku denního světla. Využil toho a zamířil do první uličky, potom do druhé. Prohlížel každé dveře, každý kout, díval se přes každý plot, přes každou zeď, nahlédl do každé branky, každým klíčovým otvorem, zabušil na několik opuštěných krámů, aniž se kdo ozval, prochodil tak téměř ještě dvě hodiny, ale kde nic, tu nic, všechna jeho snaha byla marná.

Odbilo devět hodin. Nastala úplná tma. Neozval se už ani hlásek, v opuštěné čtvrti se nehnula ani myš, jak se zdálo, život ji opustil s denním světlem.

Zoufalý Maurice se už chtěl vrátit, když náhle v záhybu jakési úzké síně uviděl blikat světlo. Vešel do tmavé chodby, aniž si povšiml, že v okamžiku, kdy do ní vkročil, jakási zvědavá hlava, která ho už po čtvrt hodiny se zájmem sledovala ukrytá v hustých větvích stromu, zvedajícího se nad zdí, zmizela, jako by do vody zapadla.

Za několik vteřin poté, co zvědavá hlava zmizela, vystoupili z malých dvířek ve zdi tři muži a vklouzli hbitě do síně, v níž právě zmizel Maurice. Čtvrtý muž zavřel tiše a opatrně domovní dveře.

Když Maurice došel na konec chodby, uviděl před sebou dvůr, na jehož protější straně svítilo ono světlo. Zaklepal na dveře chatrného opuštěného domku. Sotva však zaklepal, světlo zhaslo.

Maurice zaklepal ještě jednou, nikdo však neodpověděl. Viděl, že se s ním nechtějí bavit. Pochopil, že zbytečně maří čas, prošel dvorem a vrátil se do síně.

V tom okamžiku se tiše zavřely domovní dveře, z temna se vynořili tři muži a ozvalo se zahvízdnutí.

Maurice se otočil a uviděl tři stíny ve vzdálenosti dvou délek své hole.

Ve tmě, v níž člověk, jakmile si trochu přivykl, dovede třeba nejasně rozeznat předměty v nejbližším okolí, zaleskly se tři čepele.

Mauriceovi blesklo hlavou, že je v pasti. Chtěl se ohnat svou holí. Ale chodba byla tak úzká, že hůl třískla do zdi. Zároveň ucítil Maurice prudkou ránu holí do hlavy, napolo ho to omráčilo. Byl to nepředvídaný útok čtyř proti jednomu. Vtom se však objevili další tři muži, všech sedm se jich vrhlo na Maurice, a přestože se zběsile bránil, srazili ho k zemi, svázali mu ruce a zavázali oči.

Maurice nevyrazil jediný výkřik, nevolal o pomoc. Síla a odvaha si vždycky chtějí stačit samy, stydí se za cizí pomoc.

Ostatně, i kdyby byl volal o pomoc, v téhle pusté čtvrti by se byl nikoho nedovolal.

Spoutali ho a svázali, aniž se mu z úst vydralo jediné zasténání. Naštěstí mu blesklo hlavou, zavazují-li mu bandité oči, nechtějí ho patrně zabít hned. V Mauriceových letech každý odklad vždycky znamená naději.

Snažil se tedy sebrat všecku duchapřítomnost a čekal, co se bude dít.

"Kdo jsi?" ozval se hlas ještě udýchaný od zápasu.

"Jsem člověk, kterého tady vraždí," odpověděl Maurice.

"Nejen to, jsi synem smrti, budeš-li se vzpouzet, křičet nebo volat o pomoc."

"Kdybych byl chtěl křičet, nečekal bych, až mě k tomu vybídnete."

"Budeš odpovídat na mé otázky?"

"Ptejte se mě, uvidím, jestli vám budu chtít odpovědět."

"Kdo tě posílá?"

"Nikdo."

"Přišel jsi tedy jen tak sám?"

"Ano."

"Lžeš."

Maurice sebou zběsile trhl, aby vyprostil ruce z pout. Ale nedokázal to.

"Nikdy nelžu," odsekl.

"Ať tak nebo onak, ať tě někdo poslal nebo ať tu jsi sám od sebe, jsi špeh."

"A vy jste zbabělci!"

"Zbabělci?"

"Je vás sedm nebo osm proti jednomu spoutanému a vy ho ještě urážíte. Jste zbabělci, zbabělci, zbabělci."

Mauriceův vztek nepodráždil jeho protivníky, naopak je spíše uklidnil. Právě tato prudká reakce ukazovala, že mladý muž možná neví, z čeho ho viní. Skutečný špeh by se třásl a prosil o slitování.

"Není na tom nic urážlivého," ozval se hlas mírnější, zároveň však velitelštější, než byl kterýkoli z těch, které Mauriceovi doposud dolehly k sluchu. "V těchto dobách může být člověk špeh a přitom čestný muž. Jenže je v sázce život."

"Děkuji vám, mluvíte mi ze srdce. Odpovím vám poctivě."

"Co jste dělal v této čtvrti?"

"Hledal jsem ženu."

V síni se ozval chechtot. Zřejmě Mauriceovi nikdo nevěřil.

"Lžeš," ozvalo se znovu. "V tomhle není žena, nikdo nemůže hledat ženu v téhle čtvrti. Řekni pravdu, nebo zemřeš."

"Jděte do háje, mně strach nenaženete," řekl Maurice. "Nezabijete mě jen tak z legrace, jestli nejste opravdu bandité."

A Maurice se pokusil ještě zoufaleji a ještě neočekávaněji vyprostit ruce z provazu, jímž byl spoután. Náhle však ucítil v prsou chladný dotyk a prudkou bolest.

Bezděky couvl.

"Cítíš, vid?" zasmál se jeden z mužů. "Tak si to pamatuji. Mám ještě osm palců takovéhle oceli. Seznámil ses zatím jen s jedním."

"Tak mě tedy dobijte," hlesl Maurice rezignovaně, "bude aspoň hned všemu konec."

"Řekni nám, kdo jsi," ozval se znovu vlídný; ale velitelský hlas.

"Chcete vědět, jak se jmenuji?"

"Chceme znát tvé jméno."

"Jsem Maurice Lindey."

"Cože?" vykřikl kdosi, "Maurice Lindey, revoluci . . . vlastenec Maurice Lindey, sekretář Lepelletierovy sekce?"

V těch otázkách bylo tolik prudké naléhavosti, že si Maurice rázem uvědomil, že odpověď na ně rozhodne o jeho

osudu.

Maurice nebyl schopen zbabělosti. Prohlásil hlasem, který se mu ani trochu netřásl:

"Ano, jsem Maurice Lindey, jsem sekretář Lepelletierovy sekce, jsem vlastenec, revolucionář, jakobín. Jsem Maurice Lindey a nejkrásnější den v mém životě bude ten, kdy budu moci zemřít za svobodu."

Nastalo hrobové ticho.

Maurice Lindey nastavil hruď, čekal každou vteřinou, že čepel, z níž dosud ucítil jen hrot, se mu celá vhrouží do srdce.

"Je to pravda?" ozvalo se po chvilce. "Nelži, mladý muži, radím ti upřímně."

"Sáhněte mi do kapsy," řekl Maurice, "a najdete mou legitimaci. Podívejte se mi na prsa a uvidíte na košili monogram M L, jestli se na nich ještě neusadila krev."

Vzápětí Maurce ucítil, že mu kdosi podtrhl nohy a že ho několik silných paží kamsi unáší. Nenesli ho daleka. Uslyšel, jak se otvírají dveře, potom druhé. Ale ty druhé dveře byly zřejmě mnohem užší než první, neboť muži, kteří ho nesli, s ním sotva mohli projít.

Nejasný hovor a šepot nepřestávaly.

"Jsem ztracen," pomyslel si Maurice, "pověsí mi na krk kámen a hodí mě do nějaké díry v Biévre."

Ale po chvilce ucítil, že muži, kteří ho nesou, vystupují po několika schodech. Do tváře mu zavanul vlažný vzduch a vtom už ho položili na jakési sedadlo. Slyšel, jak se zavírají dveře na dvojí západ, jak se vzdalují kroky. Zdálo se mu, že ho nechali o samotě. Napjal sluch s pozorností člověka, jehož život závisí na jediném slově, a zdálo se mu, že slyší, jak týž hlas, který ho tak upoutal směsí mírnosti a pevnosti, říká:

"Pojďme se poradit."

8. Genevieva

Čtvrthodina, která teď uplynula, připadala Mauriceovi jako celé století. Je to docela samozřejmé: mladý, krásný, silný muž, jenž se mohl opřít o stovku oddaných přátel, s nimiž hodlal vykonat velké věci, si náhle uvědomil, že se z ničeho nic, aniž vůbec věděl jak, octl v pasti.

Uvědomoval si, že ho zavřeli do jakési místnosti. Je však také střežen?

S novým úsilím se pokusil přetrhnout pouta. Ocelové svaly mladého muže se napjaly a ztuhly, provaz se mu zařízl do masa, ale nepřetrhl se.

Nejhroznější bylo, že měl ruce svázané za zády a že si nemohl strhnout pásku z očí. Kdyby se byl mohl rozhlédnout, snad by postřehl nějakou příležitost k útěku.

Kupodivu však jeho pokusům nikdo nebránil, nic se kolem něho nepohnulo. Z toho usoudil, že je sám.

Pod nohama cítil cosi měkkého, pružného, jako když člověk stoupne do písku nebo do jílu. Podle ostrého, pronikavého pachu usoudil, že tu jsou nějaké rostliny. Pomyslil si, že je ve skleníku nebo v něčem podobném. Zvedl se, udělal několik kroků, narazil na zeď, otočil se, aby ji ohmatal rukama, ucítil zahradnické nástroje a div nevykřikl radostí.

S obrovským úsilím se mu podařilo zjistit, jaké to jsou nástroje. Zdálo se mu, že se jeho útěk stává už jen otázkou času. Poskytne-li mu náhoda nebo Prozřetelnost pět minut a najde-li mezi těmi nástroji něco, co má ostří, zachrání se.

Nalezl rýč.

Dalo to svázanému muži hroznou práci obrátit rýč tak, aby se ostří octlo nahoře. O toto železo, které přidržoval zády u zdi, přeřezal neb spíše prodřel provaz, kterým byl spoután v zápěstí. Rýč byl tupý, a tak se Maurice hmoždil, jak mohl. Pot mu stékal z čela. Zdálo se mu, že se blíží kroky. Vzchopil se k poslednímu úsilí, zuřivému, zběsilému, nepředstavitelnému. Napůl prodřený provaz se přetrhl.

Tentokrát se mu vydral z úst radostný výkřik. Byl si test jist, bude-li muset zemřít, prodá svůj život draze.

Strhl si pásku z očí.

Nemýlil se. Byl v jakémsi ne snad skleníku, ale spíše pavilónu, kde byly umístěny různé dužinaté rostliny, jež nelze nechat přes zimu na volném vzduchu. V koutě stálo několik zahradnických nástrojů, z nichž jeden mu prokázal tak cennou službu. Na druhé straně bylo okno. Přiskočil k němu. Bylo zamřížované a venku stál na stráži muž ozbrojený karabinou:

Na druhé straně zahrady, asi na třicet kroků, stál malý kiosk, jakýsi protějšek pavilónku, do něhož zavřeli Maurice. Okno mělo spuštěnou žaluzii, tou však pronikalo světlo.

Maurice přistoupil ke dveřím a poslouchal. Přede dveřmi přecházela druhá stráž. To byly kroky, které slyšel před chvílí.

V hloubi chodby se však ozývala směsice hlasů. Porada se zřejmě vyhrocovala ve spor. Maurice nemohl slyšet všecko, co se mluvilo. Přece však k němu tu a tam proniklo slovo a mezi těmi slovy se nejčastěji opakovala slova špeh, dýka, zabít.

Maurice poslouchal napjatě. Otevřely se nějaké dveře, slyšel teď trochu zřetelněji.

"O tom není pochyb," ozýval se jakýsi hlas, "je to špeh, něco vyčenichal nebo ho někdo poslal, aby odhalil, co jsme zač. Pustíme-li ho na svobodu, udá nás."

"Ale dá-li nám čestné slovo?" řekl jiný hlas.

"Dá čestné slovo a pak je zradí. Copak to je šlechtic, aby se dalo věřit jeho slovu?"

Maurice zaskřípal zuby, když si pomyslil, že jsou ještě lidé, kteří si myslí, že jenom šlechtic dodrží dané slovo.

"Ale vždyť nás nezná a nemůže nás tedy udat."

"Nezná nás, neví, co děláme. Ale ví, kde bydlíme, a vrátí se se svými pacholky."

Ten důvod trefil do černého.

"Nu dobrá," ozval se teď hlas, při němž si Maurice už několikrát uvědomil, že patrně patří veliteli, "je tedy rozhodnuto?"

"Ale ano, rozhodně ano. Nechápu vaši velkodušnost, můj drahý. Kdybychom padli do rukou výboru pro veřejné blaho, viděl byste, jestli by s vámi dělali takovéhle cavyky."

"Trváte tedy na svém rozhodnutí, pánové?"

"Zajisté, a doufám, že nemate nic proti tomu."

"Mám jen jeden hlas, pánové, a byl jsem pro to, abychom ho pustili na svobodu. Vás je šest a všichni jste pro smrt. Nechť tedy zemře."

Pot, který stékal Mauriceovi z čela, byl rázem studený jako led.

"Bude křičet, řvát," nadhodil kdosi. "Vzdálil jste aspoň paní Dixmerovou?"

"Neví nic. Je v pavilónu naproti."

"Paní Dixmerová," pomyslil si Maurice, "začínám chápat. Jsem u mistra jirháře, s nímž jsem se srazil v ulici Saint-Jacques a který se usmíval, když jsem mu neřekl, jak se jmenuje můj přítel. Ale co u všech čertů záleží nějakému jirháři na tom, abych přišel o krk? Buď jak buď, dřív než mě dostanou, draze mi to zaplatí."

A chopil se pokojného nástroje, jenž se v jeho rukou měl stát hroznou zbraní.

Pak se vrátil za dveře a stoupl si tak, aby jimi byl kryt, až se otevřou.

Srdce se mu div nerozskočilo v prsou, v příšerném tichu bylo slyšet každý jeho záchvěv.

Náhle sebou Maurice škubl, jako by dostal ránu do hlavy. Kdosi totiž řekl:

"Věřte mi, nejlepší by bylo rozbít okno a zabít ho ranou z karabiny."

"Ne, ne, jen žádné střílení, výstřel by nás mohl prozradit. Ach, už jste tady, Dixmere! Co vaše paní?"

"Díval jsem se oknem. Nemá o ničem potuchy."

"Co myslíte, Dixmere, máme ho zastřelit nebo jste pro ránu dýkou?"

"Jsem pro dýku. Nikdo to nebude slyšet. Pojďme!"

"Pojďme," opakovalo několik hlasů.

Maurice byl dítě revoluce, ocelové srdce, duše nevěřící, jakých bylo v té době mnoho. Ale když se za dveřmi, které ho oddělovaly od smrti, ozvalo slovo pojďme, vzpomněl si na znamení kříže, kterým ho žehnala matka, když ho v dětské postýlce učila prvním modlitbám.

Kroky se blížily, pak se zastavily, v zámku zaskřípěl klíč a dveře se pootevřely.

V těch několika vteřinách blesklo Mauriceovi hlavou:

"Začnu-li se bít, bude to zbytečné a určitě mě zabijí. Vrhnu-li se na vrahy a pokusím se prorazit, překvapím je, dostanu se do zahrady, do uličky, a snad se zachráním."

Nerozmýšlel se, s divokým výkřikem, v němž byla spíše hrozba nežli strach, se vrhl na protivníky, povalil první dva muže, kteří nebyli vůbec .připraveni na takový útok - vždyť si mysleli, že je v poutech a že má zavázané oči -, odrazil ostatní, v okamžiku uběhl několik metrů, na konci chodby uviděl otevřené dveře vedoucí do zahrady, dlouhý skok - přeskočil rázem deset schodů, octl se v zahradě, a snaže se proniknout očima tmu, hnal se k vrátkům.

Branka sne zavírala na dvě závory a na klíč. Maurice odhodil obě závory a zacloumal dvířky. Bylo zamčeno na klíč.

Mezitím doběhli jeho pronásledovatelé k podjezdu a spatřili ho.

"Tamhle je," dali se do křiku, "střelte, Dixmere, střelte, zabte ho, zabte ho!"

Maurice vykřikl: byl zavřen v zahradě jako v kleci.

Změřil očima výšku zdí. Byly vysoké nejméně deset stop.

To vše bylo dílem několika okamžiků.

Pronásledovatelé už dobíhali k němu. Maurice měl ještě náskok sotva třicet kroků, rozhlédl se kolem pohledem odsouzence, který hledá byť i jen stín možnosti k útěku, aby se zoufale pokusil o nemožnou záchranu.

Spatřil kiosk, žaluzii a za žaluzií světlo.

Několika skoky byl u okna, uchopil žaluzii, vyrval ji, proletěl rozbitým oknem a spadl do osvětleného pokoje, kde jakási žena četla u krbu.

Vyskočila polekaná a vykřikla o pomoc.

"Shýbni se, Genevievo, shýbni se," ozval se Dixmerův hlas, "shýbni se, musím ho zabít."

A na nějakých deset kroků spatřil Maurice hlaveň karabiny.

Sotva však na něho žena pohlédla, vydral se jí z úst zděšený výkřik, neshýbla se, jak jí nařizoval muž, ale naopak se vrhla mezi Maurice a namířenou zbraň.

Také Maurice překvapeně pohlédl na ušlechtilou bytost, jejíž první myšlenkou bylo ochránit vetřelce.

Vzápětí vykřikl i on.

Byla to neznámá, kterou hledal.

"To jste vy, to jste vy?" vykoktal překvapeně.

"Tiše, tiše," poručila mu.

Potom se vrhla k pronásledovatelům, kteří se zbraněmi v rukou se nakupili u okna:

"Nezabíjejte ho! Nezabíjejte ho!"

"Je ho špicl," ozval se Dixmer a v jeho laskavé a klidné tváři se zračil výraz nesmiřitelné rozhodnosti. "Je to špicl a musí zemřít."

"Že to je špicl?" zvolala Genevieva. "Pojďte sem, Dixmere, řeknu vám jen slovo a uvidíte, jak hrozně se mýlíte."

Dixmer přistoupil k oknu, Genevieva se k němu naklonila a pošeptala mu několik slov.

Na tváři koželužského mistra se objevil udivený výraz.

"To že je on?"

"Ano, je to on," odpověděla Genevieva.

"Nemýlíte se?"

Mladá žena už neodpověděla, otočila se k Mauriceovi a s úsměvem mu podala ruku.

V Dixmerově tváři se objevil podivný výraz chladné laskavosti. Pažba jeho karabiny dopadla na zem.

"To je tedy něco docela jiného."

Kývl na své druhy, poodešel s nimi a řekl jim několik slov. Potom se všichni vzdálili.

"Schovejte ten prsten," pošeptala zatím Genevieva Mauriceovi, "tady jej všichni znají."

Maurice si chvatně stáhl prsten z prstu a schoval jej v kapsičce u vesty.

Za okamžik nato se otevřely dveře a vstoupil Dixmer. Byl už beze zbraně.

"Odpusťte mi, občane," obrátil se k Mauriceovi, "nevěděl jsem dřív, jak jsem vám zavázán. Má žena, které jste v noci 10. března prokázal tak nesmírnou službu, zapomněla vaše jméno. Neměli jsme tedy nejmenší tušení, s kým máme tu čest. Jinak, věřte, bychom se vás ani na okamžik neodvážili podezřívat z nešlechetných úmyslů. Ještě jednou vás prosím za prominutí."

Maurice byl celý užaslý. Držel se na nohou jakoby zázrakem. Cítil, jak se mu točí hlava, a bál se, že se v nejbližším okamžiku zhroutí k zemi. Opřel se o krb.

"Ale proč jste mě vlastně chtěli zabít?" otázal se.

"V tom je právě naše tajemství," řekl Dixmer, "a svěřím vám je, protože teď vím, že jste poctivý člověk. Jsem, jak už víte, mistr koželuh a majitel této dílny. Většina kyselin, kterých používám k přípravě svých kůží, je zakázané zboží. Podloudníci, kteří jsou v mých službách, se dozvěděli, že na ně někdo učinil udání u městské rady. Když jsem vás viděl, jak pátráte v těchto končinách, dostal jsem strach. Moji podloudníci měli ještě větší strach, když viděli vaše odhodlání a vaši rudou čapku, a nemohu před vámi tajit, že jsme se už rozhodli, jak se vás zbavíme."

"To mi ani nemusíte říkat," usmál se Maurice, "není to pro mě nic nového. Slyšel jsem, jak se radíte, a viděl jsem vaši karabinu."

"Už jsem vás prosil za prominutí," odpověděl Dixmer s prostoduše dobráckým výrazem. "Chápejte, že dík nepořádkům, které dnes všude vládnou, máme, já a pan Morand, můj společník, naději, že naděláme pěkné jmění. Máme vojenské dodávky, dodáváme polní brašny. Den co den jich vyrobíme patnáct set až dva tisíce. V těchto blažených dobách má městská rada tolik práce, že nemá kdy zkoumat naše účty do haléře, a tak, přiznám se vám, lovíme také trochu v kalných vodách. Tím spíš, že přípravné látky, které si podloudně opatřujeme, nám umožňují zisk až dvou set procent."

"U ďasa," ulevil si Maurice, "to je opravdu slušný výdělek a chápu teď vaše obavy, aby vás o něj někdo nepřipravil. Ale teď, když víte, kdo jsem, můžete tuhle starost pustit z hlavy, viďte?"

"Teď už na vás nechci ani čestné slovo," řekl Dixmer.

Položil mladému muži ruku na rameno a s úsměvem se ho zeptal: "Podívejte - a teď, když už mluvíme jako mezi přáteli, snad byste mi mohl říci, co jste u všech čertů pohledával v těchhle ztracených končinách? Chcete-li si to ovšem nechat pro sebe," dodal jirchářský mistr, "nebudu z vás páčit vaše tajemství."

"Ale vždyť už jsem vám to řekl," koktal Maurice.

"Byla řeč o nějaké ženě," nadhodil měšťan.

"Můj bože, promiňte, občane," odpověděl Maurice, "chápu velmi dobře, že jsem vám povinen vysvětlením. Opravdu, hledal jsem ženu, která mi nedávno řekla, že bydlí v téhle čtvrti. Nevím vůbec, jak se jmenuje, nevím, kdo to je, a nevím, kde bydlí. Jenom jsem se do ní tak trochu zbláznil a vím, že je malá . . . "

Genevieva byla vysoká.

"Že je to blondýnka a.že má rozpustilé oči . . . "

Genevieva byla bruneta a měla velké zasněné oči.

"Zkrátka nějaké takové lehčí zboží," pokračoval Maurice. "Proto také, abych si s ní mohl něco začít, oblékl jsem si tenhle lidový kostým."

"To tedy vysvětluje všechno," prohlásil Dixmer s andělskou důvěrou a s pohledem, v němž nebyl ani stín podezření.

Genevieva se začervenala a otočila se.

"Chudáku občane Lindeyi," zasmál se Dixmer, "jakou ošklivou chvíli jste to zažil naší vinou, a vy jste jistě poslední, komu bych chtěl ublížit! Takový dobrý vlastenec, ryzí bratr ! Ale věřte mi, domníval jsem se opravdu, že si někdo ve zlém úmyslu přisvojil vaše jméno."

"Nemluvme už o tom," prohodil Maurice, jemuž se zdálo, že už je čas, aby se vzdálil. "Ukažte mi, kudy e dostanu ven, a zapomeňme . . . "

"Teď bychom vás měli pustit? Teď bychom se s vámi měli rozloučit?" zvolal Dixmer. "Ale ne, za nic na světě. Dávám dnes, vlastně můj společník a já dáváme dnes večeři těm srdnatým chlapcům, kteří vás chtěli před chvíli zabít. Doufám pevně, že mi prokážete tu čest a povečeří e s námi, abyste viděl, že nejsou tak zlí, jak vypadají."

"Ale opravdu," koktal Maurice, celý bez sebe radostí, že bude moci zůstat ještě několik chvil v blízkosti Genevievy, "opravdu nevím, mohu-li přijmout."

"Proč byste nemohl přijmout," hlaholil Dixmer.

"Jsou to dobří a upřímní vlastenci jako vy. Ostatně neuvěřím, že jste mi odpustil, dokud si spolu nepřipijeme na bratrství."

Genevieva neříkala nic. Maurice byl jako na trní.

"Opravdu," nevěděl, co by řekl, "bojím se, že budu rušit vaši společnost, občane . . . můj oblek . . . a celý zevnějšek . . . "

Genevieva na něho plaše pohlédla:

"Zveme vás z celého srdce."

"Ze srdce rád přijímám, občanko," uklonil se Maurice.

"Půjdu to oznámit svým druhům," řekl mistr jirchář. "Ohřejte se zatím trochu, příteli."

Zamířil ke dveřím. Maurice a Genevieva zůstali sami mezi čtyřma očima.

"Ach, pane," ozvala se mladá žena - marně se snažila, aby v jejím hlase zněla výčitka, "nedostál jste slovu, byl jste indiskrétní."

"Ach, madam," zvolal Maurice, "opravdu mi to máte za zlé? Je-li tomu tak, odpusťte mi. Odejdu a už nikdy. . ."

„.Pane Bože," přerušila ho prudce Genevieva, "vždyť vy jste raněn. Máte košili celou od krve."

Na Mauriceově jemné bílé košili, která se tak podivně vyjímala pod jeho hrubým šatem, zasychala široká červená skvrna.

"Nedělejte si starosti, madam," usmál se mladý muž, "to mě jen jeden z podloudníků trochu škrábl dýkou."

Genevieva zbledla, vzala ho za ruku a zašeptala:

"Odpusťte mi, že vám udělali takovou bolest. Zachránil jste mi život a kvůli mně by vás byli málem zabili."

"Není dost velká odměna, že jsem vás znovu našel? Viďte, že jste ani na okamžik nevěřila, že bych byl hledal jinou ženu než vás?"

"Pojďte se mnou," skočila mu chvatně do řeči mladá žena, "dám vám jiné prádlo . . . Naši hosté vás nesmějí vidět v tomhle stavu. Byla by to pro ně strašná výčitka."

"Hněváte se na mě, viďte?" povzdechl si Maurice.

"Naprosto ne, plním jen svou povinnost."

A tiše dodala:

"Plním ji dokonce velmi ráda."

Potom Maurice dovedla do velké oblékárny, velmi elegantně zařízené - nikdo by byl nečekal tak vybraný vkus v domě jirchářského mistra. Ale pravda, vždyť ten koželuh je patrně milionář!

Genevieva otevřela všechny skříně.

"Vyberte si," vybídla Maurice, "jste tu jako doma."

Potom chvatně odběhla.

Když Maurice vyšel z oblékárny, čekal na něho Dixmer:

"Pojďme ke stolu, čekáme už jen na vás."

9. Večeře

Když Maurice vstoupil s Dixmerem a Genevievou do jídelny ležící v oné části budovy, kde byl před chvílí vězněm, bylo už prostřeno a večeře na stole, ale jídelna byla ještě prázdná.

Jeden po druhém přicházeli hosté. Bylo jich šest. Byli to muži velmi příjemného zevnějšku, vesměs mladí, oblečení podle poslední módy. Dva nebo tři měli dokonce na sobě karmaňolu a na hlavě rudou čapku.

Dixmer jim představil Maurice s jeho tituly a hodnostmi. Potom se obrátil k Mauriceovi.

"Zde vidíte, občane Lindeyi, všechny přátele, kteří mi pomáhají v obchodě. Dík době, v níž žijeme, dík revolučním zásadám, jež odstranily společenské přehrady, žijeme všichni ve znamení svaté rovnosti a v nejbratrštější shodě. Dvakrát denně se setkáváme u společného stolu a jsem šťasten, že jste neodmítl sdílet s námi naši rodinnou večeři. Nuže k tabuli, přátelé, k tabuli."

"A pan Morand," nadhodila plaše Genevieva, "nepočkáme na něho?"

"Ach, pravda, málem bych byl zapomněl, odpověděl Dixmer. "Občan Morand, o němž jsem se vám už zmínil, občane Lindeyi, je můj společník. Má na starosti, můžeme-li to tak říci, duchovní stránku obchodu. Vede knihy a korespondenci, spravuje pokladnu, vyřizuje účty, vyplácí a přijímá peníze - není divu; že z nás všech má nejvíc práce. Proto se také někdy opozdí. Pošlu pro něho."

V tom okamžiku se otevřely dveře a vstoupil Morand.

Byl to muž štíhlé postavy, měl hnědou pleť, husté obočí. Zelené brýle, jaké nosí lidé, kteří mají unavený zrak od stálé námahy, mu zakrývaly černé oči, jiskřící však i pod temnými skly. Při jeho prvních slovech poznal Maurice laskavý a zároveň velitelský hlas, jenž za onoho hrozného sporu, jehož měl být Maurice obětí, byl pro mírné řešení. Jinak měl pan Morand na sobě hnědý kabát s velkými knoflíky, bílou hedvábnou vestu a košili s krajkami, s nimiž si co chvíli pohrávala jeho jemná ruka, jejíž bělost a jemnost musel Maurice obdivovat, když si uvědomil, že to je ruka obchodníka s kůžemi.

Zasedli ke stolu. Občana Moranda posadili po pravici Genevievině, Maurice po její levici. Dixmer si sedl naproti své ženě. Ostatní hosté se usadili, jak kdo chtěl, kolem okrouhlého stolu.

Večeře byla vybraná. Dixmer jedl s velkou chutí a vystupoval velmi dobromyslně v úloze hostitele. Dělníci anebo ti, kdo se tu za ně vydávali, byli dobří a milí společníci. Občan Morand mluvil málo, jedl ještě méně, nepil takřka vůbec a zřídkakdy se usmál. Maurice snad pod dojmem vzpomínky, jíž v něm vyvolal jeho hlas, k němu brzy pocítil živou sympatii. Byl jenom na pochybách, kolik je asi panu Morandovi let, a pořád mu to vrtalo v hlavě. Hned ho měl za čtyřicátníka až pětačtyřicátníka, hned za muže velmi mladého.

Když usedli ke stolu, pokládal Dixmer za svou povinnost vysvětlit svým hostům několika větami, proč do jejich úzkého kroužku uvedl neznámého člověka.

Zhostil se tuho úkolu jako prostoduchý člověk, který není zvyklý lhát. Hosté byli však, jak se zdálo, s jeho vysvětlením naprosto spokojeni a přes všechnu neobratnost, s jakou výrobce koženého zboží uvedl mladého muže, byla jeho krátká řeč přijata s všeobecným uspokojením.

Maurice na něho hleděl s údivem.

"Na mou věru," myslil si, "sním anebo bdím? Je to opravdu ten muž, který mě, není to ani hodina, pronásledoval s divokýma očima a hrozným pokřikem a chtěl mě na místě zabít jako psa? V té chvíli bych ho byl pokládal za hrdinu nebo za vraha. U všech hromů, co dovede láska ke kůžím udělat z člověka!"

Zatímco Maurice takto uvažoval, dělila se o jeho srdce jednak bolest, jednak radost, a oba ty city byly tak hluboké, že by byl mladý muž sám nemohl říci, který z nich má vrch. Konečně se opět shledal se svou krásnou neznámou, kterou tak dlouho marně hledal. Má sladké jméno, o němž snil, jeho tušení ho tedy nezklamalo. Opájel se štěstím, vida ji vedle sebe. Hltal každé její slovo a zvuk jejího hlasu rozechvíval nejskrytější struny jeho srdce. Ale toto srdce bylo zlomeno tím, co vidělo.

Genevieva byla vskutku taková, jak se mu jevila od prvního okamžiku; skutečnost nezničila sen bouřlivé noci. Byla to elegantní mladá dáma se smutnýma očima, zřejmě ušlechtilého ducha. Byla to patrně jedna z oněch žen z vyšší společnosti, které, jak se to často stávalo v letech, jež předcházela hanebnému roku třiadevadesát, nezbylo při pokračujícím úpadku šlechty než vstoupit ve svazek s buržoazií, s obchodem. Dixmer byl, jak se zdálo, slušný chlapík. Měl jistě veliké jmění. Podle toho, jak se choval k Genevievě, vypadal na muže, který se snaží udělat ženu šťastnou. Mohlo však jeho dobráctví, jeho jmění, jeho ušlechtilé úmysly překlenout obrovskou propast, jež se rozevírala mezi ženou a mužem, mezi poetickou, jemnou, navýsost ušlechtilou dívkou a mužem plebejského zevnějšku a čistě hmotných zájmů? Jakým citem mohla Genevieva překlenout tuto propast? Náhoda o tam Maurice dostatečně poučila: láskou. A tak mu nezbylo, než aby zůstal při prvním dojmu, jaký si utvořil o mladé ženě oné noci, když ji poprvé potkal: jistě se vracela z milostného dostaveníčka.

Představa, že Genevieva miluje jiného muže, mučila Maurice k zbláznění. Vzdychal a litoval, že si přišel pro novou, ještě větší dávku jedu, jemuž se říká láska.

Potom, v jiných okamžicích, když naslouchal tomu tak sladkému, čistému harmonickému hlasu, když pozoroval jasný Genevievin pohled, který jako by říkal, že v těchto očích lze číst všechno, co se děje v hloubi dívčiny duše, a že mladá žena z toho nemá sebemenší strach, začínal Maurice věřit, že není možno, aby podobná bytost mohla někoho klamat. Tu pociťoval hořké uspokojení, když si pomyslel, že toto krásné stvoření bude tělem a duší do smrti patřit onomu bodrému měšťanu s poctivým úsměvem a vulgárními žerty a že nikdy nebude patřit nikomu jinému.

Mluvilo se o politice, nemohlo tomu být jinak. O čem jiném se dalo mluvit v době, kdy politika se pletla do všeho, kdy se malovala na dno talířů, šklebila se na všech zdech, pokřikovala na každém rohu?

Náhle jeden z hostí, který až dosud mlčel, nadhodil, jak se asi vede vězňům v Templu.

Maurice sebou bezděky škubl, když zaslechl ten hlas. Poznal muže, který byl vždy pro extrémní řešení, muže, který ho zprvu bodl dýkou a hned pak první hlasoval pro jeho smrt.

Přesto však tento muž, počestný jirchář, vedoucí dílny - tak ho aspoň představil Dixmer - , přivedl brzo Maurice na lepší myšlenky. Mluvil s opravdovým vlasteneckým zápalem a bez obalu hlásal nejrevolucionářštější zásady. Náš milý Maurice nebyl za určitých okolností tak zcela nepřítelem radikálních opatření, která byla v té době tak v módě a jejichž apoštolem a hrdinou byl Danton. Kdyby byl na místě tohoto muže, jehož hlas a zbraň v něm vyvolaly bodavé pocity, jichž se dosud nemohl zbavit, nebyl by zavraždil člověka, kterého by považoval za špicla, ale vyhnal by ho do zahrady a tam, ozbrojen stejně jako jeho protivník, s šavlí v ruce, by se s ním rval bez slitování, bez pardonu. Tak by to byl udělal Maurice. Uvědomil si však vzápětí, že by bylo příliš žádat od jirchářského tovaryše, aby měl tak vznešené mínění o osobní důstojnosti, jako měl on.

Tento muž radikálních názorů, který se ve svém politickém myšlení projevoval se stejnou prudkostí jako ve svém soukromém chování, rozhovořil se o Templu a divil se, že střežení vězňů bylo svěřeno permanentnímu výboru, snadno podplatitelnému, a úředníkům, jejichž věrnost republice byla už tolikrát vydána nejednomu pokušení.

"Máte pravdu," řekl občan Morand, "ale musíte uznat, že až doposud při každé příležitosti ospravedlnili úředníci svým chováním důvěru, kterou jim věnoval národ, a dějiny budou muset jednou říci, že název Nepodplatitelný si nezaslouží jenom občan Robespierre."

"Ovšem, ovšem," odpověděl dílovedoucí, "ale tvrdit, že se něco nestane, jenom proto, že se to až dosud nestalo, by byl nesmysl. Máte to stejné jako s Národní gardou. Setniny různých sekcí konají po řadě službu v Templu a přitom se nikdo neptá, co to je za lidi. Nuže, nemyslíte, že v oddílu dvaceti nebo pětadvaceti mužů může, být osm nebo deset chlapíků odhodlaných ke všemu a ti že jedné krásné noci povraždí stráže a unesou vězně?"

"Láry fáry," mávl rukou Maurice, "tohle není k ničemu, občane, před nějakými třemi nebo čtyřmi nedělemi to přece už takhle chtěli udělat a nepovedlo se jim to."

"Ano," řekl Morand, "ale jenom proto, že jeden z těch aristokratických spiklenců byl neopatrný, přeřekl se a oslavil kohosi slovem pane."

"A potom," prohodil Maurice, jenž chtěl rozhodně dokázat, že bdělost a ostražitost republikánů jsou na výši, "nepovedlo se to také proto, že nezůstalo utajeno, když se rytíř de Maison-Rouge objevil v Paříži."

"Co to říkáte?" zvolal Dixmer.

"Vědělo se tedy, že Maison-Rouge je v .Paříži?" otázal se nezúčastněně Morand. "A proslechlo se, jak se sem dostal?"

"Nejenom proslechlo, víme to bezpečně."

"Ach, u ďasa," naklonil se Morand kupředu a pohlédl Mauriceovi bystře do tváře, "tohle bych rád věděl. Doposud nám o tom nikdo neřekl nic jistého. Ale vy, občane, jako sekretář jedné z předních pařížských sekcí jistě víte, jak k tomu vlastně došlo."

"Ovšem," řekl Maurice, "a co vám řeknu, na to můžete vzít jed."

Všichni hosté, dokonce i Genevieva čekali s největším napětím, co řekne mladý muž.

"Nuže," rozhovořil se Maurice, "rytíř de Maison-Rouge přišel, jak se zdá, z Vendée. Prošel jako obyčejně bez pohromy celou Francií. K bráně du Roule přišel ještě za dne a čekal tam do devíti večer. V devět večer prošla tou branou jakási žena, ustrojená jako žena z lidu, nesla rytíři stejnokroj myslivce Národní gardy. Za deset minut poté se s ním vrátila. Hlídka, která viděla, jak samotná vychází z brány, pojala podezření, když se ta žena vracela v doprovodu

muže. Vyhlásila poplach a vyběhla celá stráž. Oba spiklenci zpozorovali, že se něco děje, utekli se do jednoho paláce, kde jim otevřeli druhé dveře, vedoucí na Elysejská pole. Zdá se, že na rohu ulice Bar-du-Bec čekala na rytíře skupina mužů zaprodaných tyranům. Ostatek víte."

"Je to divné, co nám tu povídáte," vrtěl hlavou Morand.

"A je to pravda," prohlásil Maurice.

"O tom bych nechtěl pochybovat. Ale co se stalo s tou ženou?"

"Zmizela a nikdo neví, kdo to byl a kde teď je."

Společník občana Dixmera a sám občan Dixmer, jak se zdálo, s úlevou vydechli.

Genevieva naslouchala celému vypravování s tváří bledou, nepohnutou, němou.

"Kdo však může říci," otázal se občan Morand netečně, "kdo může říci, že rytíř Maison-Rouge byl opravdu mezi spiklenci, kteří vnikli do Templu?"

"Jeden úředník, můj přítel, který měl toho dne službu v Templu, ho poznal."

"To věděl, jak vypadá?"

"Kdysi se s ním setkal."

"A co je to za člověka, ten rytíř de Maison-Rouge, dovedl ho váš přítel popsat?" otázal se Morand.

"Je mu nějakých pětadvacet nebo šestadvacet let, není vysoký, má světlé vlasy, příjemný obličej, velmi krásné oči a nádherné zuby."

Rozhostilo se ticho.

"Jen mi je divné," ozval se znovu Morand, "když už váš přítel poznal tak bezpečně rytíře, proč ho nezatkl?"

"Především proto, že nevěděl dosud, že rytíř je v Paříži, nebyl si jist, zda nejde o náhodnou podobnost, a bál se, aby se nedopustil trapného omylu. A potom - ten můj přítel je poněkud vlažný, udělal tedy; co obyčejně dělají vlažní a moudří lidé v takových případech. Nebyl si úplně jist, a proto raději nechal všechno tak."

"Vy byste to ovšem neudělal, občane," zasmál se hlučně Dixmer.

"Neudělal," prohlásil vážně Maurice. "Raději bych se byl zmýlil, než bych pustil z rukou tak nebezpečného muže, jako je rytíř de Maison-Rouge."

"A co byste byl udělal, pane?" zeptala se Genevieva.

"Co bych byl udělal, občanko? Dal bych okamžitě rozkaz zavřít všechny brány v Templu, byl bych na to měl právo jako velitel stráží, chytil bych rytíře za límec a křikl bych na něho: Rytíři de Maison-Rouge, zatýkám vás jako zrádce národa. A koho já jednou chytím za límec, toho už nepustím, za to vám ručím."

"A co by se s ním stalo?" otázala se Genevieva.

"Přišel by před soud on i jeho spoluviníci, a jak to dnes chodí, přišli by také o hlavu."

Genevieva se zachvěla a zděšeně se podívala na svého souseda.

Ale občan Morand nevěnoval jejímu vzrušení sebemenší pozornost, lhostejně se napil a poznamenal:

"Občan Lindey má pravdu. Takhle se to mělo udělat. Bohužel se to neudělalo."

"A ví se," otázala se Genevieva, "co se stalo s rytířem de Maison-Rouge?"

"To je otázka," pokrčil rameny Dixmer. "Co jiného, než že práskl do bot, když viděl, že se mu jeho kousek nepovedl. V Paříži by ho dnes asi někdo marně hledal."

"A možná, že v celé Francii," dodal Morand.

"Ba ne, ba ne," zavrtěl hlavou Maurice.

"Že by byl takový blázen a zůstal v Paříži?" zvolala Genevieva.

"Sázím se, že se odtud ani nehnul."

Mauriceovo mínění, vyslovené s takovou určitostí, vyvolalo všeobecný údiv.

"Co říkáte, občane, je pouhá domněnka, nic víc než domněnka," ozval se Morand.

"Nikoli, je to fakt."

"Přiznám se vám, že nemohu věřit tomu, co říkáte, občane," prohodila Genevieva, "byla by to trestuhodná neopatrnost."

"Jste žena, občanko. Pochopte tedy, že existuje jedna věc, pro kterou muž jako rytíř de Maison-Rouge odhodil stranou všechny úvahy, které mu diktoval ohled na vlastní bezpečnost."

"A co může přemoci bázeň ze ztráty života, občane?"

"Můj Bože, občanko, přece láska!"

"Láska?" opakovala Genevieva.

"Zajisté. Cožpak nevíte, že rytíř de Maison-Rouge se do Antoinetty zamiloval?"

Dva nebo tři přítomní se plaše a nuceně zasmáli. Dixmer se podíval na Maurice, jako by chtěl číst až na dně jeho duše. Genevieva cítila, jak se ji slzy hrnou do očí, a Mauriceovi neušlo, že se roztřásla. Občan Morand postavil na stůl sklenici, kterou právě zvedal ke rtům, a Maurice by si byl jistě všiml, jak celý zbledl, kdyby byl v té chvíli neopíral všechnu pozornost k Genevievě.

"Vás to dojalo, občanko," zašeptal.

"Cožpak jste před chvílí neřekl, že pochopím, protože jsem žena? Nás ženy vždycky dojímá oddanost, i kdyby byla v sebevětším rozporu s našimi zásadami."

"A oddanost rytíře de Maison-Rouge je tím větší," prohodil Maurice, "že se tvrdí, že s královnou vlastně nikdy nepřišel do styku."

"Poslyš, občane Lindeyi," ozval se muž radikálních názorů, "odpusť, že ti to musím říci, ale zdá se mi, že jsi příliš shovívavý k tomuhle rytíři. . . "

"Pane," odpověděl Maurice, snad úmyslně volil oslovení, kterého se přestalo užívat, "miluji všecky hrdé a odvážné

povahy a vážím si jich. To mi nebrání, abych se s nimi nebil, když se s nimi setkám v nepřátelských řadách. Neztrácím naději, že se jednoho dne potkám i s rytířem de Maison-Rouge."

"A pak?" otázala se Genevieva.

"Jestli se s ním potkám ... Nu což, budu se s ním bít."

Večeře skončila.

Genevieva první vstala od stolu.

V tom okamžiku začaly odbíjet hodiny.

"Půlnoc," poznamenal Morand.

"Půlnoc," vykřikl Maurice, "už půlnoc!"

"Z vašeho překvapení mám jen radost," prohlásil Dixmer. "Dokazuje to, že jste se nenudil, a vnuká mi naději, že se ještě uvidíme. Tento dům je dům dobrého vlastence a je vám kdykoli otevřen. Doufám, občane, že brzo poznáte, že to je dům vašeho přítele."

Maurice se uklonil a otočil se k Genevievě:

"Občanka mi také dovolí, abych zase někdy přišel?"

"Nejenže vám to dovoluji, prosím vás o to," odpověděla živě Genevieva. "Na shledanou, občane."

Maurice se rozloučil s celou společností, zvláště srdečně se pozdravil s Morandem, jenž se mu velmi zalíbil, stiskl ruku Dixmerovi a vyšel jako omámen, spíše však rozjařen než sklíčen tolika vzrušujícími událostmi, jež zažil dnešního večera.

"Neblahé setkání!" propukla po jeho odchodu v pláč mladá žena, když ji manžel doprovodil do jejího pokoje.

"Ale co, občan Maurice Lindey, vyhlášený vlastenec, sekretář sekce, neúplatný, zbožňovaný, populární, je naopak neocenitelný zisk pro ubohého koželuha, který má ve svém domě podloudnické zboží," ušklíbl se Dixmer.

"Vy tedy myslíte, příteli . . . ," otázala se plaše Genevieva.

"Myslím, že to je dokonalé vysvědčení patriotismu pro náš dům, a myslím, že od tohoto večera sám rytíř de Maison-Rouge by u nás byl v bezpečí."

A Dixmer políbil svou ženu na čelo polibkem spíše otcovským než manželským.

10. Švec Simon

Nadešel začátek května. V čistém jarním světle si volněji vydechli všichni, kdo museli po celou zimu dýchat studené mlhy. Paprsky vlažného oživujícího slunce klouzaly po černých zdech Templu.

U mříže, oddělující věž od zahrad, smáli se a kouřili vojáci vězeňské stráže.

Ale přestože byl tak krásný den a přestože vězeňský výbor v Templu nabídl uvězněným ženám, aby se prošly v zahradě, všechny tři odmítly. Od popravy svého muže trávila královna všechen čas tvrdošíjně jen ve svém pokoji, aby nemusela jít kolem dveří v druhém poschodí, kde býval králův byt.

Chtěla-li se v oné době po osudném 21. lednu přece jen alespoň trochu nadýchat čerstvého vzduchu, vystoupila na vrchol věže, jejíž cimbuří bylo obehnáno mříží a uzavřeno žaluziemi.

Národní gardisté, kteří měli službu, byli uvědoměni, že tři uvězněné ženy mají povolenou vycházku. Čekali však marně celý den. Vězeňkyně jako obvykle odmítly povolení využít.

Kolem páté odpoledne sešel dolů z věže jakýsi muž a přistoupil k veliteli stráže.

"Ale, ale, pěkně vítám, otče Tisone," pozdravil ho národní gardista, jak se zdálo, vždycky ve výborné náladě.

"Ve své vlastní osobě, občane. Nesu ti od tvého přítele Maurice Lindeye povolení od správy Templu pro mou dceru, že smí dnes večer na pár chvil navštívit svou matku."

"A ty jdeš pryč, když má tvá dcera přijít na návštěvu? To jsi mi pěkný krkavčí otec!"

"Jdu pryč velmi nerad, občane seržante. Také jsem se těšil, že uvidím své ubohé dítě, vždyť jsem holku neviděl dobrých osm neděl . . . Jenže člověk míní a páni mění. Služba, služba a zase služba, aby to čert vzal! Musím na radnici, podat zprávu. Před vraty na mě čeká fiakr s dvěma strážci pořádku - a to si páni vzpomenou zrovna ve chvíli, kdy chudák holka má přijít!"

"Nebohý otče," povzdechl si seržant.

"Tak láska k vlasti vznešená
ač se mu chvějí kolena,
hlas krve v otci potlačí,
přec povinnost ...

ksakru, až ti náhodou napadne nějaký rým na potlačí; přijď mi to povědět, prosím tě, já jsem pro tuhle chvíli v koncích."

"A ty, občane seržante, až přijde holka za chudákem mámou - ta se jí už také nemůže dočkat -, pusť ji dovnitř, prosím tě."

"Propustka je v pořádku," odpověděl seržant, v němž čtenář jistě už poznal našeho přítele Lorina.

"Však mě znáš, nikdy nedělám zbytečné ciráty a na důležitost si také nepotrpím. Až tvá dcera přijde, půjde dovnitř bez řečí."

"Děkuji, statečný thermopylane," řekl uctivě Tison.

"Poslechni, seržante," poznamenal jeden z národních gardistů, sotva Tison ukázal paty, "víš, že tohle je vlastně všecko k zblití?"

"Co je k zblití, občane Devauxi?"

"Když vidíš, jak tenhle kruťas, nelítostný strážce královny, se div nerozbrečí, že jeho žena uvidí svou dceru a on že ji

neuvidí. Člověk na to nesmí ani mnoho myslet, napadaly by mu všelijaké myšlenky."
"Tak na to nemysli, vždyť ten dobrák, co si potají utírá slzy, že neuvidí svou děvenku, na to taky nemyslí."
"A nač by měl myslet?"
"No třeba na to, že žena, kterou hlídá a vlastně týrá, také už čtvrt roku neviděla své dítě. Dobrák Tison myslí jen na sebe, na nikoho jiného. Myslí na své neštěstí, na její nemyslí. Je pravda, ta žena byla královnou," pokračoval seržant výsměšným tónem, jehož smysl by bylo těžko jednoznačně vysvětlit, "a ke královně přece nesmíme mít ohledy, které bychom měli k nějaké couře."
"Ať je ta tak nebo tak, je to k zblití," řekl Devaux.
"K zblití, ale nedá se nic dělat," pokrčil rameny Lorin. "Ze všeho nejlepší, jak už jsem řekl, je na to nemyslit. . . "
A začal si broukat písničku:

"Šla Nicetta má
včera sadem,
ranním chladem
samojediná. . . "

Lorin se dostal až sem, když tu se náhle ozval vlevo od strážnice velký hluk, v němž se klení a nadávky mísily s pláčem.
"Co je to?" otázal se Devaux.
"Jako by plakalo nějaké dítě," zaposlouchal se Lorin.
"Doopravdy," rozčílil se národní gardista, "někdo tam bije nějaké dítě. Do tohohle hampejzu by měli posílat jen lidi, kteří sami nemají děti."
"Budeš zpívat nebo ne?" ozval se chraplavý pijácký hlas.
A opilec si začal zpívat sám, jako by předzpěvoval:

"Paní Veto slíbila, že lid
celý Paříže nechá povraždit."

"Ne," ozval se dětský hlas, "nebudu zpívat."
"Budeš zpívat nebo ne?" A chraplavý pijácký hlas spustil znovu:

"Paní Veto slíbila . . ."

"Nebudu, nebudu, nebudu," vzpíralo se dítě.
"Ach, ty fakane!" hlomozil chraplavý hlas. A vzduchem zasvištěl řemen. Dítě bolestně vykřiklo.
"Ach, proklatě," zasyčel Lorin, "to ten špinavec Simon bije malého Capeta."
Několik gardistů pokrčilo rameny, dva nebo tři se ušklíbli. Devaux vstal a otočil se k nim zády.
"Vždyť jsem to povídal," bručel si, "sem by vůbec neměli chodit lidi, kteří mají děti."
Pojednou se otevřela nízká dvířka a malý princ prchající před potěhem svého vychovatele vyběhl na dvůr. Ale za ním dopadlo na dlažbu něco těžkého a udeřilo chlapce do nohy.
"Bolí," vykřiklo dítě, klopýtlo a padlo na kolena.
"Dones mi zpátky to kopyto, ty parchante, nebo . . . "
Chlapec vstala zůstal nerozhodně stát.
"Tak ty tak, ty nebudeš poslouchat!" řval švec ze své díry. "Počkej, já ti ukážu, co to je výchova!"
A švec Simon vyběhl ze svého kutlochu jako divé zvíře z doupěte.
"Hej, hej," zavolal na něho Lorin zamračeně, "kam se to tak ženeme, mistře Simone?"
„Dát za vyučenou tomu malému darebákovi," zahuhňal švec.
"A proč mu chceš dát za vyučenou?"
"Protože ten dareba nechce ani zpívat jako dobrý vlastenec, ani pracovat jako dobrý občan."
"Nu a copak ti je do toho?" odpověděl Lorin. "Svěřil ti snad národ Capeta proto, abys ho učil zpívat?"
"A vida, vida," rozčertil se Simon, "vida občana seržanta! Já bych zas rád věděl, co tobě je do toho!"
"Co mi je do toho? Je mně do toho, jako by do toho bylo každému; kdo má srdce v těle. A člověk, který má srdce, se nemůže dívat, jak někdo bije dítě."
"Jakýpak dítě, je to tyranův fakan!"
"Tyrana do toho nepleť, dítě nemůže za otce, dítě se ničím neprovinilo a není zač je trestat."
"A já ti říkám, že mi toho parchanta dali, abych si s ním dělal, co chci. A já chci, aby zpíval Paní Veto, a taky bude zpívat."
"Ale vždyť, ty lumpe, paní Veto je matka toho chlapce! To bys chtěl, aby nutili tvého syna, aby o tobě zpíval, že jsi svině? A ke všemu by to ještě byla pravda!"
"Mýho syna!" zařval Simon. "Ach ty jeden seržante mizernej, aristokratickej!"
"Jenom žádné nadávky," nasupil se Lorin. "Já nejsem Capet. Mě ti národ na výchovu nesvěřil a mě nikdo nebude učit zpívat."
"Nechám tě zatknout, mizernej aristokrate!"
"Ty," zasmál se Lorin, "ty že mě necháš zatknout? Jenom si zkus dát zatknout thermopylana!"

"Však se uvidí, však se uvidí! Kdo se směje naposledy, ten se směje nejlépe. A ty, Capete, teď koukej sebrat kopyto a pojď dodělat svou botu, nebo z tebe nadělám . . . "

"A já ti povídám," zbledl Lorin vzteky a udělal několik kroků se zaťatými pěstmi, "já ti povídám, že ten chlapec nebude dělat žádné boty, rozumíš, pacholku. Co koukáš po šavli, to si snad myslíš, že z ní mám větší strach než z tebe? Jen se ji opovaž vytáhnout!"

"Hrom a blesky," syčel Simon sinalý zlostí.

V tom okamžiku vešly na dvůr dvě ženy. Jedna z nich držela v ruce papír. Obrátila se na stráž.

"Seržante," volala hlídka, "je tu Tisonova dcera, prosí, aby směla navštívit svou matku."

"Propusť ji, správa Templu dala souhlas," volal Lorin přes rameno. Nechtěl se ani na okamžik otočit, aby toho Simon nevyužil a nebil chlapce.

Stráž propustila obě ženy. Sotva však udělaly několik kroků na tmavém schodišti, potkaly Maurice Lindeye, jenž sestupoval do dvora. Byla už takřka úplná noc, takže ženám nebylo vidět do obličeje.

Maurice je zastavil.

"Kdo jste, občanky? A co si přejete?"

"Jsem Žofie Tisonová," řekla jedna z obou žen, "dostala jsem povolení navštívit svou matku a přicházím ji navštívit."

"Dobrá," řekl Maurice, "ale povolení platí jen pro tebe, občanko."

"Vzala jsem si s sebou kamarádku, když je všude tolik vojáků."

"Tos udělala dobře, ale tvá přítelkyně nesmí nahoru."

"Jak si přejete, občane," řekla pokorně Žofie Tisonová a sevřela své kamarádce ruku. Ta se tiskla ke zdi a byla, jak se zdálo, hrozně polekaná.

"Občane," zavolal Maurice nahoru na stráže, rozestavené ve všech poschodích, "pusťte občanku Tisonovou nahoru. Její přítelkyně zůstane zde. Počká na schodech a vy dejte pozor, aby jí nikdo neublížil."

"Ano, občane," odpověděly stráže.

"Můžete jít," řekl Maurice.

Obě ženy prošly kolem něho.

Maurice seběhl z několika schodů a vrhl se na dvůr.

"Co se to tu děje," rozkřikl se na národní gardisty, "kdo tu dělá ten kravál? Je slyšet dětský křik až v předsíni u vězňů."

Simon, který byl zvyklý, že mu zástupci obce jdou na ruku, myslil, že mu přichází vítaná pomoc, když uviděl Maurice, a hned se ozval:

"Tenhle zrádce, tenhle aristokrat mně brání, abych Capeta naučil způsobům!"

A ukázal pěstí na Lorina.

"To se rozumí, že ti bráním," tasil Lorin šavli, "a jestli mi ještě jednou řekneš zrádce nebo aristokrat, vrazím ti šavli do břicha."

"Pomoc, pomoc," začal řvát Simon, "vražda, stráž!"

"Stráž, to jsem já," rozesmál se Lorin. "A raději mě nevolej a nepřej si mě, dostaneš-li se mi do pracek, bude po tobě."

"Pomoc, občane úředníku, pomoc," křičel Simon, zbledlý strachy, když viděl, že začíná jít do tuhého.

"Seržant má pravdu," řekl chladně úředník, kterého Simon volal na pomoc. "Zneucťuješ národ, biješ dítě, jsi zbabělec."

"A víš, proč chlapce bije, Maurici? Protože nechce zpívat Paní Veto, nechce urážet svou matku."

"Tak takový je to lump, občan Simon?"

"Tak ty také?" zaječel Simon. "To jsem tady mezi samými zrádci?"

"Ach, ty holomku," uchopil úředník Simona za hrdlo a vytrhl mu potěh z ruky. "Jen si ještě jednou zkus říci, že Maurice Lindey je zrádce!"

A vzápětí začal potěh tancovat po ševcových zádech.

"Děkuji vám, pane," ozval se v té chvíli chlapec, "ale on si to vymstí na mně."

"Pojď, Capete," vybídl chlapce vlídně Lorin, "pojď, chlapče. Jestli tě bude ještě někdy bít, zavolej o pomoc, a my ho naučíme moresům, darebáka. Pojď, Capete, pojď domů."

"Proč mi říkáte Capet, když jste tak hodný?" řekl vyčítavě chlapec. "Víte přece, že se nejmenuji Capet."

"Že se nejmenuješ Capet?" zeptal se Lorin překvapeně. "A jak se tedy jmenuješ?"

"Ludvík Karel de Bourbon. Capet je jméno jednoho z mých předků. Znám dějiny Francie. Tatínek mě to učil."

"A ty chceš učit ševcovině dítě, které král učil znát dějiny Francie?" obrátil se Lorin výsměšně k Simonovi. "Podívejme se na pana příštipkáře!"

"Nic si z toho nedělej," řekl Maurice chlapci, "podám zprávu městské radě."

"A já taky, já taky," vřískl Simon, "a taky tam řeknu, že jste měli pustit do věže jednu ženskou a že jste tam pustili dvě."

V té chvíli obě ženy opravdu právě vycházely z věže.

Maurice se k ním rozběhl.

"Nuže, občanko," oslovil Žofii Tisonovou, "viděla ses se svou matkou?"

Žofie okamžitě udělala dva kroky, aby městskému úředníkovi zaclonila svou družku.

"Viděla, občane, děkuji ti."

Maurice by byl rád pohlédl do tváře dívčině přítelkyni nebo aspoň uslyšel její hlas. Ta se však halila do kapuce, a jak se zdálo, nechtěla promluvit jediné slovo. Mauriceovi dokonce připadalo, že se chvěje.

Ta zřejmá bázeň v něm vzbudila podezření.

Vyběhl chvatně po schodech, a jak nečekaně vrazil do první místnosti, uviděl zasklenými dveřmi, kterak královna spěšně schovává v kapse něco jako lístek.

"Ale, ale," pomyslel si, "copak se to tu děje?"

Zavolal svého kolegu.

"Občane Agricolo, jdi k Marii Antoinettě a nespouštěj ji z očí."

"Stalo se snad . . .?"

"Jenom běž, běž rychle a nespouštěj ji z oči ani na vteřinu!"

Maurice se otočil k jednomu gardistovi:

"Zavolej Tisonovu ženu."

Za několik minut přišla Tisonová, ještě celá zářící.

"Viděla jsem svou dceru," sdělovala šťastně Mauriceovi, jako by to nevěděl.

"Kde jsi s ní mluvila?" zeptal se Maurice.

"Tadyhle, tady v tom pokoji."

"V pořádku, a nechtěla tvá dcera vidět Rakušanku?"

"Co vás to napadá!"

"Nebyla u ní?"

"Ani pomyšlení."

"A nevyšel nikdo z vězňů ven, když jsi hovořila se svou dcerou?"

"Copak já vím, měla jsem oči jenom pro svou holku, vždyť jsem ji neviděla tři měsíce!"

"Vzpomeň si dobře!"

"Počítejte, počkejte . . . vyšlo ven to děvče."

"Marie Terezie?"

"Ano, ta."

"A mluvila s tvou dcerou?"

"Ani slovíčko s ní nepromluvila."

"A tvá dcera ji nic neodevzdala?"

"Co vás nemá!"

"Nesebrala nic na zemi?"

"Kdo? Má dcera?"

"Ale ne. Dcera Marie Antoinetty."

"Sebrala si akorát kapesník."

"Tady to máme!" vykřikl Maurice, vrhl se k zvonku a. prudce zazvonil na poplach.

11. Dvě matky

Druzí dva úředníci, kteří měli toho dne službu, vyběhli chvatně po schodech provázeni oddílem stráže.

Všechny dveře byly zavřeny, dva muži se postavili ke vchodu do každého pokoje.

"Co si přejete, pane?" otázala se královna Maurice, když vstoupil do jejího pokoje.

"Chystala jsem se právě na lože, když tu občan úředník (královna ukázala na Agricolu) najednou vběhl do mého pokoje, aniž mi řekl, co si přeje."

"Madam," uklonil se Maurice, "nikoli můj kolega, nýbrž já bych k vám měl přání."

"Vy, pane?" pohlédla královna na Maurice, kterého si už několikrát všimla, protože se k vězňům vždycky choval šetrně, "a co si tedy ode mě přejete?"

"Byl bych rád, kdybyste mi laskavě odevzdala lístek, který jste před chvílí ukryla."

Madam Royale a madam Alžběta sebou trhly. Královna silně zbledla.

"Mýlíte se, pane," zavrtěla hlavou, "nic jsem neschovala."

"Lžeš, Rakušanko!" křikl na ni Agricola.

Maurice rychle položil kolegovi ruku na rámě.

"Promiň, příteli, nech laskavě mluvit mě. Mám v tom lepší zkušenost než ty."

"Nu, jen si mluv, jen si mluv, ale nedělej s ní žádné cavyky."

"Máte u sebe lístek, občanko," řekl přísně Maurice. "Ten lístek nám musíte odevzdat."

"Nevím o žádném lístku."

"Přinesla vám jej Tisonova dcera a občanka vaše dcera (Maurice se lehce uklonil mladé princezně) ho zvedla, když sbírala kapesník."

Tři ženy na sebe zděšeně pohlédly.

"Ale tohle už je opravdu tyranie, pane," řekla královna, "a dopouštíte se jí na ženách, na ženách!"

"O tom nebudeme diskutovat, občanko," řekl Maurice pevně. "Nejsme ani soudci, ani kati. Jsme prostí občané, kteří dostali za úkol vás střežit. Máme rozkaz, kdybychom jej porušili, byla by to zrada. Prosím vás, občanko, odevzdejte mi lístek, který jste schovala."

"Pánové," řekla královna zvysoka, "jestli si tak libujete v úloze žalářníků, prohledejte si to tady a připravte nás o spánek, ostatně to nebude nic nového."

"Víte dobře, občanko, že nikdy nevložíme ruku na ženy. Oznámím věc městské radě a počkám na její rozkazy. Na lože ovšem nepůjdete. Budete spát v křeslech, je-li vám libo, a budeme vás střežit . . . Dá-li k tomu městská rada rozkaz, vykonáme prohlídku."

"Co se to zas stalo?" vstrčila stará Tisonová vyděšený obličej do dveří.

"Jenom to, občanko, že ses navždycky připravila o možnost vídat se se svou dcerou, když ses propůjčila k zradě."

"Že se nesmím vidět se svou dcerou? . . . To není možné, občane!" vyhrkla Tisonová, která neměla tušení, co se vlastně stalo.

"Tvá dcera sem nepřišla, aby tě navštívila, přinesla dopis občance Capetové. Proto sem už nepřijde."

"A nepřijde-lisem, to se s ní už neuvidím, když my nesmíme odsud?"

"Tentokrát si můžeš stěžovat jen sama na sebe. Je to tvoje vina."

"Moje vina, moje vina!" pokřikovala stará Tisonová. "Jakápak vina, vždyť se nic nestalo! Byla jsem přece tady. Kdybych věděla, že se něco stalo, draze bys mi to zaplatila, Antoinetto!"

A zoufalá žena pohrozila královně pěstí.

"Nikomu nehroz, občanko," řekl Maurice. "Raději hleď dosáhnout vlídností, co žádáme na občance Capetové. Jsi žena a občanka Antoinetta, taktéž matka, bude mít jistě s matkou slitování. Zítra bude tvá dcera zatčena, uvězněna . . . A jestli se na něco přijde a ty víš, že když se chce, vždycky se něco najde, pak je ztracena, ona i její přítelkyně."

Tisonová poslouchala Maurice s rostoucí hrůzou.

Prudce se otočila ke královně a utkvěla na ní takřka šíleným pohledem.

"Slyšíš, Antoinetto . . . Má holka! . . . A vším tím bys byla vinna jen ty!"

Zdálo se, že i královna se teď vyděsila, ne snad hrozbou, jež svítila v očích žalářníkovy ženy, nýbrž zoufalstvím, jež v nich četla.

"Pojďte sem, paní Tisonová," vybídla ji, "promluvíme si o tom v klidu."

"Jen žádné skrývačky, žádné skrývačky!" vykřikl Mauriceův kolega. "Co je šeptem, to je s čertem! Nejsme tady pro parádu. Když se chce mluvit, tak jenom před obecními úředníky."

"Nech ji, občane Agricolo," pošeptal mu Maurice. "Jenom když se dozvíme pravdu, nezáleží na tom, jak."

A pomyslel si: "Ze všeho nejhorší jsou horliví hlupáci."

"Máš pravdu, občane Maurici, ale . . . "

"Pojďme za skleněné dveře, občane Agricolo, poslechni mě a otočme se k ním zády. Jsem si jist, že své shovívavosti nebudeme muset litovat."

Královna uslyšela ta slova - Maurice je pronesl úmyslně nahlas - a pohlédla na mladého muže vděčným pohledem. Maurice odvrátil bezstarostně hlavu a odešel za skleněné dveře. Agricola šel za ním.

"Jen se podívej na tu ženu," řekl mladý muž Agricolovi. "Jako královna se mnoho provinila. Jako žena je to důstojná a veliká duše. Je správné rozbíjet koruny. Neštěstí očišťuje."

"U všech hromů, jak ty dovedeš krásně mluvit, občane Maurici! Tak rád tě poslouchám, tebe a tvého přítele Lorina. To, cos mi právě řekl, to jsou také verše?"

Maurice se usmál. Za tohoto hovoru se za skleněnými dveřmi odehrávala scéna, jak ji Maurice předvídal.

Tisonová přistoupila ke královně.

"Paní," řekla jí Marie Antoinetta, "puká mi srdce, když vidím vaše zoufalství. Nechci vás připravit o vaše dítě, vím, jaká je to bolest. Uvažte však, udělám-li, co požadují tito pánové, bude možná vaše dcera opravdu ztracena."

"Udělejte, co chtějí. Udělejte, co chtějí!" vykřikla zběsile stará Tisonová.

"Ale nejdříve poslyšte, oč jde."

"Tak o co vlastně jde? O co vlastně jde?" skučela žalářnice s takřka zvířecí divokostí.

"Vaše dcera přivedla s sebou přítelkyni."

"To byla dělnice jako ona. Nechtěla jít sama kvůli vojákům."

"Ta přítelkyně odevzdala vaší dceři lístek. Vaše dcera jej upustila. Marie šla kolem a zvedla jej. Je to bezvýznamný kousek papíru, ale lidé, kteří mají plno zlých úmyslů, by v něm přece jen mohli hledat nějaký smysl. Neřekl sám úředník, že když se chce, vždycky se něco najde?"

"No a co dál, co dál?"

"To je vše. Vy chcete, abych ten lístek odevzdala. Chcete, abych obětovala přítele, aniž tím zachráním vaši dceru?"

"Udělejte, co říkají, udělejte, co říkají!" dupala Tisonová nohama.

"A co když ten lístek bude právě důkazem proti vaší dceři, pochopte přece!"

"Má dcera je dobrá vlastenka jako já," křičela stará čarodějnice. "Zaplať pánbůh, Tisonovy tady každý zná. Udělejte, co říkají! Udělejte, co říkají!"

"Panebože, kdybych vás tak mohla přesvědčit," povzdychla si královna.

"Já chci svou dceru! Já chci svou dceru!" ječela stará Tisonová. "Dej jim ten papír, Antoinetto, dej jim ho!"

"Tady ho máte, paní."

A královna podala ubohému stvoření kousek papíru. Tisonová jím radostně zamávala nad hlavou:

"Pojďte sem, pojďte sem, občané úředníci! Tady je ten lístek. Vezměte si ho a vraťte mi mé dítě."

"Obětujete naše přátele, sestro," řekla madam Alžběta.

"Nikoli, sestro," zavrtěla královna smutně hlavou, "obětuji pouze nás. Ten lístek nemůže nikomu z přátel ublížit."

Maurice a jeho kolega vešli do pokoje. Stará Tisonová jim vítězně podala lístek. Rozevřeli jej a četli:

"Na východě přítel dosud bdí."

Sotva se Maurice na lístek podíval, trhl sebou.

Zdálo se mu, že poznává známý rukopis.

"Pane Bože," pomyslil si, "že by to bylo Genevievino písmo? Ale ne, to je nesmysl, to bych se musel zbláznit. Je mu podobné, ale je to jistě jen podobnost. Co společného by mohla mít Genevieva s královnou?"

Otočil se a zahlédl, že ho Marie Antoinetta pozoruje. Tisonová ho hltala očima, čekajíc na svůj osud.

"Udělalas dobrý skutek," řekl Tisonové, "a vy, občanko, jste udělala krásný skutek," řekl královně.

"Nuže, pane," odpověděla Marie Antoinetta, "následujte našeho příkladu. Spalte ten papír a uděláte milosrdný skutek."

"To jsou divné žerty, Rakušanko," ušklíbl se Agricola. "Spálit papír, který nám třeba pomůže vybrat celé aristokratické hnízdo? Ani nám nenapadne, byla by to pěkná blbost!"

"Vlastně byste to měli spálit," řekla Tisonová, "mohlo by to ublížit mý holce."

"O tu tolik nejde, a jestli se s tím sveze, tak se sveze," zabručel Agricola a vzal kolegovi z ruky lístek, který by byl Maurice jistě spálil, kdyby tu byl sám.

Za deset minut poté ležel lístek na stole před členy městské rady. Důkladně jej zkoumali a vrtěli nad ním hlavou.

"Na východě bdí přítel," četl kdosi nahlas. "Co to u čerta může znamenat?"

"Ale to je přece jasné," vyhrkl kterýsi zeměpisec.

"Lorient je městečko v Bretagni, leží mezi Vannes a Quimperem. To hnízdo se musí srovnat se zemí, jestli se přijde na to, že se tam skrývají aristokrati, kteří ještě bdí nad Rakušankou!"

"Je to tím nebezpečnější," ozval se jiný hlas, "že Lorient je přístav, odkud je možné snadno vejít ve styk s Angličany."

"Navrhuji," prohlásil třetí, "aby do Lorientu byla vyslána komise a aby se tam zavedlo přísné vyšetřování."

Maurice se doslechl o těch úvahách.

"Nevím, kde je ten východ, o který jde," pomyslel si, "ale v Bretagni to jistě není."

Na druhý den královna, která, jak už víme, nikdy nechodila do zahrady, aby nemusela jít kolem pokoje, z něhož byl odveden na popravu její muž, požádala, aby směla vystoupit nahoru na věž a projít se s dcerou a s madam Alžbětou na čerstvém vzduchu.

Její žádosti bylo okamžitě vyhověna. Ale Maurice vystoupil rovněž tajně nahoru, schoval se za strážní budku těsně nad posledními stupni schodiště a čekal, co se bude dít.

Královna se zprvu lhostejně procházela s madam Alžbětou a se svou dcerou. Po chvíli se však zastavila, a zatímco obě princezny pokračovaly v procházce, otočila se k východu a pozorně se zadívala na jeden dům, v jehož oknech se objevilo několik osob. Jedna z nich měla v ruce bílý kapesník.

Maurice vytáhl z kapsy dalekohled. Ještě než jej stačil seřídit, královna mávla rukou, jako by chtěla vyzvat ony zvědavce v okně, aby se vzdálili. Ale Maurice už zpozoroval hlavu muže plavých vlasů a bledé pleti, jenž pozdravoval královnu až s pokornou uctivostí.

Za tímto mladým mužem - bylo mu, jak se zdálo; nějakých pětadvacet nebo šestadvacet let - stála žena zpola ukrytá. Maurice na ni namířil kukátko. Div nevyskočil překvapením, zdálo se mu, že poznal Genevievu. Prudkým pohybem na sebe upozornil a žena, jež měla rovněž v ruce kukátko, rychle ustoupila do pokoje a strhla s sebou také mladého muže. Byla to opravdu Genevieva? Poznala Maurice? Či se ten zvědavý pár vzdálil od okna pouze na vyzváni královnino?

Maurice ještě chvíli čekal, zda se mladý muž a mladá žena znovu neobjeví. Když viděl, že okno zůstává prázdné, seběhl se schodů a postavil se na roh ulice Poste-Foin, aby se nepozorován přesvědčil, vyjdou-li zvědavci z protějšího domu. Dlouhou chvíli čekal marně, nikdo se neobjevil.

Nemohl odolat podezření, jež mu nedalo pokoje od chvíle, kdy přítelkyně Tisonovy dcery si tak vytrvale zakrývala tvář a tvrdošíjně mlčela. Rozběhl se do staré ulice Saint-Jacques, a přiběhl tam celý rozrušený nejpodivnějšími domněnkami.

Když vešel, seděla Genevieva v bílých domácích šatech v besídce porostlé jasmínem, kam si obyčejně nechávala nosit snídani. Přivítala se jako vždycky s Mauricem velmi srdečně a pozvala ho, aby s ní vypil šálek čokolády.

Mezitím se objevil také Dixmer, měl zřejmě velkou radost, že vidí Maurice ve chvíli, kdy ho vůbec nečekal: Sotva Maurice vypil šálek čokolády, pozval ho Dixmer, stále plný nadšení pro své obchodní podnikání, k prohlídce závodu. Maurice rád přijal.

"Povím vám, drahý Maurici," vzal Dixmer mladého muže pod paží, "velmi významnou novinu."

"Politickou?" otázal se Maurice, zcela ponořený do denních událostí.

"Ale milý občane," rozesmál se Dixmer, "cožpak my se staráme o politiku? Ne, ne, novinu čistě průmyslovou, bohudík! Přítel Morand, který je, jak víte, znamenitý chemik, právě objevil tajemství výroby červeného safiánu dokonale trvanlivé barvy, až dodneška naprosto neznámá novinka. Hrozně rád bych vám ten postup ukázal. Ostatně uvidíte Moranda při práci. Je to opravdový umělec."

Maurice dobře nechápal, jak může být někdo umělcem při výrobě červeného safiánu. Přijal však Dixmerovo pozvání, prošel s ním dílnami a v jakési zvlášť zařízené pracovně spatřil občana Moranda při práci. Seděl v pracovním plášti, na očích měl tmavé brýle a byl opravdu neobyčejně zaujat přeměnou špinavě bílé ovčí kůže na purpurovou. Ruce a paže ve vykasaných rukávech měl červené až k loktům.

Maurice pozdravil jen kývnutím hlavy, tak byl zabrán do práce.

"Nuže,občane Morande," zeptal se Dixmer, "jak to vypadá?"

"Vypadá to tak, že nám tenhle proces zaručí výdělek sto tisíc liber ročně," odpověděl Morand, "ale už týden nespím a oči mám spálené od kyseliny."

Maurice nechal Dixmera s Morandem a vrátil se k Genevievě. Říkal si v duchu:

"V tomhle zaměstnání městského úředníka by zpitoměl i génius. Stačí týden služby v Templu a člověk se sám bude pokládat za aristokrata a udá sám sebe. Dobráku Dixmere, poctivý Morande, drahá Genevievo, jak bych vás mohl jen na vteřinu podezírat!"

Genevieva čekala na Maurice s něžným úsměvem, který rozptýlil i stín podezření, jestli jaké mladý muž ještě měl. Byla jako vždycky: laskavá, přátelská, okouzlující.

Chvíle, kdy Maurice vídal Genevievu, byly chvíle, kdy opravdu žil. Ostatek času prožíval v horečce, kterou by bylo možno nazvat horečkou roku třiadevadesátého. Ta horečka dělila Paříž na dva tábory a činila z normálního života bojiště, na němž boj neustával ani na hodinu.

K poledni se přesto musel rozloučit s Genevievou a vrátit se do Templu.

Na konci ulice Saint-Avoye potkal Lorina, jenž se vracel ze stráže v čele svých gardistů. Vystoupil z řady a spěchal k Mauriceovi, na jehož tváři se ještě obrážela blaženost, kterou se mu plnilo srdce, kdykoli pohleděl na Genevievu.

"Nejdražší příteli," potřásl mu Lorin upřímně rukou,

"svou unylost chceš marně skrýt.
Vím dobře, jaká je tvá touha.
Nic neříkáš, však vzdycháš zdlouha.
Je láska v srdci tvém -
i v očích tvých ji zřít."

Maurice si sáhl do kapsy pro klíč. Používal toho prostředku pravidelně, chtěl-li postavit hráz přítelovým poetickým přívalům. Ale Lorin si toho včas všiml a utekl se smíchem.

"Abych nezapomněl," zavolal ještě na něho, "budeš ještě tři dny v Templu, Maurici. Dej mi pozor na malého Capeta!"

12. Láska

Tak žil Maurice po nějakou dobu velmi šťasten a zároveň velmi nešťasten, jak tomu bývá vždy na počátku velkých vášní.

Jeho pracovní dny se navzájem podobaly jako vejce vejci. Ve dne pracoval v sekci Lepelletier, večery trávil co možná ve staré ulici Saint-Jacques, tu a tam si zaskočil do klubu thermopylanů.

Netajil si, že vídat se večer co večer s Genevievou znamená pít velkými doušky beznadějnou lásku.

Genevieva byla z oněch plachých a bezelstných žen, jež podávají upřímně ruku příteli, nevinně mu nastavují čelo k polibku s důvěrou sestry a s nevědomosti panny, z těch žen, před nimiž se slova lásky zdají rouháním a tělesná touha svatokrádeží.

Existuje-li z rané doby Raffaelovy, z doby jeho nejčistších snů, madona s umívajícími se rty, čistých očí a nebeského výrazu, jen ona by nám mohla být vzorem, kdybychom chtěli načrtnout obraz Genevievin.

Uprostřed svých květů, sama svěžest a vůně, stranou mužovy práce, ba i od manžela samého, připadala Genevieva Mauriceovi, kdykoli ji uviděl, jako živá hádanka, jejíž smysl nemohl uhodnout. Tím méně byl s to přímo se jí otázat.

Jednou večer, když s ní jako obvykle zůstal sám, seděli oba u okna, jímž v jedné noci tak hlučně a v takovém spěchu vstoupil do jejího pokoje. Lehký vánek zvedající se po zářivém západu slunce k ním donášel vůni kvetoucího bezu. Maurice dlouho mlčel, nespouštěje oči z mírných a zbožných zraků Genevieviných, obrácených k hvězdám, jež se začaly objevovat na azurovém nebi, znenadání se však rozhodl a zeptal se mladé ženy, jak je to možné, že ona, tak mladá, má za manžela již stárnoucího muže, jak to přišlo, že ona, tak jemných a vybraných způsobů, si vzala manžela, u něhož vše ukazuje na chatrnou výchovu a plebejský původ, a konečně, proč ona, tak poetické stvoření, se připoutala k muži, jenž věnuje všechen svůj zájem jen tomu, jak se váží, napínají a barví kůže v jeho továrně.

"Slovem, jak si mám vysvětlit," chrlil ze sebe Maurice, "že v domě koželužského mistra vidím harfu, klavír a těchto několik pastelů, k nimž jste se přiznala, že jsou vaším dílem. A konečně jak to, že u vás zbožňuji právě tuto aristokratickou stránku, kterou u jiných nenávidím?"

Genevieva upřela na Maurice nevinný pohled:

"Jsem vám vděčna za tuto otázku. Dokazuje mi, že jste jemnocitný muž a že jste se na mě nikdy nikoho neptal."

"Nikdy, madam," odpověděl Maurice. "Mám oddaného přítele, který by pro mě zemřel; mám sto kamarádů, kteří za mnou půjdou třeba do pekel. Jde-li však o ženu a především o ženu, jako jste vy, pak se svěřuji jen jedinému srdci, a to vlastnímu."

"Děkuji vám, Maurici," řekla mladá žena. "Povím vám ráda sama, co si přejete vědět."

"Především bych rád slyšel vaše dívčí jméno," řekl Maurice. "Znám vás jen podle jména vašeho muže"

Genevieva slyšela v této otázce sobectví zamilovaného mladíka a usmála se.

"Genevieva du Treilly."

Maurice opakoval:

"Genevieva du Treilly!"

"Moje rodina," pokračovala Genevieva, "se finančně zruinovala za americké války, jíž se zúčastnil můj otec i můj nejstarší bratr."

"Oba šlechtici, že?"

"Ne, ne," začervenala se Genevieva.

"Řekla jste mi přece, že vaše dívčí jméno bylo Genevieva du Treilly."

"Ano, pane Maurici, ale nebyli jsme šlechtici. Má rodina byla bohatá, ale nebyli jsme šlechta."

"Vy mi nedůvěřujete," usmál se mladý muž.

"Ale ne, ale ne, proč bych vám měla nedůvěřovat? V Americe žil můj otec v přátelských vztazích s otcem pana Moranda. Pan Dixmer byl páně Morandův jednatel. Když pan Morand viděl, že jsme přišli takřka na mizinu, představil pana Dixmera - věděl totiž, že pan Dixmer má značné vlastní jmění - mému otci a ten ho představil mně. Věděla jsem, že o sňatku nás dvou se uvažovalo už předem, že to je přání mé rodiny. Nemilovala jsem v té době nikoho, ani kdy předtím. Souhlasila jsem. Jsem už tři roky Dixmerovou ženou a musím říci, že po celou tu dobu byl můj muž ke mně vždycky tak

dobrý, vždycky se o mne tak pečlivě staral, že přes všechen rozdíl věku a vkusu, o němž jste mluvil, jsem nikdy ani na okamžik svého rozhodnutí nelitovala."

"Ale když jste se provdala za pana Dixmera," podotkl Maurice, "to ještě nebyl v čele tohoto závodu."

"Ne, bydlili jsme v Blois. Po 10. srpnu koupil pan Dixmer tento dům a dílny. Abych nemusela chodit pořád kolem dělníků, aby mě ušetřil i pohledu na věci, jež by mohly zraňovat mé poněkud aristokratické cítění - řekl jste to tak přece, Maurici? - dal mi k obývání tento pavilón, kde žiji sama, v ústraní, podle svého vkusu, podle svých přání, šťastná, když přítel jako vy, Maurici, mě přijde rozptýlit anebo se podělit o mé snění."

A Genevieva podala Mauriceovi ruku, kterou mladý muž vřele políbil.

Genevieva se lehce zarděla.

"A teď, příteli," odtáhla ruku, "víte, jak jsem se stala ženou pana Dixmera."

"Ano," podíval se Maurice pozorně na Genevievu, "ale neřekla jste mi dosud, jak se pan Morand stal společníkem pana Dixmera."

"Ach, to je velmi prosté," usmála se Genevieva. "Jak jsem vám řekla, měl pan Dixmer dosti značné jmění, ale ne zas tak velké, aby mohl sám koupit takovouhle továrnu. Syn pana Moranda se zúčastnil na té koupi polovinou kupní ceny. A protože je vynikající chemik, oddal se práci v továrně s horlivostí, které jste si jistě všiml, a především jeho zanícení můžeme děkovat, že podnik pana Dixmera, který má na starosti obchodní stránku, tak bohatě vzkvétá."

"Pan Morand je také jeden z vašich dobrých přátel, viďte, madam."

"Pan Morand je šlechetný člověk, jeden z nejušlechtilejších lidí, jaké znám," odpověděla vážně Genevieva.

"Jestliže vám o tom neposkytl jiný důkaz," pokrčil rameny Maurice, poněkud podrážděný vřelým tónem, s jakým se Genevieva vyslovila o společníkovi svého muže, "než tím, že vložil polovinu kapitálu do podniku vašeho manžela a vynalezl nové barvivo na safián, pak mi dovolte, abych měl přece jen za to, že vaše chvála je poněkud přehnaná."

"Přesvědčil mě o tom i jinak, pane," řekla Genevieva.

"Je ještě mladý, viďte?" zeptal se Maurice, "ačkoli jeho tmavé brýle ho dělají starším."

"Je mu pětatřicet."

"Znáte se s ním už dlouho, že?"

"Od dětství."

Maurice se kousl do rtů. Od začátku měl podezření, že Morand Genevievu miluje.

"Ach," prohodil, "to vysvětluje, že jste k sobě tak důvěrní."

"Naše vzájemná důvěrnost," usmála se Genevieva, "se drží v mezích, kterých jste si mohl všimnout, je to ryzí přátelství a nepotřebuje, myslím, nějakého vysvětlování."

"Odpusťte, madam," omluvil se Maurice, "víte jistě dobře, že v každém vroucím citu je něco žárlivosti, a já žárlím na přátelský vztah, jenž vás poutá k panu Morandovi."

Odmlčel se. Také Genevieva mlčela. Toho dne už o Morandovi nemluvili a Maurice odešel zamilovanější než kdy jindy, neboť žárlil.

Ale ať mladého muže láska sebevíc zaslepovala, ať mu vášeň vnášela do srdce sebevětší zmatek, přece jen cítil, že v Genevievině vyprávění je mnoho trhlin, mnoho nejistoty, mnoho zámlk. Dokud byl s Genevievou, neměl čas věnovat tomu pozornost, jakmile však byl sám a začal vzpomínat, působilo mu to divá muka a nic na tom nezměnila ani okolnost, že mu pan Dixmer ponechával ve styku se svou manželkou velkou volnost, takže mohl hovořit s Genevievou tak často a tak dlouho, jak se mu líbilo, a trávit s ní o samotě celé večery. Ba ještě víc: Maurice se stal v Dixmerově domě pravidelným hostem a ve styku s Genevievou ho nejen nikdo nerušil - ostatně mladou ženu chránila proti touze mladého muže její andělská nevinnost -, ale často ji také provázel na pochůzkách po její městské čtvrti.

V domě byl tedy přijímán jako rodinný přítel. Jedna věc ho však přitom udivovala. Čím víc se totiž snažil navázat styky s Morandem, snad už jen proto, aby vypozoroval, jaký je vskutku Morandův vztah k Genevievě, čím víc se snažil sblížit s tímto mužem, jehož osobnost ho lákala, přestože byl proti němu zaujat, a jehož ušlechtilé způsoby ho mimoděk okouzlovaly, tím více se mu zdálo, že se mu tento zvláštní muž vyhýbá.

Jednou si na to Genevievě postěžoval, neboť už nepochyboval, že Morand v něm tuší soupeře a že se mu vyhýbá ze žárlivosti.

"Občan Morand mě nemá rád," řekl tedy jednoho dne Genevievě.

"Vás že by neměl rád?" upřela na něho Genevieva udiveně své hluboké oči. "Jak jste na tohle přišel?"

"Jsem si tím jist."

"A proč by vás neměl mít rád?"

"Mám vám to říci?"

"Velmi by mě to zajímalo."

"Nuže proto . . . "

Maurice se zarazil. Už by mu bylo uklouzlo: "Protože vás miluji."

"Nemohu vám říci proč," řekl za chvíli červenaje se.

Vášnivý republikán byl tváří v tvář Genevievě plachý a nesmělý jako dívka.

Genevieva se usmála.

"Řekněte," nadhodila, "že k sobě nemáte sympatie, a snad vám uvěřím. Vy jste ohnivá povaha, vynikající duch, populární muž. Morand je napůl obchodník, napůl chemik. Je plachý, skromný . . . A tato plachost a skromnost mu brání, aby udělal první krok."

"A kdo na něm chce, aby udělal první krok? Já jsem jich už udělal nejméně padesát a nikdy mi nevyšel vstříc. Ne, ne, v tom to není."

"A v čem tedy?"

Maurice raději mlčel.

Nazítří po této rozmluvě přišel Maurice k Genevievě ve dvě hodiny odpoledne. Měla na sobě vycházkový oblek.

"Ach, to jsem ráda, že jste přišel," usmála se, "budete mi dělat rytíře."

"Kam se chystáte?"

"Jdu do Auteuil. Je nádherné počasí. Ráda bych se trošku prošla. Náš vůz nás zaveze za bránu, tam ho necháme stát, půjdeme do Auteuil procházkou, a až tam vyřídím svou věc, vrátíme se zase k vozu."

"Ach," nadchl se Maurice, "jaký to bude krásný den!"

Oba mladí lidé vsedli do vozu. Kousek za Passy vůz zastavil. Seskočili na okraj silnice a šli dále pěšky.

Když přišli do Auteuil, Genevieva mladého muže zadržela.

"Počkejte na mě na kraji parku," požádala ho, "vrátím se k vám, až si vyřídím svou věc."

"Ke komu jdete?" otázal se Maurice.

"K jedné přítelkyni."

"Kam vás nemohu doprovodit?"

Genevieva zavrtěla s úsměvem hlavou.

"To nemůžete," řekla.

Maurice se kousl do rtů.

"Dobře," řekl zatvrzele, "počkám na vás."

"Co je vám?" otázala se Genevieva.

"Nic," odpověděl Maurice. "Budete tam dlouho?"

"Kdybych byla tušila, že vás to obtěžuje, Maurici, kdybych byla věděla, že dnes nejste volný, nebyla bych vás žádala, abyste mi prokázal tu malou službu, a poprosila bych . . . "

"Pana Moranda," vskočil jí prudce do řeči Maurice.

"Toho ne. Vždyť víte, že pan Morand je v továrně v Rambouilletu a že se vrátí až večer."

"Proto mě tedy potkalo to štěstí?"

"Maurici," řekla mírně Genevieva, "nemohu nechat čekat přítelkyni, s níž mám schůzku. Obtěžuje-li vás doprovodit mě na zpáteční cestě, vraťte se do Paříže. Ale pošlete mi potom, prosím, vůz."

"Ne, ne, madam," odpověděl chvatně Maurice, "jsem vám k službám."

Maurice se začal procházet po okraji parku a srážel při chůzi hůlkou - jako kdysi Tarquinius, všechny hlavičky květin a bodláků, jež se mu namanuly do cesty. Ostatně se nepouštěl daleko. Jako všichni lidé pronásledovaní utkvělou myšlenkou, sotva ušel pár kroků, hned se zase vrátil.

A opravdu ho zaměstnávala jediná myšlenka: Chtěl mít konečně jistotu, miluje-li ho Genevieva nebo nemiluje. Dosud se k němu chovala jako sestra nebo přítelkyně. On však cítil, že mu to už nestačí. Miloval ji vášnivou láskou. Celé dny myslel jenom na ni, v noci se mu nezdálo než o ní. Dříve se s ní toužil jenom vídat. Teď mu to už nestačilo: toužil ji milovat.

Genevieva zůstala v Auteuil celou hodinu, Mauriceovi to připadalo jako století. Konečně ji spatřil, vracela se k němu s úsměvem na rtech. Maurice ji šel naopak vstříc se zamračenou tváří. Takové už je ubohé lidské srdce, že čerpá bolest i ze samotného štěstí.

Mladá žena se do něho zavěsila.

"Tak už jsem tady, příteli, odpusťte, že jsem vás nechala tak dlouho čekat."

Maurice se jenom lehce uklonil a oba mladí lidé se pustili rozkošnou alejí ve stínu košatých stromů, aby se oklikou dostali na silnici.

Byl jeden z oněch překrásných jarních večerů, kdy každá květina vydechuje k nebi blaženou vůni, kdy každý pták vysílá k Bohu hymny lásky, slovem jeden z oněch večerů, na něž se nezapomíná.

Maurice mlčel. Genevieva byla zasněná. Pomalu otrhávala lístky z kytice, kterou držela v ruce zavěšené do Mauriceova rámě.

"Co je vám?" otázal se náhle Maurice, "a proč jste dnes tak smutná?"

Genevieva by byla mohla říci: "Protože jsem šťastná."

Pohlédla na něho svým sladkým a něžným pohledem.

"A což vy, nejste smutnější než jindy?"

"Já," řekl Maurice, "mám proč být smuten, protože jsem nešťastný. Ale vy?"

"Vy že jste nešťastný?"

"Což jste to nezpozorovala?"

"A proč byste měl být nešťastný?" otázala se Genevieva v rozpacích.

"Kdybych byl učitelkou," usmál se trpce Maurice, "řekl bych, že to jsou nervy."

"A teď vás to také bolí?"

"Velmi," řekl Maurice.

"Vraťme se tedy."

"Tak brzo, madam?"

"Ovšem."

"Ach pravda," zašeptal mladý muž, "zapomněl jsem, že se pan Morand má večer vrátit z Rambouilletu."

Genevieva se na něho podívala vyčítavě.

"Už zase?"

"Proč jste tedy pana Moranda nedávno tak chválila?" řekl Maurice. "Je to vaše vina."

"Odkdy nesmíme před lidmi, jichž si vážíme, říci, co si myslíme o šlechetném člověku?"

"Musí to být velmi vřelý cit, když máte takový strach, abyste se o několik minut neopozdila."

"Vy jste dnes svrchovaně nespravedlivý, Maurici, cožpak jsem nebyla skoro celé odpoledne s vámi?"

"Máte pravdu, jsem příliš náročný," unesl Maurice jeho bouřlivý temperament, "pojďme za panem Morandem, pojďme!"

Genevieva cítila, že se jí zmocňuje rozmrzelost.

"Ano," odpověděla, "pojďme za panem Morandem. Je to aspoň přítel, který mi nikdy neubližuje."

"Takoví přátelé jsou vzácní," dusil se Maurice žárlivostí, "také já bych chtěl mít takového přítele."

Došli na silnici. Obzor začínal rudnout a v posledních paprscích zapadajícího slunce zářily pozlacené římsy domu Invalidů. První hvězda se zatřpytila v azuru nebes.

Genevieva pustila Mauriceovo rámě se smutnou rezignací.

"Proč mě trápíte?" zašeptala.

"Ach," řekl Maurice, "to je tím, že jsem méně obratný než někteří jiní lidé, které dobře znáte. Nedokážu ve vás vzbudit lásku."

"Maurici!" vykřikla Genevieva vyčítavě.

"Ach, madam, je-li on stále stejný, stále dobrý, je to tím, že nemusí trpět."

Genevieva znovu opřela ruku o Mauriceovo rámě.

"Prosím vás," řekla změněným hlasem, v němž bylo cítit hluboké vzrušení, "buďte už tiše, buďte tiše!"

"A proč?"

"Protože mi působíte bolest."

"To se vám tedy na mně už všechno nelíbí?"

"Mlčte, prosím vás."

"Poslechnu, madam."

A prchlivý mladý muž si přejel rukou přes čelo.

Genevieva viděla, že opravdu trpí.

"Jste můj přítel, Maurici, opravdu dobrý, vzácný přítel. Nemůžete přece chtít, abych ztratila přítele."

"Dlouho by se vám po něm nestýskalo," vykřikl Maurice.

"Mýlíte se, stýskalo by se mi dlouho, pořád."

"Genevievo, Genevievo," vykřikl Maurice, "slitujte se nade mnou!"

Genevieva se zachvěla. Mauriceův výkřik byl tak prudký, byla v něm taková bolest, taková vášeň, že ji bylo úzko.

"Když jste už uhodla," zaprosil Maurice, "dovolte, abych vám pověděl vše, Genevievo. I kdybyste mě měla zdrtit, zabít svým pohledem . . . mlčím už příliš dlouho. Musím vám říci všechno, Genevievo."

"Pane," zašeptala mladá žena, "prosila jsem vás ve jménu našeho přátelství, abyste mlčel. Prosím vás ještě jednou. Udělejte to kvůli mně, nechcete-li to udělat kvůli sobě, už ani slovo, proboha, ani slovo!"

"Přátelství, přátelství! Má-li se to naše přátelství podobat přátelství, jaké chováte k panu Morandovi, nechci být vaším přítelem! Chci víc, než máte pro ostatní!"

"Dost, pane Lindeyi," řekla paní Dixmerová s královským gestem. "Tady je náš vůz; doprovoďte mě, prosím, k mému muži."

Maurice se zmítal horečkou a vzrušením. Když Genevieva vstupovala do vozu a maličko se o něho opřela, zdálo se mu, že její ruka hoří. Vstoupili do vozu. Genevieva si sedla na zadní, Maurice na přední sedadlo. Projeli celou Paříží beze slova. Genevieva si po celou tu cestu držela na očích kapesník.

Když se vrátili do továrny, byl Dixmer někde v dílně. Morand se před chvílí vrátil z Rambouilletu a právě se převlékal. Genevieva podala Mauriceovi ruku na prahu a řekla tiše:

"Sbohem, Maurici, chtěl jste to sám."

Maurice neodpověděl. Zamířil ke krbu, kde visel malý Genevievin obrázek, vroucně jej políbil, přitiskl na srdce, pak položil na původní místo a spěchal ke dveřím.

Vrátil se domů, ani nevěděl jak. Prošel půlkou Paříže, nic však neviděl, nic neslyšel. To, co se právě událo, prošlo jeho vědomím jako ve snu, nedovedl si vysvětlit, proč jednal tak, jak jednal, proč řekl to, co řekl, nedovedl si vysvětlit ani cit, který to všechno vyvolal. Jsou chvíle, kdy i člověk, který se dovede sebevíc ovládat, se zapomene, nechá se strhnout k činům, k nimž ho svedly síly dřímající v lidském podvědomí a fantazii.

Mauriceův návrat domů se tedy podobal spíše útěku. Svlékl se, aniž zavolal svého pomocníka, neodpověděl hospodyni, která mu přinesla večeři, jíž se samozřejmě ani nedotkl, vzal se stolu dopisy, které mu přišly ten den, všechny je přečetl, aniž z nich rozuměl jedinému slovu. Mlha žárlivosti, clona rozumu, se dosud nerozptýlila.

V deset hodin Maurice mechanicky ulehl, tak jak mechanicky dělal vše od onoho okamžiku, kdy se rozešel s Genevievou.

13. Láska II.

Kdyby byl někdo Mauriceovi ve dnech, kdy měl chladnou hlavu, vyprávěl takový příběh, kdyby mu vyprávěl, jak se dnes zachoval on, byl by takové chování nepochopil. Člověka, který by se zachoval, jako se dnes zachoval on, by byl pokládal za zoufalého blázna. To všechno si dnes neuvědomoval. Cítil jen, že byla zasazena strašná rána nadějím, na nichž spočívaly všechny jeho sny o štěstí.

Mauriceovi se ovšem přihodilo, co se někdy stává v takových případech. Omráčen neočekávanou ranou, usnul, sotva upadl na lože, a spal, či spíše zůstal ve stavu jakési otupělosti až do druhého dne.

Probudil se, když jeho pomocník otevřel dveře. Přicházel jako obvykle otevřít všechna okna vedoucí do zahrady a jako obvykle donesl náruč květin.

V třiadevadesátém roce se všude pěstovaly květiny a Maurice je zbožňoval. Dnes se však na ně ani nepodíval,

zabořil hlavu do dlaní a snažil se upamatovat, co se včera stalo.

Ptal se sám sebe, proč jen se choval tak pošetile. Uvědomoval si, jak žárlí na Moranda. Nechápal však, jak mohlo dojít k jeho výbuchu a vyznání v tak nevhodnou chvíli, proč vlastně tolik žárlil na muže, který byl v tu chvíli v Rambouilletu, zatímco on mohl trávit blažené chvíle ve společnosti ženy, kterou miloval.

Nemučila ho nejistota, s kým se to asi Genevieva setkala v onom domě v Auteuil, kam ji doprovodil. Co ho nepřestávalo trápit, byla myšlenka, že Morand Genevievu miluje. A přitom cítil, že je to pravděpodobně jen podivný rozmar jeho mozku, chorobný výplod jeho fantazie, vždyť nikdy ani jediný pohled, ani jediné slovo Dixmerova společníka nemohlo vzbudit podezření v člověku, jenž by nebyl beznadějně zaslepen.

Pomocníkův hlas vytrhl Maurice ze zamyšleni.

"Občane," ukazoval pomocník na otevřené dopisy na stole, "už jste si vybral, co si chcete nechat, nebo je mohu všechny spálit?"

"Co spálit?" otázal se Maurice duchem nepřítomen.

"Dopisy, které jste si včera před spaním přečetl."

"Spalte to všechno," řekl Maurice.

"Tady jsou dnešní dopisy, občane."

Maurice vzal mechanicky balíček dopisů, v tom okamžiku se mu však zazdálo, že poznává známý parfém. Pod prsty ucítil pečetní vosk. Vytáhl dopis a uviděl známé písmo. Mávnutím ruky poslal pryč pomocníka a chvějící se rukou otevřel dopis. Četl tyto řádky:

Občane Maurici,

musíme zpřetrhat pouta Vztahu, v němž jste překročil meze přátelství. Jste čestný muž, občane, a dnes, za bílého dne, jistě pochopíte, že po tom, co se mezi námi stalo včera večer, není Vaše přítomnost v našem domě nadále možná. Spoléhám na Vás, že si najdete nějakou výmluvu, kterou byste vysvětlil mému muži, proč k nám už nemůžete docházet. Uvidím-li ještě dnes, že od Vás přišel dopis pro pana Dixmera, bude to pro mě důkaz, že musím želet ztráty nešťastně zmateného přítele, s nímž společenská konvence mi brání nadále se stýkat.

Sbohem navždy.

Genevieva

P. S. Posel čeká na odpověď.

Maurice zavolal, pomocník se objevil.

"Kdo donesl ten dopis?"

"Občan doručovatel."

"Čeká?"

"Ano."

Maurice ani nevzdychl, vyskočil z postele, natáhl si kalhoty, sebral na stole první list papíru, který se mu namanul do ruky (byl to náhodou papír s tištěným záhlavím sekce) a napsal:

Občane Dixmere,

měl jsem Vás rád, mám Vás rád dosud, ale nemohu Vás už navštěvovat.

Mladý muž se zamyslil, hledal nějakou záminku, proč už nemůže občana Dixmera navštěvovat, a napadlo ho jen to, co by bylo v té době napadlo každému. Psal tedy dále:

Ve městě kolují pověsti, že Váš zájem o věc republiky citelně ochabl. Další styk s Vámi by mohl ublížit také mě pověsti. Nechci Vás obviňovat, nemám možnost Vás hájit. Buďte ujištěn, že opravdu lituji toho, k čemu došlo, a buďte přesvědčen, že Vaše tajemství zůstanou pohřbena v mém srdci.

Mladý muž si ani znovu nepřečetl dopis, který napsal, jak jsme už řekli, pod dojmem první myšlenky, která ho napadla. Nemohlo být pochyby, jaký účinek psaní vyvolá. Dixmer, upřímný vlastenec, bude jeho psaním jistě rozhořčen. Paní Dixmerová a občan Morand ho budou nepochybně v tomto rozhořčení podporovat. Dixmer ani neodpoví, zapomenutí se rozestře jako černý závoj nad blaženou minulostí a změní ji v ponurou budoucnost. Maurice se podepsal, zapečetil dopis, dal jej pomocníkovi a doručovatel odešel.

Srdnatý republikán si povzdechl, vzal klobouk a rukavice a odebral se do sekce. Doufal, ubohý Brutus, že v proudu veřejných záležitostí znovu najde někdejší stoický klid.

Politické poměry byly strašné: schylovalo se k 31. květnu. Hrůzovláda, jež se jako bystřina valila z vrchu Hory, snažila se strhnout hráz, kterou jí postavili v cestu umírnění girondisté, když se odvážili žádat, aby bylo potrestáno zářijové vraždění, a dokonce se nějakou chvíli snažili zachránit králi život.

Zatímco Maurice pracoval s takovým zápalem, že horečka, kterou chtěl vyhnat ze srdce, mu pomalu zachvacovala hlavu, vrátil se posel do staré ulice Saint-Jacques a naplnil celý dům úžasem a zděšením. Když dopis prošel Genevieviným rukama, byl odevzdán Dixmerovi.

Dixmer jej otevřel a přečetl. Zprvu nic nechápal. Podal jej beze slova občanu Morandovi.

V situaci, v niž byl Dixmer, Morand a jeho druzi, v situaci, o které Maurice neměl ani tušení, kterou však bystrý čtenář jistě už prohlédl, působil tento dopis jako bomba.

"Je to čestný člověk?" otázal se Dixmer úzkostně.

"To jistě," odpověděl bez váhání Morand.

"Na tom nezáleží," ozval se muž, který byl pro radikální řešení, "měli jsme ho přece jen zabít."

"Příteli," řekl Morand, "bojujeme proti násilí. Je to zločin, kterého se mohou dopouštět naši protivníci, ale kterého se nesmíme dopouštět my, nechceme-li být jako oni. Udělali jsme správně, že jsme se nedopustili zločinu, ať už se stane cokoli. A potom, říkám vám znovu, věřím, že Maurice je poctivý a ušlechtilý člověk."

"Ano, ale tenhle poctivý a ušlechtilý člověk je zároveň zuřivý republikán a možná, že by sám pokládal za zločin, jestli

snad náhodou něco tuší, kdyby svou osobní čest neobětoval, jak ti padouši říkají, na oltář vlasti."

"A myslíte, že něco ví?" otázal se Morand.

"Mluví o tajemstvích, která zůstanou pohřbena v jeho srdci."

"To má zřejmě na mysli tajemství, která jsem mu prozradil já sám, tu povídačku o podloudnících. Nic jiného neví."

"Ale nepojal snad nějaké podezření po oné schůzce v Auteuil? Doprovázel tam přece vaši ženu."

"Já sám jsem požádal Genevievu, aby si ho vzala s sebou, aby ji ochránil, kdyby snad bylo zapotřebí."

"Poslyšte," prohlásil Morand, "uvidíme brzo, zda na našem podezření něco je nebo ne. Strážní služba našeho batalionu v Templu je určena na 2. červen, to jest za týden. Vy jste kapitán, Dixmere, já poručík. Jestli náš batalión nebo naše setnina dostane rozkaz, abychom nenastupovali, jako se to nedávno stalo batalionu de la Butte-des-Moulins, který Santerre nahradil batalionem des Gravilliers, pak je všechno odhaleno a nezbývá nám, než prchnout z Paříže nebo bojovat a zemřít. Půjde-li však všechno svým obvyklým pořádkem . . . "

"Pak jsme ztraceni stejně," odpověděl Dixmer.

"Proč myslíte?"

"Cožpak jsme nezaložili celou věc na spolupráci s tímto úředníkem? Nebyl to on, kdo nám měl otevřít cestu ke královně?"

"Máte pravdu," řekl Morand zamyšleně.

"Vidíte tedy," zamračil se Dixmer, "že musíme stůj co stůj znovu navázat styk s tím mladým mužem."

"A odmítne-li, bude-li se bát, že by se mohl kompromitovat?"

"Poslyšte," nadhodil Dixmer, "promluvím s Genevievou. Ona s ním mluvila naposled, snad bude něco vědět."

"Dixmere," řekl Morand vážně, "vidím velmi nerad, když zasvěcujete Genevievu do všech našich tajemství. Ne snad že bych se bál, Bůh chraň, že by mohla něco prozradit, ale ve hře, kterou hrajeme, jde o hlavu, a mě mrzí a také se stydím, že vkládáme do hry hlavu ženy."

"Hlava ženy," odpověděl Dixmer, "má stejnou cenu jako hlava muže. Lest, nevinnost nebo krása mohou vykonat zrovna tolik a někdy dokonce mnohem víc než síla, moc a odvaha. Genevieva sdílí naše přesvědčení a naše sympatie, Genevieva bude sdílet i náš osud."

"Udělejte tedy, jak myslíte, příteli," odpověděl Morand. "Řekl jsem jen, co jsem byl povinen říci. Genevieva je hodna úkolu, kterým jste ji pověřil, či spíše, který na sebe sama vzala. Jen světice se mohou stát mučednicemi."

Dixmer zašel za Genevievou. Seděla u stolu a vyšívala. Když se otevřely dveře, otočila se k Dixmerovi.

"To jste vy, příteli?"

"Dostal jsem právě od našeho přítele Maurice dopis," odpověděl Dixmer klidně a s úsměvem, "který vůbec nechápu. Přečtěte si, co nám píše, a řekněte mi, prosím, co si o tom myslíte."

Genevieva vzala dopis a začala číst. Dixmer četl s sebou, spolu s ní přejížděl očima řádku za řádkou.

"Co tomu říkáte?" otázal se, když dočetla.

"Myslím, že Maurice Lindey je čestný muž," odpověděla Genevieva klidně, "a že se od něho nemusíme ničeho obávat."

"Myslíte, že netuší, za kým jste to byla v Auteuil?"

"Tím jsem si naprosto jistá."

"Proč se tedy tak náhle rozhodl? Připadal vám včera chladnější nebo vzrušenější než jindy?"

"Ne," řekla Genevieva, "byl stejný jako kdy jindy."

"Rozmyslete si dobře, co mi tu říkáte, Genevievo. Jistě chápete, že vaše odpověď bude mít vážný vliv na naše plány."

"Počkejte tedy, počkejte," tvářila se Genevieva, jako by přemýšlela, "nu tak tedy pan Lindey," pokrčila maličko rameny, "byl včera trochu nevrlý. Jako přítel je pan Maurice někdy poněkud tyranský . . . Někdy jsme se pro maličkost hněvali celé dny."

"Že by to tedy bylo jenom škorpení?"

"To by mohlo být."

"Genevievo, pochopte, že v naši situaci nepotřebujeme pravděpodobnost, nýbrž jistotu."

"Nuže, příteli . . . myslím si, že je tomu tak."

"Ten dopis je tedy jen záminka; aby nás pan Lindey už nemusel navštěvovat . . . a to kvůli vám?"

"Jak na mě můžete chtít, příteli, abych vám dala na tohle odpověď?"

"Na žádné jiné ženě bych to nežádal, Genevievo."

"Je to jen záminka," řekla Genevieva a sklopila oči.

Dixmer se zamyslel. Pak řekl:

"Prokažte mi službu, má drahá."

"Jakou?" otázala se Genevieva překvapeně.

"Zbavte nás jakéhokoli stínu podezření. Maurice možná ví o našem tajemství víc, než tušíme. Co pokládáte za záminku, je možná skutečnost. Napište mu pár řádek."

"Já?" vydechla Genevieva.

"Ano, vy. Napište mu, že jste jeho dopis otevřela a že si přejete, aby vám jej vysvětlil. On jistě přijde, vy ho vyslechnete a velmi snadno uhodnete, oč doopravdy jde."

"Ne, ne!" vykřikla Genevieva, "to nemohu udělat! Neudělám to."

"Milá Genevievo, jestliže jsou ve hře věci tak posvátné, jaké jsme vzali na sebe, pak nemůžeme couvnout před nicotnými důvody uražené ješitnosti."

"Řekla jsem vám, co si myslím o Mauriceovi, pane," odpověděla Genevieva. "Je čestný, je rytířský, ale rozmarný, a já

dokážu snášet jen rozmary svého muže."

Řekla to tak pevně a s takovou rozhodností, že Dixmer pochopil, že by, alespoň pro tuto chvíli, zbytečně naléhal. Neřekl tedy už nic, pohlédl ještě jednou na Genevievu a otočil se ke dveřím.

Morand na něho už netrpělivě čekal. Dixmer mu pověděl slovo za slovem, o čem hovořil s Genevievou.

"Dobrá," odpověděl Morand, "nechme to zatím tak a už na to nemysleme. Než bych vaší ženě způsobil sebemenší starost, než bych ranil její hrdost, raději bych . . . "

Dixmer mu položil ruku na rameno.

"To nemyslíte vážně, pane," podíval se mu přísně do oči, "anebo nevíte, co říkáte."

"Jak to myslíte, Dixmere?"

"Rád bych vám řekl, rytíři, že ani vy, ani já nejsme pány svého srdce. Ani vy, ani já, ani Genevieva nepatříme sami sobě, Morande. Jsme pouhé věci a jsme povoláni hájit určité zásady, a jestliže nás tyto zásady rozdrtí, nu, pak nás rozdrtí, co na tom sejde."

Morand se zachvěl a odmlčel se. Obešli tak několikrát zahradu, aniž promluvili jediné slovo.

Potom se Dixmer rozloučil.

"Musím něco zařídit v dílně," řekl klidně.

"Chudák Dixmer," pomyslel si Morand, "mám strach, že z nás všech riskuje nejvíc právě on."

Dixmer se opravdu vrátil do dílny, dal několik příkazů, přečetl si noviny, zařídil, aby rozdělili chléb a třísloň na topení mezi chudé sekce, pak se vrátil do svého bytu, svlékl si pracovní oděv a oblékl vycházkové šaty.

Za hodinu nato vyrušil Maurice v sekci jeho pomocník:

"Občane Lindeyi, čeká na vás doma nějaký občan a tvrdí, že s vámi chce projednat něco velmi důležitého."

Maurice se vrátil domů a byl velmi překvapen, když viděl, že u něho sedí Dixmer a listuje v novinách. Zastavil se na prahu a bezděky se začervenal.

Dixmer se zvedl a podal mu s úsměvem ruku.

"Prosím vás, co vás to jenom napadlo, poslat mi takovéhle psaní. Chápete, jakou jste mi zasadil ránu, milý Maurici? Já že jsem vlažný a neupřímný vlastenec? Jděte mi k šípku, takovéhle obvinění mi nemůžete opakovat d:o očí. Přiznejte raději poctivě, že se se mnou chcete rozejít."

"Přiznám všechno, co budete chtít, Dixmere, vždyť jste se přece ke mně choval vždycky jako vlídný a ušlechtilý muž. Proto však přece od svého rozhodnutí nemohu ustoupit, mé rozhodnutí je neodvolatelné . . . "

"Jak to?" otázal se Dixmer. "Sám přiznáváte, že nám nemáte co vytýkat, a přesto se s námi chcete rozejít?"

"Milý Dixmere, věřte mi, jednám-li tak, jak vidíte, a zbavuji-li se přítele, jako jste vy, musím pro to mít velmi vážné důvody."

"Chápu, ale stůj co stůj," pokusil se Dixmer o úsměv, "nejsou to důvody, které jste uvedl ve svém dopise. To, co jste napsal, je jen záminka."

Maurice chviličku uvažoval.

"Poslyšte, Dixmere," řekl pak, "žijeme v dobách, kdy podezření, které jsem vyslovil v dopise, může a musí vás trápit, to chápu. Neslušelo by se tedy na čestného muže, abych ve vás zanechal takový nepokoj. Ano, Dixmere, to, co jsem psal, byla jen záminka."

Po tomhle přiznání by se měla Dixmerova tvář rozjasnit, továrník se naopak zasmušil.

"A jaký je váš skutečný důvod?"

"To vám nemohu říci," odpověděl Maurice, "a přece, kdybyste jej znal, jistě byste jej schválil."

Dixmer naléhal:

"Chcete to opravdu vědět?" otázal se Maurice.

"Zajisté," odpověděl Dixmer.

"Nuže," řekl Maurice, jenž pocítil jistou úlevu, když mohl říci aspoň poloviční pravdu, "je to takhle: máte mladou a krásnou ženu a nevinnost této ženy, třebas o ní každý velmi dobře ví, přece jen nezabránila, aby se o mých návštěvách u vás nešířily všelijaké klepy."

Dixmer poněkud zbledl.

"Opravdu?" řekl. "Pak, milý Maurici, vám manžel musí poděkovat za bolest, kterou působíte příteli."

"Chápete," pokračoval Maurice, "že nejsem tak domýšlivý; abych si snad myslel, že mé návštěvy u vás mohou rušit váš klid nebo klid vaší ženy, ale mohou být zdrojem pomluv a víte, čím jsou pomluvy nehoráznější, tím snáze jim lidé věří."

"Není v tom trochu naivity?" otázal se Dixmer.

"Jak chcete, myslete si třeba, že jsem naivní. Ale nebudeme-li se stýkat, nepřestaneme proto být dobrými přáteli, vždyť si nebudeme mít co vyčítat. Kdežto naopak, kdybychom se dále stýkali . . . "

"Pak?"

"Mohl by být náš přátelský vztah zkalen a nakonec otráven."

"Myslíte, Maurici, že bych snad kdy uvěřil . . . "

"Jak si to jen můžete myslit!"

"Ale proč jste mi to raději neřekl, Maurici?"

"Právě proto, abych se vyhnul tomuto rozhovoru."

"Mrzí vás tedy, Maurici, že jsem vás přišel požádat o vysvětlení?" otázal se Dixmer.

"Ach, právě naopak," zvolal Maurice, "a jsem rád, že jsem vás ještě jednou viděl, než se rozloučíme nadobro."

"Rozloučit se nadobro, občane, ale proč bychom to dělali, vždyť se přece máme rádi!" stiskl Dixmer pevně Mauriceovi ruku. "Ještě dnes ráno mi znovu říkal Morand: ‚Udělejte všechno, co je ve vašich silách, a přiveďte nám

zase našeho pana Maurice!' "

"Milý pane Dixmere," zamračil se poněkud mladý muž a odtáhl ruku, "nikdy bych byl nevěřil, že mám v občanu Morandovi takového přítele."

"Pochybujete o tom?"

"Nemám, proč bych o tom pochyboval, nemám, proč bych tomu věřil, prostě se o to nezajímám. Když jsem k vám chodil, Dixmere, chodil jsem kvůli vám a kvůli vaší paní, nikoli kvůli občanu Morandovi."

"Neznáte ho, Maurici," řekl Dixmer, "Morand je šlechetný člověk."

"Nepochybuji o tom," pokrčil Maurice rameny.

"A teď," pokračoval Dixmer, "vraťme se k předmětu mé návštěvy."

Maurice jen lehce pokývl hlavou, jako by dával na srozuměnou, že řekl vše, co měl na srdci, a teď už jen čeká.

"To tedy opravdu vznikly nějaké řeči?"

"Ano, občane," souhlasil Maurice.

"Nuže, upřímně, promluvme si jako muž s mužem. Proč byste si měl všímat nějakých hloupých drbů zahálčivých bab? Což nemáte čisté svědomí, Maurici, a není Genevieva počestná žena?"

"Jsem mladší než vy," řekl Maurice, jenž se už začínal divit, proč Dixmer tolik naléhá, "a vidím snad věci citlivějšíma očima. Proto bych vám rád řekl, že pověst ženy, jako je Genevieva, nesmí být vydána všanc ani hloupým drbům klevetivých bab. Dovolte tedy, milý Dixmere, abych trval na svém rozhodnutí."

"Víte co," řekl Dixmer, "když už jsme v tom přiznávání, přiznejme si ještě jednu věc."

"A jakou?" začervenal se Maurice. "K čemu se vám mám ještě přiznat?"

"Že se s námi nerozcházíte ani kvůli politice, ani kvůli klepům, které snad vznikly kolem mé ženy."

"A kvůli čemu tedy?"

"Je v tom tajemství, které jste odhalil."

"Jaké tajemství?" otázal se Maurice s tak naivní zvědavostí, že to Dixmera uklidnilo.

"Myslím, jak jsem vám tenkrát vykládal o tom pašovaném zboží, ten večer, když jsme se seznámili za tak podivných okolností. Vy jste mi neodpustil ten podvod a myslíte si, že jsem špatný republikán, protože ve svých dílnách pracuji s anglickými surovinami."

"Milý Dixmere," usmál se Maurice, "přísahám vám, že jsem dávno zapomněl, že chodím k pašerákovi."

"Opravdu?"

"Opravdu."

"Neměl jste tedy jiný důvod, proč chcete přestat navštěvovat náš dům, než ten, který jste uvedl?"

"Na mou čest."

"Nuže, Maurici," zvedl se Dixmer a znovu stiskl mladému muži ruku, "doufám, že si to všechno ještě dobře rozmyslíte a změníte rozhodnutí, které nás všechny tolik mrzí."

Maurice se uklonil a neodpověděl. Bylo to, jako by znovu a definitivně odmítl.

Dixmer odešel rozmrzelý, že se mu nepodařilo udržet styk s mužem, jenž pro něho byl vzhledem k určitým okolnostem, o nichž víme víc, než věděl Maurice, nejen užitečný, ale téměř nepostradatelný.

Byl nejvyšší čas, že odešel. Mauricem zmítaly tisíceré protichůdné touhy. Dixmer ho prosil, aby se vrátil. Genevieva by mu snad odpustila. Proč si tedy zoufat? Lorin by ho jistě byl zasypal spoustou posměšných citátů ze svých oblíbených básníků. Byl tu však Genevievin dopis, konečné slovo na rozloučenou. Vzal si jej s sebou do sekce a měl jej na srdci s lístkem, který mu poslala nazítří poté, co ji v noci vysvobodil z rukou mužů, kteří ji ohrožovali. A konečně - a to vážilo víc než všechno ostatní - zarputile žárlil na nenáviděného Moranda, skutečného původce jeho roztržky s Genevievou.

Maurice tedy zůstal ve svém rozhodnutí neúprosný.

Nutno ovšem říci, že svých každodenních návštěv ve staré ulici Saint-Jacques těžce želel. A když nadešla hodina, kdy měl ve zvyku zamířit do čtvrti Saint-Victor, upadl do hluboké melancholie a od toho okamžiku prožíval všechny fáze očekávání a lítosti.

Ráno co ráno, sotva se probudil, čekal, že najde na stole Dixmerův dopis, a v duchu si přiznával, že sice dokázal vzdorovat Dixmerovým řečem, ale dopisu že by neodolal. Ráno co ráno odcházel z domu s nadějí, že potká Genevievu, a už předem si vymýšlel tisícerý způsob, jak by ji oslovil, kdyby ji potkal. Večer co večer se vracel domů s nadějí, že na něho čeká posel, který mu, sám nic netuše, jednoho rána zasadil ránu, z jejíhož úderu se dosud nevzpamatoval.

Často také v takových zoufalých chvílích zuřil vzteky, když si pomyslel, že má snášet taková muka, aniž se může nějak pomstít tomu, kdo to všechno zavinil. A zavinil to samozřejmě Morand. Tu v duchu kul plány, že půjde a vyvolá s Morandem hádku. Ale Dixmerův společník byl tak mírný, tak nevýbojný, že by byla zbabělost, kdyby ho urazil nebo vyprovokoval takový svalovec, jako byl Maurice.

Lorin sice přicházel tu a tam zaplašit smutek, o němž jeho přítel zarputile nechtěl mluvit, který však nezapíral. Lorin dělal vše, co mohl, aby vrátil vlasti srdce celé rozbolavělé jinou láskou. Ale ačkoli politická situace byla hrozivá, ačkoli by za jiných okolností jistě byla strhla Maurice do středu politického víru, nevrátila mladému republikánovi onu činorodou sílu, s níž se vrhl do boje 14. července a 10. srpna. Vskutku, obě strany, jež stály už deset měsíců proti sobě a mezi nimiž docházelo až dosud jenom k menším šarvátkám, se chystaly k úpornému zápasu. Bylo jasné, že až vzplane boj, bude pro jednu z nich smrtelný. Obě strany vyšly z lůna revoluce. Jedna byla pro umírněný postup a jejími představiteli byli girondisté, tj. Brissot, Pétion, Vergniaud, Valazé, Lanjuinais, Barbaroux atd. atd., druhá byla strana Hory, to jest teroru, a představovali ji Danton, Robespierre, Chénier, Fabre, Marat, Collot d'Herbois, Hébert atd. atd.

Po 10. srpnu, jako po každém takovém výbuchu, se zdálo, že převládne strana umírněných. Bylo vytvořeno nové ministerstvo tak, že k troskám ministerstva starého byli přidáni noví ministři. Bývalí ministři Roland, Serven a Claviéres

byli znovu povoláni do svých funkcí. Nově byli jmenováni Danton, Monge a Le Brun. Až na Dantona, který jediný mezi svými kolegy představoval radikální živel, všichni ostatní ministři se hlásili k umírněným.

Říkáme-li k umírněným, musíme to slovo pochopitelně brát s výhradou, tak, jaký mělo význam v tehdejších dobách.

Ale 10. srpen měl ozvěnu i v cizině a koalice králů se vydala na pochod, ne snad aby zachránila Ludvíka XVI. osobně, nýbrž monarchistický systém, otřesený v základech. Tehdy zazněly hrozby Brunšvikovy, a aby těm hrozbám byl dodán náležitý důraz, Longwy a Verdun padly do rukou nepřátel. Odpovědí na to byl pak teror. Danton vyvolal zářijové dny, uskutečnil svůj krvavý sen, kterým chtěl dokázat nepříteli, že celá Francie je spoluvinná na strašlivém masakru a že tedy bude bojovat o svou ohroženou existenci s urputností, jakou dodává jen zoufalství. Září zachránilo Francii, zachránilo ji sice, ale postavilo ji mimo civilizovanou společnost.

Když byla Francie zachráněna a nebylo už potřeba plýtvat energií, zlepšilo se o něco postavení umírněných. Ozvaly se hlasy, že zářijové zločiny musí být potrestány. Veřejně se mluvilo o zločincích a vrazích. Do národního slovníku přibylo dokonce nové slovo septembriseur, účastník zářijového vraždění.

Danton to slovo bez bázně přijal. Sklonil na okamžik hlavo jako Clovis pod krvavým křtem, ale hned nato ji vztyčil pyšněji a hrozivěji než dosud. Naskytla se nová příležitost upevnit hrůzovládu, byl jí proces s králem. Násilí a umírněnost se znovu daly do boje, ne sice ještě do boje osobního, ale do boje zásady proti zásadě. Na královském vězni změřily obě soupeřící strany své síly. Umírnění byli přemoženi a hlava Ludvíka XVI. padla na popravišti.

Stejně jako 10. srpen, i 21. leden zburcoval koalici králů k novému náporu. Francie postavila v čelo ozbrojeného odporu téhož muže jako dříve, ale ne už s tak šťastným výsledkem. Dumouriez zdržovaný v postupu byrokratickými nepořádky, kvůli nimž dostával málo posil a málo peněz, otevřeně vystoupil proti jakobínům a obvinil je, že zavinili tento chaos. Přihlásil se k girondistům a zahubil je tím, že se postavil na jejich stranu.

Ve Vendée vzniká povstání, departementy hrozí. Zmatky mají za následek zradu a následkem zrad jsou zmatky. Jakobíni obviňují umírněné a chtějí jim zasadit smrtelnou ránu 10. března, ten večer, kdy začíná naše vypravování. Příliš však spěchají, to girondisty zachraňuje, a snad také déšť, který vyvolal slavnou poznámku, již pronesl Pétion, hluboký znalec pařížského lidu: Prší, dnes v noci k ničemu nedojde.

Ale od 10. března všechno bylo pro girondisty předzvěstí zkázy: Marat byl obžalován a osvobozen. Robespierre a Danton se smířili, alespoň v tom smyslu, v jakém možno mluvit o smíru mezi lvem a tygrem, když se chtějí vrhnout na býka. Septembriseur Henriot byl jmenován vrchním velitelem Národní gardy. To vše bylo předzvěstí onoho strašného dne, jenž měl odnést poslední hráz, kterou Revoluce postavila proti hrůzovládě.

To byly ony velké události, do nichž by se byl za jiných okolnosti Maurice vrhl po hlavě, jak ho k tomu předurčovala jeho povaha a přepjaté vlastenectví. Ale neštěstí či naneštěstí pro Maurice ani Lorinovy pobídky, ani všechny ty veliké události nemohly vypudit z jeho mysli jedinou myšlenku, kterou byl přímo posedlý. Když nadešel 31. květen, bojovník od Bastily a Tuilerií ležel v posteli stravován horečkou, která zabíjí i nejsilnější, zatímco by ji stačil vyléčit jediný pohled.

14. 31. květen

Onoho neblahého 31. května, kdy se celou Paříží od svítání rozléhalo zvonění a bubnování na poplach, vtáhl do Templu batalión z předměstí Saint-Victor. Po obvyklých formalitách, když byly stráže uvedeny na svá místa, dostavili se také městští úředníci, kteří měli toho dne službu, a k baterii umístěné v bráně Templu přijela jako posila ještě další čtyři děla.

Zároveň s děly vjížděl Santerre s náramenìky ze žluté vlny a v uniformě poseté velkými mastnými skvrnami, svědčícími o jeho vzepjatém patriotismu.

Vykonal přehlídku batalionu, shledal jej v uspokojivém stavu a spočítal úředníky. Byli tu jenom tři.

"Proč tu jsou jenom tři úředníci," zeptal se nasupeně, "a který špatný občan dnes chybí?"

"Ten, který dnes chybí, občane generále," odpověděl náš starý známý Agricola, "není špatný občan ani vlažný vlastenec. Je to sekretář Lepelletierovy sekce, předseda udatných thermopylanů, občan Maurice Lindey."

"Nu dobrá, dobrá," zavrčel Santerre, "vím stejně jako ty, že občan Maurice Lindey je upřímný vlastenec, ale to mně nijak nevadí, abych ho nedal zapsat do listiny nepřítomných, neobjeví-li se tu za deset minut."

A Santerre se otočil jinam.

Několik kroků od generála stál kapitán myslivců s jakýmsi vojákem. Kapitán se opíral o pušku, voják seděl na děle.

"Slyšel jste?" řekl kapitán potichu vojákovi, "Maurice ještě nepřišel."

"Ale on přijde, buďte klidný, ledaže by se zapletl do nějaké rvačky."

"Kdyby náhodou nepřišel," řekl kapitán, "postavil bych vás jako stráž na schodiště, a protože ona půjde pravděpodobně na věž, snad by se nám podařilo promluvit s ní několik slov."

Vtom vešel na nádvoří nějaký muž, podle trojbarevné šerpy městský funkcionář. Kapitán ani myslivec toho muže neznali, a proto mu nevěnovali pozornost.

"Občane generále," obrátil se nový příchozí na Santerra, "prosím tě, abys mě přijal místo občana Maurice Lindeye, který je nemocen. Tady je lékařské potvrzení. Na mě má přijít řada až za týden, ale vyměnil jsem si to s ním. Za týden vezme on službu místo mě."

"Ovšem, jestliže Capet a Capetky budou ještě naživu," ušklíbl se jeden úředník.

Santerre odměnil příslušnou horlivost úředníkovu přátelským úsměvem. Potom se obrátil k Mauriceovu zástupci:

"Dobrá, jdi se zapsat do seznamu místo Maurice Lindeye a napiš tam, proč došla k této výměně."

Kapitán a myslivec se na sebe podívali s radostným překvapením.

"Za týden," řekli si souhlasně.

"Kapitáne Dixmere," zavelel Santerre, "zaujměte se svou rotou místo v zahradě."

"Pojďte, Morande," vybídl kapitán myslivce.

Zaznělo bubnování a rota v čele s mistrem koželuhem zamířila do zahrady.

Vojáci postavili pušky do kozlů a rota se rozdělila na malé skupinky, jež se začaly po libosti procházet zahradou.

Byla to zahrada, do níž královská rodina za života Ludvíka XVI. chodila občas na procházku. Byla holá, vyprahlá, zpustošená, nestál v ní jediný strom, nerostl tu jediný květ, nebylo tu ani kouska zeleně.

Asi pětadvacet kroků od zdi do ulice Porte-Foin stála jakási bouda, kterou sem nechali postavit prozíraví městští úředníci pro pohodlí gardistů, kteří měli v Templu strážní službu. Ve dnech, kdy byly ve městě nepokoje - a to bylo dosti často - a kdy vojáci z Templu nesměli vycházet, mohli si v téhle kantýně koupit jídlo a pití. O správcovství v té ubohé krčmě se ucházelo mnoho lidí. Koncesi dostala konečně znamenitá vlastenka, vdova po občanu z předměstí, který byl zabit 10. srpna. Krčmářka se jmenovala Plumeauová.

Krčma byla zbudována z prken a lepenic. Stála uprostřed někdejšího záhonu, jehož hranice byly ještě patrny podle nízkého živého plotu. V boudě byla jediná místnost v rozměru asi dvanáct čtverečních stop, pod ní byl sklep, kam se sestupovalo po schodech jenom hrubě vydlabaných v hlíně. Tady uchovávala vdova Plumeauová pokrmy a nápoje, nad nimiž bděla buď sama, nebo její dcera, asi patnáctileté děvče.

Jakmile se stráže usadily v Templu jako v ozbrojeném táboře, začaly se procházet, jak jsme už řekli, v zahradě, nebo se daly do hovoru s vrátnými. Někteří gardisté si zase prohlíželi kresby na zdech. Byly to vlastenecké výjevy, například oběšený král s nápisem "Pan Veto ve vzdušné lázni", anebo zase král pod gilotinou s vtipnou poznámkou "Pan Veto plivá do pytle". Konečně třetí skupina zašla k paní Plumeauové a rozhlížela se, nač by právě měla chuť.

Mezi těmito posledními byl také kapitán a myslivec, o kterých jsme už mluvili.

"Á, to jste vy, kapitáne Dixmere," vítala kapitána kantýnská, "mám tady znamenité saumurské vínečko, pojďte ho ochutnat."

"Výborně, občanko Plumeauová, ale saumurské víno není k ničemu, není-li k němu pořádný kus brieského sýra," odpověděl kapitán, jenž si dříve dobře prohlédl všechny lahůdky, které v kantýně lákaly k požití, a zjistil, že právě tato pochoutka tu chybí.

"Ach, kapitáne, to je jako naschvál, právě jsem prodala poslední kousek."

"Když nemáš brieský sýr, tak nebudeme pít ani saumurské víno. A je to škoda, občanko, bylo by to stálo za to, chtěl jsem pohostit celou kumpanii."

"Počkej, kapitáne, počkej pět minut, doběhnu si jen tamhle vedle ke konkurenci, ta má sýr vždycky. Musím sice zaplatit dráž, ale ty jsi takový vlastenec, že mě přece nenecháš ve škodě."

"Tak dobře, běž," souhlasil Dixmer, "my se zatím sami podíváme do sklepa, jestli tam máš opravdu nějaký slušný hlt."

"Jako doma, kapitáne, jako doma."

A vdova Plumeauová se rozběhla ke konkurenci, zatímco kapitán s myslivcem rozsvítili svíčku, otevřeli padací dvířka a sestoupili do sklepa.

Morand znalecky obhlédl situaci. "Je to v pořádku, sklep se táhne směrem k ulici Porte-Foin, je hluboký nějakých devět až deset stop a nemá vůbec zděné stěny.

"Jaká je tu půda?" otázal se Dixmer.

"Křídový tuf. Je to samý návoz. Všecky tyhle zahrady byly mnohokrát překopávány, nikde tu není ani kousek skály."

"Rychle," zašeptal Dixmer, "naše krčmářka už klape dřeváky. Vezměte dvě láhve vína a jdeme nahoru."

Právě vylézali z padacích dvířek, když Plumeauová přiběhla se znamenitým sýrem.

Za hospodskou vešlo několik myslivců. Dixmer hostil každého, kdo přišel. Objednal pro rotu dvacet lahví vína. Zatím občan Morand vypravoval starořímské zkazky, o oddanosti Curtiově, o nezištnosti Fabriciově, o vlastenectví Brutově a Cassiově. Všechny ty historické plky přijímali gardisté se stejným nadšením jako brieský sýr a saumurské víno, kterým je hostil Dixmer.

Odbilo jedenáct. O půl dvanácté se měly měnit stráže.

"Nechodí Rakušanka mezi dvanáctou a jednou na procházku?" zeptal se Dixmer Tisona, který šel právě kolem krčmy.

"Mezi polednem a jednou, akorát," odpověděl Tison a dal se do zpěvu:

"Madam Veto na věžičku stoupá,
sekyra se ji nad hlavou houpá.
Tralala, tralala, tralala."

Gardisté přijali tento popěvek s všeobecným zadostiučiněním.

Dixmer hned nato svolal celou rotu, která měla nastoupit na stráž od půl dvanácté do půl druhé, vybídl vojáky, aby si pospíšili s jídlem, a poručil Morandovi, aby se chopil zbraně, protože ho chtěl postavit, jak se domluvili, na stráž do posledního patra ve věži, do oné strážní budky, za kterou se ukryl Maurice onoho dne, když spatřil, jak královně kdosi dává znamení z jednoho protějšího domu v ulici Porte-Foin.

Kdo by se byl bystře podíval na Moranda v okamžiku, kdy dostal tento tak prostý a samozřejmý rozkaz, jistě by si všiml, jak nápadně zbledl.

Vtom se ozval v okolí Templu velký rámus, dupot mnoha nohou, z dálky sem doléhal křik a řev.

"Co se to děje?" zeptal se Dixmer Tisona.

"Ale to nic není," mávl rukou žalářník, "to jen ti žebráci brissotovci dělají kravál, než pomašírují pod gilotinu."

Ale hluk se stále blížil a byl čím dál tím hrozivější. Bylo slyšet, jak po dláždění duní artilerie, a kolem Templu se valil zástup lidí s výkřiky: Ať žijí sekce! Ať žije Henriot! Pryč s brissotovci! Pryč s rolandisty! Pryč s madam Veto!"

"Tak tak," pochvaloval si Tison, "půjdu otevřít, aby se madam Veto trochu potěšila z lásky svého lidu."

A už se hrnul k věži.

"Hola, Tisone!" ozval se vtom silný hlas.
"Rozkaz, generále!" strnul Tison na místě.
"Dnes žádnou vycházku," poručil Santerre, "vězni neopustí svůj byt."
Z tohoto rozkazu nebylo odvolání.
"No, aspoň budu mít míň práce," řekl Tison.
Dixmer a Morand se na sebe smutně podívali. Potom počkali, až odbila hodina k výměně stráží, která teď už ovšem pro ně neměla význam, a začali se procházet mezi kantýnou a zdí hraničící s ulicí Porte-Foin. Morand měřil vzdálenost na kroky.
"Jak je to daleko?" zeptal se Dixmer. "Šedesát až jedenašedesát stop," odpověděl Morand.
"Kolik dní budeme potřebovat?"
Morand se na okamžik zamyslel a nakreslil v písku několik geometrických značek, hned je však zahladil nohou.
"Nejméně sedm," řekl.
"Maurice bude mít službu za osm dní," šeptal Dixmer, "do té doby se s ním rozhodně musíme smířit."
Odbila půl. Morand vzal s povzdechem pušku a v doprovodu desátníka šel vyměnit stráž na střeše věže.

15. Oddanost

Nazítří onoho dne, kdy se odehrály události, o nichž jsme právě vyprávěli, tedy 1. června v deset hodin ráno, seděla Genevieva na svém obvyklém místě u okna. Ptala se v duchu, proč v posledních třech týdnech pro ni dny začínají tak smutně, proč tak zdlouhavě plynou a proč nečeká na večer s radostí, ale se smutkem v duši.
Zvláště ty noci byly smutné. Noci, kdysi tak krásné, když se tak blaze snilo o včerejšku i zítřku.
Pohled se jí svezl na truhlík s rudými a kropenatými karafiáty, který si v zimě přinesla z onoho malého skleníku, kde byl vězněn Maurice, a nechala je rozkvést ve svém pokoji.
Maurice ji naučil, jak o ně pečovat v tom malém mahagonovém truhlíku. Zalévala je, čistila, přivazovala ke kolíkům, dokud sem ještě chodil Maurice. Když večer přišel, ráda mu ukazovala, kde který květ nově vykvetl. Ale od té doby, co Maurice přestal chodit, ubohé karafiáty zanedbávala, poupata zplaněla a nakláněla se zežloutlá a napolo zvadlá přes okraj truhlíku.
Genevieva si pomyslila, že s květinami je to jako s přátelstvím. Člověk je pečlivě pěstuje, až mu vykvete v srdci jako půvabný květ. Ale jednoho dne nějaký vrtoch nebo nějaké neštěstí vytrhne přátelství i s kořenem a srdce, které tím přátelstvím žilo, se sevře a vadne.
Tu pocítila mladá žena hroznou úzkost. Zmocnilo se jí na okamžik zoufalství, neboť cítila, že už nebude moci zápasit. Sklonila hlavu, políbila jedno z těch polouvadlých poupat a tiše se rozplakala.
Pan Dixmer vstoupil právě v okamžiku, když si utírala oči. Byl však tak zaměstnán sám sebou, že netušil, jakou bolestnou krizi právě prodělala jeho žena, ba ani si nevšiml, že má zarudlá víčka.
Genevieva vyskočila a rozběhla se k němu, tak aby stála zády k oknu a tedy v polostínu.
"Co je nového?" otázala se.
"Nového není nic. Nemůžeme se k ni přiblížit. Nepodařilo se nám jí něco podstrčit, vůbec jsme ji neviděli."
"Jak je to možné," zašeptala Genevieva, "vždyť byl v celé Paříži takový chaos!"
"Právě proto. Ty výtržnosti zdvojnásobily bdělost a ostražitost. Ti lumpi se báli, že by všeobecného vzrušení mohl někdo využít k pokusu o únos, a ve chvíli, kdy Její Veličenstvo mělo vyjít na střechu, dal Santerre rozkaz, že ani královna, ani madam Alžběta, ani madam Royale nesmějí ven."
"Ubohý rytíř byl velmi zklamán, že?"
"Byl celý zoufalý, když viděl, jak nám unikla taková výhodná příležitost. Zbledl jako stěna, musel jsem ho odvést, bál jsem se, aby si toho někdo nevšiml."
"Ale cožpak v Templu," otázala se nesměle Genevieva, "nebyl žádný úředník, kterého byste znal?"
"Měl tam jeden být, ale nepřišel."
"Který?"
"Občan Maurice Lindey," řekl Dixmer naoko lhostejně.
"A proč nepřišel?" zeptala se Genevieva taktéž zdánlivě bez valného zájmu.
"Je nemocný."
"Nemocný?"
"Ano, a jak jsem slyšel, prý dosti vážně. Víte, jaký to je vlastenec, a přece za sebe musel poslat náhradníka. Jenomže," pokrčil rameny Dixmer, "i kdyby býval byl ve službě, chápete jistě, Genevievo, že teď, když jsme se rozešli, nebylo by to asi o mnoho lepší. Možná že by byl se mnou ani nechtěl mluvit."
"Myslím, příteli, že to trochu přeháníte. Panu Mauriceovi snad brání nějaký vrtoch, že nás nechce navštěvovat, nebo snad nějaké nepříliš vážné důvody, ale proto se přece ještě nestal naším nepřítelem. Korektní chování nevylučuje zdvořilost, a kdyby viděl, že k němu spěcháte, jistě by vám vyšel na půl cesty vstříc."
"Genevievo," řekl Dixmer, "k tomu, co jsme si od Maurice slibovali, by bylo potřebí víc než jen korektní chování a trochu chladné zdvořilosti. Ani opravdivé a hluboké přátelství by tu možná nestačilo, to přátelství však vyvanulo. Nemůžeme tedy od pana Lindeye už nic očekávat."
"A vy si myslíte," otázala se plaše Genevieva, "že pan Maurice je tak nezbytný pro naše plány?"
"Domnívám se, že bez něho se nám to, oč usilujeme, vůbec nepodaří."
"Proč se tedy nepokusíte občana Lindeye znovu získat?"
"Udělal jsem už všechno, co jsem mohl. Kdybych se k němu vypravil znovu, vypadalo by to hodně podivně a mohlo by to u něho vzbudit podezření. To si nemohu dovolit. A pak, Genevievo; vidím v celé té věci dále než vy. V Mauriceově srdci je otevřená rána."

"Otevřená rána?" vzrušila se Genevieva. "Co tím chcete říci?"

"Chci tím říci, a vy to víte jako já, Genevievo, že občan Lindey se s námi rozešel z vážnějšího důvodu než pro nějaký malicherný vrtoch."

"A proč se tedy s námi rozešel?"

"Možná, že v tom je uražená hrdost."

"Uražená hrdost?"

"Tak nějak. Jistě si myslil ten milý pařížský buržoa a vlastně spíše poloaristokrat, jenž si pod slaboučkým nátěrem vlastenectví zachovává starou rodovou pýchu a nedůtklivost, že nám prokazuje velkou čest, když nás navštěvuje on, republikán, všemohoucí ve své sekci, vlivný ve svém klubu, na radnici a v celé veřejnosti. A on se přátelí s námi, jirchářі a koželuhy! Třeba jsme k němu nebyli dost zdvořilí, třeba jsme ho bezděky něčím urazili."

"Ale mně se zdá," namítla Genevieva, "že by se to všechno nechalo napravit, kdybyste se mu vhodně omluvil."

"To snad, kdybych se ho byl nějak dotkl já. Ale což jestliže jste se ho dotkla vy?"

"Jak já bych se ho, proboha, mohla dotknout?"

"Ach, kdopak se vyzná v takových povahách! Cožpak jste sama neříkala, že je někdy samý rozmar? Poslyšte, Genevievo, vracím se k tomu znovu, udělala jste chybu, že jste Mauriceovi nenapsala."

"Já bych mu měla sama psát? Jak si to představujete, proboha?"

"Docela dobře. Celé ty tři neděle, co došlo k té neblahé roztržce, nemyslím na nic jiného."

"A dospěl jste k názoru . . . ?"

"Že se nedá nic jiného dělat."

"Ne, ne, Dixmere, to na mně nemůžete žádat!"

"Víte dobře, Genevievo, že jsem na vás nikdy nic nevymáhal a k ničemu vás nenutil. Je to jen prosba. Prosím vás, abyste napsala občanu Mauriceovi."

"Ale já nevím . . . " namítla chabě Genevieva.

"Poslyšte," vskočil jí do řeči Dixmer, "buďto se mezi vámi a Mauricem událo něco vážného - mezi mnou a jím se neudálo nic, tím jsem si jist -, anebo je to jenom nějaké dětinské škádlení."

Genevieva mlčela.

"Vyvolalo-li roztržku nějaké škádlení, nemělo by smyslu hněvat se nebo dokonce trucovat donekonečna. Je-li to něco vážného, musíte si dobře uvědomit, že v situace, v jaké jsme, nemůžeme dávat najevo nějakou přemrštěnou hrdost, nebo si dokonce dovolovat samolibou ješitnost. Nemůžeme klást na stejnou váhu malicherný hněv mladých lidí a obrovské úkoly, do nichž jste zasvěcena. Přemozte se, napište občanu Lindeyovi několik vlídných slov a uvidíte, že přijde."

Genevieva chvíli přemýšlela.

"A nenašlo by se něco jiného, méně kompromitujícího, jak bychom obnovili přátelské vztahy mezi vámi a panem Lindeyem?"

"A čím takových pár řádků kompromituje? Já myslím, že by to naopak bylo docela přirozené."

"Já ne."

"Jste umíněná, Genevievo."

"To od vás slyším poprvé."

"Také to u vás poprvé pozoruji, a proto se tomu tak divím."

"Panebože, cožpak nechápete, anebo mě snad chcete donutit, abych vám řekla všechno?"

Dixmer se zřejmě přemáhal: Vzal Genevievu za ruku, zdvihl jí hlavu, podíval se jí do oči a dal se do smíchu. Ten smích by byl jistě připadal Genevievě nucený, kdyby sama nebyla tak vzrušená.

"Vidím už, co to všechno znamená," řekl. "Máte pravdu. Byl jsem slepý. Při veškeré vaší duchaplnosti, při veškeré jemné opatrnosti, s jakou jste si počínala, neubránila jste se patrně obav, aby se do vás Maurice tak trochu nezamiloval."

Genevieva cítila, jak jí do srdce proniká smrtelný chlad. Ironický přízvuk, s nímž mluvil její muž o Mauriceově lásce, ji zamrazil. Znala už mladého muže natolik, aby věděla, jak vášnivá je to láska, a ačkoli si to přiznávala jen s nejtajnějšími výčitkami, uvědomovala si přece jen v hloubi srdce, že tuto lásku opětuje. Neměla sílu podívat se svému muži do očí. Neměla sílu vůbec odpovědět.

"Uhodl jsem, viďte?" otázal se Dixmer. "Nuže, uklidněte se, Genevievo, znám Maurice dobře. Je to vášnivý republikán a v jeho srdci není místo pro jinou lásku než pro lásku k republice."

"Jste si tím opravdu tak jist?"

"Jako sám sebou," odpověděl Dixmer. "Kdyby se do vás Maurice zamiloval, jistě by se byl se mnou nerozešel, naopak, byl by tím vlídnější a pozornější, aby mě oklamal. Kdyby vás Maurice opravdu miloval, nebyl by se tak lehce vzdal práv domácího přítele, jimiž se obyčejně přikrývá taková zrada."

"Nežertujte, prosím vás, o takových věcech!"

"Nežertuji, madam, myslím si jen, že ta Mauriceova láska nebude tak žhavá."

"A já vám říkám," vykřikla Genevieva a hluboce se zarděla, "že jste na omylu."

"V tom případě," odpověděl Dixmer, "nalezl v sobě Maurice tolik síly, že raději odešel, než by oklamal důvěru svého hostitele, je to čestný muž, Genevievo. Čestného muže nepotkáš na každém kroku a člověk musí udělat všechno, aby si zase získal přátelství, které se zdálo ztraceno. Napíšete Mauriceovi, Genevievo, viďte?"

"Ach, můj Bože, co mám dělat," zasténala Genevieva.

Zakryla si oči rukama. Vždyť muž, u něhož hledala oporu v nebezpečí, ji náhle zklamal a sám ji vrhá do propasti, místo aby ji zadržel na okraji.

Dixmer ji chvíli pozoroval, pak řekl s nuceným úsměvem:

"Má milá, říkám vám ještě jednou, žádnou přemrštěnou hrdost, žádnou uraženou ješitnost. Kdyby vám Maurice začal přednášet nějaká vyznání, odbuďte ho nějakým žertem, trochu se mu vysmějte, jako jste to asi udělala poprvé. Znám vás, Genevievo, máte vznešené a ušlechtilé srdce, víte, co je to ženská čest. Nebojím se o vás."

"Ach, můj Bože," zvolala Genevieva, "kdo může ručit za druhého, když si člověk není ani sám sebou jist!"

Dixmer zbledl.

"Genevievo," řekl vážně, "je mi líto, že jste musela prožít takovou úzkost. Nerozuměl jsem vám. Měl jsem vám raději říci hned: Má drahá, žijeme v době, kdy oddanost prochází nejtěžšími zkouškami. Zasvětil jsem královně, naší dobroditelce, nejenom sílu svých paží, jsem pro ni hotov obětovat nejenom hlavu, ale i své štěstí. Jiní pro ni možná obětují svůj život. Já dávám v sázku víc než svůj život, dávám v sázku i svou čest. A jestliže ztratím svou čest, bude to jen jedna kapka v moři bolesti, které hrozí zavalit Francii. Ale vím, že se nemusím obávat o svou čest, je-li v rukou takové ženy, jako je Genevieva."

Genevieva zvedla hlavu, upřela na něho krásné velké oči, v té chvíli plné obdivu, a nastavila mu čelo k políbení.

"Chcete to opravdu?"

Dixmer jen přikývl.

"Nadiktujte mi tedy ten dopis."

Chopila se pera.

"To ne," řekl Dixmer, "to bychom nejednali poctivě s tím upřímným mladým mužem. Smíří-li se s námi, jestliže dostane od Genevievy dopis, musí ten dopis napsat Genevieva a nikoli pan Dixmer."

A Dixmer políbil znovu svou ženu na čelo, poděkoval jí a odešel.

Genevieva se zamyslela a pak napsala tyta řádky:

Občane Maurici,

víte, jak Vás má můj muž rád. Zapomněl jste na to po třech nedělích odloučení, které nám připadalo jako celé věky? Přijďte k nám, čekáme na Vás. Budeme z toho mít všichni opravdu radost.

Genevieva

16. Bohyně rozumu

Maurice byl opravdu nemocen, jak včera vzkázal generálu Santerrovi.

Co ulehl a nevycházel ven, Lorin ho pravidelně navštěvoval a všemožně se ho snažil rozveselit. Ale s Mauricem nebyla moudrá řeč. Jsou nemoci, z nichž se člověk nechce vyléčit.

1. června přišel Lorin kolem jedné odpoledne.

"Co se to dneska děje," uvítal ho malátně Maurice, "že ses tak vyšňořil?"

Opravdu, Lorin byl jako ze škatulky. Měl hedvábnou červenou čapku, karmaňolu přepásanou trikolórou a za trikolórou dva nástroje, kterým se v té době říkalo konvičky abbého Mauryho, ale předtím i potom jednoduše pistole.

"Napřed události všeobecného zájmu," začal vykládat Lorin. "Gironda se chystá na věčnou cestu a půjde k čertu s plnou parádou a za rachotu bubnů. Už se na ni chystají červené čepice na Carrouselu. Pokud jde o mou nepatrnou osobu, je na spadnutí velká slavnost a já jsem tě na ni přišel pozvat. Bude to pozítří."

"Ale co dnes? Nastrojil ses přece dnes, ne?"

"Zajisté, dnes máme zkoušku."

"Jakou zkoušku?"

"Zkoušku na tu velkou slavnost."

"Můj milý," řekl mu Maurice, "víš přece, že jsem už týden nevyšel z domu a že tedy nemám ponětí, co se děje. Buď laskavě obšírnější, prosím tě."

"Copak jsem ti ještě nic neřekl?"

"Nic jsi mi neřekl."

"Ale to přece víš, můj milý, že jsme na nějaký čas poslali Pána Boha na odpočinek a že jsme místo něho zavedli Nejvyšší bytost."

"To vím."

"A vidíš, teď se nějak přišlo na to, že ta Nejvyšší bytost vlastně patří k umírněným, nějaká taková rolandistka, girondinka."

"Lorine, netrop si žerty z vážných věcí, víš, že to nemám rád."

"Co chceš, můj milý, člověk musí jít s dobou. Já jsem přece také docela dobře vycházel se starým Pánem Bohem, už proto, že jsem na něho byl zvyklý. Ale s touhle Nejvyšší bytosti to opravdu asi není v pořádku. Od té doby, co ji posadili na oltář, všecko jde od desíti k pěti, všechno je vzhůru nohama. A tak se naši zákonodárci rozhodli, že ji zase sesadí . . . "

Maurice pokrčil rameny.

"Krč si rameny, jak chceš," ušklíbl se Lorin.

"Všecko záleží na umu
nezůstat nikdy viset v prázdnu.
Pročpak bohyně Rozumu
by nemohla být bohem bláznů?
Takže se teď budeme nějakou dobu klanět zase bohyni Rozumu."

"A ty se pleteš do těchhle maškarád?"

"Drahý příteli, kdybys znal bohyni Rozumu jako já, také bys před ní padl na kolena. Poslyš, já tě s ní seznámím,

chceš?"

"Dej mně pokoj s těmihle hloupostmi. Není mi do žertu, ty víš proč."

"O důvod víc, aby ses snažil rozveselit. Ta tě povyrazí, je to správná holka . . . Ale vždyť ty ji znáš, tu přísnou bohyni, kterou budou Pařížané věnčit vavřínem a vozit po městě ve voze polepeném zlatými tapetami: Hádej, kdo to je . . . "

"Dej mi pokoj!"

"Artemis."

",Artemis?" zabručel Maurice a marně hledal v paměti, koho by mu to jméno připomnělo.

"Ta velká brunetka, loni jsem tě s ní seznámil ... Bylo to na plese v Opeře, večeřel jsi s námi a pěkně jsme se všichni tři rozšoupli."

"Ach tak, už si vzpomínám," odpověděl Maurice bez zájmu.

"Zatím má největší naději, že se ji dostane té cti. Navrhl jsem ji do soutěže. Všichni thermopylané slíbili, že budou hlasovat pro ni. Za tři dny budou všeobecné volby. Dnes je volební hostina. Dnes budeme prolévat šampaňské, pozítří možná krev! Ale ať se prolévá cokoliv, Artemis bude bohyní, kdyby čert na kobyle jezdil. Tak pojď. Oblečeme jí dnes její božské roucho!"

"Děkuji. Tyhle věci se mi vždycky protivily."

"Protiví se ti oblékat bohyně? U všech hromů, můj milý, ty ale umíš dělat drahoty! Čert tě vem! Jestli tě to víc baví obráceně, já jí její božské roucho obléknu a ty jí je potom svlékneš."

"Lorine, není mi dobře a nejenže mně samému není do žertu, ale nesnáším ani od jiných špatné vtipy."

"Ty mě děsíš, Maurici. Už se nepereš, už se nesměješ, snad ses naposledy nedal do nějakého spiknutí?"

"Chraň pánbůh."

"Chtěl jsi říci chraň bohyně Rozumu."

"Prosím tě, Lorine, nech mě na pokoji, nemohu a nechci nikam jít. Ležím v posteli a zůstanu ležet."

Lorin se poškrábal za uchem.

"Aha, já už vím, co v tom je."

"A co v tom je?"

"Ty asi čekáš, že bohyně Rozumu přijde za tebou."

"Čert tě vem!" rozzuřil se Maurice, "čert vem všechny duchaplné přátele! Táhni do horoucích pekel se svým rouháním a se svou bohyní!"

"Jenom se vyzuř . . . "

Maurice už zvedl ruku, aby ještě důrazněji ukázal příteli, kde nechal tesař díru, když tu vešel do pokoje pomocník s dopisem pro bratra občana.

"Občane Agesilae," ušklíbl se Lorin, "jdeš v nepravou chvíli. Tvůj velitel se právě rozjařil, mohla to být velká švanda.

Maurice natáhl lhostejně ruku po dopise. Sotva se ho však dotkl, škubl sebou a chvatně rozlomil pečeť.

"Ale, ale," zamumlal Lorin, "náš pán najednou projevuje zájem."

Maurice neslyšel, četl několik Genevieviných řádek nikoli očima, hltal je celým srdcem. Když dočetl, začal číst podruhé, potřetí, počtvrté, potom se podíval na Lorina, jako by právě vstal z mrtvých.

"Hrome," podotkl Lorin, "tak se mi zdá, že jsme dostali nějaké dobré zprávy."

Maurice přečetl dopis popáté a na bledých tvářích se mu objevila červeň. Naráz zapomněl na všechnu nemoc a rovnýma nohama vyskočil z postele.

"Šaty," zavolal na ohromeného pomocníka, "šaty, drahý Agesilae! Lorine, starý kamaráde, čekal jsem na tenhle dopis celé ty dny, co jsem se nehnul z postele, ale už jsem opravdu přestal věřit, že přece jen přijde. Bílé kalhoty, Agesilae, krajkovou košili. A hned mě ohol a učeš."

Pomocník se pustil do práce, až mu jiskry od rukou létaly.

"Uvidím ji, zase ji uvidím," jásal Maurice. "Do dneška jsem nevěděl, Lorine, co je štěstí!"

"Ubohý Maurici, opravdu bys potřeboval návštěvu, kterou jsem ti navrhoval."

"Nehněvej se příteli, ale sám jsem si už myslel, že přijdu o rozum."

"Z toho si nic nedělej, dal bych ti za něj svou bohyni Rozumu."

Lorin se rozesmál a Maurice se kupodivu rozesmál s ním.

Nečekané štěstí mu rázem vrátilo dobrou náladu. Ale to ještě nebylo vše.

"Počkej," začal otrhávat pomerančovník v plném květu, "tu máš, dones tohle ode mě své bohyni Rozumu."

"To si nechám líbit," tleskal Lorin, "ty jsi přece jen galantní člověk. Odpouštím ti vše, čím ses proti mně provinil. Už proto, že jsi zamilovaný až na půdu a já mám hluboký soucit se všemi takovýmihle ubožáky."

"Dobrá, jsem zamilovaný," vykřikoval Maurice, jemuž přetékalo srdce radostí. "Jsem zamilovaný, zamilovaný, zamilovaný a teď se k tomu mohu přiznat, když mám naději, že také ona mě miluje. Vždyť mě volá k sobě, a to mě přece musí mít ráda, viď, Lorine?"

"To se rozumí," odpověděl pobaveně ctitel bohyně Rozumu. "Jen si dej pozor, Maurici, bereš to nějak moc vážně, až z toho mám strach.

Mnoha láskou k Egerii padne
v pouhopouhou ošemetnou lest,
Kupidem jež nastražena jest.
I s nejctnostnější zbloudit je pak snadné.
Rozumu jako já vzdávej čest,

hlouposti se nedopustíš žádné."

"Výborně, výborně!" tleskal Maurice.

Vyběhl z pokoje, bral čtyři schody najednou, a jakmile byl na nábřeží, vrhl se známým směrem k staré ulici Saint-Jacques.

"Poslouchej, Agesilae, on mi dokonce zatleskal?" zeptal se Lorin udiveně.

"Zatleskal, občane, a já se mu nedivím, však to také bylo moc hezké."

"Pak je to s ním horší, než jsem si myslel," povzdechl si Lorin.

Také on zamířil ke dveřím, jenže nebral čtyři schody najednou. Artemis nebyla Genevieva:

Jakmile se octl v ulici Saint-Honoré s kyticí oranžových květů v ruce, obklopil jej zástup mladých občanů, kterým obyčejně rozdával, podle toho, jakou měl náladu, buď drobné mince, nebo šťouchance. Obklopili ho velmi uctivě, patrně ho považovali za jednoho z oněch zasloužilých.ctihodných mužů, kteří měli být na Saint-Justův návrh oděni v bílá roucha a ozdobeni kyticí oranžových květů.

Protože jeho průvod stále více mohutněl, neboť ctnostný muž byl v té době velká vzácnost, tlačilo se na ulici hezkých pár set lidí, když kytici slavnostně odevzdával půvabné Artemidě. Byla to pocta, že z ní spousta dalších nerozumných kandidátek na bohyni Rozumu dostala migrénu.

Téhož večera se po celé Paříži ozýval pověstný popěvek:

Sláva bohyni Rozumu!

Plameni ducha, sladké září!

A protože se dochoval až do našich dnů, aniž je známo jméno autora, což velmi hnětlo zasloužilé archeology revoluce, skoro bychom se odvážili říci, že ho pro krásnou Artemidu složil náš znamenitý přítel Hyacint Lorin.

17. Návrat marnotratného syna

Maurice letěl jako na křídlech.

Ulice byly plné lidí, ale Maurice si všímal zástupu jen potud, pokud mu bránily v běhu. Lidé si vykládali, že Konvent je ve stavu obležení; že v jeho reprezentantech, jimž se zabraňuje opustit zasedání a vyjít z budovy, je urážen majestát lidu. A bylo na tom asi něco pravdy, protože se zvonilo a střílelo z děl na poplach.

Ale co záleželo v té chvíli Mauriceovi na tom, že se zvoní a střílí na poplach! Co mu záleželo na tom, že poslanci nesmějí vyjít ze sněmovny, když jemu nikdo nebránil, aby opustil svůj dům a spěchal za svou milovanou? Běžel a o nic se nestaral.

A jak běžel, představoval si, že ho Genevieva vyhlíží z malého okna do zahrady a že se na něho usměje, jakmile ho zdálky spatří.

Dixmer také, jakmile se doví, že se šťastně vrátil ztracený syn, jistě přispěchá podat Mauriceovi svou bodrou, mocnou pravici, která dovede tak upřímně a nezáludně stisknout ruku. Maurice překypoval láskou k Dixmerovi, aspoň v této chvíli. Dokonce neměl nic ani proti Morandovi s jeho černými vlasy a tmavými brýlemi, pod nimiž dosud tušil záludný pohled.

Byl by objímal celý svět, protože byl šťastný. Byl by sypal všem lidem květy na cestu, aby byli všichni tak šťastni jako on.

A přece se ubohý Maurice mýlil ve svých nadějích, jako se mýlí devatenáct lidi z dvaceti, pokud soudí a doufají jenom podle svého srdce.

Genevieva si předsevzala, že místo líbezného úsměvu, na který čekal Maurice a jenž mu měl letět vstříc; ukáže Mauriceovi jenom korektní zdvořilost. Jaká to byla slabá hradba, chtěla-li ji postavit proti bystřině hrozící zaplavit její srdce!

Zůstala ve svém pokoji v prvním poschodí a chtěla sejít do přízemí, teprve až ji zavolají.

Bohužel i ona se mýlila.

Jediný Dixmer se nemýlil. Zahlédl Maurice za mříží a usmál se ironicky.

Občan Morand barvil lhostejně na černo malé ocásky, které měly být našity na kožešinu z bílých koček, a tak vyroben hermelín.

Maurice otevřel dvířka v domovní chodbě a jako starý dobrý známý vešel do zahrady. Jako kdysi rozezvučel přitom smluveným způsobem zvonek, aby oznámil, že to přichází on, Maurice.

Genevieva, jež stála u zavřeného okna, se zachvěla po celém těle. Pustila záclonu, kterou měla maličko poodhrnutou.

První Mauriceův dojem, když vstoupil do domu starého známého, bylo rozčarování. Genevieva ho nejen neočekávala u okna v přízemí, ale když vstoupil do malého salónku, v němž se s ní naposled rozloučil, nebyla přítomna a Maurice se musel nechat ohlásit, jako by za ty tři neděle, co sem nevkročil, se tu stal cizincem.

Srdce se mu sevřelo.

Prvního ze všech uviděl Dixmera. Dixmer mu spěchal vstříc á objal ho radostně na uvítanou.

Potom se objevila i Genevieva. Hezkou chvíli si třela tváře, aby se jí v nich rozproudila krev, ale sotvaže sešla dolů se schodů, všecko krev se jí zase z tváří ztratila.

Maurice uviděl Genevievu v tmavém orámování dveří. Šel jí s úsměvem vstříc, aby jí políbil ruku. Tu si teprve povšiml, jak se změnila.

Ale i ona s úděsem zpozorovala, jak Maurice zhubl a jak jeho oči planou horečným ohněm.

"Tak jste nás přece jen našel, pane?" otázala se hlasem, v němž se marně snažila potlačit vzrušení.

Umiňovala si, že ho osloví co nejlhostejněji:

"Dobrý den, občane Maurici, pročpak jste se u nás tak dlouho neukázal?"

Ale i tak to připadalo Mauriceovi chladné a málo srdečné.

Dixmer zkrátil všechny další výčitky a výslechy, poručil totiž, aby byl podán oběd, neboť byly právě dvě hodiny.

Když přišli do jídelny, všiml si Maurice, že jeho příbor je už připraven.

Tu se objevil také občan Morand, měl na sobě jako vždy kaštanový kabát a vestu. Jako vždy měl také tmavé brýle, havraní kadeře a bílou košili. Maurice i k němu překypoval vlídností, teď, když ho měl na očích, vzbuzoval v něm méně obav, než když byl daleko.

A opravdu, proč by měla Genevieva milovat tohohle zažraného chemika? Člověk musel být pořádně zamilovaný a tedy hodně velký blázen, aby takovému nesmyslu mohl věřit.

Ostatně Maurice dnes ani nedokázal žárlit, vždyť měl přece v kapse u vesty, přímo na srdci, Genevievin dopis.

Genevieva nabyla opět svou jasnou mysl. Je to zvláštní rys ženské povahy, že přítomnost vždycky zahlazuje v ženě vzpomínky na minulost a obavy z budoucnosti. Genevieva byla v tuto chvíli šťastná, proto také byla svou vlastní paní, dokázala se ovládnout, byla klidná a sebejistá, velmi vlídná, až trochu blahosklonná. Byl to nový odstín v jejím chování, Maurice překvapil, nedovedl ho dobře pochopit. To spíše Lorin by pro něj v nějakém posměšném popěvku našel výklad.

Rozhovor se stočil na dvě největší události dne, totiž pád Girondy a nový kult bohyně Rozumu. Dixmer poznamenal napůl s úsměvem a napůl vážně, že by se ani příliš nehněval, kdyby se té cti dostalo Genevievě. Maurice by se tomu byl s chutí dal do smíchu, ale Genevieva sama vzala věc vážně, až se Maurice v duchu podivil, jak může vlastenectví svést k podobným pošetilostem tak rozumného ducha, jako byl Dixmer, a tak poetickou povahu, jako je Genevieva.

Morand se rozhovořil o významu žen v politice, vzpomněl na Théroigne de Méricourt, hrdinku 10. srpna, a na duši Girondy, paní Rolandovou. Jen tak mimochodem prohodil několik slov o oněch houfech žen, které se chodily dívat na popravy a pletly přitom punčochy. Později se jim začalo říkat lízalky gilotiny.

"Ach, občane Morande," podotkl Dixmer, "musíme mít v úctě vlastenecký cit, i když to přehání."

"Já bych řekl," poznamenal Maurice, "že ženy jsou vždycky dost vlastenecké, pokud se nechovají povýšeně, jako aristokratky."

"To máte pravdu," řekl Morand, "já řeknu otevřeně, že nenacházím nic úctyhodného na ženě, která se chová jako mužatka, stejně jako nevidím nic úctyhodného na muži, který uráží ženu, i kdyby to byla jeho úhlavní nepřítelkyně."

"Počkejte, počkejte, občane Morande, doufám, že nezahrnujete do svých sympatií ženy, které jsou nepřítelkyněmi národa."

Na několik vteřin zavládlo ticho. Maurice první přerušil mlčení.

"Já bych z těch sympatií nevyloučil nikoho," řekl smutně. "Ženy, které byly nepřítelkyněmi národa, jsou dnes za své nepřátelství krutě trestány."

"Máte na mysli vězeňkyně v Templu, Rakušanku, sestru a dceru Capetovu, viďte?" podotkl lhostejně Dixmer.

"Právě na ty jsem myslil," dopověděl Maurice.

"Je to tedy pravda," ozval se Morand stísněným hlasem, "všechny ty pověsti?"

"Jaké pověsti?" otázal se Maurice.

"Že se s uvězněnými velmi krutě nakládá a že je často týrají i ti, kdo by je měli chránit?"

"Jsou lidé," řekl Maurice, "kteří si nezasluhují jména člověk. Jsou to zbabělci, kteří se sami nikdy nebili a kteří potřebují trýznit přemožené, aby si dokázali, že jsou vítězi."

"Vy jistě nejste z těch lidí, Maurici," šeptla Genevieva.

"Madam," odpověděl Maurice, "velel jsem stráži, když kráčel král na popraviště. Stál jsem tam s tasenou šavlí a byl bych zabil každého, kdo by se pokusil krále zachránit. A přece, když šel kolem mě, smekl jsem klobouk, obrátil jsem se k svým lidem a řekl jsem: Občané, probodnu každého, kdo by krále urazil. Mohl bych odpříséhnout, že se z mé roty neozval ani jediný výkřik. Psal jsem také vlastní rukou první z deseti tisíc plakátů, které byly vylepeny po celé Paříži, když se král vracel z Varennes: Kdo krále pozdraví, bude zbit, kdo krále urazí, bude oběšen! Nuže," pokračoval Maurice, aniž si povšiml, jak hrozný dojem vyvolala tato slova v jeho společnících, "dokázal jsem, že jsem dobrý a upřímný vlastenec, že nenávidím krále a jejich stoupence. Ale prohlašuji vám, že přes mé republikánské přesvědčení, přestože vím, že Rakušanka má obrovskou vinu na všech neštěstích, která postihla Francii, prohlašuji vám, že nikdy nikdo, i kdyby to byl sám Santerre, by si nesměl dovolit bývalou královnu v mé přítomnosti urazit."

"Občane," přerušil ho Dixmer, "víte, že nám musíte opravdu věřit, říkáte-li před námi takovéhle věci?"

"Co jsem řekl před vámi, řeknu před každým, Dixmere. A řeknu ještě víc. Bývalá královna snad zemře na popravišti, tak jako zemřel její muž, ale já nejsem z těch, kdo by měli strach z ženy, a budu vždycky ochraňovat slabšího člověka, než jsem sám."

"A dala vám, pane Maurici," otázala se nesměle Genevieva, "královna někdy najevo, že je vám vděčná za vaše ohledy, na jaké jistě není ve vězení zvyklá?"

"Několikrát mi poděkovala, madam."

"To je tedy jistě ráda, když na vás přijde řada?"

"Myslím, že je," odpověděl Maurice.

"A já ‚jsem si jist," ozval se Morand, "že stejně šlechetně jako k ženě se jistě chováte i k dětem."

"To bych řekl," vykřikl Maurice, "mohli byste se zeptat toho darebáka Simona, jak pádnou ruku má občan Lindey, ten lotr to pocítil na vlastní kůži, když se opovážil vztáhnout ruku na malého Capeta!"

Maurice se tak rozohnil, že si ani nepovšiml, že při zmínce o "malém Capetovi" všichni přítomní povstali, a pokud si toho povšiml, jistě si to vyložil tak, že tímto způsobem projevují snad trochu přehnaně uznání jeho šlechetnému srdci.

"Co se to s vámi děje?" zeptal se udiveně.

"Mám dojem, že mě volá někdo z dílny," odpověděl Dixmer.

"Ne, ne," řekla Genevieva, "myslela jsem si to zprvu také, ale mýlila jsem se."

A všichni opět usedli.

"Tak to jste tedy byl vy, občane Maurici," řekl Morand, "onen úředník, který se tak šlechetně ujal ubohého dítěte? Všude se o tom mluvilo."

"Že se o tom mluvilo?" otázal se Maurice takřka s prostotou dítěte.

"Máte opravdu šlechetné srdce," řekl Morand a vstal od stolu, aby nedal najevo své pohnutí. Chvatně spěchal do dílny, jako by ho tam čekala nějaká práce.

"Ano, občane," odpověděl Dixmer, "hodně se o tom v Paříži mluvilo a všichni, kdo mají srdce a neztratili odvahu, vás velmi chválili. Kdekdo by vás byl chtěl znát."

"Raději ať zůstane neznámý, alespoň pokud jde o tuto slávu," řekla Genevieva. "Sláva, kterou bychom ho mohli ověnčit my, by pro něho byla možná nebezpečná."

18. Podkop

Když vstávali od stolu, přišli Dixmerovi oznámit, že na něho v pracovně čeká notář. Dixmer se tedy omluvil Mauriceovi, kterého ostatně obyčejně takhle opouštěl a ponechával na starost Genevievě, a odešel za svým právním poradcem.

Šlo o koupi malého domu v ulici de la Corderie, proti zahradě Templu. Dixmer kupoval spíše parcelu nežli dům, neboť stavení samo byla úplná zřícenina. Dixmer by musel podniknout generální opravu, nebo ještě spíše postavit nový dům.

Proto se také jednání s dosavadním majitelem dlouho netáhlo. Téhož rána, kdy notář domek uviděl, shodl se na částce devatenáct tisíc pět set livrů. Teď přišel dát podepsat smlouvu a vyzvednout si u Dixmera peníze. Majitel měl opustit dům ještě téhož dne a dělníci měli přijít už zítra.

Když byla smlouva podepsána, odebrali se Dixmer s Morandem a s notářem do ulice de la Corderie, aby si prohlédli koupený dům.

Dům stál v místech, kde je dnes číslo 20, a měl tři patra s mansardou. Přízemí měl kdysi pronajaté obchodník s vínem; pod přízemím byly rozsáhlé sklepy. Majitel chválil zvláště tyto sklepy. Je prý to nejcennější část domu. Dixmer ani Morand nejevili o sklepy valný zájem, ale přece se šli oba, jen aby mu udělali radost, podívat s majitelem do suterénu, jak on sklepům říkal.

Majitel nelhal. Sklepy byly opravdu nádherné. Jeden se táhl až pod ulici de la Corderie, bylo slyšet, jak nahoře na ulici hrčí povozy.

Dixmer a Morand si ovšem téhle přednosti mála cenili, shodli se dokonce na tom, že sklepy patrně nechají zasypat, neboť sklepy jsou sice velká výhoda pro obchodníka s vínem, ale nemají už takový význam pro měšťana, který chce dům jako obydlí.

Po prohlídce sklepů si noví majitelé prohlédli první, druhé a konečně i třetí poschodí. Z třetího poschodí bylo vidět celou zahradu Templu, jako obvykle plnou národních gardistů. Od té doby, co tam už královna nechodila, vyráželi se tam vojáci.

Dixmer a Morand poznali svou známou, vdovu Plumeauovou; čile obsluhovala hosty v kantýně. Nestáli však zřejmě o to, aby je také paní Plumeauová poznala, stoupli si oba za bývalého majitele, když jim vychvaloval půvabы té zajímavé podívané.

Dixmer potom požádal, že by si rád prohlédl i mansardy. Majitel se patrně nenadál, že by někdo chtěl lézt až pod střechu, neměl vůbec u sebe klíč. Když však Dixmer trval na svém, přece jen šel dolů pro klíče.

"Nemýlil jsem se," prohodil Morand, když zůstali s Dixmerem sami, "tenhle dům se nám znamenitě hodí.

"A co říkáte sklepům?"

"To je opravdu řízení Prozřetelnosti, ušetří nám to dobré dva dny práce."

"Myslíte, že se sklepy táhnou ke kantýně?"

"Uchylují se poněkud doleva, ale na tom nesejde."

"Ale jak můžete pod zemí sledovat určitý směr s takovou jistotou a dospět přesně tam, kam chcete?"

"O to se nestarejte, příteli, to je má věc."

"Mohli bychom odtud dávat znamení, že jsme stále na stráži?"

"Z ochozu na věži sem královna nemůže vidět. Teprve mansardy jsou ve stejné výši, a ještě o tom pochybuji."

"To ostatně nevadí," řekl Dixmer. "Toulan nebo Mauny sem mohou vidět z kdekterého okna a dají zprávu Jejímu Veličenstvu."

A Dixmer udělal několik uzlů na zácloně z bílého kalika a vystrčil záclonu z okna, jako by ji tam vynesl vítr.

Potom šli oba vstříc někdejšímu majiteli až na schody, zřejmě už měli naspěch. Zavřeli také dveře ve třetím poschodí, aby tomu ctihodnému muži nenapadlo stáhnout záclonu zpátky.

Mansardy, jak Morand předvídal, nedosahovaly výškou střechu věže. Byla to jak překážka, tak výhoda. Překážka v tom, že odtud nemohli dát znamení královně, výhoda, že dům tak vůbec nebudil podezření.

"Bylo by třeba, aby Mauny, Toulan nebo to Tisonovo děvče nějak upozornili královnu, aby byla připravena," prohodil Dixmer.

"Postarám se o to," odpověděl Morand.

Sestoupili do přízemí. Notář čekal dole s podepsanou kupní smlouvou.

"Jsem spokojen," řekl Dixmer, "dům mi vyhovuje. Vyplaťte občanu devatenáct tisíc pět set liber a ať nám podepíše smlouvu."

Majitel si pečlivě přepočítal peníze a podepsal smlouvu.

"Takže, občane," poznamenal Dixmer, "je všechno v pořádku, a jak jsme se shodli, dům bude volný dnes večer, abych sem mohl zítra ráno poslat dělníky."

"Zařídil jsem se podle toho, občane, můžeš si odnést klíče. Od této chvíle je dům tvůj a po mně tu zbudou večer jen vzpomínky."

"Moment ještě, občane notáři," vzpomněl si teď Dixmer, "neříkal jsi, že tu je ještě nějaký východ do ulice Porte-Foin?"

"Ano, občane," řekl bývalý majitel, "ale nechal jsem jej zatarasit, měl jsem jen jednoho pomocníka a ten chudák by si byl uběhal nohy, kdyby měl hlídat dvoje dveře. Ostatně je to zabarikádované jen tak halabala a stačí dvě hodinky práce, aby se vchodu nechalo zase používat. Chcete se tam podívat, občané?"

"Děkuji, to nestojí za to," řekl Dixmer. "Já jen kdyby náhodou dělníci ten východ na něco potřebovali."

Dixmer s Morandem se potom rozloučili, v devět hodin večer však už byli zase zpátky a za nimi přišlo po nějaké chvíli ještě asi pět nebo šest mužů. Ve zmatku, jaký ten den vládl na pařížských ulicích, si jich nikdo ani nevšiml.

Dixmer s Morandem vstoupili nejprve sami. Majitel dodržel slovo, dům byl prázdný. Nejprve pečlivě zavřeli okenice. Rozkřesali oheň a zapálili svíčky, které přinesl Morand v kapse.

Potom se začali trousit, jeden po druhém, ostatní muži. Byli to naši staří známí, podloudníci, s nimiž jsme se setkali u mistra jircháře a kteří chtěli jednou večer Maurice zabít a pak s ním družně povečeřeli. Nakonec zavřeli všechny dveře a sestoupili do sklepa. Tento sklep, o němž odpoledne mluvili Morand s Dixmerem s takovým pohrdáním, byl teď pro ně zřejmě nejzajímavější částí domu.

Nejprve pečlivě ucpali všechny otvory, aby dovnitř nemohl vniknout žádný zvědavý pohled. Potom si postavil Morand před sebe prázdný sud a začal črtat tužkou na kusu papíru jakési plány.

Zatím jeho druzi v čele s Dixmerem vyšli na ulici de la Corderie a na rohu ulice de Beauce se zastavili u otevřeného vozu. Ve voze seděl muž, jenž každému z nich podal beze slova nějaký zákopnický nástroj: rýč, motyku, lopatu, páčidlo, širočinu. Naši známí si schovali své nástroje pod kabát nebo pod plášť a vrátili se pak do starého domu.

Morand byl také už hotov. Zamířil do jednoho kouta.

"Tady kopejte," řekl.

A dělníci se dali bez prodlení do práce.

Situace vězňů v Templu byla čím dál tím těžší a čím dál tím bolestnější. Nějakou dobu měly královna, madam Alžběta a madam Royale určitou naději. Dva funkcionáři z radnice, Toulan a Lepitre, o ně soucitně projevili jakýsi zájem. Ubohé ženy, tak málo zvyklé na projevy sympatie, zpočátku nedůvěřovaly. Ale dokud je člověk naživu, vždycky má ještě jiskřičku naděje. Ostatně, co se ještě mohlo stát královně, odloučené od syna uvězněním, odloučené od manžela královou smrtí? Že půjde na popraviště jako její choť, to byl osud, kterému už dlouho hleděla tváří v tvář a dávno si už na něj zvykla.

Když tedy opět přišla na Toulana a Lepitra řada, královna je poprosila, aby jí něco pověděli o posledních chvílích králových. Byla to smutná prosba, kterou chtěla vyzkoušet jejich sympatie. Lepitre byl při králově popravě a vylíčil Marii Antoinettě celou tu chmurnou událost.

Královna ho poprosila, aby jí přinesl nějaké noviny, v nichž se psalo o králově cestě na popraviště. Lepitre slíbil, že je přinese, až bude mít příště službu. Městští úřednici se střídali ve strážní službě vždycky jednou za tři neděle.

Dokud byl ještě naživu krá1, byli v Templu úředníci čtyři. Když byl král popraven, nechali tu už jenom tři, jednoho ve dne a dva v noci.

Toulan a Lepitre si vymyslili malou lest, aby byli vždycky spolu na stráži v noci. Kdo bude mít službu ve dne a kdo v noci, rozhodoval totiž los. Na jeden kousek papíru se napsalo den, na druhé dva noc:

Každý si svůj lístek vytáhl z klobouku. Náhoda určila, kdo bude mít službu ve dne.

Pokaždé, když Lepitre a Toulan měli službu, napsali den na všechny tři lístky a nechali třetímu úředníkovi, aby si vytáhl svůj los z klobouku první. Samozřejmě, že úředník si vždycky vytáhl den. Toulan a Lepitre pak hned zničili druhé dva lístky a ještě přitom bručeli, že jim nelítostný osud vždycky přiděluje nejméně vděčnou úlohu.

Když si byla královna jista oběma strážci, uvedla je do styku s rytířem de Maison-Rouge. Tak byl vypracován plán útěku. Královna. a madam Alžběta měly uprchnout v přestrojení za městské úředníky; budou pro ně opatřeny falešné propustky. Obě děti, tj. madam Royale a malý dauphin, měly odejít spolu. Přátelé totiž vypozorovali, že lampář, který rozsvěcoval večer v Templu lampy, má s sebou vždycky dvě děti přibližně stejně staré jako princ a princezna. Bylo dojednáno, že Turgy, o němž jsme se již zmínili, se převleče za lampáře a odvede madam Royale s dauphinem.

Turgy byl bývalý králův osobní číšník a přišel do Templu z části královského služebnictva z Tuilerií, neboť o krále se zprvu pečovalo dost obstojně. První měsíc bylo na péči o královské vězně vynaloženo nějakých třicet tisíc franků.

Ale taková marnotratnost nemohla pochopitelně dlouho trvat. Městská rada v tom udělala pořádek. Byli propuštěni sluhové, kuchaři a kuchtíci. Zůstal jen jediný číšník: Turgy.

Turgy se tak stal přirozeným prostředníkem mezi vězni a jejich stoupenci, neboť směl vycházet z Templu, takže vynášel ven vzkazy a přinášel odpovědi.

Malá psaníčka byla pravidelně omotána kolem zátky v láhvi mléka, které dostávala královna a madam Alžběta. Byla psána citrónovou šťávou a písmo bylo nečitelné, dokud je někdo nepodržel nad ohněm.

Všechno už bylo přichystáno pro útěk, když tu jednou náhodou si Tison zapálil dýmku jedním takovým papírkem. Jak papír začal hořet, uviděl na něm písmo. Hnedka papír udusil a zbytek donesl vězeňskému výboru v Templu. Tam podrželi ohořelý kus papíru nad ohněm, ale podařilo se přečíst jen několik nesouvislých slov.

Přece však poznali, že písmo je královnino. Tison byl vyslýchán a bez rozpaků udal, že Lepitre a Toulan, jak se mu zdá, prokazují královně příliš velkou blahovůli. Vězeňský výbor ten prohřešek samozřejmě ihned oznámil na radnici a oba soucitní úředníci se už nesměli do Templu vrátit.

Zbýval Turgy. Ale teď už bylo všude a ke každému plno nedůvěry. Nikdy ho nenechali o samotě s královnou a s princeznami a všechen styk s vnějším světem byl tak znemožněn.

A přece jen jednoho dne požádala madam Alžběta Turgyho, aby jí vyčistil nožík se stříbrnou střenkou, kterým si krájela ovoce. Turgy byl bystrý mladík. Hned ho napadlo, že v tom bude nějaká čertovina. V rukojeti byl opravdu lístek

a na něm šifrovaná abeceda.

Když Turgy vracel nožík madam Alžbětě, přítomný úředník mu ho vytrhl z ruky a důkladně si jej prohlédl. Bohudík lístek v něm už nebyl. Nicméně úředník nožík zkonfiskoval; patrně se mu líbil.

A právě v tom čase zosnoval neúnavný rytíř de Maison-Rouge nový pokus, k němuž měl posloužit dům, který právě koupil Dixmer.

Zatím uvězněné ženy ztratily už všechnu naději. Královna, vyděšená křikem na ulicích, křikem, z něhož poznala, že jde o likvidaci girondistů, posledních zastánců umírněného postupu, upadla do hlubokého zármutku. Budou-li povražděni také girondisti, ztratí královská rodina v Konventě poslední, byt sebechatrnější oporu:

V sedm hodin byla přinesena večeře. Městští úředníci poohlédli jako obyčejně každý talíř, rozložili každý ubrousek, omakali chléb a probodali jej vidličkou, poručili rozkrájet makaróny na malé kousky, zkrátka podrobili důkladné prohlídce všecko, aby nikdo nemohl uvězněným propašovat nějaký lístek. Když byli konečně hotovi, zavolali královnu a princezny ke stolu těmito prostými slovy:

"Vdovo Capetová, můžeš jíst."

Královna zavrtěla hlavou, dávala najevo, že nemá hlad.

Ale madam Royale, když šla ke stolu, přistoupila k matce, jako by ji chtěla obejmout, a pošeptala jí:

"Sedněte si ke stolu, madam, myslím, že Turgy vám dává nějaké znamení."

Královna sebou trhla a zvedla hlavu. Turgy stál naproti ní, přes levou paži ubrousek, pravicí se dotýkal pravého oka.

Královna se hned zvedla a teď už bez námitek zaujala obvyklé místa u stolu.

Oba úředníci byli pořád v místnosti. Měli přísný rozkaz nenechat uvězněné s Turgym ani na okamžik o samotě.

Královna a madam Alžběta se pod stolem potají dotkly střevíčky.

Královna seděla přímo proti Turgymu, takže jí neunikl sebemenší číšníkův pohyb. Ostatně Turgy se choval tak přirozeně, že nemohl vzbudit žádné podezření.

Po večeři se sklidilo se stolu se stejnou nedůvěrou, s jakou byl stůl prostřen. Před očima úředníků byly sebrány i nejmenší drobty chleba a strážci si je důkladně prohlédli. Potom odešel Turgy, za ním úředníci a zůstala jen stará Tisonová.

Tisonová zuřila od onoho dne, kdy byla odloučena od dcery. Pokaždé; když královna objala madam Royale, vyvolalo to u ní záchvat šíleného vzteku. Proto se královna, jež chápala mateřské srdce, zdržovala v přítomnosti Tisonové všech něžností.

Tison přišel pro ženu, ale ta jen odbroukla, že tu zůstane, dokud si Capetka nelehne.

Madam Alžběta se rozloučila a odešla do svého pokoje.

Královna se svlékla a ulehla, právě tak madam Royale. Teprve potom vzala Tisonová svíčku a odšourala se.

Funkcionáři z radnice už leželi na svých kavalcích na chodbě.

Měsíc, ten bledý návštěvník, vrhal štěrbinou v přístřešku paprsek od okna k loži královnině.

Chvíli bylo ticho. Potom se neslyšně otevřely dveře, jakýsi stín se smýkl měsíčním světlem a přistoupil k posteli. Byla to madam Alžběta.

"Viděla jste?" zašeptala.

"Ano," odpověděla královna.

"A rozuměla jste?"

„.Tak dobře že tomu ani nechci věřit."

"Zopakujme si znamení, zda jsme obě rozuměly správně."

"Nejprve se dotkl pravého oka, aby nám naznačil že je něco nového."

"Potom si přendal ubrousek z levé ruky do pravé, což znamená, že nás chtějí osvobodit."

"Potom si sáhl rukou na čelo na znamení, že pomoc, kterou nám ohlašuje, přijde z Francie a nikoli z ciziny."

"A když jste ho žádala, aby zítra nezapomněl na mléko, udělal si dva uzly na kapesníku."

"Tedy opět rytíř de Maison-Rouge. Jaké je to oddané srdce!"

"Ano, jistě je to on," šeptala madam Alžběta.

"Spíte, mé dítě?" otázala se královna.

"Nespím, maminko," odpověděla madam Royale.

"Pomodlete se tedy, víte za koho."

Madam Alžběta se tiše vrátila do svého pokoje. V královnině jizbě bylo už slyšet jen šepot, jak se modlila malá princezna.

Patrně ve stejnou chvíli dopadly první rány motykou ve sklepě v ulici de la Corderie.

19. Mráčky na obloze

Až na opojení z prvních pohledů byl Maurice zklamán přijetím, jaké mu uchystala Genevieva, a těšil se na chvíli, až budou spolu o samotě. Snad se mu podaří znovu objevit cestu k jejímu srdci, kterou ztratil - aspoň se mu to tak zdálo.

Ale Genevieva mu pokazila všechny plány. Uvědomovala si dobře, že mu nesmí poskytnout příležitost, aby spolu zůstali mezi čtyřma očima, a to tím spíš, že sladká něha někdejších společných chvil jí byla výstražným znamením, jak jsou ty chvíle i pro ni nebezpečné.

Maurice se spoléhal na zítřek. Ale Genevievu jistě čirou náhodou přišla navštívit jakási příbuzná. Chápete, že se nedalo nic dělat. Maurice se zatím ještě nezlobil, protože v té návštěvě nemusela mít Genevieva prsty.

Když se příbuzná konečně loučila, poprosila ho Genevieva, aby ji doprovodil:

Maurice šel tedy doprovodit příbuznou. Byl už trochu nakvašený, ale Genevieva se sladce usmála a Mauriceovi se zdálo, že ten úsměv něco slibuje.

Jak se mýlil! Nazítří, 2. června, právě v onen hrozný den, kdy padla Gironda, zbavil se Maurice, jak mohl, přítele

Lorina, který ho chtěl stůj co stůj odvést do Konventu, a pustil z hlavy všecko ostatní, jen aby mohl jít navštívit přítelkyni. Bohyně Svobody měla v Genevievě strašnou sokyni.

Genevieva byla v salónku. Rozplývala se vlídností a laskavostí, ale měla u sebe mladou komornou s trojbarevnou trikolórou, děvče sedělo ve výklenku u okna, vyšívalo monogramy na kapesníky a ani na okamžik se nevzdálilo ze svého místa.

Maurice se zamračil. Genevieva si všimla, že Olympan má špatnou náladu. Zdvojnásobila svou laskavost. Ale protože nezašla ve vlídnosti tak daleko, že by propustila mladou pomocnici, Maurice ztratil trpělivost a odešel o hodinu dřív než obyčejně.

Mohla to být všechno náhoda. Maurice si ukládal trpělivost. Toho večera ostatně vládlo všude takové vzrušení, že hluk z ulice pronikal až do jeho ústraní, v němž se Maurice už hezkých pár dní vyhýbal každému pomyšlení na politiku. Nic menšího než pád mocné strany, která po deset měsíců vládla ve Francii, ho nedonutilo, aby na okamžik zapomněl na svou lásku.

Následujícího dne se zařídila Genevieva podobně. Ale Maurice, jako by to předvídal, měl také svůj plán. Když viděl, jak pomocnice, která už ozdobila monogramy tucet kapesníků, začala vyšívat šest tuctů ubrousků, podíval se na hodinky, zvedl se, ledově se rozloučil, poklonil se Genevievě a odešel.

Dokonce se ani jednou neotočil.

Genevieva, jež přistoupila k oknu, aby ho mohla sledovat aspoň očima, zůstala stát jako přimrazená, potom klesla na židli zdrcená výsledkem své diplomacie.

Vtom vešel Dixmer.

"Maurice už odešel?" otázal se udiveně.

"Ano," zašeptala Genevieva.

"Ale vždyť sotva přišel."

"Před čtvrt hodinou."

"To se ještě vrátí?"

"Pochybuji."

"Nechte nás o samotě, Konvalinko," řekl Dixmer.

Pomocnice si začala říkat Konvalinka, ačkoli se vlastně jmenovala Marie, ale tak se bohužel jmenovala také Rakušanka, a žádná vlastenecká dívka nemohla tedy nést takové jméno.

"Nuže, drahá Genevievo, jak to vypadá s Mauricem? Smířili jste se?"

"Právě naopak, milý příteli, myslím, že mezi námi došlo k většímu ochlazení než kdy jindy."

"A kdo na tom má vinu?"

"Maurice, samozřejmě."

"Nechtěla byste mi to vysvětlit?"

"Cožpak to neuhádnete sám?" začervenala se Genevieva.

"Nejsem tak ostrovtipný."

"Měl zlost, že tu je Konvalinka."

"Jenom to? Nu, tak ji dej pryč! Kvůli komorné se přece nepřipravíme o přítele, jako je Maurice."

"Myslím, že by ani nechtěl, abychom ji dávali z domu, asi by mu stačilo, abych ji poslala pryč ze svého pokoje."

"A Maurice má pravdu," řekl Dixmer. "Chodí na návštěvu k vám a ne ke Konvalince. Nemá tedy vůbec žádný smysl, aby byla Konvalinka v pokoji, když přijde."

Genevieva se podívala na manžela s údivem.

"Ale můj drahý," zašeptala.

"Genevievo, myslel jsem, že ve vás mám spojence, který mi usnadní splnit můj úkol, a zatím vidím, že naopak vaše obavy jen zvyšují naše nesnáze. Domníval jsem se, že jsme se spolu před čtyřmi dny definitivně dohodli, a teď musím začínat zase od začátku. Neříkal jsem vám, Genevievo, že vám naprosto důvěřuji a že vám svěřuji svou čest? Neříkal jsem vám, že je naprosto nezbytné, aby se Maurice stal naším nejdůvěrnějším přítelem a aby nám důvěřoval víc než kdy jindy? Můj ty Bože, ženy nám vždycky zkazí všechny naše plány."

"Ale můj milý, nemůžete si opravdu poradit nějak jinak? Říkala jsem vám přece, že pro nás pro všechny by bylo daleko lépe, kdybychom se s panem Mauricem rozešli."

"Pro nás možná. Pro tu, která je vysoko nad námi, pro tu, které jsme přísahali obětovat jmění, život a dokonce čest, je třeba, aby se ten mladý muž zase vrátil. Víte, že už podezírají dokonce i Turgyho a že prý ho má nahradit nějaký docela neznámý sluha?"

"Dobrá, až přijde Maurice, pošlu Konvalinku pryč."

"Bože, Genevievo," řekl Dixmer s netrpělivostí, které propadal tak zřídka, "proč o tomhle vůbec hovoříte? Proč mě dráždíte? Proč děláte takové nesnáze v situaci, která je tak dost obtížná? Jednejte, jak to považujete jako počestná a oddaná žena za svou povinnost, víc vám nemohu říci. Zítra nebudu doma. Musím zastoupit Moranda v jeho inženýrské práci. Nebudu s vámi obědvat, ale bude s vámi obědvat Morand. Chce Maurice o něco požádat, poví vám sám, oč jde. Je to neobyčejně důležitá věc. Není to ještě cíl, k němuž směřujeme, ale poslední nezbytný prostředek. Je to poslední naděje toho dobrého, oddaného, šlechetného muže."

"Udělám pro něho všechno," řekla Genevieva tiše.

"Nuže, nevím, čím to je, Genevievo, ale nedokázala jste zařídit, aby si Maurice toho muže oblíbil, a přece by to pro nás bylo tak důležité. Takže se může stát, že Maurice, když jste ho dostala do tak špatné nálady, Moranda odmítne. Mám vám ještě říkat, kam mohou dovést Moranda všechny ty vaše sentimentální vrtochy?"

"Ach, prosím vás, pane," sepjala Genevieva ruce, "nemluvme už o tom."

"Dobrá," řekl Dixmer a políbil ženu na čelo, "buďte statečná a rozumná."

"Ach Bože," zašeptala Genevieva, když odešel, "s jakým násilím mě nutí do této lásky, po níž prahne celá má duše!"

Nazítří byla dekáda, desátý den, jenž se slavil místo neděle. V Dixmerově rodině jako ve všech měšťanských rodinách té doby bylo zvykem, že v ten den byl oběd bohatší a honosnější než v jiné, všední dny. Jakmile Maurice v rodině zdomácněl, byl k těmto obědům zván a nikdy na nich nechyběl. Ačkoli se oběd podával až ve dvě hodiny, přicházel Maurice vždycky už v poledne.

Jenže podle toho, jak se spolu rozešli, Genevieva už skoro ani nedoufala, že ho ještě někdy uvidí.

A opravdu, odbilo poledne a Maurice se neukázal. Bylo půl jedné, jedna.

Sotva bychom dokázali popsat, co v těch hrozných dvou hodinách Genevieva prožívala.

Zprvu se oblékla docela prostě. Ale potom, když Maurice pořád nešel, probudila se v ní přirozená ženská koketérie, zastrčila si květinu za pás, jiný květ si zapletla do vlasů, čekala a čekala a cítila, jak se jí srdce svírá. Už byl málem čas zasednout ke stolu, a Maurice se neobjevoval.

Bylo už za deset minut dvě. Tu se konečně ozval dusot Mauriceova koně.

"Přece jen přišel," zašeptala, "láska je silnější než pýcha. Má mě rád, má mě rád!"

Maurice seskočil s koně, hodil uzdu zahradníkovi, ale poručil mu, aby s koněm počkal. Genevieva viděla, že zahradník neodvádí koně do stáje, a sevřelo se jí srdce.

Maurice vešel. Slušelo mu to ten den více než kdy jindy. Měl široký černý kostkovaný kabát s velkými klopami, bílou vestu, kalhoty z kamzičí kůže. Bílý batistový límec, široké hladké čelo pod krásnými vlasy. Byl to typ elegantního, silného muže.

Genevieva mu šla vstříc zářic radostí.

"Přece jen jste přišel," podávala mu srdečně ruku, "poobědváte s námi, viďte?"

"Naopak, občanko," řekl Maurice chladně, "přišel jsem se omluvit."

"Omluvit?" "Mám neodkladné záležitosti v sekci. Obával jsem se; že na mě budete čekat, a nechtěl jsem, abyste mě pokládali za nezdvořilého. Proto jsem přišel."

Genevieva se div nezajíkla.

"Ach, můj Bože," zašeptala, "a Dixmer dnes neobědvá doma a doufal pevně, že se s vámi setká, až se vrátí. Prosil mě, abych vás určitě zdržela."

"Pak chápu, proč tak naléháte. Manžel vám to přikázal! A já jsem to neuhodl! Opravdu, má zaslepenost je nenapravitelná."

"Maurici!"

"Madam, musím se držet víc vašich skutků než vašich slov. Musím konečně pochopit, není-li tu Dixmer, je to o důvod víc, abych ani já zde nezůstával. V jeho nepřítomnosti bych vás tím víc přiváděl do rozpaků."

"Proč myslíte?" zeptala se plaše Genevieva.

"Protože od té doby, co jsem k vám zase začal docházet, se mi zřejmě vyhýbáte. Vrátil jsem se přece kvůli vám, jenom kvůli vám, to přece víte nejlíp. A pokaždé, když přijdu, zastihnu u vás někoho druhého."

"Vidíte," řekla Genevieva, "ještě se hněváte, a já přece dělám všechno možné, abych si vás udobřila."

"Ne, Genevievo, budete se muset rozhodnout. Buďto k vám budu chodit jako dřív, anebo mě vyžeňte vůbec."

"Hleďte, Maurici," řekla něžně Genevieva, "vžijte se do mé situace, pochopte mou úzkost a nechovejte se ke mně jako tyran."

Přistoupila k mladému muži a smutně se na něho podívala.

Maurice mlčel.

"Co tedy chcete?" zašeptala.

"Chci vás milovat, Genevievo, neboť cítím, že od nynějška nemohu žít bez vaší lásky!"

"Mějte slitováni, Maurici!"

"Ale madam," vykřikl Maurice, "pak jste mě měla nechat umřít!"

"Umřít?"

"Ano, umřít, anebo jste mě měla nechat zapomenout."

"A vy byste byl zapomněl?" zašeptala Genevieva.

"Ne, ne!" vykřikl Maurice horoucně, "umřít jsem mohl, Genevievo, zapomenout nikdy, nikdy!"

"A přece," zasténala Genevieva, "bylo by lépe, kdybyste zapomněl, Maurici, je to hříšná láska."

"Řekla jste tohle někdy panu Morandovi?" zeptal se Maurice trpce.

"Pan Morand není takový blázen jako vy a nemusím mu vykládat, jak se má chovat v přítelově domě."

"Vsaďme se," usmál se Maurice ironicky, "vsaďme se, že pan Dixmer není dnes doma, ale pan Morand ano. Vidíte, Genevievo, tohle mi musíte připomenout, nechcete-li, abych vás miloval. Neboť dokud bude tenhle Morand kolem vás na každém kroku, nebudu vás milovat, anebo," dodal opovržlivě, "neřeknu vám aspoň, že vás mám rád."

"A já," uchopila Genevieva, navýsost podrážděná věčnou podezřívavostí, mladého muže za obě ruce a prudce je stiskla, "já vám přísahám, Maurici, jednou provždy, že Morand mě nikdy nemiloval, že mi nikdy neřekl jediné slovo o lásce a že mě nikdy milovat nebude. Přísahám vám to na svou čest, při památce své matky!"

"Jak rád bych vám to věřil!" zvolal Maurice.

"Ach, věřte mi, ubohý blázínku," řekla mladá žena s úsměvem, který by pro každého jiného než pro tohoto žárlivce znamenal kouzelné vyznání lásky. "Věřte mi - ostatně, co chcete ještě vědět? Morand miluje ženu, před níž blednou všechny ženy na světě jako polní květiny před nebeskými hvězdami."

"A která žena," otázal se Maurice s úsměvem, "by mohla takhle zastínit ostatní ženy, je-li mezi těmi ženami Genevieva?"

"Ta, kterou muž miluje," pousmála se také Genevieva, "je přece pro něho vždycky korunou všeho stvoření, či nemám pravdu?"

"Ale jestliže už mě nemilujete, Genevievo . . . "

Genevieva čekala s úzkostí na konec této věty

"Jestliže mě nemilujete," pokračoval Maurice, "mohla byste mi aspoň přísahat, že nemilujete nikoho jiného?"

"To vám přísahám z celého srdce, Maurici," vykřikla Genevieva, plná radosti, že Maurice sám jí poskytl možnost uzavřít tento kompromis s vlastním svědomím.

Maurice uchopil Genevievu za obě ruce a pokryl je horoucími polibky.

"A teď," řekl, "budu hodný, poslušný, důvěřivý a docela nezištný, chci se na vás usmívat, chci být šťasten."

"A víc na mně chtít nebudete?"

"Pokusím se."

"A teď už," usmála se Genevieva, "je jistě zbytečné, aby vám tam dole drželi koně. Sekce počká."

"Ach, Genevievo, celý svět počká, jenom když vy na mě počkáte."

Na chodbě se ozvaly kroky.

"Jdou nám oznámit, že máme jít ke stolu," upozornila Genevieva.

Kradmo si stiskli ruce.

Morand jim přišel oznámit, že čekají už jen na Maurice a na Genevievu.

20. Prosba

Maurice poněkud překvapilo, že se Morand dnes tak vyšňořil. Nejelegantnější švihák by byl nenašel sebemenší chybičku na jeho kravatě, bezvadně vyleštěných střevících a neobyčejně jemném prádle. Hned však musíme podotknout, že měl pořád stejné vlasy a stejné brýle.

Maurice však natolik přesvědčila Genevievina přísaha, že mu připadalo, jako by dnes poprvé viděl ty drsné, rozcuchané vlasy a ohavné brýle tak, jak ve skutečnosti vypadaly.

"U všech hromů," pomyslel si Maurice, když mu šel vstříc, "jestlipak ještě budu takový hlupák, abych na tebe žárlil, ty úžasný občane Morande! Oblékej si, chceš-li, každý den své sváteční popelavé šaty, anebo si obléknio dekádě šaty třeba ze zlata. Ode dneška budu vidět jen tvé vlasy a brýle, a dám ti pokoj s láskou k Genevievě."

Je samozřejmé, že po tomto monologu stiskl občanu Morandovi ruku srdečněji a upřímněji než obvykle.

Proti obyčeji se oběd podával jen v úzkém kruhu. Na malém stole bylo prostřeno jen pro tři osoby. Mauriceovi okamžitě blesklo hlavou, že v tomto. Intimním téte-á-téte by se mohl dotknout pod stolem Genevieviny nožky. A tak by mohla nožka dokončit zamilovanou němohru, kterou začala ruka.

Zasedli ke stolu. Maurice nepřestával šilhat po Genevievě. Seděla proti oknu. Černé vlasy se jí modravě leskly jako havraní křídlo. Její plet zářila a v očích jí tkvěl vlahý lesk lásky.

Maurice se opatrně snažil, aby se dotkl Genevieviny nožky. Když se mu to podařilo a podíval se mladé ženě do tváře, spatřil, jak se střídavě zardívá, střídavě bledne. Ale její malá nožka neuhnula.

Zdálo se, že Morand ve svém popelavém oděvu dostal i slavnostní sváteční náladu, duchaplnou výmluvnost, kterou tento podivný muž někdy sršel a jež by mu byla patrně přímo tryskala z očí, kdyby tmavé brýle nedusily vnitřní plamen.

Říkal spoustu pošetilostí, aniž se při tom usmál. Neochvějná vážnost zvyšovala půvab jeho žertování a dodávala podivné kouzlo jeho nápadům. Tento obchodník, který procestoval málem celý svět, tento chemik s rukama zčervenalýma od barviv znal Egypt jako Hérodot, Afriku jako Levaillant, operu a budoáry jako nějaký flamendr.

"U čerta, občane Morande," zvolal pojednou Maurice, "vy nejste jenom vzdělaný člověk, vy jste hotový učenec!"

"Hodně jsem toho viděl a hlavně jsem hodně četl," pokrčil rameny Morand. "A potom, musím se přece trochu připravit na onen blahobytný život, kterému se chci věnovat, až nabudu pořádné jmění. Už mám na to léta, občane Maurici, už mám na to léta!"

"Děláte, jako byste byl stařec. Kolik je vám vlastně let?"

"Osmatřicet. Na učence to není tolik, na muže dost."

Genevieva se zasmála, i Maurice se rozesmál. Morand se jenom usmál.

"Vy jste tedy hodně cestoval?" otázal se Maurice, přitom se však nijak nepřestával tisknout k Genevievině kolenu, zatímco se mladá žena snažila nenápadně odtáhnout.

"Část svých mladých let jsem strávil v cizině."

"A mnoho jste toho viděl, pardon, chtěl jsem říci, že jste jistě mnoho pozoroval, neboť člověk jako vy se nedívá, ale bedlivě si všímá všeho, co vidí."

"To máte pravdu, viděl jsem opravdu mnoho. Skoro bych řekl, že jsem viděl všechno, co stojí za to vidět."

"Všecko, občane," usmál se Maurice, "to je opravdu mnoho, a kdybyste si trochu zavzpomínal . . . "

"Máte pravdu. Dvě věci jsem nikdy neviděl. Za našich časů jsou ty dvě věci čím dál tím vzácnější."

"A to?" otázal se Maurice.

"Především," odpověděl vážně Morand, "jsem neviděl Boha."

"V tom vám nemohu pomoci, občane Morande," prohodil Maurice, "ale mohl bych vám místo něho ukázat bohyni."

"Jak to?" vskočila mu do řeči Genevieva.

"Ano, bohyni, úplně čerstvý výtvor. Je to bohyně Rozumu. Mám přítele, o němž jsem se vám již několikrát zmínil. Milý chlapec, srdce ze zlata, chlapík jaksepatří. Má bohužel jednu chybu, píše totiž verše a dělá dvojsmyslné vtipy."

"Nu a co to má dělat s bohyní Rozumu?"

"Nuže. Lorin - to je ten můj přítel - právě nabídl městu Paříži bohyni Rozumu, dokonale modelovanou, nikdo na ní nenajde jedinou chybičku. Je to občanka Artemis, kdysi tanečnice v Opeře, nyní prodavačka voňavek v Martinově ulici. Jakmile ji definitivně uznají za bohyni, mohu vám ji ukázat."

Morand jenom kývl hlavou a pokračoval:
"A druhá věc, kterou jsem ještě nikdy neviděl, je král."
"To už bude těžší," podotkla Genevieva s nuceným úsměvem, "krále už nemáme."
"Měl jste se podívat na toho posledního," prohodil Maurice, "přešla by vás chuť na další."
"Nedovedu si představit korunovanou hlavu," řekl Morand. "Je ta opravdu tak smutný pohled?"
"Velmi smutný," odpověděl Maurice, "říkám to na svou čest, vždyť ji vídám nejméně jednou za měsíc."
"Korunovanou hlavu?" otázala se Genevieva.
"Anebo alespoň hlavu, jež nesla těžké a bolestné břímě královské koruny," odpověděl Maurice.
"Ach tak, myslíte královnu," řekl Morand. "Máte pravdu, musí to být opravdu žalostná podívaná, pane Maurici."
"Je opravdu tak krásná a pyšná, jak se říká?" zeptala se Genevieva.
"Vy jste ji nikdy neviděla, madam?" podivil se Maurice.
"Já? Nikdy!" odpověděla Genevieva. A když Maurice nedůvěřivě zavrtěl hlavou, pokračovala: "Proč se tomu divíte? Bydlili jsme na venku až do jedenadevadesátého. Od jedenadevadesátého bydlíme ve staré uličce Saint-Jacques a je to tu zase jako v nějakém venkovském hnízdě, až na to, že tady nesvítí slunce, že tady není čerstvý vzduch a květy. Víte, jak žiji, občane Maurici. Je to pořád jedno a totéž. Jak chcete, abych viděla královnu? Nikdy se mně k tomu nenaskytla příležitost."
"A nevěřím, že použijete té, která se, bohužel, patrně naskytne."
"Co tím chcete říci?" zeptala se Genevieva.
"Občan Maurice," odpověděl místo Maurice Morand, "má patrně na mysli věc, která už není tajemstvím."
"A to?"
"Marie Antoinetta bude přece odsouzena a skončí na popravišti, stejně jako skončil král. A občan Maurice myslí, že vy jistě neužijete příležitosti, abyste ji poprvé a naposled v životě spatřila, až ji povezou na káře z Templu na náměstí Revoluce."
"To jistě ne!" vykřikla Genevieva.
"Pak se rozlučte se svou nadějí," pokračoval necitelný chemik, "Rakušanku dobře hlídají a republika je víla, která dovede udělat neviditelným každého, kdo se jí zlíbí."
"Přiznám se," řekla Genevieva, "že bych byla přece jen velmi zvědavá na tu ubohou ženu."
"Přála byste si to opravdu?" vzplál Maurice, jenž hořel touhou splnit Genevievě každé její přání. "Řekněte jen slovo. Republika je sice víla, to má občan Morand pravdu, ale já, jako člen městské rady, jsem zase tak trochu kouzelník."
"Vy byste mi mohl ukázat královnu?"
"Zajisté."
"A jak to?" otázal se Morand a vrhl chvatný pohled na Genevievu.
"Není nic snazšího," řekl Maurice. "Některým členům městské rady se, pravda, nedůvěřuje. Ale já jsem podal tolik důkazů, jak jsem oddán věci svobody, že o mně nikdo nepochybuje. Ostatně povolení k vstupu do Templu musí dát po vzájemné dohodě člen městské rady a velitel stráže. Velitelem stráže je v den, kdy já mám službu, právě můj přítel Lorin, který jistě jednou nahradí samotného generála Santerra, protože za tři měsíce to dotáhl z desátníka na seržanta. Nuže, přijďte za mnou do Templu, až tam budu mít službu, ta jest příští čtvrtek."
"Nu tak vidíte," prohodil lhostejně Morand, "vaše přání se vám vyplní."
"Ach ne, ne," zvolala Genevieva, "já nechci."
"A proč byste nechtěla?" naléhal Maurice, kterého okamžitě napadlo, že takhle uvidí Genevievu i v den, kdy by jinak přišel o tuto radost.
"Nechci tam jít proto, milý Maurici, že by to pro vás mohlo být nebezpečné, třeba byste se dostal do nesnází. Kdyby se vám, našemu příteli, mělo něco stát jen proto, abyste vyhověl mému nápadu, celý život bych si to neodpustila."
"Máte pravdu, Genevievo," řekl Morand. "Na všech stranách je dnes tolik nedůvěry, nevěří se nikomu, i nejlepší vlastenci jsou stále v podezření. Nemělo by opravdu smysl vydávat jen pro pouhý rozmar někoho v nebezpečí."
"Člověk by řekl, že z vás mluví žárlivost, Morande," usmál se Maurice, "a když jste neviděl sám krále nebo královnu, že nepřejete to potěšení ani druhým. Nebudeme se s vámi přít, pojďte raději s námi a bude to."
"Já? Ne, to neudělám."
"Teď už to není přání občanky Dixrnerové, podívat se do Templu: Já ji o to prosím, a prosím i vás," naléhal Maurice, "přijďte trochu rozptýlit ubohého vězně. Jakmile za mnou zapadne velká brána, jsem totiž na čtyřiadvacet hodin právě tak vězněm, jako kdybych byl sám král. Přijďte, prosím vás," obrátil se prosebně k Genevievě.
"Dejte si říci, Morande, a doprovoďte mě," žadonila Genevieva.
"Je to ztracený den, a já mám tolik práce."
"Nepůjdu tedy nikam."
"A proč?"
"To je docela jednoduché. Manžel se mnou určitě nepůjde, a nepůjdete-li se mnou vy, nemohu přece hledat v Templu úředníka, který je jen o tři nebo o čtyři léta starší než já."
"Myslíte-li tedy, že můj doprovod je tak nezbytný, občanko . . . "
"Jenom si dejte říci, občane učenče, a buďte přece trochu galantní, jako byste byl docela obyčejný člověk," smál se Maurice. "Vždyť to snad není tak velká obět, věnujete-li půl dne manželce svého přítele."
"Tak tedy dobrá," řekl Morand.
"A teď," pokračoval Maurice, "vás prosím už jen o jednu věc, buďte svrchovaně opatrní. Návštěva v Templu je vždycky něco velmi podezřelého, a kdyby se tam přihodilo cokoliv, co by na nás vrhlo byť jen stín podezření, přišli bychom všichni pod gilotinu. Jakobíni nerozumějí žertům. Viděli jste právě, jak zatočili s girondisty. Ne, ti rozhodně

nemají smysl pro humor!"

"Na mou věru," zavrtěl hlavou Morand, "tohle opravdu stojí za uváženou. Nechtěl bych přijít o obchod právě tímhle způsobem."

"Cožpak jste neslyšel," usmála se Genevieva, "že občan řekl, že bychom přišli pod gilotinu všichni?"

"Nu a?"

"Nu, všichni tři."

"Ovšem," řekl chladně Morand, "společnost by to byla jistě příjemná, ale já bych, drahá paní Dixmerová, přece jen ve vaší společnosti raději zůstal naživu, než přišel o krk."

"Kam jsem to dal rozum," pomyslel si Maurice, "když jsem si myslil, že tenhle chladný počtář se zamiloval do Genevievy?"

"Tedy ujednáno," rozhodla Genevieva. "Morande, vy roztržitý, zapomnětlivý člověče, pamatujte si, že to je příští čtvrtek, a ne abyste ve středu večer začal s nějakým chemickým pokusem, u kterého byste pak seděl celou noc a den!"

"Buďte bez obav, ostatně vždyť jste zde a můžete mi to připomenout."

Genevieva vstala od stolu. Také Maurice se zvedl, Morand rovněž vstal a byl by šel patrně s nimi, kdyby mu v té chvíli nepřinesl dělník malou zkumavku jakési tekutiny, jež plně zaujala jeho pozornost.

"Pospěšme si," pošeptal Maurice Genevievě.

"Ach, nemějte strach," usmála se Genevieva, "tohle ho zaujme nejméně na hodinu."

Ponechala Mauriceovi ruku a ten ji něžně stiskl. Svědomí vyčítalo mladé ženě, že se na něm dopouští zrady, a chtěla přehlušit výčitky svědomí tím, že se snažila, aby byl co možná šťastný.

"Podívejte se," řekla mu, když se procházeli v zahradě a míjeli ebenový truhlík, plný povadlých karafiátů - vynesli je tam na vzduch, aby se vzkřísily - "podívejte se, co se stalo z mých květin."

"A co je zahubilo?" řekl Maurice, "to, že jste se o ně nestarala. Ubohé karafiáty!"

"Ne, ne, nebylo to proto, ale že vy jste nás zanedbával, příteli."

"Ale vždyť potřebují tak málo, jen trochu vody, nic víc. A když já jsem k vám nechodil, měla jste přece času dost."

"Kdyby květinám stačily slzy, které jsem vyplakala," zašeptala Genevieva, "nebyly by ty ubohé karafiáty uvadly."

Maurice ji sevřel do náruče, přitiskl ji k sobě, a než se zmohla na obranu, políbil ji na obě oči.

Genevieva si měla tolik co vyčítat, že se ostatně ani nebránila.

21. Květinářka

Konečně nadešel očekávaný den, kdy Maurice měl službu v Templu.

Bylo to na začátku června. Nebe bylo jako jedna veliká chrpa a v jeho modři se bělostně odrážely čerstvě omítnuté domy. Všude už bylo cítit, jak se blíží onen strašný pes se svou neuhasitelnou žízní - tak si ho aspoň představovali staří -, který, jak říká pařížský lid, tak krásně líže dláždění, Paříž byla čistá jako nový koberec, ve vzduchu bylo plno vůně, vanula ze stromů, linula se z květů, opájela chodce, snad aby na okamžik zapomněli na výpary krve stoupající bez přestání z dlažby pařížských náměstí.

Maurice se měl dostavit do Templu v devět hodin. Jeho dva kolegové byli Mercevault a Agricola. V osm hodin už byl v staré ulici Saint-Jacques v slavnostní uniformě člena městské rady, s trojbarevnou šerpou, jež obepínala mladíkovu štíhlou postavu. Přijel jako obyčejně na koni a cestou stržil mnoho úsměvů a pochvalných výkřiků, jimiž ho bez okolků zahrnuly nadšené vlastenky.

Genevieva byla už připravena. Měla prostý mušelínový šat, pláštěnku z lehkého taftu a malý čepeček, ozdobený trojbarevnou kokardou. V těch prostých šatech byla oslnivě krásná.

Morand, zřejmě aby ho někdo neměl za aristokrata, si vzal docela obyčejné šaty, napůl měšťanské, napůl dělnické. Právě se odněkud vrátil a jeho tvář nesla stopy velké únavy. Prohlásil, že pracoval celou noc, aby dodělal jakousi naléhavou práci.

Dixmer se vzdálil, jakmile se jeho přítel objevil.

"Nuže, jak jste to zařídil, Maurici?" otázala se Genevieva, "jak uvidíme královnu?"

"Uděláme to takhle. Doprovodím vás do Templu a svěřím vás příteli Lorinovi. Pak se odeberu na své místo a v příhodném okamžiku pro vás přijdu."

"A kde uvidíme vězně a jak je uvidíme?" zeptal se Morand.

"Až budou snídat nebo obědvat, jak vám bude libo. Postavíte se za skleněnou přepážku, tam, kde jsou městští úředníci."

"Výborně," řekl Morand.

Maurice si všiml, že Morand přistoupil k příborníku, nalil si a rychle vypil plnou sklenici čistého vína. To mladého muže překvapilo, neboť Morand byl vždycky velmi střídmý a obyčejně pil jen velmi slabý střik. Také Genevieva si toho všimla.

"Představte si," prohodila k Mauriceovi, "ten chudák Morand se dočista zabije tou svou prací. Určitě nic ne jedl od včerejška od rána."

"Cožpak neobědval doma?" zeptal se Maurice.

"Ne, měl práci ve městě."

Genevieva se zbytečně namáhala. Jako každý zamilovaný člověk, to jest jako velký sobec, měl Maurice opravdový zájem jen o to, co dělá a jak se tváří milovaná žena, a každému jinému, tedy i Morandovi, věnoval jen letmou pozornost. Morand zhltl k vínu ještě kousek chleba.

"Jsem hotov," řekl pak, "chcete-li, občane Maurici, můžeme jít."

Maurice nabídl Genevievě rámě.

Vydali se na cestu. Maurice byl tak šťastný, že se mu zdálo, jako by se mu srdce mělo samým štěstím rozskočit. Měl

co dělat, aby se opanoval. Vždyť co si mohl ještě přát! Genevieva nemiluje Moranda, tím už si byl jist, naopak, je zamilovaná do něho, v to pevně doufal. Slunce krásně svítilo a mladý muž cítil, jak se Genevievina paže chví pod jeho paží. Kameloti na ulicích vykřikovali zplna hrdla čerstvé zprávy: jakobíni to vyhráli, Brissot a jeho spřeženci padli, vlast byla zase jednou zachráněna.

Opravdu jsou v životě takové okamžiky, kdy se srdce zdá příliš malé, aby stačilo pojmout všecku radost nebo všecku bolest.

"Jak je dnes krásně!" zvolal Morand.

Maurice se překvapeně ohlédl. Byl to první nadšený výkřik, který uslyšel od tohoto uzavřeného, neustále do sebe obráceného člověka.

"Ano, ano, velmi krásně," řekla Genevieva a přitiskla se k Mauriceovi. "Kéž by zůstalo až do večera nebe tak jasné a bez mráčku, jako je teď!"

Maurice si vyložil tato slova ve svůj prospěch a byl ještě šťastnější.

Morand pohlédl na Genevievu přes své tmavé brýle zvlášť vděčným pohledem. Snad i on si vysvětlil její slova ve svůj prospěch.

Kráčeli přes Petit-Pont ulicí de la Juiverie, přešli most u Notre-Dame, dali se směrem na náměstí před radnicí, ulicí Bar-du-Bec a Saint-Avoye. Čím víc se blížili k cíli, tím byl Mauriceův krok lehčí, zatímco kroky jeho společnice a společníka byly čím dál tím váhavější. Přišli na roh ulice des Vieilles-Audriettes, když se jim namanula do cesty květinářka s košíkem plným květin.

"Ach, jaké nádherné karafiáty!" vykřikl Maurice.

"Překrásné," vzdychla Genevieva, "lidi, kteří je vypěstovali, jistě nic nermoutí, neboť jim ty květy nezvadly."

I tato slova se sladce dotkla srdce mladého muže.

"Ach, můj krásný radní," nabízela květinářka, "kup občance kytičku! Má takové krásné bílé šaty! Tyhle červené karafiáty se k nim budou náramně hodit. Připevní si kytičku na srdce, a protože její srdce je tak blízko tvému modrému kabátu, budete oba v národních barvách."

Květinářka byla mladá a hezká, dovedla lichotit s neobyčejným půvabem. Ostatně její poklona se mimoděk hodila k okolnostem, i když si ji právě v té chvíli vymyslila. A také v květinách bylo něco přímo symbolického. Byly to stejné karafiáty jako ony, jež zvadly v mahagonovém truhlíku.

"Koupím si, protože to jsou karafiáty," zasmál se Maurice. "Všechny ostatní květiny nenávidím."

"Ale to je zbytečné, Maurici," řekla Genevieva, "máme jich přece tolik v zahradě."

Přestože odmítala, prozrazovaly Genevieviny oči, jak ráda by měla ty květy.

Maurice vybral nejkrásnější kytici, ostatně právě tu, kterou mu půvabná květinářka nabízela. Bylo v ní asi dvacet rudých karafiátů, líbezné a zároveň ostře kořenné vůně. Uprostřed všech těch květů a převyšuje všechny ostatní jako král skvěl se veliký karafiát:

"Tumáš," hodil Maurice prodavačce do košíka pětilivrový asignát, "to je pro tebe."

"Děkuji, krásný radní, mockrát děkuji."

A květinářka se vesele pustila k jiné dvojici občanů, zřejmě doufala, že bude mít dnes dobrý den, když měla tak šťastný počinek.

Celá ta scéna trvala několik vteřin, Morand však přesto zřetelně zbledl a také Genevieva se zachvěla. Uchopila kytici, kterou jí Maurice podal, a zakryla si s ní tvář, spíš aby skryla vzrušení, než aby vdechovala vůni.

Zbytek cesty uplynul stejně radostně, aspoň pro Maurice. Morand a Genevieva se nutili do hovoru.

V devět hodin přišli do Templu.

Santerre právě vyvolával městské úředníky.

"Tady jsem," hlásil se Maurice, ponechav Genevievu pod ochranou Morandovou.

"Vítám tě," řekl Santerre a podal mladému muži ruku.

Maurice mu ji stiskl, ať už mu to bylo milé nebo ne. V těch dobách si Santerrova přátelství musel každý vážit.

Když spatřili muže, který velel Národním gardám při popravě králově, Genevieva se zachvěla, Morand zbledl.

"A kdo je ta krásná občanka?" otázal se Santerre Maurice, "a co tu dělá?"

"Je to žena občana Dixmera, upřímného vlastence. Snad jsi o něm slyšel, občane generále."

"Slyšel, slyšel," zahučel Santerre, "je to koželuh a kapitán myslivců legie Victor."

"Ano, to je on."

"Nu dobrá, dobrá, má pěknou paničku, krásná kost, jen co je pravda. A co ten opičák vedle ní?"

"To je občan Morand, společník jejího muže, myslivec Dixmerovy roty."

Santerre přistoupil k Genevievě.

"Dobrý den, občanko," pozdravil.

Genevieva si dodala odvahy.

"Dobrý den, občane generále," odpověděla s úsměvem.

Santerrovi lichotil jak její úsměv, tak titul generála z úst tak rozkošné ženy.

"A co pohledáváš v těchto chmurných místech, krásná vlastenko?"

"Občanka," ujal se slova Maurice, "nikdy neviděla Capetovu vdovu a chtěla by ji vidět."

"Tak, tak," řekl Santerre, "dříve než . . . "

A hrozným mávnutím ruky naznačil, co míní.

"Tak jest," odpověděl chladně Maurice.

"Dobrá," řekl Santerre, "jenom hleď, aby ji nikdo neviděl, až půjdete do věže. Byl by to špatný příklad a museli bychom tam pak pouštět kdekoho. Ostatně spoléhám úplně na tebe."

Santerre podal znovu Mauriceovi ruku, pokynul přátelsky a blahosklonně Genevievě a odebral se jinam, aby se věnoval ostatním naléhavým úkolům.

Maurice počkal, až si myslivci a granátníci odbudou řadu všelijakých pochodů a obratů a až si zamanévrují s dělem - vládcové Templu byli totiž toho mínění, že jeho temné dunění vyvolá v okolí spasitelnou bázeň, potom se vrátil k Genevievě, nabídl jí rámě a následován Morandem zamířil ke stráži u brány, kde do ochraptění pokřikoval Lorin na svou rotu.

"Ach, přítel Maurice!" vykřikl radostně, "a s dámou, za kterou se jistě nemusí stydět! Snad mi ten rošťák nepřivedl sokyni pro mou bohyni Rozumu? Jestli je tomu tak, chuděra Artemis!"

"Tak co je to tam, občane seržante?" zařval kapitán.

"Okamžik, občane kapitáne. Pozor!" zavelel Lorin. "Vlevo v bok . . . Moment, Maurici . . . Zrychleným krokem v chod!"

Zavířily bubny. Roty zaujímaly svá stanoviště, a když byly všechny na svých místech, přiběhl Lorin zpátky k Mauriceovi.

Maurice představil Lorina Genevievě a Morandovi a vysvětlil několika větami, oč jde.

"Rozumím," řekl Lorin. "Občan a občanka se mají dostat do věže. Nebude to žádný problém. Půjdu rozestavit hlídky a řeknu jim, že tě mají pustit i s tvou společností."

Za deset minut poté Genevieva a Morand vstoupili za třemi městskými úředníky do věže a postavili se za skleněnou přepážku.

22. Červený karafiát

Královna právě vstala. Byla několik dní churavá, zůstávala tedy na loži déle než obvykle. Když jí však švagrová řekla, jaký je dnes nádherný den, přemohla se a požádala, také aby dopřála trochu svěžího vzduchu dceři, aby se mohly projít na terase. Bylo jí to bez obtíží povoleno.

A ještě jeden důvod ji přiměl k tomuto rozhodnutí. Jednou, pravda jen jednou, zahlédla z věže dole na dvoře korunního prince. Sotva však na sebe zamávali, zakročil vychovatel Simon a zahnal chlapce domů.

Přece však synka uviděla, a to bylo mnoho. Malý vězeň byl, pravda, velmi bledý a změnil se takřka k nepoznání. Byl oblečen jako dítě z lidu, měl na sobě karmaňolu a hrubé kalhoty. Ale nechali mu jeho krásné plavé kadeřavé vlasy, jež dítěti tvořily kolem hlavy zlatou aureolu. Malý mučedník si zachoval tu svatozář až na nebesa.

Kdyby byla mohla matka chlapce aspoň ještě jednou uvidět, jaký by to byl pro ni svátek!

Ale bylo tu ještě něco jiného.

"Sestro," řekla jí madam Alžběta, "zahlédla jsem v chodbě stéblo slámy zastrčené do škvíry ve zdi. Podle domluvy to znamená, že si máme bedlivě všímat okolí. Přítel je nablízku."

"Dobrá, sestro," odpověděla královna, jež se vždy snažila dodávat odvahu švagrové a dceři a tím vlastně také sama sobě dodávala odvahy.

Když byly odbyty příslušné formality, byl Maurice pánem ve věži, neboť oba druzí úředníci, Agricola a Mercevault, byli vylosováni pro noční stráž. Městští úředníci, kteří měli po službě, sepsali protokol a odešli z Templu.

"To jste si přivedl společnost, občane radní," uvítala stará Tisonová Maurice, "abyste jí ukázal naše holubičky? Jenom já se nesmím vidět s naší chuděrkou Žofií."

"Jsou to moji přátelé," řekl Maurice, "ještě nikdy neviděli Capetovu ženu."

"Můžou ji krásně vidět za skleněnou stěnou."

"To bychom rádi," řekl Morand.

"Jenomže budeme vypadat jako zvědavci," podotkla smutně Genevieva, "kteří se dívají přes mříže na divokou zvěř."

"A co kdybyste je zavedl raději na věž? Capetova žena se tam dnes bude procházet se svou švagrovou a slečnou dcerou. Jí dceru nechali, to se ví, a mně ji vzali, a to jsem vůbec nic neudělala. Ach, tihle aristokrati! Ti budou mít vždycky nějaká privilegia; občane Maurici."

"Ale vzali jí syna," řekl Maurice.

"Kdybych měla syna," vrčela žalářnice, "nestýskalo by se mi tolik po dceři."

Genevieva si zatím vyměnila pohled s Morandem. "Příteli," řekla Mauriceovi, "občanka má pravdu. Kdybyste nás mohl postavit někam, kudy půjde Marie Antoinetta, nebylo by to pro mě tak trapné . . . Myslím si, že prohlížet si takhle vězně je stejně pokořující pro ně jako pro nás."

"Drahá Genevievo," usmál se Maurice, "vy jste vždycky tak šlechetná!"

"U všech hromů, u všech hromů, občanko," ozval se jeden z obou Mauriceových kolegů - cpal se v předsíni klobásami a chlebem - "kdybyste tady trčela vy a kdyby na vás byla Capetova vdova zvědavá, nedělala by s tím tolik cavyků, ta mrcha!"

Genevieva vrhla chvatný pohled na Moranda. Morand sebou prudce škubl. V očích mu zaplálo divokým ohněm, zaťal si nehty do dlaní. Trvalo to však jenom okamžik, nikdo si toho nevšiml.

"Jak se jmenuje ten úředník?" zeptala se Genevieva Maurice.

"Je to občan Mercevault," odpověděl Maurice a dodal, jako by chtěl nějak omluvit jeho hrubost: "To víte, je to kameník."

Mercevault to zaslechl a pohlédl na Maurice úkosem.

"Koukej si pospíšit s tou klobásou a flaškou, abych mohla uklidit se stolu," zabručela Tisonová.

"Rakušanka za to nemůže, že ještě jím a piju," odsekl úředník. "Kdyby mě byla mohla dát desátýho srpna zabít, určitě by to byla udělala. Však taky, a bude kejchat do pytle, budu stát hned v první řadě."

Morand zbledl na smrt.

"Zaveďte nás, občane Maurici, tam, jak jste slíbil," poprosila Genevieva. "Tady se mi zdá, jako bych byla sama

vězněm, a je mi tu k zalknutí."

Maurice Genevievu a Moranda odvedl. Stráže, které Lorin již předtím upozornil, nedělaly potíže. Maurice postavil své přátele v malé chodbičce nejvyššího patra tak, že královna, madam Alžběta a madam Royale po cestě na terasu musely projít kolem nich.

Protože procházka vznešených vězňů byla určena na desátou hodinu a do deseti zbývalo už jen několik minut, Maurice přátele nejen neopustil, ale vzal s sebou dokonce i občana Agricolu, kterého potkali cestou, aby ani stín nějakého podezření nepadl na toto setkání, které bylo přece jen poněkud nezákonné.

Odbilo deset hodin.

"Otevřte," zvolal dole hromový hlas. Maurice poznal, že to volá sám generál Santerre.

Stráž se hned chopila zbraní, všechny mříže s rachotem zapadly, vojáci drželi zbraň pohotově. Zbraně řinčely po celém nádvoří, ozýval se dupot a těžké kroky. Všechny ty přípravy udělaly na Moranda a Genevievu takový dojem, že oba zbledli:

"Taková ostražitost kvůli třem ženám," zašeptala Genevieva.

"Vidíte," řekl Morand a nuceně se usmál. "Kdyby ti, kdo se pokoušejí pomoci jim k útěku, stáli na našem místě, přešla by je asi chuť."

"Začínám věřit," šeptala Genevieva, "že je už nic nezachrání."

"Také v to doufám," zasmál se Maurice. Po těch slovech se naklonil přes zábradlí a řekl:

"Pozor, už jdou."

"V jakém pořadí?" otázala se Genevieva. "Já je neznám."

"Ty první dvě, to je Capetova sestra a dcera. Ta vzadu, s tím malým pejskem, je Marie Antoinetta."

Genevieva postoupila o krok kupředu. Morand se naopak přilepil ke zdi. Rty měl sinalé a bledé jako kamení ve věži.

Genevieva v bílém šatě a s krásnýma čistýma očima vypadala jako anděl, který čeká na vězně, aby jim ozářil trpkou cestu a vlil trochu radosti do jejich srdcí.

Madam Alžběta a madam Royale šly kolem a vrhly udivený pohled na neznámé příchozí. Madam Alžbětu možná napadlo, že to snad jsou ti, kteří jim poslali znamení, chvatně se otočila k madam Royale, stiskla jí ruku a upustila kapesník.

Královna těžce dýchala; suchý kašel svědčil, že je nemocná. Sehnula se, aby zvedla kapesník, který ji spadl k nohám, ale psík hbitější než ona, už ho chytil a běžel s ním za madam Alžbětou. Královna šla tedy dál a po několika krocích se rovněž octla před Genevievou, Morandem a mladým městským radním.

"Ach, květiny," prohodila bezděky. "Jak je to dávno, co jsem žádné neviděla! Jak krásně voní a jak jste šťastná, madam, že můžete mít květiny!"

Dříve než si to Maurice stačil uvědomit, Genevieva spontánním pohybem nabídla královně kytici. Marie Antoinetta zvedla hlavu, zadívala se na dívku a nepatrná červeň se objevila na jejím bezbarvém čele. Vtom se Maurice vzpamatoval a ze zvyku, z naprosté poslušnosti k předpisům, natáhl ruku, aby Genevievu zadržel.

Královna tedy zaváhala. Podívala se na Maurice, poznala onoho mladého městského úředníka, který s ní vždycky hovořil přísně, ale korektně.

"Je to zakázáno, pane?" otázala se.

"Ne, ne, madam," řekl Maurice. "Genevievo, můžete věnovat svou kytici."

"Děkuji vám, pane," řekla královna zřejmě dojatá. S okouzlující vlídností pozdravila Genevievu, vztáhla vyhublou ruku, utrhla zcela náhodně jeden karafiát z celé té spousty květů.

"Ale vezměte si je všechny, madam," zašeptala plaše Genevieva.

"Ne, ne," usmála se Marie Antoinetta roztomile. "Ta kytice je snad od někoho, koho máte ráda, a já vás o ni nemohu připravit."

Genevieva se začervenala a její rozpaky vyvolaly na královnině tváři nový úsměv.

"Tak pojďme, pojďme, občanko Capetová," pobídl Agricola, "nezastavujte se."

Královna pozdravila a stoupala nahoru po schodech.

"Neviděla mě," šeptal si Morand, jenž se opíral o zeď v přítmí chodby, takže opravdu nemohl na sebe upoutat královninu pozornost.

"Ale vy jste ji viděl dobře, viďte, Morande? A vy rovněž, Genevievo, že?" řekl. Maurice, dvojnásob šťastný, za prvé proto, že poskytl přátelům tuto podívanou, ale také že mohl udělat byt nepatrnou radost ubohé uvězněné.

"Ano, ano, ano," řekla Genevieva, "viděla jsem ji dobře, a kdybych teď žila sto let, budu ji vidět stále."

"A jak se vám líbí?"

"Je velmi krásná."

"A jak vám, Morande?"

Morand neodpověděl.

"Řekněte mi," pošeptal Maurice s úsměvem Genevievě, "není náš Morand nakonec zamilován do královny?"

Genevieva se zachvěla. Hned se však vzpamatovala a odpověděla rovněž se smíchem:

"Vypadá to tak."

"Občane Morande, neřekl jste mi, jak se vám líbí," naléhal Maurice.

"Je velmi bledá," odpověděl Morand.

Maurice vzal Genevievu pod paží a sestupoval s ní do nádvoří. Na temném schodišti mu Genevieva pohladila ruku.

"Co to děláte, Genevievo?" zašeptal.

"Nikdy nezapomenu, Maurici, že pro můj rozmar jste dal v sázku hlavu."

"Ale prosím vás, Genevievo," usmál se Maurice, "víte přece, že to poslední, po čem u vás toužím, je vděčnost."

Genevieva mu něžně stiskla ruku.

Přišli na nádvoří. Lorin doprovodil návštěvníky až k bráně. Ale než se rozloučili, Maurice musel Genevievě slíbit, že zítra přijde na oběd do staré ulice Saint-Jacques.

23. Cenzor Simon

Maurice se vrátil na své stanoviště se srdcem přeplněným takřka nebeskou radostí; našel tam starou Tisonovou v slzách.

"Copak se vám zase stalo, matko?" zeptal se.

"Ale mám vztek," řekla žalářnice.

"A proč?"

"Protože pro chudáky není žádná spravedlnost na světě."

"Ale jděte!"

"No jo, vy jste měšťan, vy jste boháč. Přijdete si sem na jedinej den a směj sem za vámi chodit krásné dámy, které dávají pukéty Rakušance. A já tady trčím, jak je ten čas dloubej, jako v holubníku a nesmím vidět ani svou chuděrku Žofii."

Maurice jí vstrčil do ruky desetilivrový asignát.

"Tady máte, Tisonová, a neklesejte na duchu. U všech hromů, s Rakušankou to přece také jednou vezme konec."

"Moc pěkně vám děkuju za tu pětku," řekla žalářnice, "já vždycky věděla, že jste hodnej člověk. Ale věřte mi, byla bych radši, kdyby mi dala má holka hubičku."

V tom okamžiku se objevil Simon, zaslechl poslední slova a uviděl, jak žalářnice schovává do kapsy asignát, který jí dal Maurice.

Musíme čtenáři vylíčit, v jaké náladě byl pan Simon.

Příštipkář a vychovatel korunního prince šel právě z nádvoří, kde se potkal s Lorinem. Oba muži k sobě cítili instinktivní odpor.

Ten odpor nevznikl jen z onoho prudkého výjevu, který jsme nedávno čtenářům vylíčili, měl mnohem hlubší příčiny. Pramenil z pudové nenávisti všech přišlápnutých, zmrzačených na těle nebo na duchu, vůči lidem, které podle jejich mínění obdařila příroda s větší štědrostí.

Simon byl škaredý, Lorin byl krasavec. Simon byl věčně špinavý, Lorin voněl čistotou. Simon byl republikán ze zášti, Lorin byl upřímný vlastenec, který pro revoluci přinášel jen oběti. A konečně, kdyby bylo mezi nimi došlo ke rvačce, plebejec Simon po právu cítil, že pěst tohohle šviháka by mu zvalchovala hřbet stejně důkladně jako pěsti Mauriceovy.

Když Simon uviděl Lorina, zaškaredil se a zbledl.

"Á, už tady zase máme tenhle batalión."

"A co má bejt?" odsekl jeden granátník, kterému se tahle poznámka vůbec nelíbila. "Já myslím, že jsme stejně dobrej batalión jako každej jinej."

Simon vytáhl z kapsy své ušmudlané karmaňoly tužku a začal něco škrábat na papírek stejně špinavý, jako byly ševcovy ruce.

"Ale, ale," rozesmál se Lorin, "hele, Simone, ty ses naučil dokonce psát, co tě udělali královským vychovatelem? Koukněte se, občané, koukněte, Simon píše, na mou duši, Simon bude nakonec ještě cenzorem!"

Následoval výbuch všeobecného veselí a tento výsměch mladých národních gardistů, vesměs vzdělaných lidí, rozzuřil ubohého příštipkáře na nejvyšší míru.

"Dobrá, dobrá," zesinal vzteky a skřípěl zuby, "však už se povídá, že jsi pustil do věže cizí lidi, a bez svolení městské rady. Počkej, počkej, já ti u radního pěkně zatopím."

"Ten aspoň umí číst," rozesmál se Lorin, "přečte si tu tvou škrábanici. Je to občan Lindey, Maurice Železná pěst, pamatuješ se přece na něho, ne?"

Morand s Genevievou právě vyšli z věže.

Jak je Simon spatřil, vrhl se do věže a přiběhl do královnina vězení v okamžiku, kdy Maurice dal pro útěchu staré Tisonové desetilivrový asignát.

Maurice si nevšiml, že se tu objevil tenhle ubožák, kterého se štítil, kdykoli se s ním měl potkat, tak jako se štítíme ohyzdného hmyzu.

"Tak, tak," řekl Simon Tisonové, která si utírala oči zástěrou, "tak ty chceš přijít pod gilotinu, občanko."

"Já?" zhrozila se Tisonová, "a pročpak?"

"Protože se necháš podplácet od úředníků, abys k Rakušance pouštěla aristokraty."

"Já?" zděsila se Tisonová, "ty ses zbláznil, člověče."

"To všechno se udá, rozumíš, stará," prohlásil Simon svrchovaně.

"Jdi do háje, byli to přátelé občana Maurice."

"Spiklenci to byli, povídám. Ale já to udám, hned teď, a uvidíš ten tanec."

"Tak ty bys mě chtěl udat, fízle jeden špinavá?"

"A udám, udám, jestli to neudáš sama."

"A co chceš udat? Co já mám udat?"

"Všechno, co se stalo."

"Ale vždyť se nestalo nic."

"Kde byli ti aristokrati?"

"Tady na schodech."

"Když šla vdova Capetová na věž?"

"No samo."

"A mluvili spolu?"
"Jenom pár slov."
"Tak pár slov, podívejme se. Však to tady ještě smrdí po aristokratech!"
"To tady voní ten karafiát."
"Karafiát? A proč karafiát?"
"Protože ta občanka měla kytku karafiátů."
"Která občanka?"
"Ta, co s ní královna mluvila."
"Tak vidíš, už říkáš královna, Tisonová! Ten styk s aristokraty tě určitě přivede do neštěstí. A kruci, po čem to tady šlapu," zaklel Simon a shýbl se.
"Ale vždyť to je jenom karafiát," bručela Tisonová, "to asi vypadl občance Dixmerové z tý kytky, když si Marie Antoinetta jeden ulamovala."
"Cože? Že si vdova Capetová vzala karafiát z tý kytky?" zařval Simon.
"Vzala, a já jsem ji ho sám dal, rozumíš," řekl hrozivě Maurice, který už chvíli poslouchal celý ten zmatený hovor a začínal ztrácet trpělivost.
"Dobrá, dobrá, mám oči, abych viděl, a uši, abych poslouchal," bručel Simon a mačkal v ruce pošlapaný karafiát. "A já," rozohnil se Maurice, "já mám také oči a uši, a tak ti říkám, že nemáš co dělat ve věži, tvé místo katova pacholka je tam dole u malého Capeta, ale bít ho nebudeš, rozumíš, nebo si tě vypůjčím jako tenkrát!"
"Tak ty mi budeš hrozit? Ty mně budeš nadávat katovských pacholků? Však uvidíme, jestli nějakej zatracenej aristokrat . . . Ale ksakru, co je zase tohle?"
"Co máš?" zeptal se Maurice.
"Tady je něco v tom karafiátu! A vida, vida!"
A před zraky ohromeného Maurice vytáhl Simon z kalichu květiny pečlivě svinutý kousek jemného papíru, opravdu velmi dovedně vpravený do hustého chocholu kvítka.
"Panebože," vykřikl Maurice, "co je tohle?"
"To se dozvíme, to se dozvíme," zasyčel Simon a přistoupil k okénku. "Tvůj přítel Lorin říká, že neumím číst. Tak počkej, hnedka uvidíme."
Lorin opravdu Simonovi křivdil. Simon uměl číst všechno, co bylo natištěno, a psané písmo, když bylo hodně veliké. Ale lístek byl popsán tak drobně, že si Simon musel nasadit brýle. Položil tedy lístek na okénko a začal hledat brýle po všech kapsách. Jenže uprostřed této práce otevřel občan Agricola dveře a průvan okamžitě odnesl lístek lehounký jako pivko. Takže Simon, když konečně našel brýle a nasadil si je na nos, marně hledal lístek. Lístek se už dávno válel někde ve dvoře. Simon zařval vzteky.
"Tady ležel ten papír," křičel, "tady ležel! Ale dej si pozor, občane radní, však já ho najdu!"
Za deset minut nato tři členové městské rady vstoupili do věže. Královna byla ještě na terase. Strážím bylo nařízeno, aby ji ponechaly v naprosté nevědomosti o tom, co se stalo.
Městští radní se k ní dali zavést. Jakmile ji uviděli, hned jim padl do oka karafiát, královna jej ještě měla v ruce. Podívali se na sebe překvapeně a předseda komise k ní přistoupil:
"Dejte nám tu květinu."
Královna nic takového neočekávala, zachvěla se a zaváhala.
"Dejte jim tu květinu, madam," vykřikl Maurice úzkostně, "dejte jim ji, prosím vás."
Královna podala předsedovi karafiát. Předseda jej vzal a odešel s kolegy do vedlejší síně, aby věc vyšetřil a sepsal protokol. Květinu otevřeli, byla prázdná.
Maurice si oddechl.
"Okamžik, okamžik," nadhodil jeden z členů komise, "srdíčko květiny je pryč. Kalich je sice prázdný, ale mohl v něm být lístek."
"Jsem hotov podat jakékoli vysvětleni," prohlásil Maurice, "především však žádám, abych byl zatčen."
"Tvůj návrh zapíšeme do protokolu," řekl předseda, "ale zatím ho neprovedeme. Jsi znám jako správný vlastenec, občane Lindeyi."
"A ručím svým životem za přátele, které jsem neprozřetelně přivedl."
"Neruč za nikoho," řekl prokurátor.
Na nádvoří se ozval velký hluk.
Simon marně hledal lístek, který odnesl vítr, pospíšil si za Santerrem a udýchaně mu sdělil, že došlo k pokusu unést královnu.
Celou událost náležitě vyšperkoval podle své bujné fantazie. Santerre se hned dostavil do Templu. Nechal obklíčit Templ vojskem a vyměnil stráž k velkému rozhořčení Lorinovu, jenž protestoval proti této urážce svého batalionu.
"Ach, ty zasmolený ševče," pohrozil Simonovi šavlí, "vím, že jenom tobě mám co děkovat za tenhle nepovedený šprým. Ale můžeš si být jist, že ti jej zaplatím i s úroky."
"Anebo ty zaplatíš národu všecko najednou," zasyčel švec a zamnul si ruce.
"Občane Maurici," nařídil Santerre, "budeš k dispozici komuně, která tě vyslechne."
"Podle rozkazu, veliteli. Už jsem požádal, abych byl zatčen, a žádám o to znovu."
"Jen počkej, počkej," bručel si potměšile švec, "když seš tak pevnej v kramflekách, my už si s tebou poradíme."
A rozběhl se za Tisonovou.

24. Bohyně rozumu

Na nádvoří Templu, v zahradě a po celém okolí hledali onen malý lísteček, který vyvolal takový poplach a který, jak o

tom nepochybovali, byl klíčem k velkému spiknutí.

Královnu odloučili od švagrové a od dcery a vyslýchali ji. Ale královna neřekla v podstatě nic než to, že na schodech potkala mladou ženu s kyticí a že si směla z té kytice utrhnout jedno kvítko. A že si ten květ utrhla s dovolením radního Maurice.

Nemusela také nic jiného říkat, byla to pravda v celé své prostotě a síle.

Všechno, co královna řekla, opakovali Mauriceovi, který potvrdil, že královnina výpověď je upřímná.

"Ale muselo tu být nějaké spiknutí," stál na svém předseda komise.

"To vůbec nepřichází v úvahu," tvrdil Maurice. "Já sám jsem nabídl paní Dixmerové, když jsem u ní obědval, že jí ukáži uvězněnou, kterou nikdy neviděla. Ale nesmluvili jsme si nic určitého, kdy to má být a jak se to stane."

"Ale vždyť jste přišli s květinami. Kytice musela být připravena napřed."

"Naprosto ne. Já sám jsem koupil tu kytici od květinářky, která nám ji nabídla na rohu ulice des Vieilles-Audriettes."

"Takže ti květinářka nabídla určitou kytici?"

"Ne, občane, sám jsem si ji vybral a ona jich měla asi tucet. Je ovšem pravda, že jsem si vybral nejkrásnější.

"Pak tedy mohl někdo, například ta občanka, vstrčit lístek do karafiátu cestou."

"To není možné, občane. Neopustil jsem paní Dixmerovou ani na minutu, a aby bylo možné do každého květu vstrčit lístek - tak to alespoň tvrdí Simon - k takové piplavé práci by bylo potřebí nejméně půl dne."

"Ale nebylo možné vsunout do květů dva připravené lístky?"

"To by nebylo k ničemu. Uvězněná si vzala před mýma očima karafiát, který jí náhodou padl do ruky, a odmítla celou kytici."

"Podle tvého názoru, občane Lindeyi, tedy nedošlo k žádnému spiknutí?"

"To nemohu vyloučit. Ale jestliže nějaké spiknutí existovalo, nemají s ním nic společného moji přátelé. Aby se však národ neměl čeho obávat, nabízím se jako záruka a znovu prosím, abych byl zatčen."

"To vůbec nepřichází v úvahu," odsekl Santerre.

"Tak se přece nezachází s osvědčenými vlastenci, jako jsi ty. Jestli ty se chceš dát zatknout jako rukojmí za své přátele, dám se já zatknout jako rukojmí za tebe. Vlastně se nic nenechá dokázat, že? Nikdo se nikdy nedoví, co se vlastně stalo, půjdeme-li s tím na buben. Raději zdvojnásobíme bdělost, to udělej zejména ty, a možná, že přijdeme něčemu na kloub, aniž vyvoláme zbytečný poplach."

"Děkuji vám, veliteli," řekl Maurice. "Myslím, že bychom se dostali hezký kousek kupředu, kdyby se nám podařilo dopadnout květinářku."

"Květinářka je už asi někde hodně daleko. Ale nestarej se, budeme ji hledat. Ty dej pozor na své přátele a já budu mít oči jako ostříž, kde se co šustne."

Nepočítali ovšem se Simonem a Simon měl svůj plán.

Přišel až na konec zasedání vyšetřující komise zeptat se, jak to dopadlo, a dozvěděl se, jak komuna rozhodla.

"A ták, ono tady není žádné oficiální udání? Tak jenom počkejte pět minut, já vám je donesu."

"Máš nějaký důvod?" zeptal se předseda komise:

"Důvod je ten, že poctivá občanka Tisonová udává z podezřelého jednání a temných pletich straníka aristokratů Maurice Lindeye a rozšiřuje toto udání na druhého falešného vlastence, jeho přítele Lorina."

"Dej si pozor, dej si pozor, Simone," zavrtěl hlavou předseda, "nepřeháněj svůj vlastenecký zápal. Maurice Lindey a Hyacint Lorin se osvědčili jako vlastenci."

"To se uvidí před tribunálem," odpověděl Simon.

"Rozmysli si to dobře, Simone, bude to skandál pro všechny dobré vlastence."

"Skandál neskandál, co mně je do toho! Mám já strach z nějakého skandálu? Aspoň se dozvíme, kdo všechno zrazuje."

"Trváš tedy na svém udání jménem občanky Tisonové?"

"Udám celou tu špínu sám dnes večer u Cordelierů a udám také tebe, občane předsedo, jestliže nenařídíš zatčení zrádce Maurice," čertil se švec.

"Nu, jak si přeješ," pokrčil rameny předseda, který se jako kdekdo v té nešťastné době třásl před každým, kdo měl velkou hubu, "nařizuji tedy, aby byl Maurice Lindey zatčen."

Zatímco se takto rozhodovalo o Mauriceově osudu, vrátil se Maurice do Templu, kde našel tento lístek:

Protože naše stráž byla násilně přerušena, neuvidím Tě pravděpodobně až zítra ráno. Přijď ke mně na snídani. Popovídáme si o spiknutích, která odhalil mistr Simon.

Švec Simon svědčí - tvrdí se tu -,
že v karafiátu je zrada skryta.
Ta šťastná okolnost mi možnost skýtá
zeptat se na to růžového květu.
A zítra Ti snad už povím, co mi odpověděla Artemis.
Tvůj přítel Lorin.

"Nic nového," odpověděl Maurice. "Spi dnes klidně a zítra posnídej beze mě. Vzhledem k tomu, co se dnes stalo, odejdu odtud patrně až v poledne.
Chtěl bych být zefirem, abych poslal polibení růži.
o níž mluvíš.
Dovoluji Ti, abys vypískal mou prózu, jako já pískám
při Tvých verších.

Tvůj přítel Maurice

P.S.

Myslím ostatně, že celé to spiknutí byl jen planý poplach."

Lorin vskutku odešel se svým batalionem kolem jedenácté. Utěšil se ve svém pokoření čtyřverším, a jak jsme četli v onom čtyřverší, odebral se za svou Artemidou.

Artemis byla nadšena, ostatně jako vždy. Den byl nádherný, jak jsme už pověděli. Dívka navrhla, aby se prošli po nábřeží, a její návrh byl přijat.

Šli podél uhelného přístavu a povídali si páté přes deváté. Lorin vypravoval, jak ho i s batalionem vyhnali z Templu, a těšil se, jak to tomu ševci ještě ukáže. Když došli k ulici des Barres, zahlédli květinářku, která šla stejně jako oni po pravém břehu Seiny.

"Ach, Lorine," zažebronila Artemis, "viď, že mi koupíš kytičku?"

"Jak by ne," zasmál se Lorin, "třeba dvě, udělá-li ti to radost."

A oba přidali do kroku, aby dostihli květinářku, která šla rovněž velmi rychle. Když došla na Mariin most, zastavila se, naklonila se přes zábradlí a vysypala všechny květiny do vody.

Jednotlivé květy vířily okamžik ve vzduchu, kytice padaly rychle dolů. Za okamžik se však i kytice i utržené květy octly na vodní hladině a začaly plout po proudu.

"Podívej se," vykřikla Artemis, překvapená podivným počínáním květinářky, "skoro bych řekla . . . jistě, ale ne . . . nebo že by . . . ne, to je divné!"

Vtom se květinářka ohlédla, chvatně si položila prst na ústa, jako by chtěla Artemidu poprosit, aby mlčela, a ztratila se.

"Kdo to je?" zeptal se Lorin. "Vy znáte tu smrtelnici, bohyně?"

"Ne, neznám, zprvu jsem si myslela . . . ale byl to zřejmě omyl."

"Dávala ti přece znamení," trval na svém Lorin.

"Proč jen ta holka dnes dělá květinářku?" přemýšlela zatím Artemis.

"Viď, že ji znáš, Artemis?" naléhal Lorin.

"Jen tak od vidění. Kupovala jsem si jednou od ní květiny, aspoň se mi to zdá."

"Ať tak nebo tak," kroutil hlavou Lorin, "přece jenom se divně zbavuje svého zboží."

Oba se ještě chvíli dívali za květinami, které už dopluly k dřevěnému mostu a tam je uchvátil silnější proud z říčního ramene. Potom pokračovali v procházce směrem k la Rapée, kde chtěli důvěrně poobědvat.

Celý ten výjev zatím neměl žádných následků. Bylo v něm však přece jen cosi záhadného a tak se Lorinovi vryl do paměti.

Mezitím udání Tisonovy ženy, vznesené proti Mauriceovi a Lorinovi, vzbudilo velký rozruch v klubu jakobínů a Maurice dostal v Templu z městské rady vzkaz, že jeho svoboda je ohrožena veřejným rozhořčením. Byla to skrytá výzva mladému muži, aby se uklidil, je-li vinen. Ale Maurice měl čisté svědomí, zůstal v Templu a tam ho také našli, když ho přišli zatknout.

Okamžitě byl podroben výslechu.

Byl pevně rozhodnut, že nezaplete do celé té záležitosti své přátele, jimiž si byl jist, žádal však důrazně, aby se pátralo po květinářce, neboť neměl pražádnou chuť obětovat se tím, že bude mlčet jako nějaký tuctový románový hrdina.

Lorin se vrátil v pět hodin večer. Ihned se dozvěděl, že Maurice byl zatčen a že žádá, aby se pátralo po neznámé květinářce.

Teď si ovšem Lorin rázem vzpomněl na květinářku, jež házela své květiny z Mariina mostu do Seiny. Bylo to jako náhlé osvícení. Ta podivná květinářka, ta shoda městských čtvrtí, Artemidino poloviční doznání, to vše ho přesvědčovalo, že tady je klíč k tajemství, který tak naléhavě hledá Maurice.

Skokem byl venku z pokoje, seběhl čtyři poschodí a rozběhl se k bohyni Rozumu; právě si přišívala zlaté hvězdy na modré průsvitné šaty.

"Zanech na chvíli hvězd, drahá přítelkyně," požádal ji Lorin. "Dnes ráno byl zatčen Maurice a večer budu patrně zatčen já."

"Maurice že byl zatčen?"

"Ano, Maurice byl zatčen. V této velké době stíhá jedna velká událost druhou. Nevěnujeme jim pozornost, protože jich je na kopy. Jenže takřka ke všem těm velkým událostem dojde kvůli nějaké maličkosti. Nepřezírejme tedy maličkosti. Kdo byla ta květinářka, kterou jsme dnes ráno potkali?"

Artemis sebou trhla.

"Která květinářka?"

"Prosím tě, neptej se tak hloupě. Ta, co házela tak štědře své květiny do vody."

"Můj Bože," divila se Artemis, "což na tom opravdu tak záleží, že se k tomu pořád vracíš?"

"Záleží na tom tolik, drahá přítelkyně, že vás snažně prosím, abyste mi pravdivě odpověděla na mou otázku."

"Ale já opravdu nemohu."

"Bohyni není nic nemožného."

"Jsem vázána čestným slovem."

"A já jsem vázán svou ctí, že vás k tomu přiměju."

"Ale proč, proboha?"

"Protože . . . u všech hromů, protože jde Mauriceovi o krk!"

"Mauriceovi že hrozí gilotina?" vykřikla dívka zděšeně.

"A to už ani nemluvím o sobě, ačkoli, vážně, bych nechtěl tvrdit, že mám v téhle chvíli ještě hlavu na ramenou."

"Ach ne, ne," bránila se Artemis, "to by byla neodvratně ztracena!"

V tom okamžiku vtrhl do Artemidina pokoje Lorinův pomocník.

"Občane, občane," křičel sotva popadaje dech, "zachraň se, zachraň se!"

"Co se děje?" zeptal se Lorin.

"Jsou u nás četníci; než vypáčili dveře, dostal jsem se po střeše do sousedního domu a běžím tě varovat."

Artemis div nepadla do mdlob. Milovala opravdu Lorina.

"Artemido," otázal se Lorin vážně, "to vám opravdu stejně záleží na životě nějaké květinářky a na životě Maurice a vašeho milence? Je-li tomu tak, prohlašuji, že vás přestávám uznávat za bohyni Rozumu a prohlašuji vás za bohyni Bláznovství."

"Ubohá Héloiso," zvolala bývalá tanečnice, "není to má vina, že tě zrazuji!"

"Výborně, výborně, drahá přítelkyně," podal Lorin Artemidě kousek papíru. "Křestní jméno jste mi již prozradila, teď prosím ještě příjmení a adresu."

"Řeknu ti je, musí-li to být, ale napsat je nemohu, nemohu."

"Tak mi to jen řekni a buď bez starosti, já to nezapomenu.

Artemis pověděla uprostřed vzlykotu Lorinovi jméno a adresu domnělé květinářky.

Jmenovala se Héloisa Tisonová a bydlela v ulici Nonandiéres, číslo 24.

Lorin vykřikl, sotva zaslechl to jméno, a vyběhl z domu.

Nebyl ještě na konci ulice, když Artemidě donesl poslíček dopis.

Byly to jen tři řádky:

Ani slovo o mně, nejdražší přítelkyně. Prozradíš-li mé jméno, uvrhneš mě do záhuby . . . Budou-li Tě nutit, vydrž do zítřka, dnes večer opustím Paříž.

Tvá Héloisa.

"Ach, můj Bože," zvolala budoucí bohyně, "kdybych to byla tušila, byla bych počkala do zítřka!"

A vrhla se k oknu, aby zavolala zpátky Lorina, kdyby ještě byl čas. Ale ten už zmizel.

25. Matka a dcera

Řekli jsme už, že zpráva o všech těch událostech se v několika hodinách roznesla po celé Paříži. Nebylo na tom nic divného, vždyť sama vláda dělala v té době politiku na ulici.

Strašná a hrozivá novina dostihla tedy i do staré ulice Saint-Jacques. Už za dvě hodiny po Mauriceově zatčení se tam dozvěděli, že mladý muž byl zatčen.

Dík Simonově horlivosti pronikly nejpodrobnější zprávy o spiknutí brzo za zdi Templu. Protože však, jak šly od úst k ústům, každý na nich něco měnil a něco si přidal, než se zpráva dostala k mistru jircháři, zněla už trochu jinak. Vyprávělo se, že šlo o otrávenou květinu, kterou propašovali Rakušance, Marie Antoinetta měla prý tou květinou uspat své strážce a odejít z Templu. Také se povídalo, že Santerre musel propustit nespolehlivý batalión, takže tu už bylo několik obětí, na něž se měl svést hněv rozvášněného lidu.

Ale ve staré ulici Saint-Jacques dobře věděli, jak se věci mají, a Morand i Dixmer se okamžitě vydali do ulic. Genevievu zanechali napospas nejčernějšímu zoufalství.

A vskutku, přihodilo-li se Mauriceovi neštěstí, zavinila to Genevieva. Ona, jen ona zavedla zaslepeného mladého muže do žalářní kobky, kde teď úpí a odkud vyjde teprve v den, kdy ho povedou na popraviště.

Ale Maurice nesmí zaplatit svou hlavou za oddanost, s jakou byl poslušen Genevieviných rozmarů! Bude-li Maurice odsouzen, Genevieva se sama obviní před tribunálem a všechno přizná. Všechnu odpovědnost vezme na sebe a svou smrtí zachrání Maurice.

Při této myšlence na smrt se Genevieva nezachvěla, naopak, v pomyšlení, že umře pro Maurice, nalézala jakousi hořkou slast.

Milovala Maurice, milovala ho víc, než se slušelo na vdanou ženu. Svou obětí chtěla vrátit Bohu duši čistou a bez poskvrny, jak ji od něho přijala.

Když Morand a Dixmer vyšli z domu, rozešli se. Dixmer zamířil k ulici de la Corderie a Morand spěchal do ulice des Nonandiéres. Když přišel na konec Mariina mostu, zpozoroval zástup zvědavců a povalečů, které lze v Paříži spatřit vždycky, když se něco děje anebo když se něco stalo, jako se slétají na kořist krkavci po bitvě.

Když zahlédl tento dav, Morand se zastavil a opřel se o sloup. Vzchopil se však po několika vteřinách, vmísil se do davu, vyptával se nenápadně a vyzvěděl, že před nedlouhou chvílí byla zatčena v ulici des Nonandiéres v čísle 24 mladá žena, právě když se chystala k útěku.

Morand se poptal, v kterém klubu má být mladá žena vyslýchána. Dozvěděl se, že byla odvedena do mateřské sekce, a hned se tam odebral.

Klub byl nabit lidmi a Morandovi dalo dost velkou námahu, než si proklestil cestu na galérii. První, koho spatřil, byl Maurice. Mladý muž stál v lavici obviněných. S pohrdavou tváří sledoval Simona, který právě řečnil:

"Ano, občané," horlil Simon, "ano, občanka Tisonová žaluje na občana Lindeye a občana Lorina. Občan Lindey nám tu něco vykládá o nějaké květinářce, chce na ni svést svůj zločin. Ale říkám vám už napřed, že žádná květinářka se nenajde je tu spiknutí, zosnované aristokraty, kteří se teď ve své zbabělosti budou vymlouvat jeden na druhého. Slyšeli jsme, že občan Lorin se vypařil, než si pro něho přišli. Uvidíte, že nebude k nalezení, tak jako se nenajde žádná květinářka."

"Lžeš, Simone," ozval se zuřivý hlas. "Lžeš jako vždycky. Najde se Lorin a najde se květinářka, neboť jsou zde! A Lorin vpadl do síně.

"Udělejte mně místo," rozhrnoval lokty posluchače, "udělejte mně místo!"

A stoupl si vedle Maurice.

Tenhle výstup vyvolal silný dojem na galériích, ozval se potlesk a volání "výborně".

Maurice se jen usmál a podal příteli ruku, jako by si už v duchu říkal: ,,Byl jsem si jist, že nezůstanu dlouho sám v lavici obžalovaných."

Diváci si s patrným zájmem prohlíželi oba sličné mladé muže, obviněné špinavým ševcem z Templu. Bylo to, jako by je obviňoval hnusný démon, žárlivý na mládí a krásu.

Simon pozoroval, že se věci obracejí v jeho neprospěch, a rozhodl se vést poslední ránu.

"Občané," sípěl, "žádám, aby byla vyslechnuta občanka Tisonová, žádám, aby promluvila, aby osobně přednesla své obvinění."

"Občané," ozval se Lorin, "žádám, aby byla dříve vyslechnuta květinářka, která byla právě zatčena a jež bude jistě před vás předvedena."

"Ne, ne," vřeštěl Simon, "bude to zase nějaký křivý svědek, nějaká aristokratická stvůra! Ostatně občanka Tisonová hoří touhou dopomoci k platnosti právu."

Lorin zatím něco šeptal Mauriceovi.

"Ano, ano," ozývalo se z galérií, "ano, ano, ať je vyslechnuta občanka Tisonová!"

"Je občanka přítomna?" otázal se předseda.

"To se rozumí, že je přítomna," křičel Simon.

"Občanko Tisonová, ozvi se!"

"Tady jsem, předsedo," ozvala se žalářnice. "Ale vrátí mi mou dceru, budu-li svědčit?"

"Tvá dcera nemá nic společného se záležitostí, kterou projednáváme. Napřed vypovídej a pak se obrať na komunu a žádej o své dítě.

"Slyšíš; občan předseda ti nařizuje, abys vypovídala," ječel Simon. "Tak vypovídej, ksakru!"

"Ještě okamžik," obrátil se předseda k Mauriceovi, snad poněkud udiven, že mladý muž, obyčejně tak prchlivý, je tak klidný. "Občane úředníku, nechceš dříve učinit nějaké prohlášení?"

"Nikoli, občane předsedo, leda to, že občan Simon, dřív než nazval zbabělcem a zrádcem muže, jako jsem já, se měl poněkud lépe přesvědčit o věci."

"Ale vida, ale vida," protahoval Simon výsměšným hlasem tak příznačným pro pařížskou lůzu.

"Říkám, Simone," pokračoval Maurice spíše smutně než hněvivě, "že budeš krutě potrestán, až uvidíš, co se stane."

"A co se stane?" ošklíbal se Simon.

"Občane předsedo," obrátil se Maurice k předsedovi, "připojuji se k příteli Lorinovi a žádám, aby dívka, která byla právě zatčena, byla vyslechnuta ještě před výpovědí této ubohé ženy, které jistě někdo našeptal, jak má vypovídat."

"Slyšíš, občanko," zavřeštěl Simon, "slyšíš, tady tě obviňují z křivého svědectví."

"Já že jsem křivý svědek?" zaječela stará Tisonová. "Však jenom počkej! Uvidíš, uvidíš!"

"Ať vypovídá, ať vypovídá!" ozývalo se netrpělivě z galérií.

"Ticho," nařídil předseda, "jménem komuny."

V tom okamžiku se ozval zvenčí hrkot kočáru, řinčení zbraní a křik.

Simon se nepokojně zahleděl ke dveřím. "Odejdi z tribuny," poručil mu předseda, "nemáš už slovo."

Simon sestoupil.

Do síně vešli četníci, provázeni houfem zvědavců, vedli k soudním lavicím jakési děvče.

"Je to ona?" pošeptal Lorin Mauriceovi.

"Ano, ano, je to ona. Ubohá dívka, je ztracena!"

"Květinářka, květinářka!" hlaholilo to z galérií.

"Žádám, aby byla vyslechnuta Tisonova žena," řval švec. "Nařídil jsi jí, aby vypovídala, a ona nevypovídá!"

Stará Tisonová předstoupila. Její udání bylo hrozné. Podle jejího svědectví byla květinářka vinna, ale Maurice a Lorin byli její spoluviníci.

Udání zřejmě zapůsobilo na posluchače mocným dojmem. Simon triumfoval.

"Četníci, předveďte květinářku," nařídil předseda.

Květinářka byla předvedena a postavena proti Tisonově ženě, po jejímž svědectví ji čekal jediný možný trest: smrt.

Tu teprve zvedla dívka závoj.

"Héloiso!" vykřikla stará Tisonová. "Dceruško . . . Ty zde? . . . "

"Ano, maminko," odpověděla tiše dívka.

Příšerné mrtvé ticho zavládlo po těchto slovech v celém sále.

"Její dcera! Je to její dcera!" neslo se šeptem síní jako odkudsi zdálky. "Její dcera, ubohá!"

Maurice a Lorin hleděli na žalobkyni a obviněnou s hlubokou lítostí.

Simon, ačkoli se nemohl dočkat konce této scény, v níž, jak doufal, se Maurice a Lorin nakonec přece ,jen utopí, hleděl se skrýt pohledům staré Tisonové, jež se rozhlížela kolem sebe pomatenýma očima.

"Jak se jmenuješ, občanko," oslovil předseda, sám zřejmě dojat, nešťastné děvče, jež tu stálo klidně a rezignovaně.

"Héloisa Tisonová, občane."

"Kolik je ti let?"

"Devatenáct."

"Kde bydlíš?"

"V ulici Nonandiéres, číslo 24."

"Bylas to ty, kdo prodal dnes ráno občanu Maurici Lindeyovi, kterého vidíš v této lavici, kytici karafiátů?"

Tisonova dcera se otočila k Mauriceovi, podívala se na něho a odpověděla:

"Ano, občane, byla jsem to já."
Stará Tisonová hleděla na dceru široce rozevřenýma očima, v nichž se zračila hrůza.
"Víš, že v každém z těch karafiátů byl lístek, určený pro vdovu Capetovou?"
"Vím," odpověděla obžalovaná.
Na tvářích posluchačů se objevil výraz obdivu a hrůzy.
"Proč jsi nabídla ty karafiáty občanu Mauriceovi?"
"Protože jsem na něm viděla šerpu městského úředníka a věděla jsem, že jde do Templu."
"Kdo jsou tví spoluviníci?"
"Neměla jsem žádné."
"To jsi zosnovala tato spiknutí úplně sama?"
"Je-li to spiknutí, podnikla jsem je úplně sama."
"Věděl občan Maurice, že v karafiátech jsou lístky?"
Obviněná se usmála.
"Občan Maurice je městský radní. Mohl královnu vidět a mluvit s ní v kteroukoli hodinu denní nebo noční. Kdyby byl chtěl královně něco říci, mohl jí to říci přímo, nemusel si s ní dopisovat."
"A tys občana Maurice neznala?"
"Viděla jsem ho v Templu, dokud jsem tam směla docházet za matkou. Ale neznala jsem ho jinak než od vidění."
"Vidíš, bídáku," zahrozil Lorin pěsti Simonovi, jenž ohromen neočekávaným obratem prodíral se ke dveřím.
Předseda pokračoval:
"Jestliže jsi odevzdala kytici a jestliže jsi věděla, že do každé květiny byl vložen lístek, musíš také vědět, co na něm bylo napsáno."
"Ovšemže vím."
"Řekni nám to tedy."
"Občane," prohlásilo srdnatě děvče, "řekla jsem všechno, co jsem směla a co jsem chtěla říci."
"A odpíráš další výpověď?"
"Ano."
"Víš, co tě čeká?"
"Vím."
"Spoléháš na své mládí, na svou krásu?"
"Spoléhám jenom na Boha."
"Občane Maurici Lindeyi," prohlásil předseda, "občane Hyacinte Lorine, jste volní. Komuna uznává, že jste nevinní, že jste se neprohřešili proti svým občanským povinnostem, a vzdává hold vašemu vlastenectví. Četníci, odveďte občanku Héloisu Tisonovou do vězení sekce."
Po těchto slovech jako by se stará Tisonová probudila ze strašné otupělosti, hrozně vykřikla a chtěla se vrhnout k dceři, aby ji objala. Ale četníci ji zadrželi.
"Odpouštím vám, maminko," vykřikla dívka, když ji odváděli. "Ať žije král!"
Stará Tisonová zaječela a padla na zem jako mrtvá.

26. Lístek

Stará Tisonová, zdrcená tou strašnou událostí, opuštěná i stráží, neboť je něco hrozného ve zločinu, i když byl spáchán bezděky, zvláště pak v tomto případě, kdy matka zabila své dítě, stará Tisonová ležela tedy nějakou dobu jako mrtvá, pak zvedla hlavu, zmateně se rozhlédla, zaskučela a vrhla se ke dveřím.
U dveří ještě stál hlouček zvědavců. Jakmile spatřili Tisonovou, odešli kus dál a jen si na ni ukazovali prstem:
"Vidíš tu ženskou? To je ta, co udala svou dceru."
Tisonová se rozběhla k Templu.
Asi v třetině ulice Michel-le-Comte ji vstoupil do cesty muž v plášti s kapucí. Oslovil ji:
"Prosadila jsi svou a zabilas své dítě."
"Zabila své dítě? Zabila své dítě?" sténala nešťastná matka. "Ne, ne, to není možné."
"Tvá dcera je už zatčena."
"A kam ji odvedli?"
"Do Conciergerie. Odtud půjde před revoluční tribunál a ty víš, co ji tam čeká."
"Táhni z cesty, ohavo," zaskučela Tisonová, "a dej mi pokoj."
"Kam jdeš?"
"Do Conciergerie."
"Co tam?"
"Musím ji vidět."
"Nepustí tě."
"Budu ležet u dveří, budu tam spát. Zůstanu tam, dokud nevyjde, aspoň ji ještě jednou uvidím."
"A kdybych ti slíbil, že tvou dceru zachráním?"
"Co to říkáte?"
"Kdybych ti slíbil, že ti vrátím dceru, udělala bys, oč bych tě požádal?"
"Všecko, všecko pro svou dceru! Všecko pro svou Héloisu!" lomila žena rukama. "Všecko, všecko, všecko!"
"Poslyš," pokračoval neznámý, "to Bůh tě trestá."
"A zač?"
"Za muka, která jsi připravila nešťastné matce, jako jsi ty.

"Matce? jaké matce?"

"Svým slíděním, udavačstvím a surovostí jsi přiváděla na pokraj zoufalství uvězněnou, která ti byla svěřena. Bůh tě teď trestá a posílá na smrt tvou dceru, kterou jsi tak milovala."

"Řekl jste, že byste ji mohl zachránit. Co za to chcete? Co žádáte? Co si přejete?"

"Přeji si, abys přestala pronásledovat královnu, abys ji poprosila za odpuštění za všechny urážky, kterých ses na ní dopustila, a zpozoruješ-li, že této ženě, která také trpí jako matka, pláče a zoufá si, se nějakým zázrakem naskytne příležitost k záchraně, nepostavíš se tomu na odpor, ale budeš ji všemožně pomáhat."

"A za to mi slibuješ, že zachráníš mou dceru?"

Neznámý mlčel.

"Slibuješ mi to? Dokážeš to? Můžeš mi to odpříséhnout?"

"Poslyš. Všechno, co může muž udělat, aby zachránil ženu, udělám pro tvou dceru."

"Nemůžeš ji zachránit," zaječela stará Tisonová.

"Nemůžeš ji zachránit! Nedokážeš to! Lhal jsi, když jsi mi to sliboval!"

"Udělej, co je v tvých silách, pro královnu, já udělám všechno, co je v mých silách, pro tvou dceru."

"Co mně je do královny? Má svou dceru! Useknou-li někomu hlavu, useknou ji královně, neuseknou ji její dceři. Ať mi useknou hlavu, jen ať nechají naživu mou dceru! Ať mě vedou na popraviště, půjdu pod gilotinu a budu si zpívat: Půjde to, půjde to, půjde to, s aristokraty na lucernu . . . "

A Tisonová začala zpívat příšerným hlasem. Pak se, najednou strašlivě rozesmála.

Muž v plášti se, jak se zdálo, sám poděsil propukajícího šílenství a couvl o krok. Tisonová ho chytila za plášť.

"Takhle mně neutečeš. To nejde, abys přišel a řekl matce: Udělej to a to a já zachráním tvé dítě, a potom ji řekl možná, snad, třeba. Zachráníš ji?"

"Ano."

"Kdy?"

"Až ji povedou z Conciergerie na popraviště."

"A proč ne hned? Proč ne ještě dnes v noci?"

"Protože nemohu."

"Vidíš, vidíš," sténala Tisonová, "vidíš, že nemůžeš. Ale já můžu."

"Co můžeš?"

"Mohu pronásledovat Antoinettu krok za krokem. Mohu královnu hlídat ve dne v noci, ty jeden aristokrate! Nehnu se od ní ani na okamžik. A jestli se pokusí o útěk, jestli se jí pokusí někdo vysvobodit, to se ještě uvidí, jak to dopadne! Když mi nechceš zachránit mou dceru, nezachráníš ani Antoinettu. Hlava za hlavu, jinak nedám. Paní Veto byla královna, Héloisa Tisonová je jenom ubohá holka, ale gilotina to všechno srovná."

"Nuže budiž," řekl muž v plášti, "zachraň ji a já ti ji zachráním."

"Přísahej!"

"Přísahám."

"Na co?"

"Nač chceš."

"Máš dceru?"

"Ne."

"Při čem tedy chceš přísahat?"

"Přísahám ti při Bohu."

"Bůh," zahučela Tisonová, "starého sesadili a nového ještě nemáme."

"Přísahám ti při hrobu svého otce."

"Nepřísahej při hrobu, přineslo by jí to neštěstí . . . Ach, Bože, když si pomyslím, že za tři dny budu i já přísahat při hrobu své dcery! Chudinko Héloiso!" vykřikla Tisonová tak divoce, že se několik oken otevřelo.

V tom okamžiku vystoupil ze stínu, jako by byl vystoupil ze zdi, jiný muž a šel k prvnímu.

"S tou ženou nic nepořídíme," pošeptal mu, "je šílená." A odvedl svého druha.

Když se vzdalovali, Tisonová jako by přišla k sobě.

"Kam jdete?" volala za nimi. "Jdete zachránit Héloisu? Počkejte na mě, půjdu s vámi. Počkejte, počkejte, počkejte!"

A ubohá matka se s křikem rozběhla za oběma chodci. Ale na rohu nejbližší ulice je ztratila z očí. Zůstala nerozhodně stát, zmateně se rozhlížela na všechny strany. Nevěděla, kam se má obrátit. Nakonec vyrazila srdcervoucí výkřik a padla v bezvědomí na dlažbu.

Zatímco se ozývaly údery na orloji Templu, seděla královna u čadící lampy, po jednom boku švagrovou, na druhé straně dceru. Držely ji v objetí, aby ji skryly před zraky městských úředníků. Královna už poněkolikáté pročítala malý lístek, napsaný na nejtenčím papíře, jaký bylo možno sehnat, a tak jemným písmem, že oči spálené slzami sotva dokázaly písmo rozluštit. Na lístku bylo toto:

Zítra v úterý požádejte, aby Vám bylo dovoleno sejít do zahrady. Dovolí Vám to, byl vydán rozkaz, aby Vám vyhověli, požádáte-li o to. Až se třikrát nebo čtyřikrát projdete po zahradě, předstírejte, že jste unavena, vejděte do kantýny a požádejte kantýnskou o dovolení, abyste si mohla na chvíli sednout. Za nějakou chvíli se tvařte, jako by Vám bylo hůře a jako byste omdlela. Zavřou Vás v kantýně a půjdou Vám pro pomoc, Vy zůstanete uvnitř s madam Alžbětou a madam Royale. Hned nato se otevřou padací dveře do sklepa. Seběhnete tím otvorem a budete zachráněny.

"Můj Bože," povzdechla si madam Royale, "že by se přece jen obrátil náš nešťastný osud?"

"A není to jenom past?" zapochybovala madam Alžběta.

"Ne, ne," řekla královna. "Znám to písmo, je od neznámého, ale velmi statečného a věrného přítele."

"Od rytíře?" otázala se madam Royale.

"Ano, od něho," odpověděla královna.

Madam Alžběta sepjala ruce.

Vtom uslyšely, jak se otvírají dveře. Obě princezny se obrátily. Královna zůstala nehybně sedět. Takřka nepozorovatelným pohybem zastrčila si však lístek do vlasů.

Dveře otevřel jeden z městských úředníků.

"Co si přejete, pane?" otázaly se madam Alžběta a madam Royale.

"Tak se mi zdá, že se vám dneska nějak nechce do postele."

"Vydala snad městská rada nějaké nové nařízení, v kolik hodin máme chodit spát?" otázala se královna zvysoka.

"Ne, občanko," odpověděl úředník. "Bude-li to však nutné, takové nařízení se vydá."

"Zatím tedy, pane," pravila Marie Antoinetta, "respektujte pokoj ženy, nechcete-li už respektovat pokoj královny."

"Jen co je pravda," bručel si úředník pro sebe, "tihle aristokrati nosí pořád nos vzhůru, jako by ještě něco znamenali."

Přece však se sklonil před touto hrdostí, povýšenou v dobách slávy, klidnou po třech letech utrpení, a zavřel za sebou dveře.

Za okamžik nato zhasla lampa a tři žehy se svlékly jako obyčejně potmě.

Nazítří ráno si královna, ukrytá v záclonách svého lože, ještě jednou přečetla drahocenný lístek, roztrhala jej na drobounké kousíčky, oblékla se za záclonami, probudila švagrovou a odebrala se do pokoje své dcery. Za okamžik nato vyšla a zavolala na městské úředníky před svým pokojem.

"Co chceš, občanko?" otázal se jeden z nich, druhý se nedal rušit od snídaně a na královnino zavolání ani neodpověděl.

"Pane," pravila Marie Antoinetta, "byla jsem právě u své dcery. Ubohé dítě je opravdu vážně nemocné. Nohy jí otekly a má je celé bolavé, jistě od nedostatku pohybu. Víte, pane, že k této nečinnosti jsem ji odsoudila já. Bylo mi dovoleno sejít do zahrady a procházet se tam. Ale protože bych byla musela jít kolem dveří pokoje, který obýval král, opouštěla mě odvaha, měla-li jsem jít kolem těchto dveří, neměla jsem dost sil, vrátila jsem se a procházela se nahoře na terase. Ale tato procházka zřejmě už nestačí pro zdraví mého ubohého dítěte. Prosím vás tedy, občane úředníku, požádejte mým jménem generála Santerra, abych směla využít povolení, které mi již jednou bylo uděleno. Budu vám za to vděčná."

Královna pronesla svou žádost tak laskavým a zároveň důstojným tónem, vyvarovala se obratně všemu, co by mohlo ranit úředníkovu republikánskou citlivost, že její strážce, jenž přišel s hlavou pokrytou, jak měli tito muži většinou ve zvyku, pomalu zvedal svou červenou čapku, až ji docela sňal z hlavy, pozdravil a odpověděl:

"Buďte bez obav, madam, požádám občana generála o povolení, jak si přejete."

Když odcházel, zabručel si, jako by se sám chtěl ujistit, že ustupuje spravedlivému požadavku a ne snad nějaké slabosti:

"Co je pravda, to je pravda. Nikdo proti tomu nemůže nic mít."

"Proti čemu?" zeptal se druhý úředník.

"Aby se prošla se svou nemocnou dcerou."

"Nu a? . . . Co vlastně chce?"

"Žádá, aby směla sejít na hodinu dolů a projít se v zahradě."

"Ať jde ke všem čertům!" odsekl kolega, "kdyby raději požádala, aby se směla projít pěšky z Templu na náměstí Revoluce, to by byla krásná procházka!"

Královna to zaslechla a zbledla. Ale právě z těchto slov načerpala novou odvahu k velkému podniku, jehož se měla odvážit.

Úředník posnídal a sešel dolů. Královna požádala, aby mohla snídat v pokoji své dcery.

Aby nikdo nepochyboval, že madam Royale je opravdu nemocná, zůstala na loži a madam Alžběta a královna zůstaly u ní.

V jedenáct hodin se dostavil Santerre. Jak bylo obyčejem, stalo se to za velkého víření bubnů, nastoupil nový batalión a noví úředníci z radnice, kteří měli vyměnit ty, jejichž strážní služba skončila.

Santerre vykonal přehlídku obou bataliónů, odcházejícího i nastupujícího, okázale se projel na svém těžkém koni po nádvoří Templu a na okamžik se zastavil. Byla to výzva, aby ti, kdo s ním chtěli mluvit, přednesli své žádosti, případně udání.

Úředník využil té chvíle a přistoupil ke generálovi.

"Co chceš?" utrhl se na něho Santerre.

"Občane, přicházím ti sdělit, že královna . . . "

"Jakápak královna?" vyštěkl Santerre.

"Promiň, občane generále, jak mně to tak mohlo vyletět z huby? Tak tedy paní Veto . . . "

"No, to je jiná. Takhle tomu rozumím. Tak co chceš? Nezdržuj!"

"Malá Veto je nemocná a prý to je od toho, že se dost nepohybuje na vzduchu."

"A to má snad taky na svědomí lid? Lid jí dovolil, aby se procházela v zahradě, a ona odmítla. Maucta!"

"Teď toho lituje a prosí, abys jí dovolil, aby mohla sejít dolů."

"Pro mě, za mě. Slyšíte, vy tam," houkl Santerre na celý batalión, "Capetova vdova se přijde projít do zahrady. Národ jí to dovolil. Dejte pozor, aby neskočila přes zeď. Jestli vám uteče, nechám vám všem uříznout hlavu!"

Šprým občana generála byl přijat s výbuchem smíchu.

"A teď, když jsem vás varoval," řekl Santerre, "sbohem. Jdu do komuny. Zrovna tam mají v prádle Rolanda a Barbanouxe, musíme jim vystavit průvodní list na onen svět."

Jistě právě tato příjemná povinnost měla zásluhu na tom, že občan generál byl dnes v tak dobré náladě.

Santerre odjel cvalem. Za ním odpochodoval batalión, jenž byl právě vyměněn. Městští úředníci postoupili své místo novým, ti dostali od Santerra pokyn, že královna smí do zahrady.

Jeden z úředníků šel za Marii Antoinettou a oznámil jí, že generál vyhověl její žádosti.

"Ach," řekla si královna v duchu, "ustane tvůj hněv, Pane, a poklesne tvá strašná pravice, jež na nás tak dlouho spočívala?"

"Děkuji vám, pane," řekla úředníkovi s roztomilým úsměvem, který zahubil Barnava a připravil tolik mužů o rozum.

Pak pohladila psíčka, který na ni vyskakoval, jako by tušil, že se děje něco neobyčejného.

"Nu tak, Blacku, půjdeme se projít, viď?"

Psík začal radostně štěkat, odběhl k úředníkovi, jako by chápal, že tento muž přinesl jeho paní zprávu, která ji tak rozradostnila, vrtěl dlouhým hedvábným ocasem a třel se úředníkovi o nohy. A tento muž, jenž by snad byl zůstal necitelný k prosbám královniným, byl celý dojatý přítulností psa.

"Už jenom kvůli tomu milému zvířátku byste měla častěji chodit ven, občanko Capetová," prohodil. "Humanita nám velí, abychom pečovali o každé stvoření."

"V kolik hodin půjdeme, pane?" otázala se královna. "Polední slunce by nám udělalo dobře, co myslíte?"

"Jděte si, kdy chcete, nemám žádný zvláštní rozkaz. Ale kdybyste šly v poledne, bylo by mi to milejší, tou dobou se střídají stráže a tak se to obejde bez většího rozruchu ve věži."

"Dobře, tedy v poledne," souhlasila královna a přitiskla si ruku na srdce.

Pohlédla takřka s účastí na muže, který se zdál méně tvrdý než jeho kolegové a jenž snad svou povolnost vůči uvězněné zaplatí životem v boji se spiklenci anebo pod gilotinou, jestliže vše dobře dopadne.

Ale v okamžiku, kdy srdce ženy podléhalo soucitu, probudila se duše královny. Vzpomněla si na 10. srpen a na mrtvoly svých přátel, válející se po kobercích jejího paláce. Vzpomněla si na 2. září a na hlavu princezny de Lamballe; jak se náhle objevila na hrotu píky před jejími okny. Vzpomněla si na 21. leden a na krále, jenž zemřel na popravišti za rachotu bubnů, v němž zanikl jeho hlas. Vzpomněla si konečně na svého syna, ubohého chlapce, jehož žalostný pláč slyšela nejednou ze svého pokoje, aniž mu mohla pomoci.

"Žel," zašeptala, "násilí je jako krev antické hydry. Rodí se z něho nové násilí."

26. LÍSTEK

Stará Tisonová, zdrcená tou strašnou událostí, opuštěná i stráží, neboť je něco hrozného ve zločinu, i když byl spáchán bezděky, zvláště pak v tomto případě, kdy matka zabila své dítě, stará Tisonová ležela tedy nějakou dobu jako mrtvá, pak zvedla hlavu, zmateně se rozhlédla, zaskučela a vrhla se ke dveřím.

U dveří ještě stál hlouček zvědavců. Jakmile spatřili Tisonovou, odešli kus dál a jen si na ni ukazovali prstem:

"Vidíš tu ženskou? To je ta, co udala svou dceru."

Tisonová se rozběhla k Templu.

Asi v třetině ulice Michel-le-Comte ji vstoupil do cesty muž v plášti s kapucí. Oslovil ji:

"Prosadila jsi svou a zabilas své dítě."

"Zabila své dítě? Zabila své dítě?" sténala nešťastná matka. "Ne, ne, to není možné."

"Tvá dcera je už zatčena."

"A kam ji odvedli?"

"Do Conciergerie. Odtud půjde před revoluční tribunál a ty víš, co ji tam čeká."

"Táhni z cesty, ohavo," zaskučela Tisonová, "a dej mi pokoj."

"Kam jdeš?"

"Do Conciergerie."

"Co tam?"

"Musím ji vidět."

"Nepustí tě."

"Budu ležet u dveří, budu tam spát. Zůstanu tam, dokud nevyjde, aspoň ji ještě jednou uvidím."

"A kdybych ti slíbil, že tvou dceru zachráním?"

"Co to říkáte?"

"Kdybych ti slíbil, že ti vrátím dceru, udělala bys, oč bych tě požádal?"

"Všecko, všecko pro svou dceru! Všecko pro svou Héloisu!" lomila žena rukama. "Všecko, všecko, všecko!"

"Poslyš," pokračoval neznámý, "to Bůh tě trestá."

"A zač?"

"Za muka, která jsi připravila nešťastné matce, jako jsi ty.

"Matce? jaké matce?"

"Svým slíděním, udavačstvím a surovostí jsi přiváděla na pokraj zoufalství uvězněnou, která ti byla svěřena. Bůh tě teď trestá a posílá na smrt tvou dceru, kterou jsi tak milovala."

"Řekl jste, že byste ji mohl zachránit. Co za to chcete? Co žádáte? Co si přejete?"

"Přeji si, abys přestala pronásledovat královnu, abys ji poprosila za odpuštění za všechny urážky, kterých ses na ní dopustila, a zpozoruješ-li, že této ženě, která také trpí jako matka, pláče a zoufá si, se nějakým zázrakem naskytne příležitost k záchraně, nepostavíš se tomu na odpor, ale budeš ji všemožně pomáhat."

"A za to mi slibuješ, že zachráníš mou dceru?"

Neznámý mlčel.

"Slibuješ mi to? Dokážeš to? Můžeš mi to odpřísáhnout?"

"Poslyš. Všechno, co může muž udělat, aby zachránil ženu, udělám pro tvou dceru."

"Nemůžeš ji zachránit," zaječela stará Tisonová.

"Nemůžeš ji zachránit! Nedokážeš to! Lhal jsi, když jsi mi to sliboval!"

"Udělej, co je v tvých silách, pro královnu, já udělám všechno, co je v mých silách, pro tvou dceru."

"Co mně je do královny? Má svou dceru! Useknou-li někomu hlavu, useknou ji královně, neuseknou ji její dceři. Ať mi useknou hlavu, jen ať nechají naživu mou dceru! Ať mě vedou na popraviště, půjdu pod gilotinu a budu si zpívat: Půjde to, půjde to, půjde to, s aristokraty na lucernu . . . "

A Tisonová začala zpívat příšerným hlasem. Pak se, najednou strašlivě rozesmála.

Muž v plášti se, jak se zdálo, sám poděsil propukajícího šílenství a couvl o krok. Tisonová ho chytila za plášť.

"Takhle mně neutečeš. To nejde, abys přišel a řekl matce: Udělej to a to a já zachráním tvé dítě, a potom ji řekl možná, snad, třeba. Zachráníš ji?"

"Ano."

"Kdy?"

"Až ji povedou z Conciergerie na popraviště."

"A proč ne hned? Proč ne ještě dnes v noci?"

"Protože nemohu."

"Vidíš, vidíš," sténala Tisonová, "vidíš, že nemůžeš. Ale já můžu."

"Co můžeš?"

"Mohu pronásledovat Antoinettu krok za krokem. Mohu královnu hlídat ve dne v noci, ty jeden aristokrate! Nehnu se od ní ani na okamžik. A jestli se pokusí o útěk, jestli se jí pokusí někdo vysvobodit, to se ještě uvidí, jak to dopadne! Když mi nechceš zachránit mou dceru, nezachráníš ani Antoinettu. Hlava za hlavu, jinak nedám. Paní Veto byla královna, Héloisa Tisonová je jenom ubohá holka, ale gilotina to všechno srovná."

"Nuže budiž," řekl muž v plášti, "zachraň ji a já ti ji zachráním."

"Přísahej!"

"Přísahám."

"Na co?"

"Nač chceš."

"Máš dceru?"

"Ne."

"Při čem tedy chceš přísahat?"

"Přísahám ti při Bohu."

"Bůh," zahučela Tisonová, "starého sesadili a nového ještě nemáme."

"Přísahám ti při hrobu svého otce."

"Nepřísahej při hrobu, přineslo by jí to neštěstí . . . Ach, Bože, když si pomyslím, že za tři dny budu i já přísahat při hrobu své dcery! Chudinko Héloiso!" vykřikla Tisonová tak divoce, že se několik oken otevřelo.

V tom okamžiku vystoupil ze stínu, jako by byl vystoupil ze zdi, jiný muž a šel k prvnímu.

"S tou ženou nic nepořídíme," pošeptal mu, "je šílená." A odvedl svého druha.

Když se vzdalovali, Tisonová jako by přišla k sobě.

"Kam jdete?" volala za nimi. "Jdete zachránit Héloisu? Počkejte na mě, půjdu s vámi. Počkejte, počkejte, počkejte!"

A ubohá matka se s křikem rozběhla za oběma chodci. Ale na rohu nejbližší ulice je ztratila z očí. Zůstala nerozhodně stát, zmateně se rozhlížela na všechny strany. Nevěděla, kam se má obrátit. Nakonec vyrazila srdcervoucí výkřik a padla v bezvědomí na dlažbu.

Zatímco se ozývaly údery na orloji Templu, seděla královna u čadící lampy, po jednom boku švagrovou, na druhé straně dceru. Držely ji v objetí, aby ji skryly před zraky městských úředníků. Královna už poněkolikáté pročítala malý lístek, napsaný na nejtenčím papíře, jaký bylo možno sehnat, a tak jemným písmem, že oči spálené slzami sotva dokázaly písmo rozluštit. Na lístku bylo toto:

Zítra v úterý požádejte, aby Vám bylo dovoleno sejít do zahrady. Dovolí Vám to, byl vydán rozkaz, aby Vám vyhověli, požádáte-li o to. Až se třikrát nebo čtyřikrát projdete po zahradě, předstírejte, že jste unavena, vejděte do kantýny a požádejte kantýnskou o dovolení, abyste si mohla na chvíli sednout. Za nějakou chvíli se tvařte, jako by Vám bylo hůře a jako byste omdlela. Zavřou Vás v kantýně a půjdou Vám pro pomoc, Vy zůstanete uvnitř s madam Alžbětou a madam Royale. Hned nato se otevřou padací dveře do sklepa. Seběhnete tím otvorem a budete zachráněny.

"Můj Bože," povzdechla si madam Royale, "že by se přece jen obrátil náš nešťastný osud?"

"A není to jenom past?" zapochybovala madam Alžběta.

"Ne, ne," řekla královna. "Znám to písmo, je od neznámého, ale velmi statečného a věrného přítele."

"Od rytíře?" otázala se madam Royale.

"Ano, od něho," odpověděla královna.

Madam Alžběta sepjala ruce.

Vtom uslyšely, jak se otvírají dveře. Obě princezny se obrátily. Královna zůstala nehybně sedět. Takřka nepozorovatelným pohybem zastrčila si však lístek do vlasů.

Dveře otevřel jeden z městských úředníků.

"Co si přejete, pane?" otázaly se madam Alžběta a madam Royale.

"Tak se mi zdá, že se vám dneska nějak nechce do postele."

"Vydala snad městská rada nějaké nové nařízení, v kolik hodin máme chodit spát?" otázala se královna zvysoka.

"Ne, občanko," odpověděl úředník. "Bude-li to však nutné, takové nařízení se vydá."

"Zatím tedy, pane," pravila Marie Antoinetta, "respektujte pokoj ženy, nechcete-li už respektovat pokoj královny."

"Jen co je pravda," bručel si úředník pro sebe, "tihle aristokrati nosí pořád nos vzhůru, jako by ještě něco znamenali."

Přece však se sklonil před touto hrdostí, povýšenou v dobách slávy, klidnou po třech letech utrpení, a zavřel za sebou dveře.

Za okamžik nato zhasla lampa a tři žehy se svlékly jako obyčejně potmě.

Nazítří ráno si královna, ukrytá v záclonách svého lože, ještě jednou přečetla drahocenný lístek, roztrhala jej na drobounké kousíčky, oblékla se za záclonami, probudila švagrovou a odebrala se do pokoje své dcery. Za okamžik nato vyšla a zavolala na městské úředníky před svým pokojem.

"Co chceš, občanko?" otázal se jeden z nich, druhý se nedal rušit od snídaně a na královnino zavolání ani neodpověděl.

"Pane," pravila Marie Antoinetta, "byla jsem právě u své dcery. Ubohé dítě je opravdu vážně nemocné. Nohy jí otekly a má je celé bolavé, jistě od nedostatku pohybu. Víte, pane, že k této nečinnosti jsem ji odsoudila já. Bylo mi dovoleno sejít do zahrady a procházet se tam. Ale protože bych byla musela jít kolem dveří pokoje, který obýval král, opouštěla mě odvaha, měla-li jsem jít kolem těchto dveří, neměla jsem dost sil, vrátila jsem se a procházela se nahoře na terase. Ale tato procházka zřejmě už nestačí pro zdraví mého ubohého dítěte. Prosím vás tedy, občane úředníku, požádejte mým jménem generála Santerra, abych směla využít povolení, které mi již jednou bylo uděleno. Budu vám za to vděčná."

Královna pronesla svou žádost tak laskavým a zároveň důstojným tónem, vyvarovala se obratně všemu, co by mohlo ranit úředníkovu republikánskou citlivost, že její strážce, jenž přišel s hlavou pokrytou, jak měli tito muži většinou ve zvyku, pomalu zvedal svou červenou čapku, až ji docela sňal z hlavy, pozdravil a odpověděl:

"Buďte bez obav, madam, požádám občana generála o povolení, jak si přejete."

Když odcházel, zabručel si, jako by se sám chtěl ujistit, že ustupuje spravedlivému požadavku a ne snad nějaké slabosti:

"Co je pravda, to je pravda. Nikdo proti tomu nemůže nic mít."

"Proti čemu?" zeptal se druhý úředník.

"Aby se prošla se svou nemocnou dcerou."

"Nu a? . . . Co vlastně chce?"

"Žádá, aby směla sejít na hodinu dolů a projít se v zahradě."

"Ať jde ke všem čertům!" odsekl kolega, "kdyby raději požádala, aby se směla projít pěšky z Templu na náměstí Revoluce, to by byla krásná procházka!"

Královna to zaslechla a zbledla. Ale právě z těchto slov načerpala novou odvahu k velkému podniku, jehož se měla odvážit.

Úředník posnídal a sešel dolů. Královna požádala, aby mohla snídat v pokoji své dcery.

Aby nikdo nepochyboval, že madam Royale je opravdu nemocná, zůstala na loži a madam Alžběta a královna zůstaly u ní.

V jedenáct hodin se dostavil Santerre. Jak bylo obyčejem, stalo se to za velkého víření bubnů, nastoupil nový batalión a noví úředníci z radnice, kteří měli vyměnit ty, jejichž strážní služba skončila.

Santerre vykonal přehlídku obou bataliónů, odcházejícího i nastupujícího, okázale se projel na svém těžkém koni po nádvoří Templu a na okamžik se zastavil. Byla to výzva, aby ti, kdo s ním chtěli mluvit, přednesli své žádosti, případně udání.

Úředník využil té chvíle a přistoupil ke generálovi.

"Co chceš?" utrhl se na něho Santerre.

"Občane, přicházím ti sdělit, že královna . . . "

"Jakápak královna?" vyštěkl Santerre.

"Promiň, občane generále, jak mně to tak mohlo vyletět z huby? Tak tedy paní Veto . . . "

"No, to je jiná. Takhle tomu rozumím. Tak co chceš? Nezdržuj!"

"Malá Veto je nemocná a prý to je od toho, že se dost nepohybuje na vzduchu."

"A to má snad taky na svědomí lid? Lid jí dovolil, aby se procházela v zahradě, a ona odmítla. Maucta!"

"Teď toho lituje a prosí, abys jí dovolil, aby mohla sejít dolů."

"Pro mě, za mě. Slyšíte, vy tam," houkl Santerre na celý batalión, "Capetova vdova se přijde projít do zahrady. Národ jí to dovolil. Dejte pozor, aby neskočila přes zeď. Jestli vám uteče, nechám vám všem uříznout hlavu!"

Šprým občana generála byl přijat s výbuchem smíchu.

"A teď, když jsem vás varoval," řekl Santerre, "sbohem. Jdu do komuny. Zrovna tam mají v prádle Rolanda a Barbanouxe, musíme jim vystavit průvodní list na onen svět."

Jistě právě tato příjemná povinnost měla zásluhu na tom, že občan generál byl dnes v tak dobré náladě.

Santerre odjel cvalem. Za ním odpochodoval batalión, jenž byl právě vyměněn. Městští úředníci postoupili své místo novým, ti dostali od Santerra pokyn, že královna smí do zahrady.

Jeden z úředníků šel za Marii Antoinettou a oznámil jí, že generál vyhověl její žádosti.

"Ach," řekla si královna v duchu, "ustane tvůj hněv, Pane, a poklesne tvá strašná pravice, jež na nás tak dlouho spočívala?"

"Děkuji vám, pane," řekla úředníkovi s roztomilým úsměvem, který zahubil Barnava a připravil tolik mužů o rozum.

Pak pohladila psíčka, který na ni vyskakoval, jako by tušil, že se děje něco neobyčejného.

"Nu tak, Blacku, půjdeme se projít, viď?"

Psík začal radostně štěkat, odběhl k úředníkovi, jako by chápal, že tento muž přinesl jeho paní zprávu, která ji tak rozradostnila, vrtěl dlouhým hedvábným ocasem a třel se úředníkovi o nohy. A tento muž, jenž by snad byl zůstal necitelný k prosbám královniným, byl celý dojatý přítulností psa.

"Už jenom kvůli tomu milému zvířátku byste měla častěji chodit ven, občanko Capetová," prohodil. "Humanita nám velí, abychom pečovali o každé stvoření."

"V kolik hodin půjdeme, pane?" otázala se královna. "Polední slunce by nám udělalo dobře, co myslíte?"

"Jděte si, kdy chcete, nemám žádný zvláštní rozkaz. Ale kdybyste šly v poledne, bylo by mi to milejší, tou dobou se střídají stráže a tak se to obejde bez většího rozruchu ve věži."

"Dobře, tedy v poledne," souhlasila královna a přitiskla si ruku na srdce.

Pohlédla takřka s účastí na muže, který se zdál méně tvrdý než jeho kolegové a jenž snad svou povolnost vůči uvězněné zaplatí životem v boji se spiklenci anebo pod gilotinou, jestliže vše dobře dopadne.

Ale v okamžiku, kdy srdce ženy podléhalo soucitu, probudila se duše královny. Vzpomněla si na 10. srpen a na mrtvoly svých přátel, válející se po kobercích jejího paláce. Vzpomněla si na 2. září a na hlavu princezny de Lamballe; jak se náhle objevila na hrotu píky před jejími okny. Vzpomněla si na 21. leden a na krále, jenž zemřel na popravišti za rachotu bubnů, v němž zanikl jeho hlas. Vzpomněla si konečně na svého syna, ubohého chlapce, jehož žalostný pláč slyšela nejednou ze svého pokoje, aniž mu mohla pomoci.

"Žel," zašeptala, "násilí je jako krev antické hydry. Rodí se z něho nové násilí."

27. Black

Úředník odešel, aby si s kolegy pročetl protokol, který tu zanechala noční služba.

Královna zůstala sama s dcerou a švagrovou. Tři ženy na sebe pohlédly. Madam Royale se vrhla královně do náručí. Madam Alžběta se přitiskla k Marii Antoinettě a hladila jí ruku.

"Pomodleme se," řekla královna, "ale modleme se tiše, aby nikdo netušil, že se modlíme."

Jsou hrozné doby, kdy modlitba, tento hymnus, který vložil Bůh do srdce člověka, se stává podezřelou, neboť modlitba je projevem naděje nebo vděčnosti. V královniných strážcích by však naděje nebo vděčnost třeba vzbudila podezření, vždyť královna mohla doufat jenom v jednu věc, totiž v útěk, a děkovat Bohu jenom za to, že jí k tomuto útěku poskytl prostředky.

Když se v duchu pomodlily, nepronesly už ani jediné slovo.

Odbilo jedenáct hodin, pak poledne. Sotva dozněl poslední úder hodin, ozvalo se na točitém schodišti řinčení zbrani, doléhající až do královnina pokoje.

"Vyměňují stráže," řekla Marie Antoinetta, "za chvíli přijdou pro nás."

Všimla si, že Marie Terezie a madam Alžběta zbledly.

"Odvahu," zašeptala, ale sama byla bledá jako křída.

"Je poledne," zvolal někdo dole. "Přiveďte dolů vězně!"

"Jsme připraveny, pánové," odpověděla královna a téměř s lítostným pocitem se naposled rozhlédla po pokoji, rozloučila se s černými zdmi a s hrubým nábytkem, s tou skromnou :jizbou, v niž trávila dny svého zajetí.

Otevřely se první dveře. Vedly na chodbu. Chodba byla tmavá a vězeňkyně v ní mohly skrýt své vzrušení.

Vpředu běžel malý Black. Když však přišly do druhého poschodí ke dveřím, od nichž se Marie Antoinetta snažila odvrátit oči, věrné zvíře přitisklo čumák na dřevo, pobité velkými hřeby, žalobně zaštěklo a chodbou se rozlehlo táhlé, bolestné vytí. Královna přešla rychle kolem, neměla dost síly, ani aby zavolala na psa.

Po několika krocích ji nohy vypověděly službu, královna se musela zastavit. Všechny tři ženy zůstaly na okamžik stát.

Malý Black přiběhl za nimi.

"Tak co," ozvalo se zdola, "půjde dolů nebo nepůjde?"

"Už jdeme," odpověděl úředník, který měl přece jen trochu úcty ke královnině bolesti.

"Pojďme," vybídla Marie Antoinetta.

Když zajatkyně došly na konec točitého schodiště a octly se proti posledním dveřím, pod nimiž bylo vidět široký pás zlatého slunečního světla, ozval se rachot bubnu, volající stráž do zbraně. Pak nastalo velké ticho, vyvolané zvědavosti, těžká vrata zaskřípala ve veřejích a pomalu se otevřela.

V rohu u patníku, hned vedle vrat, seděla či spíše ležela na zemi žena. Byla to stará Tisonová.

Královna už viděla sluneční světlo, stromy, zahradu a její oči dychtivě hledaly za branou vedoucí do zahrady dřevěnou boudu kantýny, kde na ni přátelé jistě už čekají. Sotva však udělala několik kroků, Tisonová si odhalila obličej, jejž si zakrývala rukama, a královna spatřila bledou a ztrhanou tvář pod prošedivělými vlasy. Žena se tak změnila, že se královna překvapeně zastavila.

Tu s pomalostí lidí, kteří se pominuli na rozumu, poklekla Tisonová přede dveře a zahradila Marii Antoinettě cestu.

"Co byste ráda, paní?" zeptala se královna.

"Říkal, že mi musíte odpustit."

"Kdo?" otázala se Marie Antoinetta.

"Muž v plášti," odpověděla Tisonová.

Královna se podívala na madam Alžbětu a na svou dceru s údivem.

"Běžte, běžte, Tisonová," řekl úředník, "uvolněte vdově Capetové cestu. Smí se projít v zahradě."

"Já vím, já vím," skučela stařena. "Právě proto tady na ni čekám. Nahoru mě nechtěli pustit, a má-li mně odpustit,

musela jsem počkat tady."

"A proč vás nechtěli pustit nahoru?" vyptávala se královna.

Tisonová se dala do smíchu.

"Protože si mysli, že jsem se zbláznila."

Královna se ji podívala do obličeje a viděla teď sama, že pomatené oči ubožačky svítí šíleným leskem.

"Ach, Pane Bože," řekla soucitně, "co se vám to jen stalo?"

"Co se mi stalo. . . . copak vy to nevíte? . . . Jakpak byste to nevěděla, musíte to vědět, vždyť byla odsouzena kvůli vám . . . "

"Kdo?"

"Héloisa."

"Vaše dcera?"

"Ano, ano . . . moje drahá holčička."

"Kdo ji odsoudil? A proč?"

"Skrz tu kytku . . . prodala ji ona."

"Jakou kytku?"

"Kytku těch karafiátů . . . Ale vždyť přece není žádná květinářka," blouznila paní Tisonová, "tak jakpak ji mohla prodat?"

Královnu zamrazilo. Cítila, že tento výjev nějak souvisí s její nynější situací. Chápala však, že nesmí ztrácet čas zbytečným hovorem.

"Prosím vás, paní, pusťte mě," řekla. "Povíte mi to všecko později."

"Ne, ne, hned! Musíte mi odpustit. Musím vám pomoci k útěku aby zachránil mou dceru."

Královna smrtelně zbledla: Otočila se k úředníkovi.

"Buďte tak laskav, pane, a odveďte tu ženu. Vidíte přece, že to s ní není v pořádku."

"Nu tak, matko," řekl úředník, "uhni, uhni."

Ale Tisonová se křečovitě držela zdi.

"Ne, ne, musí mi odpustit," skuhrala, "aby zachránil mou dceru."

"Ale kdo?"

"Muž v plášti."

"Sestro," pošeptala madam Alžběta královně, "řekněte jí několik slov útěchy. To snad bude nejlepší."

Marie Antoinetta se sklonila nad šílenou.

"Tak co si přejete, milá paní, povězte mi to."

"Abyste mi odpustila všechny urážky, které jste ode mě musela snášet, abyste mi odpustila, že jsem vás špehovala a udávala, a až uvidíte muže v plášti, abyste mu poručila, aby zachránil mou dceru, protože udělá všechno, co si přejete."

"Neznám žádného muže v plášti, ale potřebujete-li k uklidnění svědomí, abych vám odpustila urážky, kterými jste mi snad ublížila, ze srdce ráda vám odpouštím. Kéž také mně odpustí všichni, které jsem já urazila!"

"Ach," zajásala Tisonová, "teď tedy zachrání mou dceru, když jste mi odpustila!" A než mohla udivená královna couvnout, uchopila její ruku a horoucně ji zlíbala.

V tom okamžiky se ozval v ulici du Temple chraptivý hlas kamelota:

"Héloisa Tisonová odsouzena k smrti pro spiknutí proti republice!"

Sotva tato slova dolehla k uším Tisonové, stařenina tvář se zkřivila, žena se zvedla na kolenou a rozpřáhla ruce, aby zatarasila královně cestu.

"Ach, můj Bože," zašeptala královna, jež také zaslechla tu strašnou zprávu.

"Odsouzena k smrti?" skuhrala stařena. "Má Héloisa je ztracena? Tak on ji nezachránil a nemůže ji zachránit? . . . Húuuuuu! . . . "

"Ubohá paní," sklonila se k ní královna, "jak mi vás je líto!"

Stařeniny oči se zalily krví.

"Ty že mě lituješ? Ty mě ještě budeš litovat?"

"Opravdu mi vás je z celého srdce líto. Ale pusťte mě už, prosím vás."

Tisonová propukla v šílený smích.

"Tebe že bych pustila? Ne, ne, nechala jsem tě, když jsi prchala, protože mi slíbil, že zachrání mou dceru. Ale když má dcera zemře, nezachráníš se ani ty!"

"Pánové, pánové," obrátila se královna k úředníkům, "pomozte mi, prosím vás, vždyť vidíte, že ta žena je šílená."

"Ne, ne, nejsem šílená, je tu spiknutí, velké spiknutí. Simon je odhalil, Simon je vlastenec! Já jsem taky vlastenka! . . . "

"Proboha vás prosím, paní," žadonila královna.

Vtom se znovu ozval kamelotův hlas:

"Héloisa Tisonová odsouzena k smrti! Zločin spiknutí proti republice!"

"Slyšíš?" ječela šílená, kolem níž se začali sbíhat národní gardisté. "Slyšíš? Odsouzena k smrti! Kvůli tobě zabijou mou dceru, Rakušanko!"

"Pánové," sepjala ruce královna, "nechcete-li mě už zbavit té ubohé pomatené, dovolte mi aspoň, abych se vrátila. Nemohu to už snést!"

A královna odvrátila hlavu a rozvzlykala se.

"Jen si plač, licoměrnice," skučela šílená. "Tvá kytka jí přišla draho. Každý umře, kdo ti slouží . . . Přinášíš neštěstí, Rakušanko! Zabili tvé přátele, tvého muže, tvé ochránce! Teď zabijou mou dceru! Kdy zabijou také tebe, aby už s tím

byl jednou pokoj!"

"Ach, slitujte se, paní," prosila Marie Antoinetta, "vždyť vidíte, jak já také trpím."

A královna se smažila projít, snad už ani ne v naději na útěk, jen proto, aby unikla tomuto strašnému šílenství.

"Neprojdeš, neprojdeš," ječela stařena. "Chceš uprchnout, paní Veto . . . Já to vím, já to vím, muž v plášti mně to řekl! . . . Chceš se dostat k Prušákům, chceš nás všechny pobít . . . Ale já tě nepustím, nepustím! . . . Na lucernu s paní Veto! Do zbraně, občané! . . . Ať krev nečistá . . . "

A lomíc rukama, s rudým obličejem, s rozcuchanými šedými vlasy, s očima zalitýma krví zvrátila se nešťastnice na zem s kusem královnina šatu, který urvala, jak se ho křečovitě držela.

Královna, vyděšená, napůl zbavená smyslů, ale aspoň vyproštěná z rukou pomatené, chtěla uprchnout do zahrady, když náhle strašný křik, zuřivý štěkot a rozčilené hlasy vytrhly z ustrnutí národní gardisty, kteří stáli v kruhu kolem Marie Antoinetty.

"Do zbraně, do zbraně! Zrada, zrada!" řval hrubý mužský hlas, hlas ševce Simona. Udavač stál na prahu kantýny, zuřivě kolem sebe sekal šavlí, kolem něho pobíhal a štěkal malý Black.

"Celá stráž do zbraně!" hulákal Simon. "Jsme zrazeni! Zrada! Zrada! Odveďte Rakušanku! Do zbraně! Do zbraně!"

Přiběhl důstojník. Simon mu cosi horečně vykládal a s planoucíma očima ukazoval dovnitř kantýny. Tu vykřikl i důstojník:

"Do zbraně! Do zbraně!"

"Blacku, Blacku!" volala královna.

Ale psík si jí nevšímal a zuřivě štěkal dál.

Národní gardisté se chopili zbraní a vrhli se ke kantýně, úředníci obklopili královnu, madam Royale a madam Alžbětu a spěšně je dovedli zpátky do věže.

"Připravte zbraň!" veleli důstojníci. Gardisté nabíjeli pušky.

"Tamhle je to, tamhle pod padacími dvířky," vřeštěl Simon. "Dvířka se hejbala, viděl jsem to na vlastní oči! A Rakušančin pes, hodnej pejsek, žádnej spiklenec, štěkal na spiklence, co jsou ve sklepě. Podívejte se, podívejte se! Pořád ještě štěká!"

Black rozdrážděný Simonovým křikem štěkal čím dál tím víc.

Důstojník uchopil kruh, jímž se zvedala padací dvířka. Dva silní granátnici přiskočili, aby mu pomohli, nedokázali však dvířky pohnout.

"Drží dveře zezdola," řval Simon. "Palte do dveří, přátelé, palte!"

"Co vás to napadá," křičela paní Plumeauová, "vždyť byste mi rozbili všecky láhve!"

"Palte," ječel Simon, "palte!"

"Drž už hubu, křikloune;" zařval na něho důstojník. "A vy si doneste sekery a rozsekejte dvířka. Připravit k palbě! Jak se dveře otevřou, palte dovnitř."

Vtom prkna zaskřípala, bylo slyšet několik skoků, ozval se lomoz a rachot, jako když se zavírají mříže. "Tak do toho," pobízel důstojník vojáky.

Sekery se zasekly do dvířek. Dvacet hlavní se sklonilo nad otvor, který se pomalu rozšiřoval. Ale dole ve tmě nebylo nic vidět. Důstojník zapálil pochodeň a vhodil ji do sklepa. Sklep byl prázdný.

Zvedli dvířka, povolila bez nejmenšího odporu.

"Za mnou!" velel důstojník a vrhl se na schody.

"Plumeauová, Plumeauová," štěkal Simon, "tak ty propůjčuješ svůj sklep aristokratům! Počkej, počkej, tohle si odskáčeš!"

Zeď sklepení byla prorážena. Na vlhké sklepní půdě byly znát četné šlépěje a chodba tři stopy široká a pět stop vysoká vedla jako zákopová spojka směrem k ulici de la Corderie.

Důstojník vnikl do otvoru, odhodlán pronásledovat aristokraty až do útrob země. Sotva však udělal několik kroků, narazil na železnou mříž.

"Stůjte," zavolal na vojáky, kteří se na něho tlačili, "dál nemůžeme, je tu něco v cestě."

Přiběhli městští úředníci, když zavřeli vězně. "Tak co je? Co se děje?"

"Tohle tedy bylo opravdu spiknutí," hlásil důstojník vylézaje ze sklepa. "Aristokrati chtěli královnu unést, čekali, až půjde na procházku. Byla s nimi jistě domluvena."

"Hrome," zvolal úředník, "ať někdo doběhne pro občana Santerra a oznámí to na radnici."

"Vojáci," nařídil důstojník, "zůstaňte ve sklepě a zabijte každého, kdo by se ukázal."

"Tak vida, vida," mnul si Simon ruce. "To jsem zvědavej, jestli teď ještě někdo řekne, že sem blázen. Blacku, Blacku, pojď sem! Hodnej pejsek, hodnej pejsek, hodnej, vlasteneckej pejsek! Black zachránil republiku! Pojď sem, Blacku, pojď sem!"

Black přiběhl, vrtě ohonem. Simon do něho kopl, až pes odletěl dobrých dvacet kroků.

"Hodnej pejsek, vlasteneckej pejsek," pochvaloval si. "Tobě může tvá paní děkovat za to, že ji uříznou hlavu. Pojď sem, Blacku, pojď!"

Black už neposlechl, žalostně skučel a pelášil k věži.

28. Švihák

To, co jsme právě vylíčili, se odehrálo asi ve dvě hodiny odpoledne.

Lorin se tou dobou procházel po Mauriceově pokoji, zatímco Agesilaos čistil v předsíni boty svého pána. Aby se navzájem slyšeli, nechali dveře otevřené, Lorin se u nich co chvíli zastavoval a vyptával se pomocníka:

"A říkáš, občane Agesilae, že tvůj pán odešel hned ráno?"

"No, už jsem vám to přece řekl."

"V obvyklou hodinu?"
"Jestli o deset minut dřív nebo e deset minut později, na to bych nemohl přísahat."
"A od té doby se nevrátil?"
"Nevrátil, občane."
Lorin se znovu několikrát mlčky prošel po pokoji, pak se zase zastavil ve dveřích.
"Měl šavli?"
"Když jde do sekce, vždycky si bere šavli."
"A myslíš, že šel opravdu do sekce?"
"Aspoň mně to tak říkal."
"V tom případě půjdu za ním. Kdybychom se minuli, řekni mu, aby tu na mne počkal."
"Okamžik, okamžik," vykřikl Agesilaus.
"Co je?"
"Někdo jde po schodech. Jistě to bude on."
Takřka zároveň se otevřely dveře a vešel Maurice.
Lorin na něho vrhl pátravý pohled, a když zjistil, že na Mauriceovi není znát nic neobvyklého, řekl s uspokojením:
"No, že jsi konečně tady! Čekám na tebe dvě hodiny."
"Tím líp," usmál se Maurice, "měl jsi aspoň dost času veršovat."
"Ach, milý Maurici," řekl básník, "toho jsem nechal."
"Ty že jsi přestal veršovat? To snad bude konec světa?"
"Maurici, příteli, jsem smutný a nešťastný."
"Ty a smutný? Ty a nešťastný?"
"Smutnější a nešťastnější než kdy jindy. Trápí mě výčitky svědomí."
"Výčitky svědomí?"
"Aby ne, můj Bože! Ty nebo ona, můj milý, nebylo jiné pomoci. Ty nebo ona, to víš, že jsem neváhal ani okamžik. Ale Artemis je teď celá zoufalá, byla to její kamarádka."
"Ubohé děvče!"
"A ona mi řekla, kde bydlí . . . "
"Byl bys udělal líp, kdyby ses byl na to vykašlal!"
"A ty bys teď byl odsouzen místo ní. Máš ty ale rozum, můj milý! A já jsem tě přišel požádat o radu! Myslel jsem, že jsi rozumnější."
"Nu dobrá, mluv, uvidíme, co se dá dělat."
"Ta chudák holka mi nejde a nejde z hlavy. Rozhodně bych pro ni rád něco udělal. Kdybych pro ni mohl tak dát někomu pořádných pár facek, anebo ještě lépe pěkných pár ran šavlí, myslím, že by mi to udělalo náramně dobře."
"Zbláznil ses?" pokrčil Maurice rameny.
"Nedalo by se něco dělat u revolučního tribunálu?"
"Nedalo, to víš sám."
"Je to hrozné, když takhle přijde o krk takové hezké děvče."
"A pro mě je to tím hroznější, že mě vlastně zachránila. Ale koneckonců, Lorine, určitá útěcha je v tom, že to opravdu byla spiklenka."
"Ale, můj ty Pane Bože, neblázni, Maurici, copak dneska není každý namočený do nějakého spiknutí? Záleží vždycky jenom na tom, kdo to pro tu chvíli vyhraje. Dělala jenom to, co dělají všichni ostatní. Chudák holka!"
"Nelituj ji příliš, příteli, a zejména ji nelituj příliš nahlas! Část její viny máme na sobě oba dva. Podezření, že jsme se v tom přece jen také nějak smočili, není rozptýleno. Dnes na mě v sekci jeden kapitán myslivců ze Saint-Leu zařval: ‚Ty girondisto!' a musel jsem ho pohladit šavlí, abych mu dokázal, že je na omylu.
"Proto jsi přišel tak pozdě?"
"Ovšem."
"A proč jsi pro mě nevzkázal?"
"Protože v podobných záležitostech ty nikdy nemáš dost. Muselo se to skoncovat hned, aby to nenadělalo příliš hluku. Vzali jsme si každý za sekundanta prvního, kdo se naskytl."
"A ta svině že tě nazvala girondistou?"
"Tak jest, a to dokazuje, můj drahý, že ještě jedna taková příhoda a ztratíme popularitu. A kdo dnes ztratí popularitu, Lorine, ten se okamžitě stává podezřelým."
"To vím dobře," řekl Lorin, "však se také dneska každý třese . . . Ale nemohu přenést přes srdce, abych nechal jít ubohou Héloisu pod gilotinu a ani ji nepoprosil za odpuštění."
"A co chceš dělat?"
"Ty můžeš zůstat doma, Maurici, ty si nemáš co vyčítat. Ale se mnou je to něco jiného. Nemohu pro ni nic udělat, to je pravda, ale půjdu ji aspoň doprovodit na poslední cestě, třeba se na mě podívá, třeba mi podá ruku..."
"Půjdu s tebou," řekl Maurice.
"To nepřipadá v úvahu. Jsi člen městské rady a sekretář sekce, byl jsi obžalován, já jsem byl jenom tvůj obránce. Mysleli by, že jsi přece jen vinen, zůstaneš doma. U mě je to něco jiného, já nic neriskuji, půjdu tam."
Všechno, co Lorin říkal, bylo tak rozumné, že se nedalo nic namítat. Kdyby si byl Maurice vyměnil jen jediný pohled s Héloisou, až ji povezou na popraviště, jako by se sám obvinil ze spoluviny.
"Jdi tedy," řekl Lorinovi, "ale buď opatrný."
Lorin se usmál a stiskl Mauriceovi ruku.

Maurice otevřel okno a smutně se díval za přítelem. Dříve než zahnul za roh, Lorin mu několikrát zamával.

Když zmizel za rohem nábřeží, Maurice zavřel okno, vrhl se do lenošky a zadumal se. Po všech těch velkých událostech, po všem tom nervovém napětí šla na něho dřímota.

Z jeho sněni či spíše z jeho omámení ho vytrhl pomocník, který přiběhl z města s oním nedočkavým výrazem sluhů, kteří hoří dychtivostí, aby mohli svému pánu povědět velkou novinu. Když však viděl, že Maurice je zahloubán v myšlenkách, neodvážil se ho rušit, šoural se jen tak po pokoji a překládal hned tu, hned onu věc z ruky do ruky.

"Tak co máš?" zeptal se konečně Maurice.

"Ach, občane, zase jedno hrozné spiknutí!"

Maurice jen pokrčil rameny.

"Spiknutí, jaké tu ještě nebylo," pokračoval Agesilaos.

"Ale jdi," mávl rukou Maurice, jako člověk, který v těch dnech slyšel o nějakém spiknuti třicetkrát denně.

"Občane, ale tohle bylo doopravdy něco fantastického."

"To tvé spiknutí?"

"Rakušanka by byla málem uprchla."

"Vážně?" začal Maurice poslouchat.

"Zdá se," referoval Agesilaos, "že vdova Capetová byla ve spojení s mladou Tisonovou, která dnes přijde pod gilotinu."

"Jaké s ní mohla mít spojení?" zeptal se Maurice, jemuž už začal vystupovat pot na čele.

"Bylo to přes karafiát. Představte si, občane, že do jednoho karafiátu vstrčili plán celé té věci."

"Do karafiátu? A kdo to tam dal?"

"No, ten rytíř . . . Však o něm kdekdo mluví . . . Já hlupák to vždycky zapomenu . . . rytíř de Cháteau . . . ale ne, vždyť už žádné zámky nemáme, rytíř de Maison ...

"Maison-Rouge?"

"Ano, ten, ten."

"Ale to je nesmysl."

"Jak to, nesmysl? Našli padací dveře, podzemní chodbu, kočáry . . . "

"Jestli je tohle nějaká povídačka, má to aspoň určitý půvab."

"Ne, občane, není to žádná povídačka, dozvěděl jsem se to od občana vrátného a ten to má z první ruky. Aristokrati tam vykopali podkop. Ten podkop vycházel z ulice de la Corderie a táhl se až do sklepa kantýny občanky Plumeauové. Však by byla občanka Plumeauová málem sama upadla do podezření, že se zapletla do toho spiknutí. Vy ji přece znáte?"

"Znám. A co dál?"

"Capetka měla utéci tou podzemní chodbou. Už stála na prvním schodě, ale občan Simon ji chytil za sukni. Počkejte, už se ve městě bubnuje na poplach, to se svolává do sekcí. Slyšíte to bubnování? Povídá se, že Prušáci jsou v Dammartinu a že posílají hlídky až na hranice města."

V tomto proudu slov, pravdivých a nepravdivých pověstí, věcí možných i nesmyslných zachytil Maurice přece jen stopu pravdy. Všechno mělo svůj původ v onom karafiátu, který byl před jeho očima podán královně a který on sám koupil od nešťastné květinářky. V tom karafiátu byl zřejmě plán spiknutí a celá věc patrně zhruba odpovídala tomu, co vykládal Agesilaos.

Bubnování se blížilo a Maurice slyšel křik z ulice.

"Velké spiknutí v Templu! Občan Simon odhalil velké spiknutí! - Velké spiknutí, které mělo osvobodit vdovu Capetovou, odhaleno v Templu!"

"Tak a jsme v rejži," pomyslel si Maurice. "Teď ať Lorin podá ruku té dívce a v bouři rozhořčení ho lidé roztrhají na kusy."

Chytil klobouk, připjal si šavli a dvěma skoky byl na ulici.

"Kde může být," pomyslel si. "Jistě se pustil ke Conciergerii."

A hnal se k nábřeží.

Na konci nábřeží de la Mégisserie trčely ze shluku lidí píky a bodáky a upoutaly jeho pozornost. Uprostřed davu zahlédl muže v uniformě národního gardisty; bylo vidět, že dav se ke gardistovi chová nepřátelsky. Mauriceovi se sevřelo srdce a rozběhl se k tlupě, která zaplňovala celou šířku nábřeží.

Národní gardista, kterého ohrožovala kohorta Marseillanů, byl Lorin. Byl bledý, zatínal zuby, rozhlížel se sveřepě, v ruce svíral rukojeť šavle.

Dva kroky od Lorina stál Simon. Smál se na plnou hubu, ukazoval Marseillanům a lůze na Lorina a pokřikoval:

"Jen se na něho dobře podívejte, to je člověk, kterého jsem dal včera jako aristokrata vyhnat z Templu! Je to jeden z těch, kdo posílali ta psaníčka v karafiátech. Je to spoluviník Héloisy Tisonové, kterou tady povezou za chvíli. Vidíte ho? On se tady klidně prochází po nábřeží, zatímco jeho spoluvinice půjde pod gilotinu. Možná, že to ani nebyla jen spoluvinice, že to byla jeho milenka. Pán se s ní chce rozloučit nebo ji snad přišel zachránit?"

Lorin nebyl muž, který by byl potřeboval slyšet ještě něco víc. Tasil šavli.

Ale vtom se už dav rozevřel před mužem, který pevnými lokty odstrkoval diváky na obě strany.

"Máš štěstí, Simone," volal Maurice. "jistě jsi litoval, že tu nejsem také já, abys mohl udávat ve velkém.

Udávej, Simone, udávej, tady mě máš!"

"I kruci," ušklíbl se Simon výsměšně, "pán přišel v pravý čas. Občané, tohle je Maurice Lindey, spřeženec aristokratů, byl obžalován zároveň s mladou Tisonovou, ale vyvlékl se z toho, protože má přátele a peníze!"

"Na lucernu, na lucernu s ním!" řvali Marseillané.

"Proč ne? Račte si posloužit!" zvolal Maurice.

Vykročil kupředu a bodl, jako by chtěl jen zkusit šavli, nejvášnivějšího zabíječe, až se mu z rány vyřinula krev.

"Vražda! Vražda!" vykřikl kdosi.

Marseillané sklonili píky, zvedli sekery a nabíjeli pušky. Dav se poděšeně rozutekl a oba přátelé zůstali sami jako terč pro všechny rány.

Podívali se na sebe s posledním úsměvem, neboť očekávali, že je za okamžik pohltí vír železa a ohně. Vtom však se pojednou v domě, o jehož zeď se opírali, otevřely dveře, vyhrnul se houf mladých mužů v oděvu, jaký nosili pařížští šviháci. Ozbrojeni šavlemi a pistolemi vrhli se na Marseillany. Strhla se divoká rvačka.

"Hurá!" vykřikl Lorin a Maurice, rozradostněni touto posilou. Zapomněli v tu chvíli, že zařadí-li se po bok těchto nových bojovníků, potvrdí tak vlastně Simonovo obvinění.

Ale jestliže oni sami neuvažovali, co je jim k prospěchu a co ke škodě, někdo jiný myslil za ně. Byl to štíhlý, pětadvacetiletý nebo šestadvacetiletý muž s modrýma očima, jenž se oháněl s neobyčejnou obratností a s velikým zápalem těžkou zákopnickou šavlí, ačkoli měl tak jemnou ženskou ruku, že by byl nikdo nevěřil, že tak velkou šavli vůbec dokáže zvednout. Když spatřil Maurice a Lorina, kteří se hrdinně pustili do boje, místo aby utekli do vrat, která jim mladý muž úmyslně nechal otevřená, prodral se k ním a zavolal na ně:

"Utečte těmihle vraty! Co my zde děláme, to se vás netýká, zbytečně se s námi kompromitujete."

Když však viděl, že oba přátelé váhají, rozkřikl se na Maurice:

"Zpátky! Kašleme na vlastence! Radní Lindeyi, nepleťte se mezi nás, my jsme aristokrati!"

Po tomhle výkřiku, po tom odvážném přiznání k šlechtickému stavu - taková příslušnost znamenala v té době smrt - se dav zuřivě rozeřval.

Ale mladý plavovlasý muž a několik jeho přátel se nijak nezaleklo. Vstrčili Maurice a Lorina do domovní chodby a vrhli se nazpět do rvačky, která se rozpoutala ještě divočeji, neboť v tě chvíli sem přijížděla kára, vezoucí na popraviště Héloisu Tisonovou.

Maurice a Lorin, tak zázračně zachránění, se na sebe podívali s údivem.

Pustili se do chodby. Východ byl zřejmě napřed připraven. Přišli do dvora a ve zdi nalezli malá dvířka, vedoucí do ulice Saint-Germain 1'Auxernois.

V tom okamžiku vyrazil oddíl četníků od mostu Aux Change a brzy vyklidil nábřeží, ačkoli z příčné ulice, kde byli oba naši přátelé, bylo slyšet ještě nějakou chvíli úporný zápas.

Jízdní četníci razili cestu káře, v níž vezli na popraviště nešťastnou Héloisu.

"Tryskem!" bylo slyšet divoký povel, "tryskem!"

Kára se rozjela tryskem. Lorin zahlédl ubohou dívku, stála vztyčená s úsměvem na rtech a pyšně se rozhlížela kolem sebe. Nemohl jí ani zamávat. Projela okolo, aniž ho spatřila, zatímco dav na chodnících řval do ohluchnutí:

"Smrt aristokratce! Smrt zrádkyni!"

Řev se vzdaloval směrem k Tuileriím.

Po několika okamžicích se otevřela malá dvířka, jimiž před chvílí proklouzli Maurice a Lorin. Tentokrát se v nich objevili čtyři šviháci v roztrhaných šatech, celí zakrvácení. Byl to patrně zbytek aristokratického houfu, jenž se rozutekl.

Naposled se objevil štíhlý plavovlasý muž.

"Běda," šeptal si, "na této věci snad opravdu lpí kletba!"

Odhodil otupenou a zakrvácenou šavli a uprchl do ulice des Lavandiéres.

29. Rytíř de Maison Rouge

Maurice spěchal do sekce, aby si stěžoval na Simona.

Ovšem Lorin si vymyslil dřív, než se rozloučil s Mauricem, účinnější způsob. Sebere prý několik thermopylanů, počkají si na Simona, až vyjde z Templu, a udělají s ním krátký proces.

Ale Maurice se rozhodně postavil proti takovému řešení.

"Zahubíš se," řekl Lorinovi, "jestli se dáš na cestu násilných činů. Rozdrťme Simona, ale rozdrťme ho zákonným způsobem. Nebude to tak těžké pro lidi, kteří se vyznají v zákonech."

Na druhý den ráno se tedy Maurice odebral do sekce a ve vší formě podal svou stížnost.

Velmi se však podivil,když předseda sekce se k jeho stížnosti stavěl jaksi hluše, vymlouval se, že nemůže rozhodovat mezi dvěma dobrými občany, kteří se stejně poctivě zasloužili o vlast.

"Dobrá," řekl Maurice, "teď vím, co musí člověk dělat, aby si vysloužil pověst dobrého občana. Vy tedy nazýváte láskou k vlasti, když někdo štve dav, aby zavraždil toho, kdo se mu nelíbí? Teď dávám za pravdu Lorinovi, ačkoli jsem napřed jeho návrh zavrhoval. Ode dneška budu pěstovat vlastenectví tak, jak tomu vy rozumíte, a první, na kom vyzkouším své vlastenecké city, bude Simon."

"Občane Maurici," odpověděl předseda, "Simon je v téhle věci možná více v právu než ty. Odhalil spiknutí, ačkoli nebyl pověřen žádnou funkcí. Ty jako funkcionář jsi neviděl nic, a bylo přece tvou povinností spiknutí odhalit. A dále jsi měl, ať už náhodně nebo bezděky - o tom nic nevíme - styky s nepřáteli národa."

"Já?" zvolal Maurice. "To je tedy zase něco nového! A s kým jsem měl, prosím tě, takové styky, občane předsedo?"

"S občanem Maison-Rouge."

"Já že jsem měl styky s občanem Maison-Rouge? Vždyť ho vůbec neznám, nikdy jsem ho . . . "

"Mluvil jsi s ním, viděli tě."

"Mě?"

"Viděli, jak jsi mu tiskl ruku."

"Já?"

"Ano, ty."

"A kdy a kde? Občane předsedo," nechal se Maurice strhnout vědomím neviny, "ty lžeš."

"Tvá vlastenecká horlivost tě zavádí příliš daleko, občane Maurici. Bude tě to velmi mrzet, co jsi právě řekl. Podám ti důkaz, že nikterak nenadsazuji. Hleď, tady jsou tři udání od spolehlivých vlastenců.

"Jdi mi k šípku, copak si myslíš, že jsem takový hlupák, abych věřil na vašeho rytíře de Maison-Rouge?"

"A proč bys nevěřil?"

"Protože je to takový strašák, který se vždycky nastrčí, aby bylo odhaleno nějaké takzvané spiknutí, když chcete rozdrtit své nepřátele."

"Přečti si udání."

"Nebudu číst nic," prohlásil Maurice. "Nikdy jsem rytíře de Maison-Rouge neviděl a nikdy jsem s ním nemluvil. Ať ten, kdo nevěří mému čestnému slovu, mně to jen řekne do očí, a já si s ním promluvím."

Předseda pokrčil rameny. Maurice mu nechtěl zůstat nic dlužen a pokrčil rameny také.

V průběhu celého dalšího zasedání vládla trapná a napjatá nálada.

Když zasedání skončilo, předseda, slušný člověk, jenž se stal předsedou sekce skutečnou volbou a nikoli jmenováním odkudsi shora, přistoupil k Mauriceovi a vzal ho za rukáv.

"Pojď, Maurici, rád bych si s tebou promluvil."

Zavedl Maurice do malého pokojíku vedle zasedací síně. Tam mu pohlédl do očí, položil mu ruku na rameno a řekl:

"Maurici, znal jsem a vážil jsem si tvého otce. Proto si vážím a mám rád i tebe. Vystavuješ se velkému nebezpečí, Maurici, věř mi, neboť ztrácíš víru ve věc revoluce, a to je první znamení úpadku revolučního ducha. Maurici, příteli, jakmile ztratíš víru, bude veta i po tvé věrnosti. Přestáváš věřit, že opravdu existují nepřátelé národa. Tak se stává, že se sám družíš mezi mě, aniž si to uvědomuješ, a stáváš se nástrojem jejich piklů, aniž to tušíš."

"Co tím chceš k čertu říci, občane? Znám se přece. Jsem prchlivý člověk, který se nebojí, a upřímný vlastenec. Ale nejsem žádný fanatik. Teď se najednou objevily dva tucty spiknutí a republika je všechna připisuje na účet jakéhosi pana de Maison-Rouge. Chtěl bych už jednou, u všech hromů, aby tedy toho pána někdo popadl za límec a postavil mi ho před oči."

"Nevěříš na spiknutí, Maurici," řekl předseda, "dobrá, řekni mi, prosím tě, věříš na červený karafiát, kvůli němuž byla včera popravena mladá Tisonová?"

Maurice zamrazilo.

"Věříš, že existuje podzemní chodba, kterou vykopali pod zahradou v Templu a jež vede ze sklepa občanky Plumeauově do protějšího domu v ulici de la Corderie?"

"Tomu nevěřím," řekl Maurice.

"Přesvědč se tedy jako nevěřící Tomáš na vlastní oči."

"Nemám službu v Templu a nepustili by mě tam."

"Do Templu teď může každý."

"Jak to?"

"Přečti si úřední zprávu. Nevěříš ničemu, budu tě přesvědčovat jen úředními akty."

Maurice nahlédl do lejstra a vykřikl: "To už dospěly věci tak daleko?"

"Čti dál."

"Královna že byla převezena do Conciergerie?"

"Tomu se divíš," pokrčil rameny předseda. "Myslíš, že by Výbor veřejného blaha sáhl k tak vážnému opatření pro pouhou domněnku, nějakou fantazii nebo malichernou pošetilost, jak ty tvrdíš?"

"Výbor to snad odhlasoval, ale nebude to provedeno jako tolik jiných opatření, na kterých se usnesl, a nakonec z toho nic nebylo."

"Tak si to přečti do konce," řekl předseda a podal Mauriceovi nový arch papíru.

"Potvrzení Richarda, žalářníka v Conciergerii!" zvolal Maurice.

"Byla tam převezena ve dvě hodiny."

Tentokrát se Maurice zamyslel.

"Komuna, jak víš," pokračoval předseda, "jedná důsledně. Nemazli se s nikým a nad nikým nedrží ochrannou ruku. Její opatření nejsou nějaká dětinství, provádí do důsledků Cromwellovu zásadu: Krále je nutno bít po hlavě. Přečti si ještě tento tajný výnos ministra vnitra."

Maurice četl:

"Protože máme jistotu, že bývalý rytíř de Maison-Rouge je v Paříži, že byl viděn na různých místech a že se jeho činnost projevila v několika spiknutích, která jsme šťastně zmařili, vyzývám všecky předsedy sekcí, aby zdvojnásobili svou bdělost."

"Co tomu říkáš?" otázal se předseda.

"Musím ti věřit, občane předsedo," odpověděl Maurice a četl dál:

"Popis rytíře Maison-Rouge: pět stop tři palce vysoký, plavé vlasy, modré oči, rovný nos, kaštanové vlasy, kulatá brada, mírný hlas, ženské ruce.

Věk: pětatřicet až šestatřicet let."

Při tomto popisu Mauriceovi pojednou cosi podivného blesklo hlavou. Vzpomněl si na onoho mladého muže, který velel tlupě šviháků, když je včera, Lorina a jeho, zachránili před jistou smrti, který tak znamenitě bil do Marseillanů svou zákopnickou šavlí.

"U všech hromů," pomyslel si Maurice, "že by to byl on? V tom případě udání, že mě viděli s ním hovořit, by nebylo falešné. Jenom si nevzpomínám, že bych mu byl tiskl ruku."

"Maurici, příteli, co tomu teď říkáš?" otázal se předseda.

"Musím tomu věřit," odpověděl Maurice smutně. Uvědomoval si, že od nějaké doby mu jakýsi nepříznivý vliv záhadně kazí všechnu radost ze života a že všechno, co se kolem děje, mu ztrpčuje život.

"Nezahrávej si takto se svou popularitou, Maurici," pokračoval předseda. "Popularita dnes znamená život, ztráta popularity je už sama o sobě podezřením ze zrady, a občan Lindey si nemůže dovolit, aby byl podezříván ze zrady."

Maurice neměl, co by mohl odpovědět. Tuhle pravdu si sám uvědomoval až příliš dobře. Poděkoval starému příteli a opustil sekci.

"Musím si trochu odpočinout," pomyslel si. "Je už příliš mnoho podezření a bojů. Nejdřív musím vyhledat oddech, odpočinek a trochu radosti. Půjdu k Genevievě." A zamířil směrem k staré ulici Saint-Jacques.

Když přišel k mistru ‚jircháři, dověděl se, že Dixmer a Morand ošetřuji Genevievu. Stihl ji prudký nervový záchvat. Proto mu také sluha zastoupil cestu, ačkoli jindy mohl Maurice vstoupit bez ohlášení.

"Přesto mě ohlas," řekl mu Maurice vážně znepokojen, "a nemůže-li mě Dixmer v tuto chvíli přijmout, přijdu jindy."

Sluha odešel do malého pavilónu, Maurice zatím zůstal v zahradě.

Zdálo se mu, že v domě se děje něco podivného. Koželužští dělnici nepracovali, každou chvíli některý z nich přeběhl přes zahradu.

Dixmer sám přišel až ke dveřím.

"Pojďte, milý Maurici, pojďte, pro vás není tento dům nikdy uzavřen."

"Ale co se stalo?"

"Genevieva je nemocná. Má horečku, blouzní."

"Ach, můj Bože," zvolal mladý muž, bolestně dojatý, že i v tomto pokojném domě se shledává s neklidem a neštěstím. "A co je jí?"

"Víte přece, můj milý," pokrčil Dixmer rameny, "že v ženských nemocech se nikdo nevyzná a nejméně už manžel."

Genevieva ležela na pohovce, Morand jí držel na čele studený kapesník.

"Jak jí je?" otázal se Dixmer.

"Je to pořád stejné," odpověděl Morand.

"Héloiso, Héloiso," zašeptala mladá žena zaťatými rty.

"Héloiso?" opakoval Maurice udiveně.

"Genevieva vyšla bohužel včera z domu," vysvětloval Dixmer, "a uviděla tu ohavnou káru s chuděrou děvčetem, když ji vezli pod gilotinu. Od té chvíle měla už několik záchvatů a opakuje stále jen toto jméno."

"A zvláště se ji dotklo, že v té dívce poznala květinářku, která vám včera prodala karafiáty," dodal Morand.

"Málem by mě to bylo stálo krk," podotkl Maurice.

"Dozvěděli jsme se to, milý Maurici, a k smrti nás to poděsilo. Ale Morand byl na zasedání a viděl, že jste byl osvobozen."

"Tiše," zašeptal Maurice, "zase něco říká."

"Jsou to jen nesouvislá slova," ubezpečoval Dixmer.

"Maurice," šeptala Genevieva, "zabijí Maurice! Pomozte mu, rytíři, pomozte mu!"

Po těch slovech zavládlo hluboké ticho.

"Maison-Rouge," šeptala ještě Genevieva, "Maison-Rouge."

Maurice nevěděl, co si má myslet. Jako blesk jím opět projelo podezření. Ale jen na okamžik. Genevievino utrpení ho příliš zaměstnávalo, aby mohl klidně přemýšlet.

"Zavolali jste lékaře?" otázal se.

"Snad to nic nebude," odpověděl Dixmer. "Trochu horečky a bude možná po všem."

A stiskl tak prudce Genevievinu paži, že mladá žena zasténala a otevřela oči.

"Ach, vy jste tu všichni," zašeptala, "a Maurice s vámi! Jak jsem šťastná, že vás vidím, drahý příteli! Kdybyste věděl, co jsem . . . co jsme všichni vytrpěli kvůli vám za ty dva dny!"

"Ano, jsme zde všichni," řekl Maurice. "Upokojte se tedy a nepřipouštějte si žádné starosti. A zejména, prosím, nevyslovujte jméno, které v téhle chvíli nemá dobrý zvuk."

"Jaké jméno?" otázala se Genevieva.

"Rytíř de Maison-Rouge."

"Cožpak jsem jmenovala rytíře de Maison-Rouge?"

"Ovšem, Genevievo," usmál se Dixmer nuceně, "ale chápejte, Maurici, není na tom nic divného, tolik se o něm hovořilo v souvislosti s Héloisou. Říká se, že on to všechno nastrojil, on že zosnoval ten včerejší pokus o útěk, který se bohudíky nezdařil."

"Neříkám, že je na tom něco divného, říkám jen, že se musí mít na pozoru."

"Kdo?" zeptal se Dixmer.

"Rytíř de Maison-Rouge. Komuna ho hledá a její špiclové mají jemný čich."

"Jen kdyby ho chtěli zatknout," ulevil si Morand, "než podnikne nějaký nový pokus, který by se mu třeba mohl zdařit!"

"I kdyby podnikl," řekl Maurice, "královně to už nepomůže."

"Jak to?" otázal se Morand.

"Královna je ode dneška z jeho dosahu."

"A kde je?"

"V Conciergerii," odpověděl Maurice, "převezli ji tam dnes v noci.

Dixmer, Morand i Genevieva vykřikli. Maurice v tom viděl jen projev překvapení.

"Jak vidíte," pokračoval, "královnin rytíř má konec se svými plány. Conciergerie je bezpečnější než Temple.

Morand a Dixmer se na sebe podívali. Maurice si toho nepovšiml.

"Můj Bože," vykřikl, "podívejte se, jak paní Dixmerová zbledla!"

"Genevievo," řekl Dixmer ženě, "musíme tě přenést do postele. Vypadá to s tebou opravdu nějak vážně."

Maurice pochopil, že ho propouštějí. Rozloučil se. Morand ho doprovodil až na konec staré ulice Saint-Jacques.

Tam se s ním rozloučil a zamířil k jakémusi sluhovi, který držel osedlaného koně. Maurice byl tak zabrán do svých myšlenek, že se ani Moranda nezeptal, zda snad někam nejede. Pustil se ulicí des Fossés-Saint-Victor a došel až na nábřeží.

"Hlava se mi z toho ze všeho točí," říkal si cestou. "Děje se opravdu něco vážného, nebo jen ztrácím odvahu? Už několik dní jsem jak ve viděni."

Aby se trochu uklidnil, opřel se o zábradlí mostu a nastavil čelo večernímu vánku.

30. Hlídka

Maurice se díval, opíraje se o zábradlí, na tekoucí vodu s onou melancholickou pozorností, s níž se tak často setkáváme u rodilých Pařížanů. V hlavě se mu honila spousta zmatených myšlenek. Pojednou uslyšel odměřený krok malého vojenského oddílu. Patrně nějaká hlídka.

Otočil se. Byla to rota Národní gardy. V soumraku, který se zatím snesl, se Mauriceovi zdálo, že v jejím čele poznává Lorina.

Byl to opravdu on. Jakmile Maurice spatřil, rozeběhl se k němu s rozevřenou náručí:

"Že tě zase jednou vidím, u všech hromů! Dá to člověku práci, než se s tebou někde potká!

Však s věrným přítelem se opět shledali
mi věští, že los můj se jistě obrátí.

Tentokrát, doufám, nebudeš pískat. Častuji tě Racinem, nikoli Lorinem."

"Co tady děláš s tou svou bandou?" otázal se Maurice, kterého teď všecko znepokojovalo.

"Jsem náčelníkem velké výpravy, drahý kamaráde, musíme si jaksepatří napravit svou pošramocenou reputaci."

Lorin se obrátil k své rotě a zavelel:

"K poctě zbraň! Na rámě zbraň! K noze zbraň! Tak, mládenci, není ještě dost tma. Popovídejte si zatím trochu, my si tady s kamarádem také trochu popovídáme."

Potom se otočil k Mauriceovi:

"Dnes ráno jsem se dozvěděl v sekci dvě velké noviny."

"Jaké?"

"První novina je, že začínáme být oba dva podezřelí."

"To vím. A druhá novina?"

"Ty to už víš?"

"Vím."

"A druhá novina je, že celá ta záležitost s karafiátem je dílo rytíře de Maison-Rouge."

"To vím také."

"Ale nevíš, že ten červený karafiát souvisel s podzemní chodbou."

"Vím."

"Tak ti povím třetí novinu, o té určitě nemáš potuchy. Dnes večer zatkneme rytíře de Maison-Rouge."

"Že zatknete rytíře de Maison-Rouge?"

"Zatkneme."

"Ty teď děláš policajta?"

"Nedělám, ale jsem vlastenec. Dobrý vlastenec musí udělat pro vlast všecko. Cožpak rytíř de Maison-Rouge není zavilý spiklenec, který ohrožuje mou vlast? Vlast mně přikazuje, abych ji zbavil nenáviděného rytíře, který je ji hrozně na obtíž, a já, jako horoucí vlastenec, poslouchám rozkazy své vlasti."

"No dobrá, dobrá," řekl Maurice, "nech si ty tirády. Je mi jen divné, že na sebe bereš takovéhle úkoly."

"Nevzal jsem ten úkol na sebe, sami mně ho svěřili. Ale ostatně se musím přiznat, že bych se byl velmi horlivě domáhal, abych jim byl pověřen. Musíme si napravit pošramocenou pověst něčím hodně nápadným, neboť naše rehabilitace neznamená jenom, že budeme nadále bezpeční, ale také právo vrazit tomu darebákovi Simonovi šavli šest palců do břicha."

"Ale jak se dozvěděli, že rytíř de Maison-Rouge byl hlavou spiklenců, kteří vykopali tu chodbu?"

"Určitě se to ještě neví, ale předpokládá se to."

"To tedy postupujete jen na základě domněnky?"

"Jdeme najisto."

"Tak mi to, prosím tě, pověz všechno po pořádku."

"Poslouchej. Jakmile jsem uslyšel pokřik: Velké spiknutí! Občan Simon odhalil velké spiknutí - ten darebák Simon je také všude, kde se něco nekalého šustne, mizera -, chtěl jsem se přesvědčit, jak to vypadá doopravdy. Vykládalo se něco o podzemní chodbě."

"Existuje opravdu?"

"Ovšemže existuje, viděl jsem ji sám. Vidět na vlastní oči, tomu říkám vidět. Proč nepískáš?"

"Protože je to Moliére a protože mi není do žertu. O vážných věcech se nemá žertovat."

"A o čem by se mělo žertovat, ne-li o vážných věcech?"

"Říkáš tedy, že jsi na vlastni oči . . . "

"Ano, na vlastní oči jsem viděl tu podzemní chodbu. Prošel jsem ji celou, vede z kantýny občanky Plumeauové do domu číslo dvanáct nebo čtrnáct v ulici de la Corderie. Proběhl jsem ji, jak je dlouhá, a mohu tě ujistit, že to je čistá práce, byla zahrazena třemi železnými mřížemi, které bylo nutno vykopat. Ovšem, kdyby se bylo spiknutí zdařilo, mohl zavřenou mříž hezkou chvíli hájit jeden člověk, a kdyby spiklenci obětovali dva, tři muže, měli dost času, aby pohodlně dopravili paní Capetovou do bezpečí. Naštěstí se to nepovedlo a ten lotr Simon objevil také tohle."

"Obyvatelé domu v ulicí de la Corderie byli zatčeni?"

"Byli by to udělali s velkou chuti, jenže se ukázalo, že dům je úplně prázdný."

"Ale musí přece někomu patřit?"

"Patří novému majiteli, ale toho nikdo neznal.

Vědělo se, že dům změnil majitele před čtrnácti dny nebo před třemi nedělemi, ale dál nevěděl nikdo nic. Sousedé sice slyšeli nějaký kravál, ale protože dům je starý, domnívali se, že nový majitel v něm podniká opravy. A starý majitel zmizel z Paříže. To je vše, co se vypátralo. Vzal jsem si Santerra stranou a řekl mu, proboha, to je mi divné, že si s takovouhle věcí nedovedete poradit. Tak nám poraď ty, když jsi taková chytrá hlava, řekl Santerre. Ten dům byl přece prodán, ne? povídám. To byl. A prodán u notáře. Jistě. Pak musíme pátrat u všech pařížských notářů, kdo z nich provedl koupi a sepsal smlouvu. V té smlouvě přece musí být, kdo dům koupil a kde bydlí. Tohle je nápad, řekl Santerre. A takovéhohle chlapíka obviňují, že není dobrý vlastenec! Lorine, ať mě vezmou všichni čerti, jestli nebudeš čistý jako lilie. Zkrátka a dobře," pokračoval Lorin, "co se řeklo, to se udělalo. Našli notáře, našli smlouvu, na smlouvě bylo jméno a byt pachatelův. Santerre mně stál v slově a pověřil mě, abych ho zatkl."

"A ten člověk byl tedy rytíř de Maison-Rouge?"

"Ne, je to jeho společník, abych se vyjadřoval přesně, pravděpodobně jeho společník."

"Proč tedy říkáš, že jdete zatknout rytíře de Maison-Rouge?"

"Vybereme celé to hnízdo najednou."

"A ty víš, jak rytíř vypadá?"

"Dopodrobna."

"Máš jeho popis?"

"Santerre mně ho dal. Pět stop dva nebo tři palce, plavé vlasy, modré oči, rovný nos, kaštanové vousy. Ostatně jsem ho viděl."

"Kdy?"

"Dnes."

"Dnes žes ho viděl?"

"A ty také."

Maurice zamrazilo.

"Byl to ten štíhlý mladík, který nás vysvobodil. Ten, co velel té tlupě šviháků a rozdával tak pádné rány."

"Opravdu?"

"Opravdu. Běželi za ním, ztratil se jim tam, co bydlí majitel domu z ulice de la Corderie. Z toho se soudí, že bydlejí spolu."

"To vypadá pravděpodobně."

"Je to jisté."

"Ale mně se zdá, Lorine," poznamenal Maurice, "že to není velká vděčnost, zatkneš-li večer člověka, který nám ráno zachránil život."

"Běž do háje, copak si myslíš, že nás zachránil kvůli nám?"

"A kvůli komu tedy?"

"Vůbec to nebylo kvůli nám. Čekali na chuděrku Héloisu Tisonovou, chtěli ji unést. Naši vrahové jim překáželi, proto se na ně vrhli. Nás zachránili jen tak mimochodem. A protože každý skutek je záslužný jen svým úmyslem a úmysl zachránit nás tady nebyl, nemusím si vyčítat nevděčnost. Ostatně, Maurici, vždycky je bližší košile než kabát. V této chvíli je pro nás nejnutnější, abychom si napravili nebezpečnou pověst. To se nechá udělat jen nějakým husarským kouskem. Zaručil jsem se za tebe."

"Komu?"

"Santerrovi. Santerre ví, že této výpravě budeš velet."

"Jak to?"

"Santerre se mě ptal: Jsi si jist, že zatkneš viníky? Jsem si jist, odpověděl jsem, bude-li u toho Maurice. A můžeš ručit za Maurice? ptal se Santerre. V poslední době je nějak vlažnější. Ten, kdo to říká, je na velkém omylu, odpověděl jsem. Maurice je právě tak málo vlažný jako já. A ty za něho ručíš? Jako za sebe. Běžel jsem tedy k tobě, ale nezastihl jsem tě doma. Dal jsem se touhle cestou, protože vede k mému cíli a protože tady obyčejně chodíš. Konečně jsem tě našel, a teď na pochod!

Kupředu, kupředu,
vítězství nám otvírá svou bránu . . . "

"Milý Lorine, je mi líto, ale nemám nejmenší chuť zúčastnit se takovéhle výpravy. Řekni, že jsi mě nenašel."

"To je nemožné, moji lidé tě viděli."

"Tak řekni, že jsi mě našel, ale že jsem odmítl."

"To je ještě nemožnější."

"Proč?"

"Protože od té chvíle by tě už nepokládali jenom za vlažného, ale za podezřelého . . . A víš, co se s podezřelými dělá: zavedou je na náměstí Revoluce a dají jim laskavý pokyn, aby pozdravili sochu Svobody, ale nikoli kloboukem, nýbrž svou hlavou."

"Víš co, Lorine, ať se stane, co se má stát."

Lorin vyvalil oči a podíval se na Maurice zpytavě.

"Víš," pokračoval Maurice, "mám života až po krk."

Lorin se rozesmál.

"Aha, poškorpili jsme se se svou nejmilejší a přepadly nás melancholické myšlenky. Ach, ty krásný Amadisi! Buď mužem a budeš zase občanem. Podívej se, já jsem naopak nejhorlivější vlastenec, zrovna když se pohádám s Artemidou. Abych nezapomněl, její božství Rozum tě mockrát pozdravuje."

"Děkuji pěkně. Na shledanou, Lorine!"

"Jak to, na shledanou?"

"Odcházím."

"A kam?"

"Domů."

"Maurici, ty se zahubíš."

"Kašlu na všechno."

"Maurici, měj rozum, kamaráde, nedělej hlouposti."

"Už jsem řekl."

"Počkej, ještě jsem ti neřekl všechno."

"Co všechno?"

"Všechno, co mně řekl Santerre."

"A co ti řekl?"

"Když jsem ho prosil, aby tě určil velitelem výpravy, řekl mi: Dej si pozor!"

"Na koho?"

"Na Maurice."

"Na mě?"

"Ano, Maurice, povídá Santerre, chodí často do téhle čtvrti: Víme to dobře."

"Do které čtvrti?"

"Do čtvrti, kde bydlí Maison-Rouge."

"Jakže? On se skrývá tady?"

"Předpokládá se to, bydlí tady jeho společník, který koupil dům v ulici de la Corderie."

"Tady bydlí? V předměstí Victor?"

"Ano, v předměstí Victor."

"V které ulici?"

"V staré ulici Saint-Jacques."

"Ach, Bože," zašeptal Maurice. Sebral všecko odvahu a otázal se: "A čím je?"

"Mistr jirchář."

"Jmenuje se?"

"Dixmer."

"Půjdu s vámi," řekl Maurice.

"A dobře uděláš. Jsi ozbrojen?"

"Mám šavli jako vždycky."

"Vezmi si ještě tyhle dvě pistole."

"A ty?"

"Já mám karabinu. Na rámě zbraň, pochodem v chod!"

Hlídka se dala na pochod. Maurice šel vedle Lorina. Před oddílem šel člověk v šedivých šatech, který zřejmě všechno dirigoval. Byl to tajný policista.

Chvíli co chvíli se vynořil z nějakého temného kouta nebo z domovních vrat mlčenlivý stín a vyměnil si několik slov s mužem v šedých šatech. Byli to jeho pomocníci.

Konečně došla hlídka ke známé malé uličce. Muž v šedém ani na okamžik nezaváhal. Zahnul do uličky. Znal dobře situaci. Před zahradními dvířky, jimiž obyčejně vcházel do domu Maurice, se fízl zastavil.

"Tady to je," řekl.

"Tady?" zeptal se Lorin.

"Tady najdeme oba vůdce spiknutí."

Maurice se opřel o zeď. Kolena se pod nim podlamovala.

"Jsou tady tři vchody," řekl fízl, "tento hlavní vchod vede do pavilónu. Půjdu s osmi muži hlavním vchodem. Zůstaňte zde s pěti muži a tři spolehlivé gardisty postavte k východu pavilónu."

"Já," řekl Maurice, "přelezu přes zeď a budu hlídat v zahradě."

"Výborně," řekl Lorin, "můžeš nám zevnitř otevřít dveře."

"To udělám," řekl Maurice, "ale neodcházejte od tohoto vchodu a počkejte, až vás zavolám. Ze zahrady uvidím všechno, co se děje uvnitř."

"Ty to tu znáš?" zeptal se Lorin.

"Kdysi jsem chtěl ten dům koupit."

Lorin skryl své lidi podél plotu, ve výklencích u vrat, policista odešel s osmi gardisty, aby vnikl do hlavního vchodu.

Za chvíli ztichl hřmot jejich kroků, aniž vzbudil, jak se zdálo, v těchto opuštěných místech nějakou pozornost.

Mauriceovi lidé byli všichni na svých místech a kryli se, jak dovedli nejlíp. Zdálo se, jako by byl všude naprostý klid, jako by se nedělo nic mimořádného v staré ulici Saint-Jacques.

Maurice se začal šplhat na zeď.

"Počkej," zadržel ho Lorin.

"Nač?"

"Řeknu ti heslo."

"Vidíš, na to bych zapomněl."

"Podkop a karafiát. Zadrž každého, kdo ti neřekne tato dvě slova. Propusť každého, kdo ti je řekne. To je rozkaz."

"Děkuji," řekl Maurice a seskočil do zahrady.

31. Podkop a karafiát

První rána byla pro Maurice hrozná a musel sebrat všechnu vůli, aby skryl před Lorinem vzrušení, jež jím zmítalo. Ale jakmile byl v zahradě sám, obklopen nočním tichem, uklidnil se a nabyl rozvahy.

Jakže! Tento dům, který Maurice tak často navštěvoval s nejčistší radostí, tento dům, jenž byl pro něho pozemským rájem, tento dům byl jen doupě krvavých intrik! Všechno laskavé přijetí, jehož se tu dostávalo jeho upřímnému přátelství, bylo pokrytectví. Všechna Genevievina láska byl jenom strach a přetvářka!

Víme, jak vypadala tato zahrada, kde se občas procházeli oba mladí lidé. Maurice se plížil z houští do houští, aby se ukryl před měsíčními paprsky do stínu onoho skleníku, kde byl uvězněn první den, když vnikl do tohoto domu.

Skleník stál proti pavilónu, v němž bydlela Genevieva.

Ale tento večer nebylo osvětleno jen okno Genevievina pokoje, světlo se objevovalo hned v tom, hned v onom okně. Maurice zahlédl Genevievu přes poodhrnutou záclonu. Ve spěchu skládala nějaké věci do tlumoku a Maurice s údivem viděl, že se v jejich rukou lesknou zbraně.

Vystoupil na patník, aby lépe viděl do pokoje. V krbu plál veliký oheň. Genevieva tam házela jakési papíry.

Pojednou se otevřely. dveře a k Genevievě vešel nějaký muž.

Mauriceovou první myšlenkou bylo, že to je Dixmer.

Genevieva k němu přiskočila, uchopila ho za ruce a oba zůstali chvíli stát proti sobě, jak se zdálo v hlubokém vzrušení. Co si jen povídali? Maurice to nemohl uhodnout, jejich hlasy nebylo až k němu slyšet. Pozorněji se však zahleděl na muže.

"To není Dixmer," zašeptal.

Vskutku, muž, který vešel do pokoje, byl štíhlý a nevysoký. Dixmer byl vysoký a zavalitý.

Žárlivost je účinné dráždidlo. "Není to Dixmer," zašeptal ještě jednou, jako by chtěl sám sebe ujistit o Genevievině věrolomnosti. Plížil se k oknu, ale čím víc se plížil, tím méně viděl. Hlavu měl jako v ohni. Nohou zavadil o nějaký žebřík. Okno bylo ve výši sedmi, osmi stop. Vzal žebřík a přistavil jej ke zdi. Vystoupil na něj a přitiskl oko k štěrbině v záclonách.

Neznámý v Genevievině pokoji byl mladík asi sedmadvacetiletý až osmadvacetiletý s pomněnkovýma očima, elegantní postavy. Držel Genevievu za ruce, naléhavě k ni hovořil a tu a tam jí osušil slzu.

Lehký praskot, jejž Maurice způsobil, přiměl mladého muže, že otočil hlavu k oknu.

Mauriceovi se div nevydral z úst překvapený výkřik. Poznal svého tajemného zachránce z náměstí du Châtelet.

Genevieva vyprostila ruce z rukou neznámého. Přistoupila ke krbu a přesvědčila se, že všechny papíry již shořely.

Maurice to už nemohl vydržet. Všechny hrozné vášně, jež ničí muže, láska, žárlivost a pomsta, mu drásaly srdce. Prudkým pohybem vyrazil špatně přivřené okno a jedním skokem se octl v pokoji.

V příštím okamžiku ucítil hlavně dvou pistolí na prsou.

Genevieva se prudce otočila. Když spatřila Maurice, doslova zkameněla.

"Pane," otázal se chladně mladý republikán muže, jenž ho mohl ve zlomku vteřiny dvakrát usmrtit, "pane, vy jste rytíř de Maison-Rouge?"

"A kdybych byl?" odpověděl rytíř.

"Je-li tomu tak, jste statečný, a proto také chladnokrevný muž a rád bych vám řekl několik slov."

"Mluvte," řekl rytíř, nespouštěje pistole z Mauriceovy hrudi.

"Můžete mě zabít, ale nezabijete mě, aniž vykřiknu. A vykřiknu-li, dvě stě mužů, kteří obklopují tento dům, promění jej za čtvrt hodiny v prach a popel. Proto laskavě skloňte své pistole a poslyšte, co chci říci madam."

"Genevievě?" otázal se rytíř.

"Mně?" zašeptala mladá žena.

".Ano, vám."

Genevieva, bledá jako smrt, uchopila Maurice za ruce. Mladý muž ji však odstrčil.

"Jistě si vzpomenete, madam," řekl s hlubokým pohrdáním, "co jste mi tvrdila. Nyní vidím, že jste mluvila pravdu. Opravdu nemilujete pana Moranda."

"Maurici, poslyšte mě!" zvolala Genevieva.

"Nepotřebuji nic slyšet, madam," řekl Maurice. "Klamala jste mě. Jednou ranou jste rozlomila všechna pouta, jež pojila naše srdce. Řekla jste mi, že nemilujete pana Moranda, ale neřekla jste mi, že milujete někoho jiného."

"Pane," ozval se rytíř, "co to říkáte o Morandovi, o kterém Morandovi vůbec mluvíte?"

"O chemiku Morandovi."

"Chemik Morand stojí před vámi. Chemik Morand a rytíř de Maison-Rouge jsou jedna osoba."

Sáhl na vedlejší stůl, v mžiku si nasadil černou paruku, která tak dlouho mátla mladého republikána.

"Ach ano!" vykřikl Maurice s dvojnásobným pohrdáním. "Teď tomu rozumím! Nemilovala jste Moranda, neboť Morand neexistuje. Ale podvod, byť byl sebeobratnější, nezasluhuje méně pohrdání."

Rytíř učinil hrozivý posunek.

"Pane," oslovil ho Maurice, "dovolte mi, abych si na chvíli s madam pohovořil. Chcete-li, můžete vyslechnout tento rozhovor. Nebude dlouhý, slibuji vám to."

Genevieva poprosila pohledem rytíře de Maison-Rouge, aby byl shovívavý.

"Vy jste mě tedy, Genevievo," oslovil Maurice vyčítavě mladou ženu, "vydala posměchu mých přátel! Využila jste mě, zaslepence, abych sloužil všem vašim komplotům. Využila jste mě k svým plánům jako slepý nástroj. Je to hanebnost, hanebnost! Ale budete potrestána, madam. Tento muž, který mě před vašima očima zabije, bude za pět minut poté ležet rovněž mrtev u vašich nohou, a zůstane-li naživu, pak jenom proto, aby zanesl svou hlavu na popraviště!"

"On nesmí zemřít!" vykřikla Genevieva. "Vy nevíte, Maurici, že to je můj ochránce, dobrodinec celé naší rodiny! Dala bych za něj svůj život. Umře-li, umřu také, jestliže vás miluji, pak jeho zbožňuji, věřte mi to."

"Vy mně ještě teď chcete tvrdit, že mě milujete? Jak slabé a zbabělé jsou ženy!"

Otočil se k rytíři a řekl:

"Nuže, pane, teď mě musíte zabít, anebo sám zemřete."

"Proč myslíte?" otázal se mladý roajalista.

"Nezabijete-li mě, zatknu vás."

A Maurice vztáhl ruku, aby ji položil mladému muži na rameno.

"Račte si posloužit," řekl rytíř de Maison-Rouge a odhodil pistole na lenošku.

"Vy se nechcete bránit?"

"Nechci. Můj život nestojí za to, abych si musel dělat výčitky, že jsem zabil šlechetného člověka, kterého Genevieva miluje."

"Armande," sepjala Genevieva ruce, "vy jste byl vždy tak veliký, dobrý, čestný a velkodušný!"

Maurice se s nesmírným údivem díval z jednoho na druhého.

"Popřejte mi maličký okamžik," požádal rytíř, "zajdu si do svého pokoje, ale neuteču vám, slibuji vám to, chci jen schovat jeden portrét."

Maurice se rychle podíval po Genevievině portrétu, ale ten stál na stolku na světu místě.

Maison-Rouge uhodl Mauriceovu myšlenku. Mírně se pousmál:

"Vím, že jste republikán, ale vím, že máte čisté a čestné srdce. Pohleďte, svěřím se vám se svým tajemstvím."

Vytáhl ze záňadří malou miniaturu a ukázal ji Mauriceovi. Byl to portrét Marie Antoinetty.

Maurice sklopil oči.

"Čekám na vaše rozkazy, pane," řekl Maison-Rouge.

"Až mě budete chtít zatknout, zaklepejte na tyto dveře a já se vydám do vaši moci. Nezáleží mně na životě, když už nemohu doufat, že zachráním královnu."

Rytíř za sebou zavřel dveře a Maurice se ani nehrnul, aby ho zadržel.

Jakmile se dveře zavřely, klesla Genevieva před Mauricem na kolena.

"Odpusťte mi, Maurici, všechno, čím jsem vám ublížila. Odpusťte mi, že jsem vás klamala, odpusťte mi pro všechno, co jsem vytrpěla, pro slzy, které jsem vyplakala, pro hrozné utrpení, kterým jsem se den za dnem trápila. Můj manžel odešel dnes ráno, nevím kam, a možná, že ho už neuvidím. Teď mi zbývá jediný přítel, víc než přítel, bratr, a vy mi ho chcete zabít! Mějte slitování, Maurici!"

Maurice zvedl plačící ženu.

"Je to ruka osudu, Genevievo. V těchto dobách hrajeme každý o svůj život. Rytíř de Maison-Rouge hrál jako každý druhý a prohrál. Teď musí platit."

"Rozumím-li dobře, musí zemřít."

"Tak jest."

"A to mi říkáte vy?"

"To neříkám já, Genevievo, to je osud."

"Osud ještě neřekl poslední slovo, vy ho můžete zachránit."

"Za cenu, že nedostojím svému slovu, za cenu své cti. Tohle na mně chcete, Genevievo?"

"Jen o jedno vás prosím, Maurici, jen o jedno: zavřete na chvíli oči, to přece můžete udělat. Slibuji vám, že vám budu vděčná, jak jen žena může být."

"Nadarmo bych zavíral oči, madam. Dům je obklíčen, nikdo odtud nemůže vyjít, pokud nezná heslo."

"A vy je znáte?"

"Samozřejmě."

"Maurici!"

"Genevievo!"

"Příteli, nejdražší Maurici, řekněte mi to heslo!"

"Genevievo!" vykřikl Maurice, "jak na mně něco takového můžete chtít! Víte, co mi říkáte? Maurici, ve jménu lásky, kterou k tobě cítím, za to, že tě miluji, zruš své slovo, nedbej na svou čest, zraď svou věc, zpronevěř se svému přesvědčení! Co mně nabízíte, Genevievo, za to všechno?"

"Ach, Maurici, zachraňte ho a potom ode mne žádejte všechno, třeba můj život!"

"Genevievo," odpověděl Maurice temně, "slyšte, co vám řeknu. Stojím jednou nohou na cestě hanby. Abych na ni vstoupil oběma nohama, musím mít alespoň nějaký důvod. Genevievo, přísahejte mi, že nemilujete rytíře de

Maison-Rouge!"
"Miluji rytíře de Maison-Rouge jako přítelkyně, jako sestra, nijak jinak, to vám přísahám."
"Genevievo, milujete mě?"
"Miluji vás, Maurici, jakože je Bůh nade mnou."
"Udělám-li, oč mě žádáte, opustíte svého muže, své příbuzné, přátele, vlast a uprchnete se zrádcem?"
"Maurici, Maurici!"
"Ach, vy váháte! Vy váháte!"
"Maurici," sepjala Genevieva ruce, "Maurici, přísahám ti, že udělám všechno, co budeš chtít. Poroučej, poslouchám!"
"Budeš má, Genevievo?"
"Kdy si to budeš přát."
"Přísahej při Kristu Ježíši!"
Genevieva rozpřáhla náruč a vykřikla:
"Bože můj, který jsi odpustil cizoložné ženě, jistě odpustíš i mně!"
A velké slzy se jí začaly hrnout po tvářích.
"Ne tak," řekl Maurice, "takovou přísahu nepřijímám."
"Bože můj," zvolala Genevieva, "přísahám, že celý svůj život zasvětím Mauriceovi, že umřu s ním, a bude-li třeba, pro něho, zachrání-li mého přítele, ochránce, bratra, rytíře de Maison-Rouge!"
"To stačí," řekl Maurice, "bude zachráněn."
Zamířil ke dveřím sousedního pokoje.
"Pane," otevřel dveře, "převlečte se za koželuha Moranda. Vracím vám dané slovo, jste svoboden: A vy, madam," otočil se k Genevievě, "si pamatujte heslo : Podkop a karafiát."
Přehoupl se přes okno a seskočil do zahrady.

32. Domovní prohlídka

Maurice zaujal opět své místo v zahradě před oknem Genevievina pokoje. Světlo v pokoji zhaslo. Byl nejvyšší čas. Sotva Maurice doběhl k rohu skleníku, otevřela se zahradní branka a v ní se objevil muž v šedých šatech s Lorinem.
"Tak co se děje?" zeptal se Lorin.
"Nic, hlídám."
"Nikdo nevyšel ven?"
"Nikdo," odpověděl Maurice a byl rád, že otázka byla položena tak, že nemusel lhát. "Nikdo nevyšel - a co vy jste dělali?"
"Pátrali jsme v okolí a víme teď úplně najisto, že rytíř de Maison-Rouge vešel před hodinou do tohoto domu a od té doby z domu nevyšel, sděloval policista.
"Víte, kde je jeho pokoj?" zeptal se Lorin.
"Jeho pokoj je oddělen jen chodbou od pokoje občanky Dixmerové," odpověděl policista.
"A vida, vida," řekl Lorin. "Na mou věru, pěkné pohodlíčko. Tenhle rytíř de Maison-Rouge je, jak se zdá, náramný filuta."
Maurice pocítil, jak se mu krev hrne do hlavy.
"Copak tomu asi říkal občan Dixmer?"
"Patrně si to pokládal za čest."
"Co tedy podnikneme?" zeptal se Maurice stísněně.
"Sebereme ho v jeho pokoji, možná, že dokonce v posteli," ušklíbl se policista.
"Cožpak nic netuší?"
"Nemůže nic vědět."
"Jak to vypadá v domě?" zeptal se Lorin.
"Máme podrobný plán," odpověděl policista. "Je tu pavilón v rohu zahrady. Jde se po čtyřech schodech, přijde se do úzké chodby, napravo jsou dveře do bytu občanky Dixmerové. Okno, které odtud vidíme, patří bezpochyby k jejímu bytu. Proti oknu jsou dveře, ty vedou na chodbu a na této chodbě jsou dveře do bytu zrádcova."
"To tedy můžeme jít se zavázanýma očima," zasmál se Lorin tiše.
"Jsou ulice dobře obsazeny?" otázal se Maurice.
"Ulice, průchody, křižovatky, všecko, řekl policista, "ručím za to, že neunikne ani myš, ledaže by znala heslo."
Maurice sebou trhl.
"A teď," řekl muž v šedém, "kolik potřebujete lidí k zatčení toho chlapíka?"
"Kolik lidí?" řekl Lorin, "myslím, že na to úplně stačíme my dva s Mauricem. Co myslíš, Maurici?"
"Ovšem," vyhrklo z Maurice, "úplně na to stačíme."
"Poslouchejte," řekl policista, "žádné zbytečné extravagance. Ten chlap se bude bít jako ďábel. Myslíte, že ho zmůžete?"
"U všech hromů," uchechtl se Lorin, "to se rozumí, že ho zmůžeme. Cožpak jsme nějaké bábovky? Pojď, Maurici, my si s ním poradíme."
Lorin to nezdůrazňoval zbytečně. Jak už řekl Mauriceovi, začínali být oba podezřelí a podezření v té době rychle rostlo. Lorin si uvědomoval, že se nikdo neodváží pochybovat o vlastenectví dvou mužů, kteří se sami zmocnili rytíře de Maison-Rouge.
"Nu dobrá," souhlasil policista, "když si tak důvěřujete. Ale přece jen si s sebou vezměte tři, čtyři muže jako zálohu pro každý případ. Rytíř prý spí obyčejně s kordem po boku a s dvěma pistolemi na nočním stolku."

"Tak krucifix," ozval se jeden z granátníků Lorinovy roty, "pojďme už a nechme těch cavyků. Když se vzdá, schováme si ho pro gilotinu, a když se bude bránit, rozsekáme ho na kusy."

"Dobrá," řekl Lorin, "kupředu! Půjdeme dveřmi nebo oknem?"

"Dveřmi," řekl policista. "Možná, že v nich je klíč. Kdybychom chtěli vniknout oknem, museli bychom rozbít sklo a to by nadělalo zbytečný rámus."

"Tak tedy dveřmi," řekl Lorin, "ačkoli já bych soudil, že na tom houby záleží. Maurici, tas!"

Maurice mechanicky vytáhl šavli z pochvy.

Skupina mužů se tiše blížila k pavilónu. Jak to policista vylíčil, narazili nejprve na schody podjezdu, pak na terásku, konečně se octli přede dveřmi do chodby.

"A vida," zašeptal Lorin, "klíč je tady."

"Otevři, občane poručíku," vybídl ho policista.

Lorin opatrně otočil klíčem v zámku. Dveře se otevřely.

Maurice si utřel zpocené čelo.

"Tak už jsme tady," zašeptal Lorin.

"Ještě ne," řekl policista. "Jsme teprve v bytě občanky Dixmerové.

"O tom se můžeme přesvědčit," řekl Lorin, "v krbu ještě doutná oheň, můžeme zapálit svíčku."

"Raději pochodně," navrhl policista, "pochodně nezhasnou tak snadno jako svíčky."

Dva granátníci zapálili pochodně.

"Vidíte," otočil se k Lorinovi, "tyhle dveře vedou do ložnice občanky Dixmerové, tyhle do chodby."

"Kupředu do chodby," zavelel Lorin:

Otevřel dveře vzadu v chodbě. Stejně jako první, nebyly ani tyto zavřeny. Octli se přede dveřmi rytířova bytu. Maurice šel kolem těchto dveří nejméně dvacetkrát a nikdy se nezeptal, kam vedou. Pro něho se celý svět točil kolem Genevievy.

"Ach, ach," zašeptal Lorin, "tady už je to něco jiného. Klíč tady není a dveře jsou na zámek.

"Granátníci," poručil policista, "vyvraťte dveře a vy, občané, buďte připraveni! Jakmile vyvrátíme dveře, vtrhněte do pokoje."

Čtyři granátníci zvedli pažby svých pušek a na policistův pokyn udeřili současně do dveří. Dveře se rozletěly.

"Vzdej se, nebo zemřeš!" zvolal Lorin a vrhl se první do pokoje.

Nikdo neodpověděl.

Záclony u postele byly spuštěny.

"Střezte chodbu," poručil policista, "k líci zbraň, jakmile se něco šustne, palte!"

"Počkejte," řekl Maurice, "přesvědčím se."

Vrhl se k záclonám a rozhrnul je.

Postel byla prázdná.

"U všech hromů!" vykřikl Lorin, "nikdo tu není."

"Nejspíš utekl," zakoktal Maurice.

"To je nemožné, občane, to je nemožné," dušoval se policista. "Před hodinou vešel do domu, z domu nevyšel, všechny východy jsou obsazeny."

Lorin zotvíral dveře do kabinetu, zotvíral všechny skříně, nahlížel do všech koutů, dokonce i tam, kam se dospělý muž nikdy nemohl skrýt.

"Nikdo, nikdo! Vidíte, že tu nikdo není."

"Třeba je v pokoji občanky Dixmerové," zamyslel se policista.

"Nemůžeme přece vniknout do ložnice té občanky," namítl Maurice. "Nemáme k tomu rozkaz a pak také musíme mít nějaký respekt."

"Ovšemže budeme mít respekt k ložnici občanky Dixmerové," řekl Lorin, "ale prohlédneme si ji."

"Občanku Dixmerovou?" uchechtl se jeden granátník.

"Ne, jenom její ložnici," řekl Lorin.

"Pusťte mě napřed," požádal Maurice.

"Jdi si, jdi," usmál se Lorin, "máš nejvyšší hodnost, komu čest, tomu čest."

V pokoji, který opustili, nechali dva muže na stráži. Vrátili se do místnosti, kde před okamžikem zapálili pochodně.

Maurice přistoupil ke dveřím vedoucím do Genevieviny ložnice. Měl tam vstoupit poprvé. Srdce se mu prudce rozbušilo.

Klíč trčel ve dveřích. Maurice sáhl na klíč, ale zaváhal.

"Tak otevři přece!" pobídl ho Lorin.

"Musí to opravdu být?" otázal se Maurice.

"Podíváme se jí do postele, pod postel, do krbu, do skříní," zasmál se Lorin, "a když tam nikoho nebude mít, dáme jí dobrou noc."

"To ne," řekl policista, "zatkneme ji. Občanka Genevieva Dixmerová je aristokratka, je to spoluvinice Tisonovy dcery a rytíře de Maison-Rouge."

"Otevři tedy ty," řekl Maurice a pustil klíč, "já nezatýkám ženy."

Policista pohlédl na Maurice úkosem, granátníci začali hučet.

"Cože, vám se to nelíbí?" rozkřikl se Lorin. "Tak ať se vám to nelíbí dvakrát, já se na to dívám jako Maurice, ženy ať si zatýká kdo chce!"

A couvl ode dveří.

Policista chytil klíč, otočil jím v zámku, otevřel dveře, granátníci vtrhli do pokoje.
Na malém stolku hořely dvě svíce, ale pokoj byl prázdný stejně jako pokoj rytíře de Maison-Rouge.
"Nikdo!" zvolal policista.
"Nikdo," zbledl Maurice. "Kde tedy může být?"
Lorin se na Maurice podíval se svrchovaným údivem.
"Prohledáme to," rozkázal policista.. "On v tom aristokratickém doupěti přece jen někde někdo bude."
Granátníci se jali prohledávat dům od sklepa až po střechu.
Sotva opustili Genevievinu ložnici, Maurice se vrhl k nejbližší skříni, otevřel ji, pak druhou, nepřestával volat s největší úzkostí:
"Genevievo, Genevievo!"
Ale nikdo neodpovídal, pokoj byl prázdný.
Tu se dal Maurice rovněž do hledání s podivnou zběsilostí. Prohlédl všechno, skleníky, kolny, ale marně.
Náhle sem dolehl velký hluk. Tlupa ozbrojených mužů se zastavila u vrat, vtrhla dovnitř, zaplavila zahradu a rozprchla se po domě. V čele nové posily se leskl chochol Santerrův.
"Nuže," křikl na Lorina, "kde je spiklenec?"
"Na to bych se měl zeptat já vás. Váš oddíl, hlídal-li dobře okolí, ho musel zatknout. Když jsme sem přišli, nebyl už v tomto domě."
"Co to říkáte," rozkřikl se generál, "vy jste ho nechali utéci?"
"Nemohli jsme ho nechat utéci, protože jsme ho vůbec nechytili."
"Z toho jsem tedy jelen," zakroutil Santerre hlavou. "Nerozumím už zhola ničemu."
"Čemu nerozumíte?"
"Tomu, co jste mně vzkázali."
"Vzkázali? Po kom?"
"Po vašem poslu. Po muži v hnědých šatech s tmavými brýlemi, přišel nás upozornit, že v domě je plno aristokratů, brání prý se jako lvi. Abyste se zmocnili rytíře de Maison-Rouge, potřebujete prý posilu. Proto jsme vám spěchali na pomoc."
"Muž v hnědých šatech s tmavými brýlemi?" opakoval udiveně Lorin.
"A byla s ním nějaká žena."
"Mladá? Hezká?" vrhl se Maurice ke generálovi.
"Šťabajzna."
"Pak to byl on a občanka Dixmerová."
"Kdo on?"
"Maison-Rouge . . . Ach, a já jsem je nezabil!"
"Jen počkejte, počkejte, občane Lindeyi," řekl Santerre, "však myje dostaneme."
"Ale k čertu, jak jste je mohli propustit?" rozčiloval se Lorin.
"Nu a proč ne," řekl Santerre, "vždyť znali heslo!"
"Znali heslo?" vykřikl Lorin. "Pak je mezi námi zrádce!"
"Ne, ne, občane Lorine," řekl Santerre, "známe vás a víme, že mezi vámi nejsou zrádci."
Lorin se rozhlédl kolem sebe, jako by hledal onoho zrádce, o jehož zradě byl přesvědčen.
Setkal se s těkavým a zamračeným pohledem Mauriceovým.
"Pane Bože," pomyslel si, "co tohle jen znamená?"
"Ten chlapík nemůže být příliš daleko," řekl Santerre. "Prohledáme celé okolí. Snad padl do rukou nějaké hlídce, která byla prozíravější než my a nedala se oklamat."
"Dobrá, dáme se do hledání," řekl Lorin. Chytil Maurice pod paží a odvlekl ho ze zahrady.
"Pustíme se do toho," křičeli granátníci, "ale než se dáme do pátrání . . . "
A jeden z nich hodil hořící pochodeň do kolny, napěchované suchým senem a chrastím.
"Pojď," řekl Lorin, "pojď."
Maurice se nijak nevzpíral. Následoval Lorina jako dítě. Utíkali až na most, aniž si řekli jediné slovo. Tam se zastavili, Maurice se ohlédl.
Nebe nad předměstím bylo rudé a sloup jisker sršel nad domy.

33. Přísaha

Maurice se zachvěl a vztáhl ruku k ulici Saint-Jacques.
"Hoří," vykoktal, "hoří!"
"Nu hoří," řekl Lorin, "a co má být?"
"Bože můj! Jestli se zatím vrátila!"
"Kdo?"
"Genevieva."
"Genevieva je paní Dixmerová, viď?"
"Je."
"Z toho nemusíš mít strach, přece neutekla, aby se vracela."
"Lorine, musím ji nalézt, musím se pomstít."
"Blázínku," usmál se Lorin.

"Ó Lásko, nad bohy i lidmi kněžno zlá,

tvůj oltář potřebí už nemá kadidla!"

"Pomůžeš mi ji nalézt, viď, Lorine?"
"A nebude to jistě nijak těžké."
"Myslíš?"
"Ovšem. Zajímáš-li se, pokud mohu soudit, o osud občanky Dixmerové, jistě ji dobře znáš a musíš vědět, kdo jsou její přátelé. Nemyslím, že by opustila Paříž. Tihle aristokrati jsou tvrdé palice, nehnou se odtud, kdyby jim půda hořela pod nohama. Uchýlila se patrně k nějaké důvěrné přítelkyni a zítra ráno dostaneš po nějaké Růžence nebo Martičce lísteček asi tohoto znění:

Mars chce-li Venuši zas vidět svou,
až noc mu půjčí šerpu azurnou . . .

A ať se hlásí u domovníka v té a té ulici, v tom a tom čísle a ptá se po paní Třítečkové. Tak a bude to."
Maurice pokrčil rameny, věděl dobře, že Genevieva nemá, ke komu by se utekla.
"Nenajdeme ji," řekl temně.
"Dovol, abych ti něco řekl, Maurici," ozval se Lorin.
"A to?"
"Že by nebylo tak velké neštěstí, kdybychom ji nenašli."
"Nenajdeme-li ji, Lorine, bude to má smrt."
"U ďasa," uchechtl se Lorin, "to je tedy ta velká láska, na kterou jsi div nezašel?"
"Ano," odpověděl Maurice.
Lorin se na okamžik zamyslil.
"Maurici," řekl, "je kolem jedenácté, čtvrť je pustá, tady je kamenná lavička, jako by ji tu schválně postavili pro dva přátele. Dopřej mi cti zvláštního slyšení, jak se říkalo za starého režimu. Dávám ti slovo, že budu mluvit jen v próze."
Maurice se rozhlédl a sedl si vedle přítele. "Mluv," řekl a hlava mu klesla do dlaní.
"Poslyš, drahý příteli," spustil Lorin, "řeknu ti bez úvodu a dlouhých orací, že se oba ničíme, anebo spíše, že ty nás hubíš."
"Jak to myslíš?"
"Existuje, nejdražší příteli, jakýsi výnos Výboru pro veřejné blaho, kterýmžto se prohlašuje za vlastizrádce každý, kdo udržuje styky s nepřáteli vlasti. Je ti znám tenhle důležitý výnos?"
"Zajisté," odpověděl Maurice.
"Nuže, zdá se mi, že ti do vlastizrádce ani tak mnoho neschází. Co tomu říkáš, jak praví Manlius?"
"Lorine!"
"Bezpochyby. Leda že bys považoval za horoucí vlastence lidi, kteří poskytují byt, lože a stravu panu rytíři de Maison-Rouge, který, aspoň si myslím, není zanícený republikán a taky ho až dosud nikdo neobviňuje, že by byl vyvolal zářijové masakry."
"Ale Lorine!"
"A z toho vyplývá," pokračoval náš filosof, "že jsi byl nebo jsi až dosud poněkud příliš přítelem nepřítele vlasti. Nu, nešij sebou, nešij sebou, tímhle na věci nic nezměníš. Vyslechni mě klidně a přiznej si upřímně, že tvé horoucí vlastenecké nadšení poněkud ochablo, pakliže nedoznalo ještě větší úhony."
Lorin pronesl ta slova nejbolestnějším tónem, jakého byl vůbec schopen.
Maurice se spokojil jen s tím, že sebou znovu nepokojně zavrtěl.
"Kdybychom žili v jediné z oněch skleníkových temperatur," pokračoval moudrý vtipálek, "v temperatuře počestných dob, v nichž podle pravidel botaniky ukazuje teploměr svých pravidelných šestnáct nebo osmnáct stupňů, řekl bych ti, nejdražší Maurici, že na tom není nic nemístného, že to je vlastně všechno comme il faut. Buďme si časem tak trochu aristokraty, člověku to dělá dobře a ostatně ti chlapíci měli přece jen něco do sebe, srovnáš-li je s těmi dnešními trhany. Ale my se dnes pečeme při pětatřiceti až čtyřiceti stupních horka. V takovém horku vypadáme pak vlažní. V takovém žáru se může zdát, že jsme poněkud chladní. Je-li někdo chladný, je podezřelý. A ty jsi dost inteligentní, nejmilejší Maurici, aby sis dovedl představit, čím takový vlažný, ba co dím, chladný člověk ruče bude, totiž vlastně nebude."
"Ať to tedy všechno skončí," řekl Maurice zoufale, "ať mě zabijí, beztak už mám všeho plné zuby."
"Mám dojem," pokrčil rameny Lorin, "že tě tahle omrzelost životem zachvátila teprve poslední čtvrthodinu. To je příliš krátká doba, abych tě nechal jednat podle toho, jak tě laskavě napadne. A pak, jestliže v téhle velké době zemřeme, musíme zemřít jako republikáni, kdežto ty bys zemřel jako aristokrat."
"Lorine!"
"Půjdu ještě dál a upozorňuji tě s veškerým důrazem, že stane-li se z tebe aristokrat . . . "
"Udáš mě?"
"Jdi do háje! Nikoli, zavřu tě do klepa a nechám tě vybubnovat po všech nárožích. Současně prohlásím, že tě aristokraté, vědouce, jaký zavilý jsi nepřítel, úkladně chytili, zavřeli, mučili a trápili hladem a žízní, takže, až tě najdou, veřejně tě dámy z tržnice a hadráři ze sekce Victor ověnčí vavřínem. Pospěš si tedy, aby se z tebe stal znovu spravedlivý Aristides, jinak víš, co tě čeká."
"Lorine, vím, že máš pravdu, ale řítím se po nakloněné ploše. Máš mi za zlé, že si osud se mnou tak zahrál?"
"Nemám ti nic za zlé, ale snažím se tě vrátit na správnou cestu. Vzpomeň si, jaké scény dělal Pylades Orestovi, scény,

které dokazují, že přátelství je vlastně strašný paradox, když se ti dva nejvěrnější přátelé pod sluncem hádali od rána do večera."

"Opusť mě, Lorine, uděláš nejlíp. Ponech mě mému osudu!"

"Za nic na světě!"

"Nech mě tedy, ať miluji, ať šílím, nech mě, ať je ze mne třeba zločinec, neboť cítím, uvidím-li ji opět, že ji zabiju!"

"Nebo před ní padneš na kolena. Ach, Maurice, Maurice zamilovaný do aristokratky, tohle bych si byl nikdy nedokázal představit!- Kdybychom ještě měli chudáka krále, už jenom proto by tě povýšil do hraběcího stavu."

"Dost, Lorine, dost!"

"Ale já tě vyléčím, Maurici, vyléčím tě, ať mě čert vezme! Nechci, abys vyhrál v loterii svaté Gilotiny, jak řekl ten kostelník od svatého Pafnucia. Dej si pozor, Maurici, nepřiváděj mě do zoufalství. Nedělej ze mne krvežíznivce, nebo zapálím ostrov svatého Ludvíka. Ale ne,

nač rmoutím se, vždyť bezúčelné jest to,
nač pochodně chtít hořící?
Je oheň tvůj dost krásný, Maurici,
by zažeh duši tvou, ty končiny i město!"

Maurice se bezděky usmál.

"Víš, že jsme si řekli, že budeme mluvit jen v próze?"

"Což mohu za to, že mě uvádíš v zoufalství svým šílenstvím? Poslyš, Maurici, vykašleme se na to, pojď, půjdeme se opít, podáme dva tucty vlasteneckých rezolucí a tucet opravných návrhů, vrhneme se na studium ekonomie, anebo se přece jenom raději pořádně opijeme a zůstaneme už tak. Ale pro lásku Jupiterovu, nebuďme zamilovaní, milujme jen svobodu."

"Nebo Rozum."

"Ach, pravda, abych nezapomněl: bohyně tě pěkně pozdravuje a vzkazuje ti, že jsi roztomilý smrtelník."

"A ty nežárlíš?"

"Maurici, mám-li zachránit přítele, jsem schopen každé oběti."

"Díky, můj drahý Lorine. Dovedu ocenit tvou obětavost. Ale věř mi, nejlépe mě utěšíš, ponecháš-li mě mé bolesti. Sbohem, Lorine, jdi si za svou Artemidou."

"A kam jdeš ty?"

"Vrátím se domů."

A Maurice udělal několik kroků směrem k mostu. "Ty teď bydlíš blízko staré ulice Saint-Jacques?"

"Ne, ale chce se mi jít tudy."

"Abys ještě jednou uviděl místo, kde bydlila tvá nelidská kráska?"

"Abych se přesvědčil, nevrátila-li se tam. Ach, Genevievo, Genevievo, nikdy bych byl nevěřil, že jsi schopná takové zrady!"

"Maurici, jeden tyran, který dobře znal krásné pohlaví, neboť zemřel, protože se umiloval, říkal:

Jen pošetilec věří ženě,
jeť podrobena každé změně!"

Maurice vzdychl a oba přátelé se pustili ke staré ulici Saint-Jacques.

Čím víc se k ní blížili, tím zřetelněji k nim zaléhal velký hluk. Záře vůčihledě vzrůstala, hřměly vlastenecké zpěvy, jež jim za bílého dne, ve sluneční záři, v ovzduší boje připadaly jako hrdinské hymny, ale v noci, v záři požáru zněly ponuře jako divoký povyk lidožroutů.

"Ach, můj Bože, ach, můj Bože," vzdychal Maurice zapomínaje, že Bůh přišel k zrušení.

Šel jako bez ducha a pot mu stékal z čela.

Lorin na něho tu a tam pohlédl a zamumlal:

"Ó lásko, lásko, zachvátíš-li nás,
lze říci: opatrnosti má, sbohem!"

Zdálo se, jako by celá Paříž proudila k hrozné podívané. Maurice se musel prodírat řadami granátníků, houfy sekcionářů, hustým davem rozdivočelé lůzy, která v té velké době běhala s řevem od podívané k podívané.

Čím více se Maurice blížil k cíli, tím chvatněji zrychloval krok. Lorin mu sotva stačil, měl ho však příliš rád, aby ho v takové chvíli nechal samotného.

Bylo už takřka po všem. Oheň přeskočil z kůlny, do níž vhodil granátník hořící pochodeň, na dřevěné dílny. Zboží shořelo a teď už začal hořet i dům.

"Bože můj, Bože můj," šeptal si Maurice, "jestli se vrátila, jestli se schovala v některém pokoji . . . "

Napůl šílený bolestí byl by raději věřil, že Genevieva spáchala ten šílený čin, než že ho zradila. Se skloněnou hlavou se vrhl do dveří, z nichž vycházel dým.

Lorin mu byl v patách. Byl by šel za ním třeba do pekla.

Hořela střecha a oheň už začal přeskakovat na schody.

Sotva popadaje dech proběhl Maurice celé první poschodí, nahlédl do salónu, do Genevievina pokoje, do pokoje

rytíře de Maison-Rouge, po všech chodbách volal zoufale:

"Genevievo, Genevievo!"

Když se oba přátelé vrátili do prvního pokoje, plameny už zachvacovaly dveře a šlehaly dovnitř. Maurice proběhl plameny, přeběhl dvůr, na němž se válelo plno rozbitého nábytku, povyhazovaného z oken, vnikl znovu do Genevieviny ložnice, do Dixmerova salónu a do pracovního kabinetu chemika Moranda. Všude bylo plno kouře, trosek a rozbitého skla. Oheň už přeskočil i na tuto část domu a začal šířit zkázu.

Maurice nevynechal jedinou místnost, aby ji neprohlédl, jedinou chodbu, kterou by neproběhl. Sestoupil až do sklepů. Snad se tam uchýlila Genevieva, aby uprchla před požárem a před lůzou: Nebyl tam nikdo.

"U všech hromů," řekl Lorin, "vždyť vidíš, že by tady nikdo nevydržel, snad nanejvýš salamandr, a to báječné zvíře přece nehledáš. Pojď už, podíváme se po okolí, třeba na ni narazíme někde tam."

Maurice šel bez odporu. Prohledali celé okolí, každé ženě, kterou potkali, se pátravě podívali do obličeje, prohledali kdejaké zákoutí, nahlédali do domů, ale bez výsledku. Byla jedna hodina zrána. Maurice byl sice silák, ale přece už ho zachvátila únava. Konečně se vzdal a zanechal marného úsilí.

Jel kolem drožkář. Lorin ho zastavil.

"Můj drahý," řekl Mauriceovi, "udělali jsme všechno, co bylo v lidských silách, utrmáceli jsme se, zpotili jsme se, div jsme sami neuhořeli. Ať je Kupido sebenáročnější, nemůže víc žádat od zamilovaného muže a tím méně od muže, který zamilován není. Vsedněme do drožky a vraťme se domů."

Maurice se podvolil. Dojeli ke dveřím Mauriceova domu, aniž promluvili jediné slovo.

Když Maurice vystupoval z vozu, zaslechli, jak se zavírá okno jeho bytu.

"Vidíš," řekl Lorin, "máš svědomitého a milujícího pomocníka. Teď jsem klidnější, zaklepej."

Maurice zaklepal, dveře se otevřely.

"Dobrou noc," řekl Lorin. "Počkej na mě zítra ráno, stavím se pro tebe."

"Dobrou noc," řekl Maurice a zavřel za sebou dveře:

Na prvních schodech potkal svého pomocníka.

"Ach, občane Lindeyi, jakou jsme měli o vás starost!"

Maurice zarazilo slovo měli.

"Měli?" otázal se.

"Já a ta dáma, co na vás čeká."

Maurice napadlo, že si na něho vzpomněla některá z jeho bývalých přítelkyň a přišla ho navštívit.

"Dobře, že mi to říkáš," řekl pomocníkovi, "půjdu spát k Lorinovi."

"To nemůžete udělat! Stála u okna, viděla, jak vystupujete z vozu., a zvolala: Konečně je tady!"

"Co je mi do toho? Když mě viděla, tak mě viděla. Nemám na lásku ani pomyšlení. Jdi nahoru a řekni té slečně, že jí přeji dobrou noc."

Pomocník se už obrátil, ale po několika schodech se zase otočil.

"Ach, občane, byla by to od vás krutost. Ta dáma je tak jako tak moc smutná, a až ji řeknu tohle, skočí třeba ze zoufalství z okna."

"A kdo to vlastně je?" zeptal se Maurice.

"Občane, neviděl jsem ji do obličeje. Má závoj a pláče. To je všechno, co vím."

"Pláče?" podivil se Maurice.

"Nebo aspoň vzlyká."

Maurice zakroutil hlavou a začal stoupat do schodů.

"Už je tady, už je tady, občanko," spěchal pomocník do pokoje.

Maurice vstoupil za ním.

V koutě salónu spatřil ženu, obličej měla zahalený závojem, zpod závoje se ozýval křečovitý vzlykot.

Maurice pokynul pomocníkovi, aby se vzdálil.

Sotva za sebou zavřel dveře, žena zvedla hlavu a odhrnula závoj.

"Genevievo," zvolal Maurice, "Genevievo! Šílím?"

"Proč byste šílel, příteli," odpověděla mladá žena. "Slíbila jsem vám, že budu vaše, zachráníte-li rytíře de Maison-Rouge. Zachránil jste ho, jsem tady. Čekala jsem na vás."

Maurice si špatně vyložil její slova. Couvl o krok a smutně se na mladou ženu podíval.

"Genevievo, vy mě tedy nemilujete?"

Genevieva odvrátila hlavu a vypukla v usedavý pláč.

"Vidíte," řekl Maurice, "sama přiznáváte, že mě nemilujete, a nejenže mě nemilujete, vy mě nenávidíte, uvádí-li vás moje přítomnost v takové zoufalství."

V Mauriceových slovech bylo tolik bolesti, že Genevieva vstala a vzala ho za ruku.

"Můj Bože," hlesla, "což bude pořád takový sobec člověk, kterého jsem pokládala za nejlepšího ze všech?"

"Sobec, Genevievo? Jak to proboha myslíte?"

"Cožpak nechápete, jak trpím? Můj muž je na útěku, můj bratr psanec, náš dům v plamenech, to všechno za jedinou noc - a pak ten hrozný výjev mezi vámi a rytířem!"

Maurice její slova nevýslovně dojala. Ani nejzběsilejší vášeň nemohla přehlušit soucit nad utrpením, jehož obětí byla v posledních dnech Genevieva.

"A tak jste tedy přišla. Jste tu, mám vás a už mě nesmíte opustit."

Genevieva se roztřásla po celém těle.

"Kam bych šla?" odpověděla trpce. "Mám jiné útočiště, jiný útulek, jiného ochránce než toho, jenž si stanovil cenu,

když mi nabídl svou ochranu? Běžela jsem jako šílená přes Pont Neuf, Maurici, zastavila jsem se, dívala jsem se dolů, jak dravá voda naráží na jeho pilíře. Přitahovalo mě to, strhovalo mě to dolů. Tam, tam, řekla jsem si, najdeš útočiště. Tam je klid, který budeš mít navěky, tam je konečné zapomenutí!"

"Genevievo, Genevievo!" vykřikl Maurice, "tohle jste si mohla myslet? Vy mě tedy nemilujete?"

"Pomyslila jsem si to," zašeptala Genevieva, "pomyslila jsem si to a přišla jsem k vám."

Maurice zhluboka vydechl.

"Genevievo," řekl tiše, "neplačte už. Zapomeňte na všechna svá trápení, na všechna neštěstí, milujete-li mě. Slitujte se a řekněte, že vás sem nepřivedly mé hrozby! Řekněte mi, i kdybyste mě nebyla dnes večer viděla, kdyby se bylo nic nestalo, že byste přišla, kdybyste se octla bez útulku, sama a opuštěná. Přísahám vám, že vás zprošťuji přísahy, k níž jsem vás donutil."

Genevieva pohlédla na Maurice s nevýslovnou vděčností.

"Jak jste šlechetný!" řekla. "Ach, můj Bože, děkuji ti z celého srdce. Jak je šlechetný!"

"Poslyšte, Genevievo," řekl Maurice, "Bůh, kterého teď vyhánějí z chrámů, ale nemohou vypudit z lidských srdcí, do nichž vložil lásku, Bůh nás tento večer podrobil velké zkoušce, ale nakonec nám seslal radost a tisíceré štěstí. Bůh vás vedl ke mně, Genevievo, vložil vás do mé náruče, mluví k vám mým dechem. Chce odměnit tolik utrpení, jež jsme museli snášet, tolik hrdinství, jež jsme vynaložili, když jsme se oba tak dlouho bránili lásce, která se zdála hříšnou, jako by cit, jenž byl vždycky tak hluboký a tak dlouho zůstal čistý, mohl být hřích. Neplačte už, Genevievo. Genevievo, podejte mi ruku. Chcete být u bratra, chcete, aby tento bratr uctivě líbal lem vašeho šatu, chcete, aby se poslušně vzdálil, aniž se vůbec ohlédl? Řekněte jediné slovo, dejte mi jediný pokyn, odejdu a budete sama, volná a v bezpečí. Ale rozpomeňte se také, milovaná Genevievo, že jsem vás tak miloval, že jsem div nezemřel, že jsem pro tuto lásku, kterou můžete učinit osudnou nebo šťastnou, zradil své bratry, že si sám sebe ošklivím a mám se v nenávisti. Pomyslete, jak můžeme být v budoucnu šťastní, pomyslete, co krásy a síly jev našem mládí a v naší lásce, pomyslete, že dokážeme ochránit rodící se štěstí proti každému, kdo by je chtěl zničit. Ach, Genevievo, chceš mě učinit tak šťastným, abych už nelitoval života a netoužil po věčné blaženosti? Jestliže ano, neodstrkuj mě, usměj se na mě, skloň se k tomu, jenž po tobě touží celou svou bytostí! Genevievo, má lásko, můj živote, neber svou přísahu zpět!"

Srdce mladé ženy se při těch sladkých slovech plnilo láskou. Milostná touha a únava po prožitém utrpení vyčerpaly její síly. Neplakala už, jen tiše vzlykala.

Maurice pochopil, že nemá už odvahu odporovat, a sevřel ji do náruče. Dívčina hlava mu klesla na rameno, dlouhé vlasy se rozpustily a spadly na žhavé tváře něžného milence.

Zároveň však Maurice ucítil, jak prudce jí bije srdce, a Genevieva se rozvzlykala ještě žalostněji.

"Ach, ty pláčeš, Genevievo," zašeptal smutně, "ty pláčeš. Upokoj se, neměj strach. Nikdy bych ti nevnucoval svou lásku. Nikdy bych neposkvrnil své rty polibkem, stráveným byť jen jedinou slzou lítosti!"

Pustil ji z náručí a pomalu se odvrátil.

Ale jednou z těch reakcí, tak přirozených u ženy, která se brání a zároveň touží, bylo, že se Genevieva vrhla Mauriceovi kolem krku, objala ho chvějícíma se rukama a přitiskla svou ledovou tvář, ještě vlhkou slzami, na hořící obličej mladého muže.

"Ach," zašeptala, "neopouštěj mě, Maurici, nemám na světě nikoho než tebe!"

34. Nazítří ráno

Nádherné slunce pronikající zelenými žaluziemi zlatilo listy tří velkých růžových keřů v Mauriceově okně. Po celé jídelně se linula jejich líbezná vůně. Genevieva a Maurice zasedli ke stolu.

Dveře byly zavřeny, na stole bylo vše, čeho bylo třeba. Mauriceův pomocník chápal, že oběma mladým lidem bude nejmilejší, poslouží-li si sami.

Čile zatím poklízel v sousedním pokoji. Teplo a život posledních krásných letních dnů tam vnikaly pootevřenými žaluziemi a v něžných paprscích slunce svítily listy růží zlatými a smaragdovými odstíny.

Genevieva se usmívala jako ze sna, s pohledem plným melancholie, seděla mlčky, ale přitom šťastná v slunci lásky jako ony květy na slunci nebeském. Její oči však co chvíli vyhledaly oči Mauriceovy a setkaly se s jeho pohledem. Také on na ni hleděl a snil.

Tu položila něžnou bílou ruku na rameno mladého muže, pak si o ně opřela hlavu s důvěrou a oddaností, které vyjadřovaly víc než slova.

Mauriceovi stačilo jen lehce schýlit hlavu, chtěl-li přitisknout rty na milenčina pootevřená ústa. Nachýlil hlavu. Genevieva zbledla a oči se jí zavřely jako lístky květiny, jež skrývá svůj kalich před paprsky světla.

Takto seděli pohrouženi v štěstí, jakého dosud nepoznali. Vtom se ozval ostrý zvuk zvonku. Trhli sebou a odtáhli se od sebe.

Vstoupil pomocník a s tajuplnou tváří za sebou zase zavřel dveře.

"Je to občan Lorin," ohlásil.

"Ach, drahý Lorin, půjdu mu říci, že ho dnes nemohu přijmout. Promiň, Genevievo."

Genevieva ho zadržela.

"Poslat pryč přítele, Maurici?" otázala se s údivem. "Přítele, který vám pomáhal, který vám byl oporou? Ne, ne, takového přítele nemůžete vyhnat z domu, tak jako ho nemůžete vypudit ze srdce. Jen ať vejde, Maurici, ať vejde."

Maurice otevřel dveře a Lorin vešel, krásný jako spanilý den, ve svém šviháckém obleku. Zarazil se, když spatřil Genevievu, hned ji však dvorně pozdravil.

"Pojď, Lorine, pojď," usmál se na něho Maurice, "a podívej, se na madam. Zbavuji tě trůnu, Lorine. Dávám teď přednost někomu jinému. Pro tebe bych byl dal život. Pro ni, neříkám ti nic nového, jsem obětoval svou čest."

"Madam," řekl Lorin hluboce vážně, "budu se snažit milovat Maurice více než vy, aby mě nepřestal milovat docela."

"Posaďte se, pane," vybídla ho s úsměvem Genevieva.

"Sedni si, sedni si, Lorine," tiskl Maurice jednou rukou ruku milenčinu, druhou rukou ruku přítelovu. Byl tak šťasten, jak si jen člověk na zemi může přát.

"Tak ty už nechceš zemřít? Už se nechceš dát zabít?" usmál se Lorin.

"Co to je za nesmysly?" zeptala se Genevieva.

"Ach, můj Bože," vzdychl si Lorin, "jak vrtkavý tvor je člověk a jak právem opovrhují filosofové jeho nestálosti! Věřila byste, madam, že náš přítel je také jeden z takových pošetilců? Ještě včera večer se chtěl vrhnout do vody, nastavit prsa desítce šavlí a dešti střel, ještě včera večer prohlašoval, že pro něj není na tomto světě žádné štěstí. A dnes tu sedí za stolem s úsměvem na rtech, veselý, radostný, šťastný jako blecha, se zářícíma očima, za stolem plným chutných jídel. Je sice pravda, že nejí, ale to jen dokazuje, že byl právě zaměstnán něčím daleko příjemnějším."

"To všechno že chtěl udělat?" zeptala se Genevieva.

"To všecko a ještě mnoho jiných věcí. Vypovím vám to později. Teď mám hlad. Je to Mauriceova vina, musel jsem s ním včera večer běhat po celé čtvrti Saint-Victor. Dovolte, abych se pustil do vaší snídaně, které se zřejmě žádný z vás nedotkl."

"Vida, má pravdu," rozesmál se Maurice. "Posnídejme ve třech. Nevzal jsem ještě do úst a vy také ne, Genevievo."

Když vyslovil to jméno, podíval se na Lorina po očku. Ale Lorin se tvářil, jako by neslyšel.

"Tak ty jsi uhodl, že to je ona?" otázal se Maurice.

"Jak se jen můžeš ptát," odpověděl Lorin hledě si své šunky.

"Já už mám také hlad," usmála se Genevieva a nastavila talíř.

"Lorine," řekl Maurice, "včera večer jsem byl těžce nemocný."

"Bylo to něco horšího, byl jsi úplný blázen."

"Nuže, myslím, že dnes ráno nejsi ve své kůži ty."

"Jak to?"

"Ještě jsi :nám neřekl ani jeden verš."

"Právě jsem na to myslil," řekl Lorin.

"Ve sboru Grácií když sedí,
má Foibos lyru v ruce své.
Stop Venušiných když si hledí,
pak ztratí lyru po cestě."

"Vida, zase jedno krásné čtyřverší," zasmál se Maurice.

"A budeš se jím muset pro dnešek spokojit, protože si musíme pohovořit o věcech méně veselých."

"Co je zas?" zeptal se Maurice znepokojeně.

"To, že napříště budu mít stráž v Conciergerii."

"V Conciergerii?" otázala se Genevieva. "U královny?"

"Myslím, že ano, madam, u královny."

Genevieva zbledla. Maurice se zachmuřil a dal Lorinovi znamení, aby mlčel.

Královna byla opravdu převezena do Conciergerie.

35. Conciergerie

Na rohu mostu aux Change a nábřeží aux Fleurs se zvedají zbytky starého paláce svatého Ludvíka. Říkalo se mu prostě Palác, tak jako Římané říkali Římu jen Město, a uchoval si toto vznešené jméno i do doby, kdy jedinými králi, kteří Palác obývají, jsou písaři, soudci a obhájci.

Je to velká ponurá budova, tento palác Spravedlnosti, a budí spíše bázeň než lásku k této bohyni. Na malé prostranství je tu směstnáno vše, čím chce lidská msta dosíci svého cíle. jsou tu kobky, kde jsou drženi ve vazbě obžalovaní. Dále símě, kde jsou souzeni. Pod nimi vězeňské cely, kde jsou vězněni, když byli odsouzeni. Poblíž vrat je malý plácek, kde se odsouzeným vpaluje žhavým železem potupné znamení. Nějakých sto padesát kroků odtud je jiné prostranství, daleko prostornější, kde se vězňové zabíjejí. Je to la Gréve, kde se dokonává, co bylo v Paláci jen započato.

Jak je vidět, Spravedlnosti k spravedlnosti nic nechybí.

Celý tento komplex budov, přiléhajících těsně k sobě, ponurých, šedých, s malými zamřížovanými okénky, kde zející klenutá vrata se podobají zamřížovaným slujím, táhnoucím se podél celého nábřeží des Lunettes, to je Conciergerie.

V tomto vězení jsou kobky nasáklé vlhkem z černého bahna, jež Seina připlavuje k jejich zdem. Jsou tu tajemné chodby, jimiž byly kdysi odváděny k řece oběti, které měly zmizet beze stopy.

Roku 1793 byla Conciergerie neustále přeplněná vězni, z nichž se v jediné hodině stávali odsouzenci. V této době bylo staré vězení svatého Ludvíka jenom přestupnou stanicí, odkud se vyjíždělo na smrt.

Pod klenutými vraty se v noci kymácela lucerna s červeným světlem, zlověstný vývěsní štít tohoto místa bolesti.

V předvečer onoho krásného dne, kdy jsme zastihli Maurice, Lorina a Genevievu v družné zábavě, ozval se z nábřeží temný rachot vozu, až se okna vězení otřásala. Potom rachot ustal. Vůz zastavil před gotickými vraty. Četníci zabušili na vrata košem šavle, vrata se otevřela, vůz zajel do dvora, a když se za ním vrata znovu zavřela a zaskřípaly závory, vystoupila z vozu žena.

Vzápětí zmizela v brance, jež se před ní otevřela. Tři, čtyři zvědavé hlavy vystoupily z temnot s pochodněmi v ruce, aby se podívaly na uvězněnou, pak se opět ponořily do tmy. Ozval se cynický smích a několik sprostých nadávek.

Žena, kterou přivezli, zůstala s četníky za první brankou. Viděla, že musí projít druhou mříží. Nevšimla si však, že musí vstoupit na schod a sklonit hlavu, chce-li bez úrazu projít.

Zajatkyně, přes svůj dlouhý pobyt ve vězení patrně ještě málo zvyklá na vězeňskou architekturu, zapomněla sklonit

hlavu a prudce narazila čelem na železnou tyč.

"Ublížila jste si, občanko?" zeptal se jeden z četníků.

"Mně už nic neublíží," odpověděla klidně žena.

A prošla mříží bez hlesu, ačkoli jí po nárazu na železnou tyč zůstala na čele krvavá stopa.

Po několika dalších krocích spatřili před sebou křeslo vrátného, křeslo, k němuž hledí vězeň s větší úctou než dvořan ke královskému trůnu, neboť vězeňský vrátný je muž, jehož shovívavost nebo dokonce přízeň může značně zmírnit vězňův osud. Sebenepatrnější laskavost je pro vězně větší milost než na svobodě nejštědřejší dar.

Vrátný Richard seděl v křesle, z něhož se nezvedl, vědom si své důstojnosti, ani když uslyšel rachot vozu a skřípání vrat, zvěst to, že přibyl nový host. Klidně si vzal šňupec, podíval se na uvězněnou, otevřel tlustou knihu a hledal pero na malém kalamáři z černého dřeva, v němž se zaschlý inkoust udržel na dně jako jakási kaše - tak jako uprostřed sopečného kráteru vždycky ještě zbude něco roztavené hmoty.

"Občane vrátný," řekl velitel eskorty, "pospěš si se zápisem, na radnici nás už netrpělivě čekají."

"Hned to bude, hned to bude," nalil vrátný do kalamáře několik kapek vína, které mu ještě zbyly na dně sklenice, "však máme nějakou praxi, chválabohu. Jméno a příjmení, občanko?"

Namočil pero do kalamáře a chystal se zapsat dole na stránce, vyplněné již z dobrých sedmi osmin, jméno nové vězeňkyně. Občanka Richardová, jeho žena, mírné tváře a vlídných očí, stála za mužovým křeslem a dívala se takřka s uctivým údivem na zajatou, ženu smutného, vznešeného a hrdého obličeje.

"Marie Antoinetta Jana Josefa Lotrinská," odpověděla uvězněná, "arcivévodkyně rakouská, francouzská královna."

"Francouzská královna?" škubl sebou vrátný.

"Francouzská královna," opakovala uvězněná lhostejně.

"Jinak řečeno, Capetova vdova," řekl velitel eskorty.

"Pod kterým z těch dvou jmen ji mám zapsat?" zeptal se vrátný.

"Pod kterým chceš, jen aby to dlouho netrvalo," řekl velitel eskorty.

Vrátný těžkou rukou zapsal do seznamu vězňů příjmení, jméno a titul, jak je udala uvězněná, zápis, jehož červený inkoust je dodnes čitelný, i když jej krysy revoluční Conciergerie prokousaly na místě nejvzácnějším.

Richardova žena dosud stála za křeslem svého muže. V hlubokém soucitu sepjala ruce.

"Kolik je vám let?" tázal se vrátný.

"Třicet sedm let, devět měsíců," odpověděla královna.

Richard se dal znovu do psaní, zaznamenal podrobný popis uvězněné a zakončil zápis příslušnou formulí.

"Tak to by bylo," řekl.

"Kam máme uvězněnou odvést?" zeptal se velitel eskorty.

Richard si vzal nový šňupec a podíval se na manželku.

"To je nadělení," řekla občanka Richardová, "nikdo nám nic nehlásil, takže nevíme . . . "

"Však se něco najde," řekl četník.

"Je tu poradní síň," nadhodila paní Richardová.

"Hm, ta je moc velká," zamumlal Richard.

"Tím líp," poznamenal četník, "je-li dost velká, snáze se tam umístí stráže."

"Tak ji tedy dáme do poradní síně," řekl Richard, "jenže, krucifix, není tam postel."

"Pravda," řekla občanka Richardová, "na to jsem zapomněla."

"Ale co," řekl četník, "postel se tam dá zítra a jednu noc nějak přečká."

"Ostatně občanka může strávit tuto noc v našem pokoji, viď, muži?" řekla paní Richardová.

"Jó a kam půjdeme my?" zeptal se vrátný.

"Nepůjdeme dnes spát, jak řekl občan velitel, jedna noc se nějak přečká.

"Zaveďte tedy občanku do našeho pokoje," řekl Richard.

"A vy nám zatím připravíte potvrzení, že?"

"Než se vrátíte, bude to hotovo."

Paní Richardová vzala se stolu svíčku a šla napřed.

Marie Antoinetta šla za ní beze slova, bledá a klidná jako vždycky. Dva žalářníci uzavírali průvod. Ukázali královně postel, paní Richardová ji čerstvě povlékla. Pak zavřeli dveře na dva západy, oba žalářníci se postavili přede dveře. Marie Antoinetta zůstala sama. Jak strávila tuto noc, nikdo neví, neboť ji strávila jen sama s Bohem.

Teprve druhého dne odvedli královnu do poradní síně, obdélníkové místnosti s dveřmi na chodbu Conciergerie. Po celé délce rozdělili místnost na dvě poloviny přepážkou, která nedosahovala až ke stropu.

Jedna z dvou takto vzniklých místností byla určena pro stráže, druhá pro královnu. Do každé z nich vnikalo světlo zamřížovaným okénkem.

Paraván, nahrazující dveře, odděloval královnu od jejích strážců a uzavíral otvor uprostřed přepážky.

Podlaha celé místnosti byla z cihel. Stěny byly kdysi ozdobeny zlacenými tapetami, z nichž dosud zbyly cáry papíru pomalovaného liliemi.

Celé zařízení královského vězení se skládalo z postele stojící proti oknu a židle u okna.

Když sem královnu dovedli, požádala, aby jí přinesli její knihy a ruční práci.

Přinesli jí Anglické revoluce, které začala číst v Templu, Putování mladého Anacharšise a její vyšívání.

Četníci se usadili v druhé polovině místnosti. Dějiny zachovaly jejich jména, jako obyčejně zachovávají jména docela bezvýznamných lidí, jež osud postavil do blízkostí velkých katastrof. Obráží se v nich zlomek světla, jež vrhá blesk, když drtí trůny mocných anebo mocné samy.

Jmenovali se Duchesne a Gilbert.

Komuna vybrala tyto dva muže, známé jako vynikající vlastence. Měli zůstat v královnině cele až do dne rozsudku nad Marií Antoinettou. Komuna doufala, že se takto vyhne nepříjemnostem, které se vždycky mohly přihodit, jestliže se stráže střídaly každodenně, a uvalila tak na oba strážce strašlivou odpovědnost.

Z nenuceného a hlasitého hovoru obou těch mužů - doléhalo k ní každé jejich slovo - se královna ještě týž den dozvěděla o tomto opatření. Zaradovala se a současně znepokojila. Jednak si pomyslila, že tito dva muži jsou jistě velmi spolehliví, když je vybrali z tolika jiných, na druhé straně jí zase napadlo, že její přátelé najdou daleko spíše příležitost podplatit dva známé strážce, jimž byla tato služba přidělena trvale, nežli sto neznámých, kteří by byli určeni náhodou a zůstali u ní jen jeden den.

První noc si jeden z obou četníků ze zvyku před spaním zakouřil. Zápach tabáku pronikal otvory v přepážce a obtěžoval ubohou královnu, jejíž odpor k určitým věcem v měsících uvěznění spíše zesílil, než se otupil.

Brzy pocítila, že jí začíná být nevolno, rozbolela ji hlava. Ale věrna své nezdolné hrdosti nepostěžovala si ani slovem.

Zatímco bděla a trpěla v nerušeném nočním tichu, zdálo se jí, že zaslechla zvenčí jakési skučení. Bylo smutné a táhlé, znělo příšerně pronikavě jako vanutí větru v pustých chodbách, když bouře dostane takřka lidský hlas a vdechuje tak život rozvášněným živlům.

Brzo si uvědomila, že tento zvuk, který ji zprvu poděsil, tento bolestný a vytrvalý nářek je žalobné vytí psa. Pomyslila okamžitě na svého chuděrku Blacka, na něhož zapomněla, když ji odváželi z Templu. Vskutku poznala jeho hlas. Ubohé zvíře, jež přílišnou bděloslí zahubilo svou paní, běželo za ní, běželo za vozem až k vratům Conciergerie, a nedostalo se tam jen proto, že by je byla železná vrata, jak se zavírala, málem přiskřípla a rozdrtila.

Ubohé zvíře teď pobíhalo kolem vrat, jako by chápalo, že jeho paní je zavřena v tomto velkém kamenném hrobě. Snad čekalo, že mu milý hlas odpoví. Královna mohla odpovědět jen tichým povzdechem, jejž nezaslechli ani její strážci.

Druhého dne za svítání byla královna už vzhůru a oblečena. Seděla u zamřížovaného okna, jímž pronikalo modravé světlo na její vyhublé ruce, a tvářila se, že čte, ale v myšlenkách byla daleko od knihy.

Četník Gilbert odsunul poněkud paraván a mlčky pozoroval královnu. Marie Antoinetta uslyšela šramot, ale ani nezvedla hlavu.

Seděla tak, že četníci mohli vidět její hlavu, jasně se rýsující v ranním světle.

Četník Gilbert pokynul kamarádovi, aby se šel podívat s ním. Duchesne přistoupil.

"Podívej se," pošeptal mu Gilbert, "jak je bledá. Je to hrůza! A jaké má zarudlé oči! Člověk by řekl, že proplakala celou noc."

"Víš přece," řekl Duchesne, "že Capetova vdova nikdy nepláče. Je na to příliš hrdá."

"Pak je snad nemocná," řekl Gilbert.

A nahlas se otázal:

"Poslyš, občanko Capetová, nejsi snad nemocná?"

Královna pomalu zvedla oči a upřela jasný a tázavý pohled na oba muže:

"Proč myslíte?"

"Že máš tak zarudlé oči."

"A že jsi velmi bledá," dodal Duchesne.

"Děkuji vám, pánové. Ne, nejsem nemocná. Ale nebylo mi dobře celou noc."

"Já vím, máš to krutý osud."

"Ach, pánové, na osud jsem si už zvykla, náboženství mě naučilo, jak ho mám nést, a moje hoře není větší než kdy jindy. Ale není mně dobře, protože jsem skoro celou noc nespala."

"Však si zvykneš, občanko," řekl Duchesne, "to dělá to nové prostředí, jiná postel."

"Ne, ne, pánové," zavrtěla královna hlavou. "Je mi úplně jedno, v jakém jsem prostředí, zda můj takzvaný byt je ošklivý nebo nádherný."

"A co tě tedy trápí?"

"Promiňte, že vám to říkám. Bylo mi však velmi nevolno po tabákovém kouři."

Gilbert měl opravdu zase dýmku v ústech, kouřil ostatně celý den.

"Ach, panebože," vykřikl, celý popletený z toho, jak s ním královna vlídně mluví. "Tak proč jsi to neřekla hned, občanko?"

"Protože si myslím, že nemám právo omezovat vás ve vašich zvycích, pane."

"To tě tedy už nebudu sužovat, nemusíš mít strach," řekl Gilbert a zastrčil dýmku do kapsy. "Nebudu už kouřit."

Zatáhl paraván, otočil se a odvedl kamaráda.

"Možná, že jí useknou hlavu, to je věc národa, ale proč ji ještě trápit? Jsme vojáci a ne kati jako Simon."

"Co říkáš, smrdí trochu aristokratismem, kamaráde," pokrčil rameny Duchesne.

"Aristokratismem? Jak to?"

"No, aristokratismus je všechno, co dráždí lid a působí potěšení jeho nepřátelům."

"A já tedy dráždím lid, protože nechci okuřovat Capetovu vdovu? Jdi do háje, to přece nemůžeš myslet vážně. Já si pamatuji svou přísahu, kterou jsem složil vlasti, a rozkaz svého strážmistra. Ten rozkaz umím nazpaměť: nenechat uprchnout uvězněnou, nikoho k ní nepustit, znemožnit jakýkoliv styk, který by chtěla navázat nebo udržet, a nechat se třeba zabít, kdyby ji chtěl někdo násilím unést. To jsem slíbil a to dodržím. A jinak ať mi každý vleze na záda!"

"Neříkám to proto," odpověděl Duchesne, "že bych ti chtěl něco vytýkat, dívám se na to jako ty. Ale to víš, nesmíme se kompromitovat."

"Pst, je tady někdo."

Královně neušlo jediné slovo z tohoto rozhovoru, ačkoli oba muži šeptali. Zajetí zbystřuje smysly.

Hluk, který upoutal pozornost obou strážců, byly kroky několika osob, jež se blížily ke dveřím.

Dveře se otevřely.

Vešli dva městští radní, vrátný a několik dozorců.

"Kde je uvězněná?"

"Tamhle," odpověděli oba četníci.

"Jak je ubytovaná?"

"Podívejte se."

Gilbert šel a odsunul paraván.

"Co si přejete?" zeptala se královna.

"Jsou tu občané z radnice, občanko Capetová."

"Ten muž má dobré srdce," pomyslila si Marie Antoinetta, "a budou-li moji přátelé chtít . . . "

"Dobrá, dobrá," prohodili úředníci, odstrčili Gilberta a vešli ke královně. "Nemusíš nás ohlašovat, jaképak s ní cavyky."

Královna ani nezvedla hlavu, seděla nehybně, člověk by si byl mohl myslet, že nevidí ani neslyší. Občané z radnice si prohlédli pokoj do poslední podrobnosti, proklepali dřevěné obložení stěn, prohlédli si postel, zacloumali mřížemi v okně, vedoucím do dvora, uložili četníkům, aby byli bděli a ostražití, a odešli, aniž promluvili jediné slovo s Marií Antoinettou a aniž královna dala nějak najevo, že si povšimla jejich přítomnosti.

36. Síň ztracených kroků

Na sklonku téhož dne, kdy si občané z radnice prohlédli s tak úzkostlivou péčí královnino vězení, procházel se jakýsi muž v šedé karmaňole, s hustými černými vlasy, na nichž měl nasazenou velkou huňatou čepici, podle níž lidé poznávali nejhorlivější vlastence, ve velké síni filosoficky nazvané Síň ztracených kroků. Pozorně si prohlížel lidi, kteří přicházeli a odcházeli, obvyklé návštěvníky této síně, jejichž počet velmi vzrostl v oné době, kdy politické procesy se staly tak významnou součástí veřejného života a kdy šlo obviněnému a obhájcům už jenom o to, vyrvou-li či !nevyrvou něčí hlavu z rukou katů nebo z rukou občana Fouquier-Tinvilla, jejich neúnavného dodavatele.

Způsob, jakým se choval muž, jehož portrét jsme právě načrtli, byl velmi dobře volen. Společnost se v té době dělila na dvě třídy, ovce a vlky. Ten, kdo chtěl obstát, musel co možná nahánět strach druhým lidem, neboť jedna polovina společnosti požírala druhou.

Náš nevrlý muž byl štíhlé postavy. Ve špinavé černé ruce třímal klacek, jemuž se říkalo konstituce, a pohrával si s ním. Je pravda, že ruka, která mávala tou strašnou zbraní, by byla připadala příliš malá člověku, který by byl zatoužil zahrát si s tímto podivným mužem na inkvizitora, tak jak chlapík sám vystupoval vůči druhým. Ale nikdo by se byl neodvážil obtěžovat muže, jehož vzhled byl tak sveřepý.

A opravdu, muž s klackem vážně znepokojoval skupinky písařů v budkách, kteří se šeptem bavili o politických záležitostech, jež se v té době den ze dne horšily nebo lepšily podle toho, z jakého hlediska je kdo posuzoval, z konzervativního nebo revolucionářského. Ti dobří lidé pozorovali po očku mužovy dlouhé černé vousy, jiskrné oči pod obočím, hustým jako kartáče, a škubli sebou pokaždé, když se k nim ten hrozný vlastenec na své procházce Síní ztracených kroků přiblížil. Muž s klackem udeřil svou těžkou zbraní co chvíli o dlaždice, až kameny, na něž klacek dopadl, zaduněly, hned temně a hluše, jindy zas jasně a zvonivě.

Dobráci písaři, jimž se všeobecně říkalo palácové krysy, nebyli jediní, na něž chování neznámého působilo tak mocným dojmem. Hrůza zachvacovala také všechny, kdo vcházeli do Síně ztracených kroků širokými dveřmi nebo některým z nízkých pobočných vchodů. Kvapně se mihli kolem něho, každý jako by spěchal, aby už byl co možná nejdál od muže s klackem, jenž si každou chvíli, sotva o něho někdo zavadil očima, nalezl záminku, aby udeřil svým klackem o dlaždice.

Kdyby byli písaři méně ustrašení a kolemjdoucí pozornější, byli by si jistě všimli, že náš vlastenec, rozmarný jako všechny výstřední a prudké povahy, s oblibou bije do určitých dlaždic, například těch, jež byly položeny těsně u pravé stěny nebo zase uprostřed Síně a vydávaly jasnější zvuk.

Nakonec soustředil svůj hněv už jen na některé dlaždice, zejména na dlaždice uprostřed síně. Jednu chvíli se dokonce natolik zapomněl, že se zastavil a zkoumal očima cosi jako vzdálenost.

Je pravda, že tato duchanepřítomnost trvala jen zlomek vteřiny a že mužův pohled, v němž se mihl záblesk radosti, zdivočel znovu jako dřív. Skoro v témž okamžiku jiný vlastenec - v té době měl každý své přesvědčení vepsáno na čele či spíše na šatech - vstoupil dveřmi galérie a zřejmě nesdíleje všeobecný pocit hrůzy, kterou budil neznámý, zamířil do středu sálu se zřejmým úmyslem se s mužem s klackem potkat. Oba šli přibližně stejným krokem, takže se uprostřed síně setkali.

Druhý příchozí měl stejně jako první huňatou čepici, šedou karmaňolu a ve špinavých rukou klacek. Vedle toho se mu po boku klátila velká šavle a bila ho do lýtek. Co však zejména odpuzovalo u tohoto muže a budilo obavy, byl jeho obličej. Měl-li první muž obličej hrozivý, obličej tohoto druhého muže jevil faleš, nenávist a nízkost.

A také, ačkoli bylo na první pohled patrno, že oba muži jsou stoupenci jednoho a téhož politického vyznání, nemohli se diváci ubránit zvědavosti, co se bude dít, až se potkají. Když se potkali poprvé, byli ovšem zklamáni. Oba vlastenci se na sebe jen podívali, přičemž štíhlejší patriot dokonce lehce zbledl. Bystrý pozorovatel by byl ovšem snadno poznal, že toto zblednutí nevyvolal strach, ale hnus.

Ale už při druhém setkání se vlastencova tvář vyjasnila, přes rty mu přeletěl lehounký úsměv, který chtěl mít zdání roztomilosti, a náš vlastenec zabočil poněkud vlevo, aby druhého vlastence zastavil.

"Ach, u ďasa, to je sám občan Simon!" řekl s nádechem obdivu.

"Ve své vlastní osobě. Ale co chceš občanu Simonovi a především, kdo jsi ty?"

"Snad nebudeš dělat, že mě neznáš?"

"Neznám tě vůbec, a to z toho prostoduchého důvodu, že jsem tě nikdy neviděl."

"Prosím tě, ty že by ses už nepamatoval na muže, který nesl na špici hlavu Lambalky?"
Neznámý pronesl ta slova s takovou zuřivostí, že samotného Simona zamrazilo.
"To žes byl ty? To jsi tedy udělal moc dobrou věc, přestože jsem si tě nezapamatoval."
"Já vím, hlídat malého Capeta je větší zásluha a lidi si to také lépe pamatují. Proto tě také znám a vážím si tě."
"Děkuji za poklonu."
"Není zač. . . A co tady děláš?"
"Čekám na kohosi . . . A ty?"
"Já taky."
"A jak se vlastně jmenuješ, kamaráde?"
"Theodor."
"A dál?"
"Dál už nic. Cožpak to nestačí?"
"Ale úplně. . . A na koho čekáš, občane Theodore?"
"Na přítele, pro kterého mám jedno pěkné malé udáníčko.
"A hele, to mě zajímá."
"Takové aristokratické hnízdečko."
"A kteří to jsou, ti páni aristokrati""
"To opravdu mohu říci jen svému příteli."
"To neděláš dobře. Zrovna tadyhle přichází můj přítel a ten se znamenitě vyzná v tom, jak dát do pořádku tu tvou záležitost. Není nad něho!
"Fouquier-Tinville!" zvolal první vlastenec.
"Ano, náš Fouquier-Tinville."
"Ach, to je výborné!"
"Dobrý den, občane Fouquiere!"
Fouquier-Tinville, bledý, klidný s široce otevřenýma černýma očima zapadlýma pod hustým obočím, vyšel právě z bočních dveří.
"Dobrý den Simone, co je nového?"
"Všelicos. Především bych ti rád představil občana Theodora, to je ten, co nesl hlavu tý mrchy Lamballový. Má pro tebe nějaké udáníčko."
Fouquier upřel inteligentní pohled na sršatého vlastence.
"Theodor, hm, kdo je ten Theodor?"
"Já," řekl muž v karmaňole.
"Ty že jsi nesl hlavu Lamballové?" otázal se veřejný žalobce pochybovačně.
"Ano, já, v ulici Saint-Antoine."
"Jenomže já znám takových, jako jsi ty, deset."
"To je možné, občane Fouquiere, ale ti všichni za to jistě něco chtějí. Já nechci nic a tak doufám, že mi dáš laskavě přednost."
Simon se rozesmál a také Fouquierova tvář se vyjasnila.
"Máš pravdu," řekl Fouquier, "jestli jsi to neudělal, vypadáš na to, že bys to mohl udělat. Ale teď nás nech, prosím tě, máme si něco se Simonem povědět mezi čtyřma očima."
Theodor se otočil zřejmě nedotčen upřímností občana veřejného žalobce.
"Okamžik!" vykřikl Simon, "neposílej ho ještě pryč. Vyslechni napřed udání, které ti přinesl."
"Ach," prohodil Fouquier-Tinville roztržitě, "zase jedno udání. Těch je!"
"Ví o celém hnízdě," dělal Simon důležitého. "Tím líp. Kdo to je?"
"Nu, tak důležité to zase není. Je to jen občan Maison-Rouge a několik jeho přátel."
"Co říkáš!" vykřikl Fouquier:
"Opravdu, chcete je chytit?"
"Samo sebou. Kde jsou?"
"Potkal jsem Maisona-Rouge v ulici de la Grande-Truanderie."
"Tak to je omyl, není v Paříži," pokrčil rameny Fouquier.
"Viděl jsem ho na vlastní oči."
"Není možná, slídí po něm dobrá stovka policajtů. Ten se na ulici neukáže."
"Byl to on," řekl vlastenec, "velký chlapík, hnědé vlasy, silný za tři a vousatý jako medvěd."
Fouquier zavrtěl znechuceně hlavou.
"To je nesmysl," řekl, "Maison-Rouge není veliký, je hubený a bezvousý."
Vlastenec bezradně svěsil ruce.
"Nevadí, dobrý úmysl je stejně záslužný jako dobrý čin. A teď, Simone, co je s námi? Pospěš si, čekají mě v kanceláři, za chvíli mají vyjet káry."
"Nic nového. Dítěti se daří dobře."
Vlastenec se k oběma mužům otočil zády, aby se nezdálo, že poslouchá, zároveň však tak, aby dobře slyšel.
"Odcházím," řekl, "nechci vás rušit."
"Na shledanou," řekl Simon.
"Na shledanou!" řekl Fouquier.
"Řekni svému příteli, že ses zmýlil," dodal Simon.

"A vidíš, počkám na něho."

Theodor poněkud poodstoupil a opřel se o svůj klacek.

"Maličkému se tedy vede dobře," řekl Fouquier, "ale jak to s ním vypadá po stránce morální?"

"Skáče jako opice."

"Mluví tedy?"

"Když chci, tak mluví."

"Myslíš, že by mohl svědčit v procesu s Antoinettou?

"Nemyslím si to, jsem si tím jist."

Theodor se opřel o sloup, stočil oči ke dveřím. Pohled měl jako zastřený, zato uši, čouhající z velké huňaté čepice, napjatě poslouchaly. Snad nic neviděl; jistě však slyšel, co chtěl slyšet.

"Rozmysli si to dobře," říkal Fouquier, "aby z toho nebyla blamáž. Můžeš se spolehnout, že bude mluvit?"

"Řekne všechno, co budu chtít."

"A řekl to tobě, řekl tobě to, nač se ho budeme ptát?"

"Řekl mi to."

"Je to nesmírně důležité, občane Simone, co mi tady slibuješ. To svědectví dítěte bude stát matku krk."

"No kvůli tomu to přece dělám, ne?"

"To by byla věc, kterou svět neviděl od časů Neronových," mručel si Fouquier .temně. "Ještě jednou, Simone, uvaž všechno dobře."

"Vypadá to, občane, jako bys mě pokládal za hlupáka. Pořád a pořád opakuješ stejnou věc. Podívej se, já jsem švec. Změkne kůže, když ji důkladně namočím ve vodě?"

"To nevím," pokrčil Fouquier rameny, "já jsem se nikdy ševcovinou nezabýval."

"Změkne jako máslíčko. A malý Capet změkne v mých rukou jako nejměkčí kůže. Mám na to systém, který nezklame. Každý se přizná ke všemu, jen když ho pořádně stiskneš."

"Nu dobrá, dobrá," kýval zamyšleně hlavou Fouquier. "To je vše, cos mi chtěl říci?"

"Ještě bych tady měl jedno udání."

"To chceš, abych se zhroutil?"

"Blaho vlasti nejvyšším zákonem."

A Simon vytáhl kus papíru tak černého jako jedna z těch kůži, o nichž právě mluvil. Fouquier jej vzal a podíval se na něj.

"Zase ten tvůj Lorin. Člověče, ty ho musíš mít pořádně v žaludku."

"Každou chvíli přijdu na to, že jedná proti zákonu. Tak včera večer volal na jakousi občanku, která mu mávala z okna: Na shledanou, madam . . . Zítra ti, doufám, povím něco o tom druhém podezřelém, o občanu Mauriceovi, který měl službu v Templu, když se stala ta věc s červeným karafiátem."

"Musíš být trochu průkaznější," řekl Fouquier Simonovi s úsměvem. Podal mu ruku a obrátil se k němu zády tak spěšně, že to nebylo pro ševce zrovna lichotivé.

"Proč bych měl být u čerta průkaznější?" zabručel. "Pod gilotinu přišli už lidi, kteří udělali míň než on."

"Jenom strpení, strpení," odpověděl Fouquier klidně. "Všechny nemůžeme vyřídit najednou."

A vzdálil se rychlým krokem. Simon se ohlížel po občanu Theodorovi, aby se s ním utěšil. Ale ten už zmizel.

Sotva vyšel ze západních vrat, Theodor se znovu objevil u jedné písařské budky.

"V kolik hodin se zavírají mříže?" otázal se písaře.

"V pět."

"Co se tu potom děje?"

"Nic, síň je prázdná až do příštího rána."

"Žádné stráže? Žádné hlídky?"

"Ne, pane, naše boudy se zavírají na klíč."

Při slově pane se Theodor zachmuřil a ostražitě se rozhlédl kolem sebe.

"Páčidlo a pistole jsou v budce?"

"Ano, pod kobercem."

"V pořádku ... Ještě okamžik, kde je ona jednací síň, co nemá zamřížované okno a jež vede na dvůr přiléhající k náměstí Dauphine?"

"Vlevo mezi sloupy, pod svítilnou."

"Dobrá, jdi a drž koně na smluveném místě."

"Mnoho štěstí, pane, mnoho štěstí! . . . Spolehněte se na mě."

"Teď je vhodná chvíle . . . nikdo se nedívá . . . otevři budku!"

"Hotovo, pane, budu se za vás modlit!"

"Za mě se nemusíš modlit, modli se za ni. Sbohem."

Občan Theodor vklouzl pod střížku budky tak obratně, že zmizel, jako by to byl stín písaře, který zavíral dveře.

Písař vytáhl klíč ze zámku, strčil si lejstra pod paží a vyšel z prostorné síně s několika úředníky, kteří s úderem páté hodiny odcházeli z kanceláří jako opožděné včely.

37. Občan Theodor

Noc zahalila svým velkým šedým pláštěm ohromnou síň, v níž bezmála ještě doznívala tvrdá slova žalobců a pokorné prosby obhájců.

Tu a tam se ve tmě bělal rovný a nehybný sloup, vypadal jako přízrak, tajemný duch toho prokletého místa.

Jediný šramot, jenž se ozýval ve tmě, byl cupot a hryzání myší, hlodajících na lejstrech v písařských budkách.

Občas bylo slyšet rachot vozu, zaléhající až do této svatyně Themidiny, jak by řekl akademik, a sotva zřetelné chřestění klíčů, vycházející odněkud z podzemí. Ale to vše jen šumělo zdálky a nic nečiní ticho nápadnější než občasný lehký šramot, tak jako je tma černější, když se v dálce zableskne matný paprsek světla.

Jistě by zachvátila pokorná hrůza každého, kdo by se v tu chvíli odvážil vstoupit do prostorné sině Paláce, jehož zdi byly ještě rudé od krve zářijových obětí, po jehož schodištích se bralo téhož dne pětadvacet odsouzenců na smrt a jehož přízemí bylo jen několik stop nad kobkami Conciergerie plnými zetlelých koster.

Ale uprostřed té děsivé tmy, uprostřed takřka slavnostního ticha se ozvalo slabé zaskřípání. Dveře písařské budky se otevřely a stín černější než noc vyklouzl opatrně ven.

Sršatý vlastenec, kterého písař tiše oslovil pane a který si sám nahlas říkal Theodor, se opatrně plížil lehkými kroky po vyšlapaných dlaždicích.

V pravé ruce držel těžké železné páčidlo, levici tiskl k rukojeti dvouhlavňové pistole, kterou měl zastrčenou za pasem.

"Od budky jsem počítal dvanáct dlaždic," šeptal si. "Tady je okraj první dlaždice."

Počítal, ohledávaje špičkou nohy rýhy mezi dlaždicemi, které lze dobře nahmatat mezi kameny, jež se časem vyviklaly.

"Budu mít dost síly," pomyslil si, "bude mít ona dost odvahy?"

"Ach ano, nikdo nemá tolik odvahy jako ona ... Nuže k dílu, ještě jednou si všechno zopakujme. Zvednout dlaždici je hračka. Nebezpečí je v tom, že otvor zůstane otevřen, může přijít hlídka ... Ale hlídky prý nikdy nepřicházejí. Jak dlouho budu potřebovat, abych proběhl temnou chodbou? Za tří minuty jsem pod jejím pokojem. Za dalších pět minut odstraním kámen, který je ohništěm krbu v pokoji. Bude slyšet šramot, je však tak statečná, že se nepoděsí, pochopi, že se blíží přítel.

Střeží ji dva muži . . . Ti patrně přiběhnou . . . Bude-li to muset být, spraví to dvě rány z pistole nebo dvě rány železnou tyčí. Chudáci !... Ach, zemřeli jiní a měli toho méně na svědomí než ti dva. Do práce!"

A občan Theodor zabodl energicky páčidlo do škvíry mezi dvěma dlaždicemi.

V tom okamžiku polil dlaždice proud bledého světla, ozval se hluk děsivě se rozléhající pod klenbou síně. Spiklenec se otočil a jedním skokem byl v budce.

Brzo k němu zalehly hlasy ztlumené dálkou. Sehnul se a otvorem v budce spatřil nejprve muže ve vojenské uniformě, jeho velká šavle narážela na dlaždice a působila hluk, který před okamžikem upoutal spiklencovu pozornost. Za mužem v uniformě šel muž v zeleném kabátě, s pravítkem v ruce a se svitkem papíru pod paží. Za ním třetí muž v širokém vlněném kabátě a kožešinové čapce a konečně čtvrtý v karmaňole a v dřevácích.

Mřížová vrata zaskřípěla ve stěžejích a rozezvučela řetěz, jímž byla sepjata ve dne, kdy byla otevřena. Čtyři muži vešli.

"Hlídka," pomyslel si Theodor. "Bůh buď pochválen, o deset minut později bych byl ztracen!"

Zahleděl se pozorně na osoby, jež vešly. Tři z nich poznal.

Muž, jenž kráčel v čele v generálské uniformě, byl Santerre. Muž ve vlněném kabátě a v kožišinové čepici byl vrátný Richard. Muž v dřevácích a v karmaňole byl pravděpodobně některý z dozorců.

Nikdy však neviděl muže v zeleném kabátě, jenž držel v ruce pravítko a pod paží papíry.

Kdo je ten muž a co dělají v deset hodin večer v Síni ztracených kroků generál komuny, strážce Conciergerie, žalářník a tento neznámý muž?

Občan Theodor poklekl na koleno, v pravé ruce pistoli připravenou k výstřelu, druhou si narazil čepici na vlasy, jež se mu rozcuchaly ve chvatu, s jakým se spěchal ukrýt. Každý by na první pohled poznal, že to je paruka.

Až dosud čtyři noční návštěvníci mlčeli. Když však byli nějakých deset kroků od Theodorovy skrýše, ozval se Santerre a jeho hlas zřetelně zalehl až do budky.

"Nuže," promluvil generál, "tady jsme v Síni ztracených kroků. Teď je na tobě, občane architekte, abys nás vedl, a zejména abys dokázal, že ten tvůj objev není planý žvást. Revoluce se vypořádala se všemi těmihle hloupostmi a dnes už nevěříme na tajné chodby stejně jako na duchy. Co tomu říkáš, občane Richarde?"

"Nikdy jsem netvrdil, že pod Conciergerií jsou nějaké podzemní chodby, ale také neříkám, že by tam nemohly být," odpověděl vrátný. "A tadyhle Gracchus, který tu dělá dozorce deset let a zná Conciergerii jako své boty, také nic neví o nějaké podzemní chodbě, o které mluví občan Giraud. Ale občan Giraud je městský architekt a musí to vědět lépe než my, když je to jeho řemeslo."

Theodor, když zaslechl ta slova, se zachvěl od hlavy až k patě.

"Naštěstí," pomyslil si, "síň je veliká a budou muset hledat aspoň dva dny, než najdou, co hledají."

Ale architekt roztáhl svůj velký svitek papíru, nasadil si brýle a klekl si před plán, na nějž mu Gracchus posvítil lucernou.

"Bojím se," poznamenal Santerre ironicky, "aby se občanu Giraudovi něco nezdálo."

"Uvidíš, občane generále, že nejsem snílek," řekl architekt. "Dvanáct a čtyři je šestnáct a osm je dvacet čtyři, což děleno šesti dá čtyři. Zbývá nám ještě půl. Je to tak, vím docela určitě, kde to je, a zmýlím-li se o stopu, můžete mě mít za hlupáka."

Architekt pronesl ta slova s takovou jistotou, že občanu Theodorovi ztuhla krev v žilách.

Santerre se díval na plán s jakousi úctou. Bylo na něm vidět, že cítí tím větší respekt, čím méně tomu rozumí.

"Sledujte dobře, co vám teď povím," ozval se znovu architekt.

"Kde?" zeptal se Santerre.

"Na tomhle plánu, který jsem tu nakreslil, kde jinde! Jen se podívejte: ve vzdálenosti třinácti stop od zdi je pohyblivá dlaždice. Označil jsem ji písmenem A. Vidíte ji?"

"Jak bych neviděl," zavrčel Santerre, "copak si myslíš, že neumím číst?"

"Pod touto dlaždici je schodiště," pokračoval architekt: "Hleďte, označil jsem je písmenem M."

"Bé," opakoval Santerre, "to Bé vidím, ale žádné schody nevidím."

A generál se svému vtipu hlučně zasmál.

"Jakmile zvedneme dlaždici a vstoupíme na poslední schod," vysvětloval architekt, "počítejte padesát kroků, každý tři stopy, a podívejte se vzhůru. Octnete se právě pod soudní kanceláří, kde ta chodba končí, tj. přímo tam, kde je uvězněna královna."

"Chceš říci Capetova vdova, občane Giraude," zaškaredil se Santerre.

"Nu ovšem, Capetova vdova."

"Řekl jsi totiž královna."

"Starý zvyk."

"Dej si pozor na takové staré zvyky."

"Dám si pozor!"

"Vy tedy tvrdíte, že se octneme pod kanceláří?" zeptal se vrátný Richard.

"Nejen pod kanceláří, řeknu vám dokonce, pod kterou části kanceláře. Pod krbem."

"Koukejte, na tom musí něco bejt," ozval se Gracchus. "Vopravdu pokaždý, když hodím do krbu poleno, ozve se z kamen jasný zvuk."

"Věru, bude-li to tak, jak říkáš, občane architekte," prohodil Santerre, "uznám, že na vzdělání přece jen něco je, ačkoli já jsem je nikdy nepotřeboval."

"Uznej to hned, občane generále, zavedu tě teď na místo, označené písmenem A."

Občan Theodor si zaryl nehty do dlaní.

"Až se přesvědčím, až se přesvědčím," bručel Santerre. "Já jsem jako svatý Tomáš."

"Ty říkáš svatý Tomáš, občane generále?"

"To taky jen tak ze zvyku, jako ty jsi řekl královna. Ale nikdo mě nemůže obvinit, že chystám spiknutí ve prospěch svatýho Tomáše."

"Ani mě nemůže nikdo obvinit, že osnuji spiknutí ve prospěch královny."

Architekt vzal pravítko, odměřil lokte, zastavil se, když se mu zdálo, že dobře odpočítal vzdálenost, a zaklepal na dlaždici.

Byla to tatáž dlaždice, kterou by už byl málem zvedl občan Theodor.

"Tady je to, občane generále."

"Myslíš, občane Giraude?"

"Jsem si tím jist," odpověděl Giraud. "A až se na vlastní oči přesvědčíte, že mám pravdu, uvěří i Konvent, že jsem se nemýlil. Ano, občane generále, pod touhle dlaždicí je vchod do podzemní chodby, jež vede k jednací síni, toho času k vězení Capetovy vdovy. Zvedněme tuto dlaždici, sestupte se mnou do podzemní chodby a dokážu vám, že dva muži; ba dokonce jediný muž by ji mohl v noci unést, aniž kdo co tušil. Takové nám hrozilo nebezpečí," dodal Giraud. "Nuže, uzavřu-li podzemní chodbu v polovině důkladnou mříží, než se tudy někdo dostane do cely Capetovy vdovy, občan Giraud zachrání vlast."

"Ach, občane Giraude," zvolal Santerre, "ty jsi přece jenom hlava!"

"Kdyby vás chtělo peklo pohltit!" zahučel vlastenec Theodor.

"A teď zvedni dlaždici," vyzval architekt občana Graccha, jenž měl v jedné ruce svítilnu, v druhé páčidlo.

Občan Gracchus se dal do práce a za okamžik zvedl dlaždici.

Tu se objevil zející otvor podzemní chodby a schody ztrácející se v hloubce. Čtyři muže ovanul ostrý zápach plísně.

"Zase jeden marný pokus," zašeptal občan Theodor.

"Nebe nechce, aby unikla svému osudu, na její věci lpí kletba!"

38. Občan Gracchus

Skupinka tří mužů stála chvíli nehnutě nad vchodem do podzemní chodby, v němž žalářník držel Svítilnu, jejíž světlo nedokázalo proniknout hloubku chodby.

Triumfující architekt oslnil své tři společníky hloubkou svého génia.

"Tak co říkáte?" ozval se konečně.

"Namouvěru," odpověděl Santerre, "je to tak. Je tu opravdu chodba, to teda člověk vidí na vlastní oči. Jenomže pořád ještě nevíme, kam vede."

"Ano, ano," opakoval moudře Richard, "nevíme, kam vede."

"Tak jen slez dolů, občane Richarde, a uvidíš, jestli mám pravdu."

"Vím něco lepšího, než abychom lezli do tý díry," namítl vrátný. "Vrátíme se, generál, ty a já, do Conciergerie. Tam zvedneme kámen v krbu a uvidíme, co na věci je."

"Výborně," řekl Santerre, "jdeme."

"Ale dejme pozor," řekl architekt, "tady je teď otevřený otvor a to by mohlo někoho přivést na všelijaké myšlenky."

"Kdo by tu u všech ďasů co dělal teďka v noci?" zahučel Santerre.

"Ostatně," nadhodil Richard, "síň je prázdná a zavřená, a necháme-li tady Graccha, úplně to stačí. Zůstaň tady, Gracchu, vrátíme se k tobě z druhé strany."

„Dobrá," řekl Gracchus.

"Jsi ozbrojen?" zeptal se Santerre.

"Mám šavli a tady to páčidlo, občane generále."

"V pořádku. Tak dávej pozor. Za deset minut jsme zpátky."

Zavřeli za sebou mříž a všichni tři zamířili přes podloubí k zvláštnímu vchodu do Conciergerie.

Dozorce se za nimi díval, dokud mu nezmizeli z očí. Poslouchal jejich kroky, dokud je mohl slyšet. Konečně, když

všechno utichlo, postavil svítilnu na zem, sedl si vedle ní, spustil nohy do otvoru podzemní chodby a zamyslil se.

Žalářníci se občas takhle zamyslí. Jenže zpravidla nikdo nepátrá po tom, co si vlastně myslí.

Pojednou, právě když byl nejhlouběji zabrán do myšlenek, ucítil, jak mu na rameni spočinula čísi ruka.

Otočil se, uviděl neznámou tvář a už by byl vykřikl. Ale v témž okamžiku ucítil na čele chladnou hlaveň pistole.

Hlas mu uvázl v hrdle, ruce mu klesly bezvládně podle těla a v očích se mu objevil prosebný výraz.

"Ani slovo," řekl neznámý muž, "nebo zemřeš."

"Co ode mě chcete, pane?" vyjekl žalářník.

Dokonce i v roce 1793 se občas stávalo, že horlivý vlastenec slušnému muži vykal a říkal mu pane. Toto byla taková vzácná chvíle.

"Chci," odpověděl občan Theodor, "abys mě pustil dolů."

"Proč?"

"Co je ti do toho?"

Dozorce pohlédl s nevýslovným údivem na muže, jenž vyslovil tuto žádost.

Ale v tom pohledu se kmitlo také, jak se zdálo občanu Theodorovi, cosi jako porozumění.

Sklonil svou zbraň.

"Odmítl bys, kdyby ti .někdo nabídl pořádnou odměnu?"

"Nevím, nikdo mi ještě takový návrh neudělal. Sem nikdo vo svý vůli neleze."

"Nuže, dělám ti ho já."

"Vy mně nabízíte . . . "

"Velké peníze."

"Kolik?"

"Například padesát tisíc liber ve zlatě. Zlato v těchto dobách hned tak neuvidíš a padesát tisíc liber ve zlatě přijde dnes bratru na dobrý milión. Nabízím ti padesát tisíc liber."

"Pustím-li vás dovnitř?"

"Ano, ale pod podmínkou, že půjdeš se mnou a že mi pomůžeš v tom, co chci podniknout."

"Ale co si tam počnete? Už tam šel Santerre. Za pět minut bude chodba plná vojáků a ti vás zatknou dřív, než stačíte mrknout."

Občan Theodor se zamyslel.

"Můžeš vojákům nějak zabránit, aby se dostali dolů?"

"Nevím jak. Marně si lámu hlavu."

Bylo vidět, že vlastenecky žalářník si opravdu všemožně láme hlavu, jak by přišel k svým padesáti tisícům librám.

"A což zítra?" otázal se občan Theodor, "mohli bychom se tam dostat?"

"To by šlo. Ale do zítřka bude uprostřed chodby zatraceně důkladná železná mříž."

"Pak musíme vymyslet něco jiného," řekl občan Theodor.

"Musíme vymyslet něco jiného," řekl žalářník.

Z množného čísla, jímž se občan Gracchus vyjádřil, bylo vidět, že už je na Theodorově straně.

"Dobrá, vymyslím něco," řekl Theodor. "Co děláš v Conciergerii?"

"Dozorce."

"To jest?"

"Otvírám a zavírám dveře."

"Spíš tady?"

"Ano, pane."

"Jíš tady?"

"Ne vždycky. Někdy mám volno."

"A co ten den děláš?"

"No, to víte . . . "

"Jen se nestyď."

"Ale, mám holku, má takovou malou hospůdku, říká se tam U Noemovy studny, vona mi slíbila, že si mě veme, až budu mít dvanáct set franků."

"Kde je ta hospůdka?"

"Blízko ulice de la Vieille-Draperie."

"Výborně."

"Pst, pane!"

Vlastenec napjal sluch.

"Slyšíte?"

"Ano . . . kroky."

"Už se vracejí. Teď bychom už neměli čas . . . "

Vlastencovo my se stávalo čím dál tím přesvědčivější.

"Máš pravdu, jsi správný chlapík, občane, a mně se zdá, že jsi k něčemu předurčen."

"K čemu?"

"Abys jednoho dne přišel k velkým penězům."

"Bůh vás vyslyš, pane."

"Ty věříš v Boha?"

"Jak kdy, podle okolností. Dnes například bych v něj hrozně rád věřil."

"Věř v něho tedy," řekl občan Theodor a vstrčil dozorci do ruky deset louisdorů.

"I u všech hromů," prohlédl si občan Gracchus zlato v záři svítilny. "Vy to tedy myslíte opravdu vážně?"

"Smrtelně vážně."

"Co mám dělat?"

"Přijít zítra do hospůdky U Noemovy studně. Tam ti řeknu, co od tebe chci. Jak se jmenuješ?"

"Gracchus."

"Nuže, občane Gracchu, postarej se o to, aby tě vrátný Richard do zítřka vyhnal."

"Vyhnal? A z čeho budu živ?"

"To chceš dělat bachaře, když budeš mít padesát tisíc franků?"

"To ne, ale jako prostej, chudej dozorce jsem si jist, že nepřijdu pod gilotinu."

"Myslíš?"

"No, v dnešních dobách si vlastně člověk nemůže bejt jistej ničím. Ale nezávislej a bohatej člověk je na tom přece jen hůř . . . "

"Peníze si schováš a začneš se dvořit nějaké vlastenecké punčochářce, co plete punčochy pod gilotinou, místo té tvé ubohé krčmářce z Noemovy studně."

"Tak platí."

"Zítra v hospodě."

"V kolik?"

"V šest večer."

"A teďka proboha uleťte, už jdou . . . Nezlobte se, že říkám uleťte, ale musel jste sem spadnout z nebe."

"Tak zítra na shledanou!"

Byl vskutku nejvyšší čas. Hlasy a kroky se blížily. V temné chodbě bylo už vidět matnou záři blížících se světel.

Theodor chvátal ke dveřím, které mu ukázal písař, v jehož budce se skryl. Vytrhl u nich páčidlem zámek, doběhl k oknu, které mu písař ukázal, otevřel je, seskočil na ulici a octl se na náměstí Republiky.

Ještě dříve však, než zmizel ze Síně ztracených kroků, zaslechl, jak se občan Gracchus vyptává Richarda a jak mu vrátný odpovídá:

"Občan architekt měl pravdu. Chodba probíhá pod světnici Capetovy vdovy. Bylo to opravdu nebezpečné."

"To si myslím," odpověděl občan Gracchus, plně si vědom toho, jak velkou pravdu říká.

Na schodech se, objevil Santerre.

"A tvoji dělníci, občane architekte?" zeptal se Girauda.

"Před svítáním budou tady a nehnou se, dokud chodbu nepřepaží," odpověděl hlas vycházející jakoby z hlubin země.

"A ty budeš moci říci, že jsi zachránil vlast," řekl Santerre zpola vážně, zpola žertovně.

"Nevím, jestli máš tak docela pravdu, občane generále," bručel si pro sebe Gracchus.

39. Malý mučedník

Proces s královnou se dostával do stadia vyšetřování, jak jsme mohli vidět v předchozí kapitole. Mnozí se kojili raději, že obětováním této vznešené hlavy konečně přece jen poněkud utiší zášť lidu.

Nebylo sice nijak nesnadné odůvodnit, proč má královnina hlava padnout, přesto se však Fouquier-Tinville, hrozný veřejný žalobce, rozhodl, že nenechá nevyužity ani nové domnělé důkazy viny, které mu slíbil obstarat Simon.

Nazítří poté, co si promluvili Fouquier-Tinville a Simon v Síni ztracených kroků, rozlehl se zase jednou v Templu hluk zbraní, při němž se roztřásli vězni, kteří tu ještě zbyli.

Těmito vězni byli madam Alžběta, madam Royale a chlapec, kterého oslovovali v kolébce Vaše Veličenstvo a jemuž teď říkali jen malý Ludvík Capet.

Generál Hanriot s trojbarevným chocholem, s velkou šavlí po boku přijel na svém těžkém koni a v doprovodu několika národních gardistů do věže, kde chřadlo královské dítě.

Generálovi po boku kráčel soudní písař zlomyslné tváře s kalamářem a svitkem papíru. Po cestě šermoval ohromně dlouhým perem.

Za písařem šel veřejný žalobce. Viděli jsme ho už, známe ho a setkáme se ještě později s tímto suchým, žlutým a chladným mužem, před jehož krvelačnýma očima se třásl i sám sršatý Santerre ve své válečné zbroji.

Za nimi šlo několik národních gardistů v čele s poručíkem.

Simon, usmívaje se svým poťouchlým úsměvem, v jedné ruce medvědí čepici, v druhé potěh, šel napřed a ukazoval komisi cestu.

Vešli do tmavé, prostorné, ale téměř prázdné světnice, kde v jednom koutě na posteli seděl úplně nehybně malý Ludvík.

Když jsme naposledy spatřili nebohého chlapce, jak utíká před surovým vztekem Simonovým, byla v něm ještě jiskra života, neboť ještě se bránil hanebnému zacházení ševce z Templu. Utíkal, křičel, plakal. Měl strach, trpěl, ale přece jen doufal.

Teď strach a naděje zmizely. Jistěže ještě trpěl. Ale trpěl-li malý mučedník, na němž se mstili tak ohavným způsobem za viny jeho předků, skrýval své utrpení v hloubi srdce a zastíral je zdáním úplné necitelnosti. Když k němu přistoupili komisaři, nezvedl ani hlavu.

Komisaři si vzali bez dlouhých okolků židle a posadili se. Veřejný žalobce u záhlaví postele, Simon k nohám, soudní písař k oknu. Národní gardisté a jejich poručík stáli stranou ve stínu.

Ti z přítomných, kteří si poohlédli malého vězně s trochou zájmu nebo aspoň se špetkou zvědavosti, všimli si, jak je bledý, opuchlý, jak se mu třesou nohy, které mu začínaly otékat.

"Ten chlapec je nemocný," poznamenal poručík tak významně, že Fouquier-Tinville, který se už chystal k výslechu, se otočil. Malý Capet zvedl oči, aby se podíval, kdo to řekl, a poznal onoho mladého muže, jenž už jednou na nádvoří Templu zabránil Simonovi, aby ho zbil. V chlapcových temně modrých rozumných očích se na okamžik zablesklo, ale to bylo vše.

"Ach, občan Lorin je už zase plný soucitu," ušklíbl se Simon. Zřejmě chtěl upozornit Fouquier-Tinvilla na Mauriceova přítele.

"Soucit není v rozporu s vlastenectvím," odpověděl Lorin se svým neochvějným klidem.

Ale poněvadž Lorin nikdy zbytečně nenastavoval krk, i když byl vždycky ochoten čelit jakémukoli nebezpečí, využil té příležitosti a pozdravil Fouquier-Tinvilla, jenž na pozdrav zdvořile odpověděl.

"Myslíš, že je nemocný?" otázal se veřejný žalobce.

"Jsi snad lékař?"

"Nejsem lékař, ale studoval jsem medicínu."

"A co tedy našemu malému pacientovi schází?"

"Má naběhlé oči, odulé tváře, bledé a hubené ruce, oteklá kolena. A kdybych ohledal jeho tep, konstatoval bych, jsem si tím jist, pětaosmdesát až devadesát tepů za minutu."

Zdálo se, že dítě poslouchá lhostejně.

"A čemu může věda přičítat tento stav?" otázal se veřejný žalobce. Lorin se poškrábal za uchem a pomyslil si:

"Abych se vyslovil, mě Philis nutí.

Nemám k tomu ani za mák chuti:"

Pak nahlas řekl:

"Věru, občane, neznám dostatečně životosprávu malého Capeta, abych mohl odpovědět s jistotou, přesto však . . . "

Simon škodolibé poslouchal, jak se jeho nepřítel zapletl do situace, v niž se snadno může zkompromitovat.

"Přesto však myslím," dopověděl Lorin, "že má málo pohybu."

"To si myslím," vykřikl Simon, "vždyť ten spratek už nechce ani chodit."

Dítě zůstalo k ševcově poznámce lhostejné.

Fouquier-Tinville vstal, přistoupil k Lorinovi a začal s ním tiše hovořit. Nikdo neslyšel, co říká. Bylo však zřejmé, že mluví velmi důvěrně a naléhavě.

"A ty bys něčemu takovému věřil, občane?" pokrčil rameny Lorin. "Bylo by to velmi vážné obvinění pro matku . . . "

"V každém případě se to dozvíme," řekl Fouquier.

"Simon tvrdí, že mu to dítě samo řeklo, a zavázal se, že ho přiměje, aby to doznalo."

"Bylo by to ohavné," řekl Lorin. "Ale koneckonců nic na světě není nemožné . . . Jenomže se mi zdá, že to také může být vycucané z prstu. Z Rakušanky už udělali Messalinu, teď z ní chtějí udělat ještě Agrippinu, to mně připadá trochu silný tabák a ke všemu ještě docela zbytečné."

"Simon to tvrdí," řekl Fouquier chladně.

"O tom nepochybuji . . . Jsou lidé, kteří se nelekají žádného obviněni, ani obvinění docela nesmyslného . . . Nemyslíš však," podíval se Lorin upřeně na Fouquier.a, "nemyslíš ty, inteligentní, počestný a také silný muž, že vyptávat se dítěte na takovéhle věci je urážkou celého lidství?"

Veřejný žalobce nehnul ani brvou. Vytáhl z kapsy list papíru a ukázal jej Lorinovi.

"Konvent mi nařídil, abych vyšetřil udání. Ostatek se mě netýká, já plním jen svou povinnost."

"Na to máš právo," pokrčil Lorin rameny.

"A ostatně," pokračoval Fouquier, "nevyšetřujeme věc pouze na udání Simonovo, obvinění je veřejné."

A vytáhl z kapsy druhý papír.

Byl to výtisk listu zvaného Pére Duchesne. Redigoval jej Hébert a byl to ničemný plátek neštítící se žádné sprostoty.

"Je to napsané, je to vytištěné," řekl Lorin, "ale přesto na to nic nedám. Dokud neuslyším opravdovou výpověď z úst tohoto dítěte, ovšem dobrovolnou, svobodnou, bez hrozeb, dotud . . . "

"Dotud?"

.„Dotud neuvěřím přes to, co tvrdí Simon a vykřikuje Hébert, tak jako ty sám nevěříš."

Simon netrpělivě čekal na výsledek této rozmluvy. Ničema si nedokázal uvědomit, jak působí na inteligentního člověka pohrdání, jež vytuší v jiném člověku, kterého si chtě nechtě musí vážit. Fouquier však cítil tíhu Lorinova pohledu a chtěl se ho co nejdříve zbavit.

"Začneme s výslechem," stočil se k písaři, "přichystej si náčiní."

Písař ostatně už napsal záhlaví protokolu a čekal jako Simon, jako Hanriot, slovem jako všichni přítomní, až skončí Fouquierova rozmluva s Lorinem.

Jedině na chlapci bylo vidět, že ho vůbec nezajímá, co si ti dva o něm povídají, a jeho oči, v nichž se na okamžik zalesklo, když uviděl Lorina, opět pohasly.

"Ticho," poručil Hanriot, "občan Fouquier-Tinville přistoupí k výslechu."

"Capete," otázal se veřejný žalobce, "víš, co se stalo s tvou matkou?"

Malý Ludvik zčervenal, ale neodpověděl.

"Slyšel jsi mě, Capete?" opakoval žalobce.

Ludvík mlčel.

"Ach, ten slyší dobře," vyštěkl Simon. "Ale je jako opice, nechce odpovídat, abychom ho nepokládali za dospělého člověka a nenutili ho pracovat."

"Odpověz, Capete," naléhal Hanriot, "ptá se tě komise, kterou vyslal Konvent, a ty jsi povinen poslouchat zákony."

Chlapec zbledl, ale neodpověděl.

Simon sebou vztekle škubl. Tyhle brutální povahy velmi rychle přicházejí do varu.

"Budeš odpovídat, darebáku!" zahrozil chlapci pěstí.

"Mlč, Simone," řekl Fouquier-Tinville, "nemáš slovo."

Bezděky použil formule, na kterou byl zvyklý.

"Slyšíš, Simone," vmísil se Lorin, "nemáš slovo. Už podruhé ti to říkají přede mnou. Poprvé to bylo, když jsi obvinil dceru matky Tisonové, které jsi pro své potěšení nechal useknout hlavu."

Simon mlčel.

"Milovala tě tvá matka, Capete?" otázal se Fouquier.

Chlapec mlčel.

"Říká se, že ne," pokračoval žalobce.

Chlapec se matně usmál.

"Ale vždyť vám povídám," řval Simon, "že mně říkal, že ho milovala až příliš!"

"Poslouchej, Simone, je to opravdu k vzteku, že malý Capet, tak hovorný, když jsi s ním sám, před námi mlčí jako ryba," poznamenal Lorin.

"Jenom kdybychom byli mezi čtyřma očima!" vztekal se Simon.

"Ach tak, kdybyste byli sami mezi čtyřma očima, jenže bohudík nejste sami. Kdybyste byli sami, ty bodrý Simone, vynikající vlastenče, pak bys spráskal to ubohé dítě do němoty, co? Ale nejsi sám a neodvažuješ se, ničemo, před námi, počestnými lidmi, kteří stejně jako naši předkové máme v úctě vše, co je slabé. Ztratil jsi odvahu, protože nejsi sám, neodvažuješ se, ty ohavo, který se nedovede bít s nikým jiným než s dětmi!"

"Capete," ujal se opět slova Fouquier, "svěřil jsi se s něčím Simonovi?"

V chlapcově pohledu se objevil ironický záblesk.

"O své matce?" pokračoval žalobce.

Ironie v chlapcových očích se změnila v opovržení.

"Odpověz ano nebo ne!" vykřikl Hanriot.

"Odpověz ano!" zařval Simon a napřáhl řemen.

Hoch sebou trhl, ale neuhnul před ranou.

Lorin vyskočil, a než mohla rána dopadnout, uchopil Simona za zápěstí.

"Tak poslouchej přece," naléhal Fouquier, "není na tom nic zlého, když matka miluje své dítě. Pověz nám, jak tě tvá matka milovala, Capete. Může jí to být ku prospěchu."

Malý vězeň se zachvěl, když si uvědomil, že by snad mohl nějak prospět své matce. Poprvé se ozval:

"Milovala mě, jako miluje matka svého syna. Tak jako všechny matky milují své děti."

"A já, ty hádě, tvrdím, žes mi řekl . . . "

"To se ti asi zdálo," přerušil chladně Simona Lorin. "Tebe asi často tlačí můra, Simone."

"Lorine, Lorine," zuřil Simon.

"No - Lorine, Lorine! A co má být? Zmlátit Lorina, to nedokážeš. Víš velmi dobře, že by Lorin zbil tebe. Nemůžeš ho ani udat, že tě právě chytil za ruku, protože to udělal před občanem Hanriotem a občanem Fouquier-Tinvillem, a to přece nejsou vlažní vlastenci! Rád bys dostal občana Lorina tak trochu pod gilotinu jako Héloisu Tisonovou, ale nejde to, chlapče, viď? Je to mrzuté, je to k vzteku, ale je to tak, viď, chudáku Simone?"

"Jenom strpení, jen strpení," syčel švec.

"Dobrá, dobrá, drahý příteli," ušklíbl se Lorin, "ale doufám, že s pomocí Nejvyšší bytosti - poslouchej dobře, neříkám s pomocí boží - že tedy s pomocí Nejvyšší bytosti ti napřed rozpářu šavlí břicho. Uhni, Simone, stojíš mi ve světle."

Simon zatínal pěsti; na jejichž špínu byl pyšný, ale tím také skončil.

"Teď, když začal mluvit," řekl Hanriot, "bude jistě pokračovat. Pokračuj ve výslechu, občane Fouquiere."

"Budeš teď odpovídat?" otázal se Fouquier.

Chlapec neodpověděl.

"Vidíš, občane, vidíš," syčel Simon.

"Zatvrzelost toho chlapce je nevysvětlitelná," poznamenal Hanriot, proti své vůli uvedený v úžas královskou pevností malého prince.

"Špatně ho vychovali," podotkl Lorin.

"Kdo?" zeptal se Hanriot.

"Nu, jeho vychovatel, kterému jste ho svěřili, občan Simon."

"Ty mě budeš ještě obviňovat!" vykřikl Simon.

"Snad bychom si ho mohli získat vlídností," řekl Fouquier-Tinville. Otočil se k chlapci, který si nikoho nevšímal, a řekl:

"Nu tak, milé dítě, odpovězte národní komisi. Neztěžujte svou situaci tím, že byste odmítal výpověď. Mluvil jste s občanem Simonem, jak vás maminka milovala, jak vás laskala . . . "

Malý princ přelétl přítomné pohrdavým pohledem, na Simonovi utkvěl s nenávistí, ale neodpověděl.

"Schází vám snad něco?" vyptával se veřejný žalobce. "Zdá se vám, že jste špatně ubytován, že dostáváte špatnou stravu, že se s vámi špatně zachází, chtěl byste větší svobodu, jinou stravu, jiné vězení, jiného strážce, chtěl byste koně, abyste si mohl občas vyjet? Chtěl byste mít nějakou společnost, nějaké chlapce vašeho věku například?"

Chlapec mlčel, zahalen v ono neproniknutelné mlčení, z něhož se vytrhl jen jednou, když hájil svou matku.

Komise zůstala zaražena údivem. Pevnost a inteligence osmiletého chlapce byla neuvěřitelná.

"Ach, tihle králové," zašeptal Hanriot, "jaká je to rasa! Jsou jako tygři. Ještě štěňata - a už je v nich taková zavilost."

"Co mám napsat do protokolu?" zeptal se rozpačitě písař.

"To ať si vezme na starost Simon," navrhl Lorin.

"Není co psát, takže to dokáže bez rozmýšlení."

Simon zahrozil svému nesmiřitelnému nepříteli pěstí. Lorin se dal do smíchu.

"Však se nebudeš takhle smát, až budeš kejchat do pytle," necítil se Simon vzteky.

"Nevím, půjdu-li k tomuhle malému obřadu před tebou nebo až po tobě," ušklíbl se Lorin, "ale vím, že se spousta lidí potrhá smíchy, až přijde řada na tebe. Bozi! . . . řekl jsem bozi v plurále, Simone! Budeš děsně ošklivá mrtvola, ševče!"

Komisaři se zvedli a zamířili ke dveřím.

Jakmile malý princ zůstal sám, začal si broukat na posteli melancholický refrén písničky, kterou měl rád jeho otec.

40. Kytička fialek

Jak se dalo předvídat, nemohl dlouho trvat mír ve šťastném hnízdečku, kde spolu žili Genevieva a Maurice.

V bouřích, jež rozpoutá vítr a blesky, zmítá se hnízdo holubic spolu se stromem, v němž se skrývá.

Genevieva upadla z jedné hrůzy do druhé. Nebála se již o Maisona-Rouge, chvěla se o Maurice.

Znala dobře svého muže, aby věděla, že se zachránil, jestliže dokázal zmizet beze stopy. Teď, kdy si byla jista, že je zachráněn, třásla se sama o sebe.

Neodvažovala se svěřit se svými mukami nejnebojácnějšímu muži této doby. Prozrazovaly ji však zarudlé oči a bledé rty.

Jednoho dne vešel Maurice tak tiše, že Genevieva, pohroužená v hluboké snění, ho nezaslechla. Seděla bez hnutí, s očima upřenýma do prázdna, s rukama v klíně; hlavu skláněla zadumaně na prsa.

Maurice stanul na prahu a hleděl na ni chvíli s hlubokým zármutkem. Vše, co se dálo v srdci mladé ženy, bylo tak zjevné, že by byl mohl číst každou její myšlenku.

Po několika okamžicích přistoupil k ní a řekl jí:

"Tobě se už nelíbí ve Francii, Genevievo, přiznej mi to. I vzduch, který tu dýcháš, je ti protivný, nedokážeš přistoupit k oknu, aby ses netřásla odporem."

"Žel," zašeptala Genevieva, "nemohu před tebou skrýt své myšlenky. Uhodl jsi, Maurici."

"A přece je to krásná země," řekl mladý muž, "a právě teď tu všechno kypí životem, člověk se může plně vyžít. Ta rušná činnost na tribunách, v klubech, uprostřed spiknutí, a pak ty sladké hodiny, jež můžeš strávit u domácího krbu. Oč vřelejší je naše láska, vracíme-li se domů s obavou, že zítra už nebudeme milovat, protože už nebudeme žít!"

Genevieva zavrtěla hlavou.

"Země, jež odplácí nevděkem těm, kdo jí slouží."

"Jak to myslíš?"

"Nejsi ty, jenž jsi tolik vykonal pro její svobodu, dnes málem podezřelý?"

"Zato ty, Genevievo," řekl Maurice láskyplně, "ty, zapřisáhlá nepřítelkyně této svobody, ty, která jsi proti ní tolik udělala, spíš pokojně a nerušeně pod republikánovou střechou. Máme se tedy čím utěšit."

"To ano," řekla Genevieva, "to ano. Ale nepotrvá to dlouho, nemůže mít trvání, co nestojí na pevných základech."

"Co tím chceš říci?"

"Kdyby mě dopadli a zatkli, mě, aristokratku, která ve dne v noci sní o porážce vaší strany a vašich myšlenek, mě, která i v tvém domě touží po návratu starého režimu, znamenalo by to pro tebe smrt a hanbu, aspoň podle vašich názorů. Maurici, nezůstanu tu jako zlý duch tohoto domu. Nechci tě přivést na popraviště."

"A kam bys šla, Genevievo?"

"Kam bych šla? Jednou, až odejdeš, půjdu se sama udat. Neřeknu jim ovšem, odkud jsem přišla."

"Ach, ty nevděčnice!" vykřikl Maurice.

"Ne, ne," vrhla se mladá žena Mauriceovi kolem krku. "Ne, ne, můj drahý, miluji tě nejoddaněji, nejupřímněji, nejvroucněji, to ti přísahám. Nechtěla jsem, aby můj bratr byl chycen a usmrcen jako rebel: Nechci, aby můj milenec byl chycen a zabit jako zrádce."

"To že bys udělala, Genevievo?" zvolal Maurice.

"Jakože je Bůh nade mnou! Ostatně, strach před smrtí není nic proti výčitkám svědomí!"

"Ach, Genevievo," zašeptal Maurice.

"Chápej dobře, co říkám, a zejména, co zkouším, Maurici," pokračovala Genevieva. "Ty máš také výčitky svědomí . . . Víš, Maurici, že jsem se ti dala, aniž jsem měla na to právo. Že sis mě vzal, aniž jsem měla právo se ti dát."

"Dost!" vykřikl Maurice, "dost!"

Zamračil se a temné rozhodnutí mu zasvitlo v očích.

"Dokáži ti, Genevievo, jak tě miluji. Podám ti důkaz, že neexistuje oběť, kterou bych pro tebe nepřinesl. Nenávidíš Francii, nuže dobrá, opustíme Francii."

Genevieva sepjala ruce.

"Bylo by to možné, Maurici?" vypravila ze sebe.

"Což jsem tě kdy oklamal? Snad v den, kdy jsem se pro tebe zneuctil?"

Genevieva mu zavřela ústa polibkem.

"Máš pravdu, Maurici, klamala jsem se, nemám žádné výčitky svědomí. Jenom má duše je ponížená. Musíš mě pochopit, mám tě příliš ráda, abych mohla cítit ještě něco jiného než hrůzu z pomyšlení, že bych tě mohla ztratit. Utečme hodně daleko, příteli. Utečme tam, kde nás nikdy nikdo nedostihne!"

"Ach, má nejdražší," zašeptal Maurice.

"Ale jak uprchneme? Není tak snadné uniknout před dýkami vrahů z druhého září nebo před sekerou katů z jedenadvacátého ledna."

"Genevievo," řekl Maurice, "Bůh je při nás. Poslyš, dobrý skutek, který jsem chtěl vykonat právě onoho

nešťastného druhého září, ponese dnes své ovoce. Chtěl jsem zachránit jednoho chudáka kněze, který se mnou studoval. Šel jsem za Dantonem a na jeho příkaz podepsal Výbor veřejného blaha průvodní list pro toho ubožáka a jeho sestru. Dostal jsem od Dantona průvodní list. Ale ten nešťastný kněz si pro něj nepřišel, hledal útočiště u karmelitánů a našel tam smrt."

"A ten průvodní list?"

"Mám jej stále. Má dnes větší cenu než milión, Genevievo, má cenu lidského života, cenu našeho štěstí.

"Budiž Bůh pochválen!" zvolala mladá žena.

"A teď, jak víš, mám statek, který spravuje starý sluha naší rodiny, věrný správce, poctivá duše a přitom patriot, kterého nikdo nepodezírá. Můžeme mu důvěřovat. Bude mi posílat důchod, kam budu chtít. Cestou do Boulogne se u něho stavíme."

"Kde to je?"

"Nedaleko Abbeville."

"Kdy odjedeme, Maurici?"

"Za hodinu."

"Ale nikdo nesmí vědět, že odjíždíme."

"Nikdo se to nedoví. Běžím k Lorinovi. Má kabriolet bez koně a já mám zase koně bez kočáru. Odjedeme, jakmile se vrátím. Ty zůstaň tady, Genevievo, a připrav všechno k odjezdu. Mnoho toho na cestu nepotřebujeme. Co mám bude chybět, koupíme si v Anglii. Dám Scaevolovi nějaký příkaz, abych ho vzdálil z domu. Lorin mu dnes večer něco napovídá, proč jsme odjeli. A dnes večer budeme už daleko."

"Ale zastaví-li nás na cestě?"

"Máme přece průvodní list. Jedeme k Hubertovi, tak se jmenuje můj správce. Hubert je členem městské rady v Abbeville. Z Abbeville do Boulogne nás doprovodí a bude nás chránit na cestě. V Boulogni si koupíme nebo najmeme bárku. Ostatně bych mohl zajít do výboru a opatřit si nějaké poslání do Abbeville. Ale ne, bylo by to zbytečné. Nemáme se čeho obávat a naše štěstí stojí za trochu rizika."

"Ano, ano, nejdražší, podaří se nám to, uvidíš, že se nám to podaří! Ale čím to tak voníš, Maurici?"

"Ach, pravda, šel jsem dnes ráno kolem paláce Égalité a koupil jsem ti kytičku fialek. Ale když jsem přišel a viděl jsem, jak jsi smutná, myslel jsem jen na to, abych se tě zeptal, proč se trápíš."

"Ach, dej mi ji, já ti ji vrátím!"

Genevieva náruživě vdechla líbeznou vůni. Vtom se jí však oči zalily slzami.

"Co je ti?" otázal se Maurice.

"Ubohá Héloisa," zašeptala Genevieva.

"Ubohé děvče," vzdychl Maurice, "ale mysleme na živé, mysleme na sebe, drahá Genevievo, a nechme mrtvé, ať patřili ke kterékoli straně, pokojně spát v hrobě, který jim vykopala jejich oddanost. Na shledanou, Genevievo."

"Vrať se brzo!"

"Za hodinu jsem zde."

"A co když nebude Lorin doma?"

"Nevadí, jeho sluha mě zná. Mohu si u něho vzít, co je mi libo, i když není doma, tak jako Lorin si může vzít cokoli u mě."

"Ach, to je krása!"

"A ty, Genevievo, zatím všechno připrav, ale vezmi opravdu jen to nejnutnější. Náš odjezd nesmí vypadat, jako bychom se stěhovali."

"Nedělej si starosti."

Mladý muž udělal krok ke dveřím.

"Maurici," zašeptala Genevieva.

Obrátil se a spatřil mladou ženu, jak k němu vzpíná ruce.

"Na shledanou, na shledanou," zavolal, "odvahu, má lásko, za hodinu jsem zde."

Genevieva se horečně vrhla do příprav. Dokud byla v Paříži, cítila dvojnásob svou vinu. Jakmile bude za hranicemi Francie, jakmile bude v cizině, její zločin, tak se jí aspoň zdálo, zločin, z něhož mohla vinit spíše osud než sebe, bude ji méně tížit.

Doufala dokonce, že v samotě a odloučení nakonec zapomene, že existoval nějaký jiný muž než Maurice.

Uprchnou do Anglie, jak se smluvili. Koupí si tam malý domek, malou chaloupku někde na venkově, pokud možná na samotě, kam na ně nebude ani vidět. Změní si jméno, svá dvě jména spojí v jedno. Vezmou si sluhu, který nebude nic vědět o jejich minulosti. Genevieva i Maurice mluví anglicky, a ani jeden z nich nezanechá ve Francii nic, čeho by musel želet.

Genevieva tedy začala skládat věci, které nezbytně potřebovali na své cestě či spíše útěku. Doslova se laskala s předměty, které měl Maurice nejraději. Dlouho vybírala kabát, který mu nejlépe padl, vázanku, jež mu nejlíp slušela, knihy, v nichž nejčastěji listoval.

Už připravila všechno, co bylo potřeba, a chystala se jen uložit do kufrů šaty, prádlo a knihy, rozložené po židlích, po pohovkách a po pianě.

Náhle uslyšela, jak zaskřípaly dveře.

"Že by se to vracel Scaevola?" pomyslela si. "Což by se s ním Maurice nepotkal?"

A pokračovala v práci.

Dveře salónu byly otevřeny, slyšela pomocníka v předsíni.

Vzala z piana svazek not, stočila je do ruličky, a hledala něco, čím by ruličku ovázala.

"Scaevolo," zavolala Genevieva. Ve vedlejším pokoji se ozvaly kroky.

"Scaevolo," zavolala znovu Genevieva, "pojďte sem, prosím vás!"

„Tady jsem," řekl jakýsi hlas.

Genevieva se prudce otočila a. zděšeně vykřikla:

"Dix ... !"

"Ano, já," odpověděl chladně Dixmer.

Genevieva klesla na židli. Zatočila se jí hlava, bezděky zvedla ruce a zvrátila se nazad. V tu chvíli si nepřála nic jiného, než aby se pod ní rozevřela propast a země ji pohltila.

Dixmer ji zadržel.

"Co je ti, má drahá? Co se ti stalo? Což je ti má přítomnost tak nepříjemná?"

"Ach, kéž bych umřela," vypravila ze sebe Genevieva a přitiskla si ruce k očím.

"Ale jdi, miláčku," řekl Dixmer. "To jsi mě snad pokládala za mrtvého? Připadám ti jako přízrak?"

Genevieva se rozhlédla kolem sebe jako beze smyslů, a jak její zrak spočinul na Mauriceově podobizně, svezla se ze židle, jako by hledala ochranu u toho bezmocného, neživého obrazu, z něhož se na ni milenec i teď usmíval.

Nešťastná žena pochopila, jakou hrozbu skrývá Dixmer pod svým strojeným klidem.

"Ano, miláčku," pokračoval koželuh, "jsem to opravdu já. Ty jsi myslila, že jsem daleko od Paříže? Ba ne, zůstal jsem tady. Nazítří poté, co jsem musel opustit svůj dům, znovu jsem se tam vrátil. Uviděl jsem pěknou hromádku trosek a popela. Ptal jsem se na tebe, nikdo tě neviděl. Pátral jsem po tobě a dalo mi hodně práce, než jsem tě našel. Přiznávám se, že jsem nemyslel, že tě najdu zde. Přece jsem však měl nějaké tušení, protože, jak vidíš, jsem přišel. Hlavně že jsme se našli. Jak se vede Mauriceovi? Ach, co jsi asi vytrpěla, ty, tak dobrá roajalistka, když jsi musela žít pod jednou střechou s takzvaným republikánem!"

"Bože můj, Bože můj, Bože můj," zašeptala Genevieva, "slituj se."

"Ale jinak," rozhlédl se Dixmer kolem, "utěšuje mě, že máš tak krásný byt, že ti nic neschází - možná že jsi vlastně ani tolik netrpěla. Já jsem, když shořel náš dům, když jsem přišel o všechen majetek, bloudil městem, hledal úkryt ve sklepech, v podpalubí lodí, někdy i ve stokách vedoucích do Seiny."

"Muži," vydechla Genevieva.

"Vidím tu velmi krásné ovoce. Já jsem se musel často obejít bez zákusku, protože jsem se musel obejít bez oběda."

Genevieva si ukryla obličej v dlaních.

"Ne snad proto," pokračoval Dixmer, "že bych byl neměl peníze. Vzal jsem si s sebou bohudík nějakých třicet tisíc franků ve zlatě, to jsou přece krásné peníze. Ale řekni sama, jak může uhlíř, rybář nebo vetešník vytáhnout z kapsy zlatý louisdor, chce-li si koupit klobásu nebo kousek sýra! Ano, madam, tyto tři úbory jsem postupně vystřídal. Dnes jsem se nastrojil ještě líp, jako patriot, jako fanatik, jalo Marseillan. Šeplám a kleju. Co dělat? Psanec se nemůže procházet po Paříži tak snadno jako mladá krásná žena a neměl jsem štěstí, abych se seznámil s nějakou ohnivou republikánkou, která by si mě vzala do svého hnízdečka."

"Pane, pane!" vykřikla Genevieva, "mějte se mnou slitování! Vidíte, že umírám."

"Strachy o mě, chápu. Jistě jste o mne měla velké starosti. Ale uklidněte se, jsem tu. Vrátil jsem se a už se nerozloučíme."

"Ach, vy mě zabijete!" vykřikla Genevieva.

Dixmer se ušklíbl.

"Zabít nevinnou ženu? Co to říkáte, madam? Teď vidím, jak jste si zoufala nad mou nepřítomností. Div jste nepřišla o rozum!"

"Pane," zvolala Genevieva, "prosím vás na kolenou, zabte mě, ale nemučte mě. Ne, nejsem nevinná. Ano, dopustila jsem se zločinu. Ano, zasluhuji smrt. Zabte mě, pane, zabte mě, ale nemučte mě!"

"Vy se tedy přiznáváte, že zasluhujete smrt?"

"Přiznávám, Dixmere."

"A abyste vykoupila zločin, o němž ostatně nic nevím, chtěla byste tuto smrt podstoupit bez hlesu?"

"Zabte mě, pane, ani nehlesnu. Nebudu proklínat ruku, která mě udeří, budu ji žehnat."

"Ne, madam, nechci vás zabít. Přece však pravděpodobně zemřete. Ale vaše smrt nebude potupná, nýbrž slavná, krásná. Poděkujte mi, madam, potrestám vás, ale zjednám vám nesmrtelnost."

"Co hodláte udělat, pane?"

"Půjdeme dále za cílem, k němuž jsme směřovali a který se nám zatím nepodařilo uskutečnit. Přede mnou a před sebou zemřete za svou vinu. Před lidmi zemřete jako mučednice."

"Ach, můj Bože, co se mnou chcete udělat, kam mě to chcete zavléct?"

"Na smrt, s největší pravděpodobností."

"Dovolte tedy, abych se pomodlila."

"Pomodlila? Ke komu?"

"Co vám na tom záleží? Zabijete-li mě, splatím svůj dluh, a zaplatím-li jej, nejsem vám ničím povinna."

"Máte pravdu," řekl Dixmer a zamířil do vedlejšího pokoje. "Počkám na vás."

Genevieva klesla na kolena před Mauriceovu podobiznu.

"Maurici," šeptala, "odpusť mi. Neočekávala jsem, že budu šťastná, doufala jsem však, že tě budu moci udělat šťastným. Maurici, beru ti štěstí, v němž jsi viděl svůj život. Odpusť mi, jestli zabiji i tebe, miláčku."

Ustřihla si kadeř svých krásných dlouhých vlasů, ovázala jí kytičku fialek a zastrčila ji za rám obrazu.

"Nuže, jste připravena, madam?" otázal se Dixmer z vedlejšího pokoje.

"Hned, hned," zašeptala Genevieva.

"Ach, jenom nespěchejte, madam," odpověděl Dixmer, "já mám dost času. Ostatně Maurice se jistě co nevidět vrátí, rád bych mu poděkoval za pohostinství, které vám poskytl."

Genevievu roztřásla hrůza, když si uvědomila, že její muž a milenec by se tu mohli setkat.

Rychle se zvedla a řekla horečně:

"Jsem hotova, pane, můžeme jít."

Dixmer šel napřed. Genevieva šla za ním třesouc se po celém těle, s hlavou na prsou, s očima napolo zavřenýma. Vstoupili do drožky, která čekala přede dveřmi. Vůz se rozjel.

41. Hospoda u Noemovy studny

Muž v karmaňole, jenž se skrýval v Síni ztracených kroků v noci, když architekt Giraud, generál Santerre a otec Richard hledali podzemní chodbu, muž, jenž si tak podivně porozprávěl s dozorcem, kterého nechali na stráži u vchodu do podzemí, onen sršatý vlastenec s medvědí čepicí a silnými kníry, jenž o sobě Simonovi tvrdil. že nesl na píce hlavu princezny de Lamballe, seděl nazítří po oné dramatické noci kolem sedmé večer v hospůdce U Noemovy studny, která stála, jak jsme už řekli, na rohu ulice de la Vieille-Draperie.

Seděl v koutě tmavé hostinské místnosti, plné tabákového kouře a čmoudu z lojových svíček, a tvářil se, jako by hltavě pojídal rybu na másle.

Místnost, kde večeřel, byla téměř prázdná. Zůstali tu už jen dva nebo tři stáli hosté, kteří si tu den co den něco vypili ještě po večeři.

U většiny stolů bylo už prázdno. Ke cti hospůdky U Noemovy studny musíme však dodat, že na červených či spíše nafialovělých ubrusech byly známky, že se tu nasytilo značné množství spokojených hostí.

Také poslední tři hosté postupně odešli, takže k osmé tu zbyl náš vlastenec už jen sám.

Tu s odporem, v němž bylo cosi překvapivě aristokratického, odstrčil sprosté jídlo, na němž si před chvilkou, jak se zdálo, ještě tolik pochutnával, vytáhl z kapsy tabulku španělské čokolády a začal pomalu ukusovat s výrazem docela jiným, než jaký jsme se pokusili dát jeho tváři.

Přikusuje černý chléb k své španělské čokoládě, ohlédl se co chvíli na zasklené dveře, zatažené záclonou modře a červeně kostkovanou, pohledem, v němž bylo dost netrpělivosti. Občas se napjatě zaposlouchal a přerušil svou skromnou večeři s roztržitostí, které si povšimla dokonce i krčmářka, sedící za pultem nedaleko dveří, na něž vlastenec upíral oči. Byla to celkem docela hezká holka, a tak není divu, že nepotřebovala být ani příliš domýšlivá, domnívala-li se, že právě ona je předmětem vlastencovy pozornosti.

Konečně zazněl zvonek u vchodu do hospůdky a náš vlastenec sebou trhl. Přistrčil k sobě opět talíř s rybou, aniž krčmářka zpozorovala, že hodil polovinu jejího výtvoru psu, který přátelsky vrtěl ohonem, a druhou polovinu kočce, která dotírala na psa svými sice jemnými, ale vražednými drápky.

Dveře s bíločervenou záclonou se rozletěly a vstoupil muž, oblečený podobně jako náš vlastenec, až na to, že místo chlupaté čepice měl červenou čapku. U pasu mu visel obrovský svazek klíčů, na druhém boku se mu houpala široká šavle s měděnou rukojetí, jakou nosila pěchota.

"Polévku! Žejdlík!" zvolal nový návštěvník, sotva vrazil do nálevny, aniž se dotkl své rudé čapky, jenom krčmářce kývl hlavou.

Pak s úlevným povzdechem klesl na židli ke stolu sousedícímu se stolem, u něhož večeřel náš vlastenec.

Krčmářka vyskočila zřejmě s velkou ochotou a šla sama do kuchyně, aby přinesla, oč nový příchozí požádal.

Oba muži byli k sobě obráceni zády. Jeden se díval do ulice, druhý do nálevny. Nevyměnili spolu jediné slovo, dokud krčmářka nezmizela.

Když se za ní zavřely dveře a když ve světle jediné svíce zavěšené na drátě tak, že osvětlovala stejnoměrně oba hosty, muž v chlupaté čepici viděl v protějším zrcadle, že místnost je úplně prázdná, neotočil se sice, ale řekl druhému muži polohlasem:

"Dobrý večer."

"Dobrý večer, pane," řekl muž v červené čapce.

"Nuže?" otázal se vlastenec, "jak jsme daleko?"

"Je to hotovo."

"Jak hotovo?"

"Udělal jsem to, jak jsme se smluvili. Zavedl jsem s otcem Richardem řeč na to, že mě už zmáhá služba, stěžoval jsem si, že nedoslýchám, že trpím závratěmi, pak jsem udělal pár kroků a začal jsem se tvářit, že na mě jdou mdloby."

"Dobrá a pak?"

"Otec Richard zavolal svou ženu, ta mi třela spánky octem a já jsem se vzpamatoval.

"A potom?"

"Potom, jak jste mi poradil, řekl jsem, že ty závratě na mě jdou ze špatného vzduchu v Conciergerii, že se mi valí krev do hlavy a že to není žádný div, když člověk tak dlouho slouží ve vězení, kde je namačkáno na čtyři sta vězňů."

"Nu a?"

"Matka Richardová mě litovala."

"A tatík Richard?"

"Ten řekl, když se mi služba nelíbí, abych se klidil ke všem čertům."

"Ale to snad nebylo všechno."

"Počkejte, matka Richardová, ta hodná ženská, se do něho pustila, že nemá srdce, že je kruťas, když vyhazuje na dlažbu otce rodiny."

"A on na to?"

"Řekl, že matka Richardová má pravdu, ale že první podmínka u toho, kdo chce dělat bachaře, je, aby bydlel ve

vězení, a že republika nemá smysl pro legraci a že usekne hlavu člověku, na kterého jde, když dělá dozorce, závrať."

"U ďasa," prohodil vlastenec.

"A otec Richard má zatraceně pravdu. Od té doby, co tam vstrčili Rakušanku, je tahle bachařina učiněné peklo. Vlastnímu tátovi by nevěřili."

Vlastenec položil talíř na zem, aby jej pes mohl vylízat.

"A co bylo dál?" řekl pak.

"Tak jsem začal, pane, naříkat, že se mi dělá hrozně špatně a aby mě poslali do nemocnice a že mé děti pomřou hlady, jestli mně bude zastaven plat."

"A otec Richard?"

"Otec Richard řekl, že bachař nemá mít děti.

"Ale matka Richardová byla při vás, co?"

"Bohudík! Udělala starýmu scénu, vyčítala mu, že má srdce z kamene, a tatík Richard nakonec řekl: Nu dobrá, občane Gracchu, domluv se s některým kamarádem, aby to vzal za tebe a dával ti něco ze svého platu. Udělejte si to třeba napolovic. Přiveď mně ho jako svýho zástupce a já ti slibuji, že se postarám, aby ho vzali. A já jsem řekl, děkuji ti, otče Richarde, ohlédnu se po někom."

"A ohlédl ses, kamaráde?"

V tom okamžiku se vrátila krčmářka, přinesla občanu Gracchovi polévku a víno.

To nešlo nijak do krámu ani vlastenci, ani občanu Gracchovi, kteří si měli ještě co říci.

"Občanko," řekl dozorce, "dostal jsem dnes od otce Richarda malou prémii, takže si mohu trochu vyhodit z kopýtka a dovolit si vepřovou kotletu s okurkami a láhev burgundského. Pošli služku k řezníkovi a skoč do sklepa pro víno."

Hospodská se točila jako na obrtlíku. Za chvilku už byla služka na ulici a krčmářka spěchala do sklepa.

"Výborně," řekl patriot, "udělal jsi to znamenitě. Jsi inteligentní chlapík."

"Tak inteligentní, že přes všechny vaše krásné sliby vám musím vysvětlit, že je mi úplně jasné, s čím si oba zahráváme. Vám není?"

"Naprosto."

"Jde nám oběma o krk."

"O můj krk se nestarej."

"Já se taky o něj nestarám, pane, já se starám o svůj."

"Bojíš se?"

"Ano."

"Ale já ti ho cením na dvojnásobek, než zač opravdu stojí."

"Ach, pane, takový krk je velmi vzácná věc."

"Ale ne tvůj."

"Jakže? Můj že ne?"

"V této chvíli jistě už ne."

"Jak to myslíte?"

„Myslím to tak, že tvůj krk nestojí v této chvíli ani za zlámanou grešli. Představ si, že jsem například agent Výboru pro veřejné blaho, a budeš zítra, jak vy říkáte, kejchat do pytle."

Dozorce sebou tak prudce škubl, že na něho pes vyštěkl. Zbledl na smrt.

"Nevrť sebou a nedělej hlouposti," řekl mu vlastenec. "Klidně dojez svou polévku. Nejsem agent provokatér, příteli. Postarej se, abych se dostal na tvé místo do Conciergerie, dej mi své klíče a zítra ode mne dostaneš padesát tisíc liber ve zlatě."

"Mohu se na to spolehnout?"

"Máš naprostou záruku, mou hlavu."

Dozorce chvíli rozvažoval.

"Poslouchej, kamaráde," řekl mu vlastenec, jenž ho pozoroval v zrcadle, "jaképak rozmýšlení? Udáš-li mě, splníš jen svou vlasteneckou povinnost, republika ti poděkuje a nedá ti ani pětník. Posloužíš-li mi, zpronevěříš se sice své povinnosti, ale protože ani kuře zadarmo nehrabe, dostaneš ode mne padesát tisíc zlaťáků.

"Však já rozumím," řekl dozorce, "je to krásná odměna, ale bojím se následků."

"Následků? . . . A z čeho máš vlastně strach? Já tě přece neudám, to ti snad ani nemusím říkat."

"Ovšem."

"Druhého dne po tom, co se dostanu na tvé místo, zastavíš se v Conciergerii. Dostaneš pětadvacet svitků, v každém budou dva tisíce franků. Těch pětadvacet svitků se ti pohodlně vejde do dvou kapes. Vedle těch peněz dostaneš pas, abys mohl zmizet z Francie. Prásknеš do bot a všude, kam se vrtneš, budeš ne-li boháč, tedy aspoň člověk, který stojí na vlastních nohou.

"Nuže dobrá, pane, ať se stane, co se má stát. Já jsem chudák a politika není pro chudý lidi. Francie to vydržela beze mě dost dlouho a kvůli mně taky nezahyne. A co děláte vy, do toho je mi stará bela. Ať žije republika!"

"Co dělám já," odpověděl vlastenec, "není rozhodně nic horšího, než co dělá ta tvoje slavná republika."

"Pán mi laskavě dovolí, abych neposuzoval politiku Národního konventu. Na chudáka se to nesluší."

"Jsi obdivuhodný filosof a Konvent by tě měl nějak vyznamenat. A teď, kdy mě předhodíš otci Richardovi?"

"Ještě dnes večer, je-li vám libo."

"Zajisté. A kdo jsem?"

"Můj bratranec Mardoche."

"Mardoche, výborně. To jméno se mi docela líbí. Zaměstnání?"

"Kůžkař."
"Výborně, od koželuha ke kůžkaři není daleko."
"Vy jste koželuh?"
"Mohl jsem jím být, kdybych se byl snažil."
"To je pravda."
"V kolik hodin mě představíš?"
"Za půl hodiny, chcete-li."
"Tedy v devět."
"Kdy dostanu peníze?"
"Zítra."
"Vy jste ohromně bohatý, viďte?"
"Nemohu si stěžovat."
"A aristokrat, že?"
"Co ti na tom záleží?"
"Já jenom, že tihle aristokrati jsou děsný hlupáci. Mít prachy a strkat lidem svoje prachy jenom kvůli tomu, aby eventuálně sami přišli pod gilotinu, v tom přece není ani špetka rozumu."
"Co se dá dělat! Sansculotti mají zase tolik rozumu, že se na nás druhé už nedostalo."
"Pst, nesou mi víno."
"Tedy dnes večer před Conciergerií."
"Platí."
Vlastenec zaplatil a zvedl se. Ještě od dveří zavolal rozmarně:
"Pospěšte si, občanko! Kotlety s okurkami! Můj bratranec Gracchus umírá hlady."
"Dobrák Mardoche," pochvaloval si dozorce, ochutnávaje burgundské, které mu právě nalila krčmářka, když ho pohladila láskyplným pohledem.

42. Kancelista ministerstva války

Vlastenec opustil hospodu, ale neodešel daleko.
Začazenými okenními tabulemi tu a tam nahlédl dovnitř, aby se přesvědčil, zda se dozorce nesmluvil s některým z agentů republikánské policie, nejlepší to policie na světě, protože v jejích službách jedna polovina společnosti špiclovala druhou, a to ne snad z nějaké lásky k vládě anebo pro její větší čest a slávu, ale prostě ze strachu o vlastní hlavu.
Nestalo se však nic, čeho by se vlastenec musel obávat. Několik minut před devátou dozorce vstal, vzal hospodskou za bradu, políbil ji na čelo a zamířil ke dveřím.
Náš vlastenec se k němu přidal na nábřeží před Conciergerií a oba vešli do vězení.
Ještě ten večer bylo všechno dojednáno. Otec Richard přijal Mardoche jako dozorce náhradou za občana Graccha.
Asi dvě hodiny předtím, než se dala do pořádku tato záležitost, odehrála se v jiné části vězení scéna zdánlivě málo důležitá, která však měla neméně velký význam pro hlavní hrdiny našeho vypravování.
Kancelista Conciergerie, uondaný celodenní prací, chystal se již zavřít svá lejstra a opustit kancelář, když mu občanka Richardová přivedla jakéhosi muže.
"Občane aktuáre," ohlásila, "tady je váš kolega z ministerstva války, přichází na rozkaz občana ministra, aby si vypsal ze seznamů zápisy o vojenských vězních."
"Ach, občane," povzdechl si aktuár, "jdete trochu pozdě, právě jsem skládal krám."
"Promiň, drahý kamaráde," odpověděl chlapík z ministerstva války, "ale máme takový nával práce, že se můžeme pustit do terénu jen ve volných chvílích, a volné chvíle máme na ministerstvu jen tenkrát, když druzí jedí a spí."
"Je-li tomu tak, jsem ti k službám, milý kolego, ale pospěš si, protože, jak jsi právě sám řekl, je čas k večeři a já mám hlad. Máš plnou moc?"
"Tady je," řekl kancelista z ministerstva války, vytáhl z kapsy listinu, kterou si jeho kolega, třebas měl tak naspěch, prostudoval s úzkostlivou pozorností.
"Všechno je v pořádku," podotkla občanka Richardová, "můj muž si to už prohlédl."
"Nevadí, nevadí," řekl aktuár, "opatrnost je matka moudrostí. Důvěřovat, ale prověřovat."
Kancelista z ministerstva války čekal trpělivě, jako správný úředník, který ví, že formalitám se musí učinit zadost.
"V pořádku," řekl aktuár Conciergerie, "a teď můžeš začít, kdy ti bude libo. Je mnoho těch zápisů, které si máš vypsat?"
"Asi sto."
"To tedy máš práci na několik dní."
"Však se také, občane kolego, k vám přicházím takřka usadit, dovolíš-li ovšem."
"Jak to myslíš?" zeptal se aktuár Conciergerie.
"To ti vysvětlím cestou. Jistě neodmítneš, pozvu-li tě dnes na večeři. Právě jsi řekl, že máš hlad, a při jídle se nejlíp dohodneme."
"Neříkám, že ne."
"Poznáš aspoň mou ženu. Je to dobrá kuchařka a seznámíme se spolu. Ne že bych se chtěl chlubit, ale myslím, že jsem dobrý brach."
"Nepochybuji o tom, je to na tobě vidět. Přece však, milý kolego . . . "
"Ale, prosím tě, vždyť to nebude žádný banket. Koupíme si nějaké ústřice cestou na náměstí du Châtelet, kuře u našeho hostinského a dvě nebo tři malé mísy nám výborně připraví paní Durandová."

"Svádíš mě, drahý kolego," řekl aktuár Conciergerie, oslněný tímhle výběrem, na jaký nebyl zvyklý úředníček, kterému revoluční tribunál platil dvě libry v asignátech, jež měly hodnotu sotva dvou franků.

"Přijímáš tedy?"

"Když jsi tak -laskav."

"Pak tedy necháme práci na zítřek a jdeme."

"Jdeme. Počkej jenom okamžik, musím upozornit četníky, kteří hlídají Rakušanku, že odcházím."

"Proč jim to musíš říkat?"

"Aby věděli, že už není nikdo v kanceláři. Jakmile zaslechnou nějaký hluk, hned jim to bude podezřelé."

"Á, to je opravdu bdělost a ostražitost, za kterou se republika nemusí stydět."

Aktuár Conciergerie zabouchal na dveře, jeden z četníků pootevřel:

"Kdo tam?"

"Já, kancelista. Odcházím, abys to věděl. Dobrou noc, občane Gilberte."

"Dobrou noc, občane aktuáre."

A dveře se opět zavřely.

Kancelista z ministerstva války pozoroval celou tu scénu s největší bystrostí, a když dveře královnina vězení zůstaly pootevřeny, chvatně přehlédl celý první pokojík. Uviděl u stolu četníka Duchesna a věděl nyní bezpečně, že královna má jen dva strážce.

Rozumí se, když se kancelista Conciergerie otočil, jeho kolega z ministerstva války se už zase tvářil jako svatoušek.

Když vycházeli z Conciergerie, potkali se s dvěma muži, kteří šli právě dovnitř.

Byli to občan Gracchus a jeho bratranec Mardoche.

Bratranec Mardoche a aktuár z ministerstva války udělali oba stejný pohyb, jako by jim bleskla hlavou stejná myšlenka. První si narazil hluboko do čela chlupatou čepici, druhý klobouk s širokým okrajem.

"Kdo jsou ti občané?" zeptal se aktuár z ministerstva války.

"Znám jenom jednoho, je to dozorce jménem Gracchus."

"Ach," prohodil kolega z ministerstva, "to smějí dozorci vycházet z Conciergerie?"

"Smějí, když mají volno."

Aktuár z ministerstva se už na nic neptal. Oba noví přátelé zahnuli na most au Change. Na rohu náměstí du Châtelet koupil aktuár z ministerstva dvanáct tuctů ústřic. Pak šli dál po nábřeží de Gévres.

Byt aktuára z ministerstva války byl velmi prostý. Občan Durand obýval tři malé místnosti na náměstí de Gréve v domě, kde nebyl vrátný. Každý nájemník měl klíč od domu. Zapomněl-li si náhodou někdo klíč doma, zaklepal jednou, dvakrát nebo třikrát na dveře, podle toho, v kterém patře bydlel. Někdo z příslušného poschodí sešel dolů a otevřel dveře.

Občan Durand měl klíč v kapse.

Aktuárovi z Paláce se manželka kancelisty z ministerstva války velmi líbila.

Byla to opravdu rozkošná žena, i když byla nápadně smutná, což na první pohled budilo živý zájem. Sluší se poznamenat, že smutek je jeden z nejjistějších prostředků, jimiž hezké ženy dovedou svádět. Smutku neodolá žádný muž, každý chce smutnou ženu potěšit - je-li krásná ovšem - a všichni bez výjimky se zamilují, i aktuáři. Ať si říká kdo chce co chce, i takový aktuár je koneckonců muž a sebesuchopárnější aktuárské srdce skrývá v sobě přece jen záblesk naděje, že utěší hezkou zarmoucenou ženu a změní bílé růže jejích bledých tváří v růže úsměvnější, abych citoval občana Dorata.

Oba aktuáři povečeřeli s velkou chutí. Jen paní Durandová se jídla netkla.

Kancelista z ministerstva války se vyptával svého kolegy se zvědavostí dosti nápadnou v těchto dobách, kdy denně docházelo k lidským dramatům, jaké jsou zvyklosti v Paláci, v kterých dnech zasedá soud, jak je zařízena strážní služba.

Aktuár z Paláce, nadšený, že ho někdo poslouchá s takovou pozorností, odpovídal ochotně a vyprávěl, jak to chodí mezi dozorci, jaký je občan Fouquier-Tinville, a konečně, jaký je občan Sanson, hlavní herec oné tragédie, jež se odehrávala každý večer na náměstí Revoluce.

Pak se začal svého hostitele zase on vyptávat, jak to chodí na jeho ministerstvu.

"Ach," řekl Durand, "já ti toho nemohu povědět mnoho, nejsem tak významná osoba jako ty, nejsem vrchní aktuár, ba vlastně ani aktuár, spíše aktuárský tajemník. Takový bezvýznamný úředníček má jenom dřinu, prospěch z ní mají ti nahoře. Tak už to chodí ve všech ouřadech, dokonce i za revoluce. Nebe a země snad jednou pominou, ale ouřady nepominou, to si pamatuj, a velcí byrokrati se budou vždycky vozit na malých, od této chvíle až do skonání světa."

"Nic si z toho nedělej, kamaráde," řekl kancelista z Paláce, okouzlený znamenitým vínem hostitelovým a zvláště krásnýma očima paní Durandové, "já ti pomohu, jen řekni, budeš-li něco potřebovat."

"Děkuji ti pěkně," řekl aktuár z ministerstva války, dojatý laskavou nabídkou. "Všechno, co člověka trochu přivede z běžných kolejí, je koneckonců rozptýlení, více mě mrzí, že ta má práce v Conciergerii se trochu protáhne a že se občanka Durandová tady bude trochu nudit.

"Ale to se přece nechá zařídit," zvolal aktuár z Paláce, nadšený vyhlídkou na utěšenou zábavu s paní Durandovou, kterou mu tu sliboval kolega. "Proč by občanka Durandová nemohla chodit s tebou?"

"Hodilo by se to znamenitě," souhlasil občan Durand, "diktovala by mi zápisy a potom občas, nepokládáš-li naši chudou večeři za příliš skromnou, snad bychom mohli po práci všichni tři společně povečeřet."

"Hrozně rád, ne však příliš často," řekl dost nemotorně aktuár z Paláce. "Snad se vám mohu přiznat, že bych dostal pořádně vyhubováno, kdybych se často vracel později, než je mým zvykem, do jistého domku v ulici du Petit-Musc."

"No, to už se nějak zařídí," řekl Durand, "není-liž pravda, má milá?"

Paní Durandová, stále velmi smutná a bledá, zvedla k manželovi oči a odpověděla:

"Jak si budete přát."

Odbilo jedenáct. Byl čas se rozejít. Aktuár z Paláce se zvedl a rozloučil se s novými přáteli. Ujistil je, jak nesmírně ho těší, že se seznámil s nimi a s jejich večeří.

Občan Durand doprovodil hosta až na schody. Potom se vrátil do pokoje a řekl:

"Jděte si lehnout, Genevievo."

Mladá žena neodpověděla, vzala jednu z lamp hořících na stole a odešla do pokoje vpravo.

Durand, vlastně Dixmer, se za ní chvíli díval, pak i on odešel do svého pokoje naproti pokoji Genevievinu.

43. Dva lístky

Od toho večera přicházel kancelista z ministerstva války každý den navečer pilně pracovat do kanceláře svého kolegy v Paláci. Paní Durandová mu diktovala vězeňské zápisy, týkající se vojenských osob, a Durand horlivě opisoval.

Všemu, co se kolem něho dálo, věnoval bedlivou pozornost, aniž budil dojem, že něco pozoruje. Všiml si, že každý večer v devět hodin postavil Richard nebo jeho žena ke dveřím košík s potravinami.

Ve chvíli, kdy aktuár ohlašoval četníkovi: odcházím, občane, četník, buď Gilbert, nebo Duchesne, vyšel ven, vzal košík a donesl jej Marii Antoinettě.

Po tři večery, kdy Durand zůstal v kanceláři déle, zůstal i koš déle na svém místě, poněvadž četník odnesl potraviny teprve tehdy, když otvíral dveře, aby se rozloučil s aktuárem.

Čtvrt hodiny poté, co zanesl koš dovnitř, postavil jeden z četníku za dveře prázdný koš od včerejška na totéž místo, kde předtím stál košík plný.

Bylo to večer čtvrtého dne, na začátku října, kdy po obvyklých úředních hodinách odešel kancelista Paláce a Durand, vlastně Dixmer, zůstal sám se svou ženou.

Položil pero, rozhlédl se kolem sebe a pozorně naslouchaje spěšně vstal, rozběhl se tichými kroky ke dveřím vězení, nadzvedl ubrousek, jimž byl košík přikryt, a vstrčil do měkkého chleba, určeného pro uvězněnou, malé stříbrně pouzdro.

Chvěje se vzrušením, jež se v takových chvílích zmocní i nejchladnokrevnějšího člověka, vrátil se pak chvatně na své místo.

Genevieva se na něho dívala, neřekla však jediné slovo. Od té doby, co ji její muž odvedl od Maurice, čekala vždy, až promluví on sám.

Tentokrát však přerušila mlčení a otázala se:

"Bude to dnes večer?"

"Ne, zítra," odpověděl Dixmer.

Vstal, sklapl knihy, přistoupil ke dveřím vězení a zaklepal.

"Co je?" ozval se Gilbert.

"Odcházím, občane."

"Dobře," ozval se z cely četníkův hlas, "dobrou noc."

"Dobrou noc, občane Gilberte."

Durand slyšel, jak skřípají závory, pochopil, že četník otvírá dveře, aby odnesl košík.

V chodbě, vedoucí od bytu otce Richarda na dvůr, narazil na žalářníka v chlupaté čepici a s těžkým svazkem klíčů v ruce.

Dixmer se na okamžik zarazil. Bál se, aby s tímto mužem, surovým, jako jsou všichni lidé, kteří si zvolili tohle zaměstnání, nedošlo k nějakému dohadování nebo dokonce k srážce. Narazil si klobouk hluboko do čela, Genevieva si stáhla do očí okraj své černé kapuce.

"Promiňte," řekl dozorce, ačkoliv do něho vrazil Dixmer, nikoliv on do Dixmera.

Dixmer sebou škubl, když zaslechl ten vlídný a zdvořilý hlas. Ale dozorce patrně spěchal, vklouzl do chodby, otevřel dveře otce Richarda a zmizel v nich.

"To je divné," zavrtěl hlavou Dixmer, když se s Genevievou octli venku.

"Opravdu divné," zašeptala Genevieva.

V dřívějších dobách by si byli oba manželé pověděli, co je tak zaujalo na setkání s žalářníkem. Teď si oba nechali své myšlenky pro sebe. Došli na náměstí de Gréve, aniž pronesli jediné slovo.

Zatím vyšel občan Gilbert na chodbu a uchopil košík s potravinami pro královnu. Bylo v něm trochu ovoce, studené kuře, láhev bílého vína, karafa vody a libra bílého chleba:

Gilbert nadzvedl ubrousek, shledal, že potraviny v koši jsou uloženy tak, jak je tam obyčejně ukládá občanka Richardová. Odsunul paraván a řekl nahlas:

"Občanko, tady je večeře."

Marie Antoinetta rozlomila chléb. Sotva však do něj zabořila prsty, ucítila chladný dotek kovu a uvědomila si, že v chlebu je něco zvláštního.

Ohlédla se, ale četník už odešel. Královna zůstala okamžik stát. Počítala v duchu, jak už je daleko.

Když se jí zdálo, že usedl vedle svého druha, vytáhla z chleba pouzdro. V pouzdře byl lístek. Rozbalila jej a četla:

Madam, buďte připravena zítra ve stejnou dobu, kdy jste dostala tento lístek. Zítra v tuto chvíli bude do vězení Vašeho Veličenstva uvedena žena, která Vám dá své šaty a vezme si Vaše. Pak odejdete z Conciergerie opřena o rámě jednoho ze svých nejoddanějších služebníků.

Neznepokojujte se hlukem, který se ozve z prvního pokoje. Nedbejte na to, uslyšíte-li křik nebo sténání. Oblečte jen rychle šat a pláštěnku ženy, která má zaujmout místo Vašeho Veličenstva.

"Jaký to důkaz oddanosti," zašeptala královna. "Nejsem tedy, jak říkají mojí nepřátelé, pro všechny jen předmětem

opovržení!"

Pročítala lístek znovu. A tu se zarazila nad obsahem druhého odstavce.

"Nedbejte na to, uslyšíte-li křik nebo sténání. To znamená, že moji strážci budou zabiti," pomyslela si.

"Ubozí lidé, kteří se mnou tak slušně jednali! Ne, to nemohu dopustit."

Odtrhla čistou polovinu lístku, a poněvadž neměla ani tužku, ani pero, aby odpověděla neznámému příteli, který myslel na její záchranu, vytáhla z nákrčního šátku špendlík a vypíchala do toho kousku papíru:

Nemohu a nechci přijmout oběť, která mě chce zachránit za cenu lidských životů.

M. A.

Pak vložila lístek do pouzdra a ukryla je v druhé části rozlomeného chleba.

Hodiny právě odbíjely desátou. Královna smutně počítala jednotlivé údery, jež pomalu doznívaly, když uslyšela u okna, vedoucího na ženský dvůr, ostrý zvuk, jako když se diamant zařezává do skla. Tento zvuk vystřídal lehký úder na okenní tabuli, úder se několikrát opakoval a zřejmě úmyslně ho přehlušoval mužský kašel. Pak se v rohu okenní tabule objevil stočený papírek, pomalu se sešinul a padl na dlaždice pod oknem. Královna uslyšela, jak na sebe narážejí a chrastí jednotlivé klíče v nějakém velkém svazku a vzdalují se mužské kroky.

Spatřila, že okenní tabule byla v rohu nepatrně proražena a že tímto otvorem muž, jenž se teď vzdaloval, prostrčil lístek, který leží na zemi. Královna z něho nespouštěla oči, poslouchala, neblíží-li se některý ze strážců. Slyšela však jen, jak spolu tiše mluví jako obyčejně. Tu pomalu vstala, se zatajeným dechem přistoupila k oknu a zvedla lístek.

Vypadl z něho tenký a tvrdý předmět jako z pochvy a slabounce zazvonil, když dopadl na cihlové dlaždice. Byl to velmi jemný pilník, spíše šperk než nástroj, jeden z těch ocelových předmětů, jimiž sebeslabší a sebeneobratnější ruka dokáže ve čtvrthodině přepilovat nejsilnější mříž.

Madam, četla, zítra o půl desáté přijde jistý muž a bude oknem z ženského dvora hovořit s četníky, kteří Vás střeží. Vaše Veličenstvo zatím přepiluje ve svém okně třetí tyč odleva . . . Pilujte šikmo, čtvrt hodiny Vašemu Veličenstvu stačí. Pak buďte připravena protáhnout se oknem . . . Tyto zprávu Vám posílá jeden z Vašich nejoddanějších a nejvěrnějších poddaných, který zasvětil svůj život službě Vašeho Veličenstva a který bude šťasten, bude-li se pro ně moci obětovat.

"Ach," zašeptala královna, "je to léčka? Ale ne, to písmo přece znám. Je to stejné písmo jako v Templu. Písmo rytíře de Maison-Rouge. Ach, Bůh snad chce, abych unikla."

A královna padla na kolena a hledala útěchu v modlitbě, tomto hojivém balzámu uvězněných.

44. Co chystal Dixmer

Po bezesné noci konečně přišel zítřek, hrozný, a bez nadsázky možno říci krvavý. V této době a v tomto roce měl každý den, i nejslunnější, své temné skvrny.

Královna spala špatně a spánek ji nijak neosvěžil. Sotva zavřela oči, zdálo se jí, že vidí všude plno krve a slyší hrozný křik. Usnula s pilníkem v ruce.

Po celý den se každou chvíli modlila. Její strážci ovšem tak často viděli, jak se modlí, že její dnešní nápadná zbožnost nevzbudila jejich pozornost.

Chvílemi si sáhla uvězněná za ňadra, ohmatala pilník, který jí poslali její zachránci, a srovnávala v duchu ten slabý nástroj se silnou mříží.

Naštěstí byla mříž zapuštěna do zdi jen spodkem. Hořejšek byl zapuštěn do příčného pruhu. Jakmile by se dolejší část mříže přepilovala, stačilo se do ní jen opřít a mříž by povolila.

Ale královnu neznepokojovaly jenom tyto fyzické nesnáze. Chápala dokonale, že zoufalý pokus se může podařit, a právě tato naděje ji uváděla ve strašný zmatek.

Tušila, že její přátelé budou muset, budou-li se chtít dostat až k ní, zabít její strážce. Rozhodně s tím nemohla souhlasit. Vždyť tito lidé byli jediní, kteří jí v poslední době projevili trochu lidského soucitu.

Ale na druhé straně za onou mříží, kterou měla přepilovat, za těly dvou mužů, kteří snad měli padnout v boji s jejími zachránci, za tím vším byl život, svoboda a snad i pomsta, tři věci tak sladké, že v duchu prosila Boha za odpuštění, že si je přeje tak vroucně.

Nemohla si nevšimnout, že její strážci nemají sebemenší podezření, dokonce ani v tom případě, že by přece jen šlo o léčku, do níž by měla být královna vlákána. I v tom případě jsou bez viny. Tito prostí lidé by se byli jistě nějak prozradili očím ženy, která byla zvyklá vytušit napřed každé utrpení, které ji čekalo.

Královna opustila tedy naprosto myšlenku, že dvojí plán na její osvobození by byla léčka, do které ji chtějí vlákat. Ale čím více opouštěla tuto myšlenku, tím více ji tížila představa, že pro ni má být prolita krev.

"Jaký to zvláštní osud," uvažovala v duchu, "dvojí spiknutí se tu stýká, aby osvobodilo ubohou královnu, či vlastně nešťastnou uvězněnou ženu, která neudělala nic, aby přemluvila nebo povzbudila spiklence. Dělají to všechno bez jejího vědomí a na vlastní pěst. Možná že obě tato spiknutí tvoří vlastně jedno, že dvojí různou cestou spěji k témuž cíli. Budu-li chtít, budu zachráněna! Ale místo mě bude obětována jiná nešťastná žena! A dva muži budou zabiti, aby se ta žena dostala ke mně. Bůh a dějiny by mně to nikdy neodpustili. Nemohu to dopustit! Nemohu to dopustit!"

Ale tu si zase vzpomínala na velkou dávnou oddanost služebníků k svým pánům, na staré tradice práva pánů nad životy svých služebníků. Byly to sice jen už zhasínající přízraky umírajícího království, ale na královnu mocně působily.

"Anna Rakouská by jistě přijala, Anna Rakouská by jistě velkou zásadu záchrany královské osoby postavila nade všecko. Anna Rakouská byla z téhož rodu jako já a byla takřka v téže situaci jako já. Jaké to ostatně bylo šílenství jít po příkladu Anny Rakouské dělat královnu do Francie! A já jsem za to vlastně ani nemohla. Dva králové si řekli: Záleží velmi na tom, aby se dvě královské děti, které se nikdy neviděly, které se nikdy neměly rády a možná že se ani nikdy milovat nebudou, dostaly za sebe, uzavřely sňatek - a skončily na témž popravišti. A potom - nepřivodí má smrt smrt nešťastného chlapce, který v očích mých početných přátel je stále ještě francouzský král? A zemře-li můj syn, tak jako

zemřel můj muž, zda se bolestně a soucitně neusmějí nade mnou jejich stíny, že jsem poskvrnila svou krví trosky trůnu svatého Ludvíka, jen abych ušetřila několik kapek plebejské krve?"

V těchto úzkostech, jež neustále rostly, v těchto horečných pochybách, v hrůze nejistoty a obav se královna konečně dočkala večera.

Kdykoli se jí k tomu .jen naskytla příležitost, zahleděla se pozorně na své strážce. Ale ti byli stejně klidní jako kdykoli jindy. Nikdy královnu nedojímala vlídnost těchto obhroublých, ale v podstatě hodných lidí tak jako dnes.

Když se v jizbě setmělo, když dozněly na chodbách kroky hlídek, když řinčení zbraní a štěkot psů dolehly z nádvoří pod ponuré klenby a vězení nabývalo své beznadějné, hrůzné noční podoby, tu Marie Antoinetta, ochromená přirozenou ženskou slabostí, zděšeně vyskočila.

"Ach ano, přece jenom prchnu," řekla si. "Prchnu, prchnu, prchnu! Až přijdou, až mě osloví, přepiluju mříž a udělám, co mně Bůh a moji osvoboditelé přikáží. Jsem tím povinna svým dětem, nezabijí je, budu-li já na svobodě, a zabijí-li je a já budu svobodná, pak aspoň . . .

Nedopověděla, zavřela oči a hlas jí uvázl v hrdle. Nešťastná královna, uzavřená v těsné kobce mřížemi a závorami, spatřila v duchu, jak padají závory i mříže. Spatřila se v čele železné armády, nelítostné a nesmiřitelné. Velela tisícům, statisícům věrných. Mstila se na lidu, který koneckonců ani nebyl její.

Mezitím Gilbert a Duchesne klidně hovořili a připravovali si večeři.

A zatím také Dixmer s Genevievou přišli do Conciergerie a jako obyčejně se usadili v kanceláři. Za hodinu se nato kancelista justičního paláce skončil svůj úřední úkol a opustil oba manžele.

Jakmile se za ním zavřely dveře, vrhl se Dixmer k prázdnému košíku, který tam večer postavili místo plného, jejž odnesli královně.

Spatřil kousek zbylého chleba, rozlomil jej a našel v něm pouzdro. V pouzdře byla královnina odpověď.

Dixmer si ji přečetl, bledý jako stěna. Když zahlédl, že se na něho Genevieva dívá, roztrhal lístek na tisíc drobných kousků a hodil je do plápolajícího ohně v kamenech. -

"Dobrá," řekl, "všechno je v pořádku."

Potom se otočil k Genevievě a vyzval ji:

"Pojďte sem, prosím, madam."

Genevieva, chladná a strnulá jako socha, přistoupila k Dixmerovi.

"Hodina udeřila, madam," řekl Dixmer, "poslyšte, co vám řeknu."

"Ano, pane."

"Dáváte přednost smrti, která prospěje vaší věci, smrti, pro kterou vám budou žehnat všichni roajalisté a oplakávat vás všechen lid, před potupnou smrtí z malicherného osobního důvodu?"

"Ano, pane."

"Mohl jsem vás zabít na místě, když jsem vás zastihl u vašeho milence, ale muž, který zasvětil svůj život čestnému a posvátnému úkolu, musí k tomuto cíli využít i svého neštěstí, své hanby. Jak jste viděla, odepřel jsem si potěšení pomsty, ušetřil jsem i vašeho milence."

Matný pohrdavý úsměv se objevil na Genevieviných bezbarvých rtech.

"Pokud jde o vašeho milence, znáte mě tolik, abyste pochopila, že jsem na něho nečekal jen proto, že jsem měl na mysli věci mnohem důležitější."

"Pane," řekla Genevieva, "jsem připravena a ochotna ke všemu. Proč tedy ty zbytečné řeči!"

Dixmer se zahleděl na Genevievu a bezděky se zachvěl. Byla překrásná v tom okamžiku. Ozařovala ji aureola ze všech nejzářivější, aureola lásky.

"Pokračuji tedy," řekl Dixmer. "Zpravil jsem královnu, čeká. Jak se zdá, bude mít určité námitky, ale vy ji musíte donutit."

"Dobře, pane, udělám všechno, co si přejete."

"Půjdu nyní," pokračoval Dixmer, "zaklepu na dveře. Gilbert přijde otevřít. Tuto dýku (Dixmer si rozhalil kabát, pod nímž se zaleskla strašlivá zbraň) mu vrazím do prsou."

Genevieva se roztřásla. Dixmer pokynul, aby dávala dobrý pozor.

"V okamžiku, kdy ho zasáhnu, vrhnete se do druhého pokoje, kde je královna. Nejsou tam dveře, jenom zástěna, a zatímco já zabiji druhého vojáka, vyměníte si s Jejím Veličenstvem šaty. Potom vyvedu královnu z budovy."

"Rozumím," řekla chladně Genevieva.

"Rozuměla jste všemu dobře, že?" pokračoval Dixmer. "Každý večer vás tu vidí v černé pláštěnce, která vám zahaluje tvář. Dáte Jejímu Veličenstvu vaši pláštěnku a zahalíte do ní královnu tak, jak se do ní obyčejně zahalujete sama."

"Udělám to přesně tak, jak říkáte, pane."

"Zbývá už nyní, madam," řekl Dixmer, "abych vám odpustil a abych vám poděkoval."

Genevieva se chladně usmála.

"Nepotřebuji vašeho odpuštění, pane, ani vašich díků. Co hodlám učinit, by odčinilo zločin, ale já jsem se dopustila jen slabosti. A této slabosti jsem se dopustila, pane, jen proto, že jste mě k tomu donutil. Prchala jsem před ním, vy jste mě vehnal do jeho náruče. Je tedy na mně, abych vám odpustila, a odpouštím vám. Na mně je, abych vám poděkovala, že mě zbavujete života, neboť život bez muže, kterého nevýslovně miluji, je pro mě nesnesitelný od okamžiku, kdy jste mě svou divokou pomstychtivosti od něho odtrhl."

Dixmer chtěl něco říci, ale hlas mu uvázl v hrdle.

"Čas utíká, každá vteřina je drahá. Jste připravena, madam?"

"Už jsem řekla," odpověděla Genevieva, "čekám."

Dixmer sebral své papíry, šel se přesvědčit, jsou-li dveře zavřeny a nemůže-li nikdo vejít do kanceláře.

Chvíli váhal, potom podal Genevievě ruku, jako by měla v tomto vrcholném okamžiku všechna pomsta ustoupit před vznešeností oběti.

Genevieva se špičkami prstů dotkla ruky svého muže.

"Postavte se za mě, madam," řekl Dixmer, "a jakmile se vrhnu na Gilberta, vběhněte ke královně."

"Jsem připravena."

Dixmer sevřel v pravé ruce smrtící dýku, levou rukou zabušil na dveře.

45. Co chystal rytíř de Maison-Rouge

Zatímco se odehrával výjev, který jsme popsali v předešlé kapitole, na ženském dvoře se dály rovněž určité přípravy. Na tomto nádvoří se náhle objevil muž, jako by se nějaká kamenná socha oddělila od zdi. Kolem tohoto muže pobíhali dva obrovští psi, on sám si pobrukoval módní popěvek té doby Půjde to, a když došel pod okno místnosti, v níž byla uvězněna královna, přejel svazkem klíčů, jimiž zvonil v ruce, pět mříží v okně královnina pokoje.

Královna sebou zprvu trhla. Hned si však uvědomila, že jde o smluvené znamení, potichu otevřela okno a pustila se do práce rukou obratnější, než by se byl kdo nadál. V zámečnické dílně, kde se její královský manžel bavil někdy celé dny zámečnickým řemeslem, nejednou se svými jemnými prsty dotýkala nástrojů podobných tomu, na němž nyní závisela její spása.

Jakmile muž se svazkem klíčů uslyšel, že se otvírá okno královnina pokoje, zaklepal na okno strážci.

"Hele," přistoupil Gilbert k oknu, "to je Mardoche."

"Přišel jsem se na vás podívat," odpověděl dozorce, "vidím, že hlídáte spolehlivě."

"Jako vždycky, kamaráde. Nás tak lehko nepřistihneš při nějaké nedbalosti."

"Říkám to proto," nadhodil Mardoche, "protože dnes v noci si budete muset zatraceně dávat pozor."

"Ale jdi," řekl Duchesne, jenž rovněž přistoupil k oknu, "to jsou všechno třesky plesky. Jde to pořád dokolečka."

"Ale dnes je to něco jiného."

"Čeká se něco?"

"Otevřete okno, povím vám to."

"Otevři," řekl Duchesne.

Gilbert otevřel okno a podal ruku dozorci, který se už s oběma četníky spřátelil.

"Tak co se chystá, občane Mardochi?"

"Měli jsme dnes bouřlivé zasedání v Konventu. Četli jste to?"

"Ne, co se stalo?"

"Občan Hébert objevil něco velmi zajímavého."

"A to?"

"Že spiklenci, o nichž se všeobecně předpokládalo, že jsou mrtvi, jsou naživu a zpropadeně naživu."

"To není nic nového," řekl Gilbert, "Delessart a Thierry. Slyšel jsem o tom, jsou v Anglii."

"A rytíř de Maison-Rouge?" řekl klíčník tak hlasitě, aby ho královna slyšela.

"Ten je také v Anglii?"

"Kdepak, ten je ve Francii," odpověděl Mardoche zase tak nahlas.

"To se vrátil?"

"Vůbec neopustil Francii."

"Na mou duši, je to kabrňák," řekl Duchesne.

"Aristokrat, ale pro strach má uděláno."

"Však oni ho dostanou," řekl Gilbert.

"V každém případě se o to budou snažit. Ale nepůjde to tak snadno, jak se zdá."

V tom okamžiku královnin pilník tak zaskřípal, že se klíčník začal obávat, aby šramot nebylo slyšet přes hlasitý hovor, který se snažil vést. Šlápl vší silou psovi na tlapu. Pes zavyl bolestí.

"Dej přece pozor," řekl Gilbert.

"Ale co, měl si vzít dřeváky," odsekl dozorce. "A ať se mi neplete pod nohy. Lehni, Girondine, lehni."

"Ty mu říkáš Girondin, občane Mardochi?"

"Pojmenoval jsem ho tak, protože girondin může být jenom pes."

"Ale ty jsi něco začal," vracel se Duchesne k původnímu tématu, protože byl svým povoláním vlastně sám uvězněn v Conciergerii a jako všechny vězně ho zajímala každá sebemenší novinka, "začal jsi povídat . . . "

"Ach pravda, abych nezapomněl. Občan Hébert - to je přece vlastenec! - podal návrh, aby Rakušanku převezli zpátky do Templu."

"A proč to?"

"Protože se tvrdí, že ji vytáhli z Templu je - proto, aby ji dostali zpod přímého dozoru pařížské komuny."

"A také je to asi trochu proto, aby znemožnili ustavičné pikle toho zatraceného Maisona-Rouge," řekl Gilbert. "Povídá se, že tady opravdu existuje nějaká tajná chodba."

"Občan Santerre na to také upozorňoval. Ovšem do Templu existoval podkop taky. Ale občan Hébert prohlásil, že teď, když už o něm víme, není žádné nebezpečí. V Templu prý postačí k hlídání Marie Antoinetty polovina bezpečnostních opatření, než kolik jich je potřeba zde, protože Templ je daleko bezpečnější a důkladnější vězení než Conciergerie."

"Na mou věru," řekl Gilbert, "já bych proti tomu nic neměl, kdyby ji převezli do Templu."

"Já vím, už tě to hlídání nebaví."

"To ani ne, ale je mi z toho ze všeho smutno."

Maison-Rouge se silně rozkašlal. Pilník skřípal tím ostřeji, čím hlouběji se zařezával do mříže.

"A na čem se nakonec dohodli?" zeptal se Duchesne, když klíčníka přešel záchvat kašle.

"Usnesli se, že zůstane tady, ale že k procesu dojde co nevidět."

"Chudák ženská," řekl Gilbert.

Duchesne, jenž měl patrně jemnější sluch než jeho kolega a také ho Mardochovo vypravování daleko méně zajímalo, naklonil se směrem ke královninu oddělení, zřejmě zaslechl nějaký šramot.

Dozorci to neušlo.

"Chápeš tedy, občane Duchesne," ozval se znovu hlasitě, "že spiklenci budou činit čím dál tím zoufalejší pokusy, čím méně jim bude zbývat času. Stráže v Conciergerii mají být zdvojnásobeny, protože se nečeká nic menšího než ozbrojený vpád do vězení. Spiklenci by pozabíjeli všechno, jen aby se dostali ke královně, chtěl jsem říci k vdově po Capetovi."

"Ale jdi mi k šípku, jak by se sem spiklenci dostali?"

"Není nic snazšího než přestrojit se za vlastence a tvářit se, jako by si chtěli zopakovat druhé září. A jakmile by jednou měli otevřené dveře, no sbohem!"

Na chvilku nastalo ticho. Klíčník slyšel s radostí a zároveň s hrůzou, jak skřípe královnin pilník. Hodiny odbíjely devět.

V tom okamžiku kdosi zaklepal na dveře vězení. Ale oba strážci byli tak zabráni do svých myšlenek, že hned neodpověděli.

"Nu dobrá, budeme dávat pozor," řekl konečně Gilbert.

"A bude-li třeba, serveme se jako praví republikáni," dodal Duchesne.

"Musí už být brzo hotova," pomyslel si Maison Rouge a utřel si pot z čela.

"A předpokládám, že i vy budete pořádně dávat bacha," řekl Gilbert. "Kdyby k něčemu došlo, jak jsi povídal, neušetřili by vás zrovna tak jako nás."

"To bych řekl," odpověděl dozorce, "už toho mám taky plné zuby. Celé noci jen abych pořád obcházel kolem dokola. Vy se aspoň můžete střídat a každou druhou noc může jeden z vás spát."

Tu znovu někdo zaklepal na dveře. Mardoche sebou trhl. Každá sebemenší událost by mohla ztížit nebo dokonce zhatit jeho plán.

"Co je?" otázal se bezděčně.

"Ale nic," řekl Gilbert. "To je jenom kancelista z ministerstva války, jde domů a upozorňuje nás na to."

"Ach tak," řekl klíčník.

Ale kancelista bušil na dveře vytrvale.

"Dobrá, dobrá," zavolal Gilbert od okna. "Dobrou noc! Na shledanou!"

"Zdá se, že něco chce," otočil se Duchesne ke dveřím. "Běž se podívat."

Bylo slyšet aktuárův hlas.

"Pojď sem, občane, rád bych ti něco řekl!"

"Copak chceš, občane Durance?" zavolal Gilbert.

"Chtěl bych ti říci pár slov."

"Snad to počká, řekneš mi to zítra."

"Ne, musím s tebou mluvit dnes," odpověděl hlas za dveřmi.

Hlas muže, jenž stál za dveřmi, byl zřejmě změněn vzrušením, ale přece upoutal dozorcovu pozornost.

"Bože můj," pomyslel si, "vždyť to je Dixmer!"

"Jdu se tam podívat," řekl Gilbert, "když jinak nedá."

Také Duchesne se otočil ke dveřím.

Klíčník využil okamžiku, kdy byla jinak upoutána pozornost obou strážců. Přiskočil ke královninu oknu.

"Hotovo?" otázal se horečně.

"Jsem víc než v polovině," odpověděla královna.

"Ach, proboha, proboha," zašeptal Maison-Rouge, "pospěšte si, pospěšte si."

"Kampak ses ztratil, občane Mardochi?" volal Duchesne.

"Tu jsem," odpověděl klíčník a chvatně se vrátil k oknu prvního oddělení.

V tom okamžiku se rozlehl ve dveřích hrozný výkřik, potom zaklení a řinkot šavle.

"Ach, ty lotře, ty zlosyne!" řval Gilbert.

Z chodby sem doléhal hluk zápasu.

Otevřenými dveřmi spatřil klíčník, jak v šeru chodby spolu zápasí dva muži, jak kolem nich proklouzla žena, odstrčila Duchesna a vrhla se do královnina oddělení.

Duchesne o ni nedbal a běžel na pomoc kamarádovi.

Maison-Rouge přiskočil k druhému oknu. Spatřil, jak před královnou klečí jakási žena a úpěnlivě prosí, aby si s ní vyměnila svůj šat.

Chytil se mříží a upřeně se zahleděl na neznámou. Zdálo se mu, že ji poznává. Pojednou hrozně vykřikl:

"Genevievo, Genevievo!"

Královna upustila pilník. I tento pokus tedy ztroskotá!

Maison-Rouge chytil oběma rukama za železný prut, který královna napilovala, a začal jím vší silou lomcovat. Ale zářez zřejmě nebyl dost hluboký a mříž odolala náporu.

Mezitím se Dixmerovi podařilo zatlačit Gilberta do cely a snažil se tam vniknout zároveň s ním. Ale tu se Duchesne opřel zády do dveří a málem se mu je podařilo zavřít.

Dixmer v zběsilém zoufalství prostrčil ruku mezi dveře a zeď. V ruce svíral dýku, která sjela po kovové přezce

četníkova řemene, natrhla mu uniformu, ale jen lehounce ho škrábla.

Oba četníci napínali sily, zároveň však hlasitě volali o pomoc.

Dixmer cítil, že mu dveře mohou každou chvíli přerazit ruku. Opřel se o ně ramenem, zatřásl jimi a podařilo se mu ruku vyprostit.

Dveře se hřmotně zavřely. Duchesne zastrčil závoru, Gilbert otočil klíčem. V chodbě se vzdalovaly chvatné kroky, pak nastalo ticho.

Oba četníci zaslechli šramot, jejž působil nepravý dozorce, jak se snažil vylomit mříž.

Gilbert vběhl do královnina oddělení. Spatřil Genevievu klečící u královniných nohou. Duchesne se chopil karabiny a vrhl se k oknu. Viděl, že jakýsi muž tam zuřivě lomcuje mříži a snaží se ji vylomit.

Duchesne na něho zamířil.

"Rytíři, rytíři," vykřikla královna, "proboha utečte, utečte!"

Maison-Rouge pustil mříž. V tom okamžiku vyšla rána, ale střela přeletěla rytíři nad hlavou.

Když se rozptýlil kouř, na nádvoří už nebyl nikdo. Za deset minut poté prohledávalo třicet vojáků v čele s dvěma komisaři nejtajnější a nejnedostupnější kouty Conciergerie.

Nechytili nikoho. Kancelista z ministerstva války přešel chladnokrevně a s přátelským úsměvem kolem portýrského křesla otce Richarda.

Nepravý dozorce proběhl branou s křikem:

"Do zbraně, do zbraně!"

Voják mu chtěl zatarasit cestu, ale psi, které měl Maison-Rouge s sebou, mu skočili na krk.

Genevieva byla zatčena.

46. Podezření

Nemůžeme zapomenout na jednu z hlavních postav tohoto vyprávění, na muže, jenž v době, kdy se odehrávaly události, jež jsme vylíčili v obou předchozích kapitolách, trpěl ze všech nejvíc a jehož bolest si také zaslouží největšího soucitu našich čtenářů.

Ulice de la Monnaie byla zalita sluncem a kmotry před domovními vraty si povídaly tak vesele, jako by už deset měsíců nestál nad městem krvavý mrak, když se Maurice vracel s kabrioletem, který slíbil přivézt.

Hodil uzdu svého koně cídiči bot na náměstíčku před svatým Eustachem a se srdcem plným radosti běžel po schodech do svého bytu.

Láska je oživující cit. Dokáže oživit i srdce, která už odumřela každému dojetí. Zalidňuje pouště a kouzlí očím vidinu milované bytosti. Hlas, který zpívá v duši milencově, rozzáří celý svět štěstím a nadějí, i když je ten výbušný cit zároveň také sobecký, takže ten, kdo miluje, je slepý pro všechno a pro všechny až na svou milovanou bytost.

Maurice neviděl a neslyšel nic, co se děje na ulici, nevšímal si kmoter, klepajících před domy, viděl v duchu jen Genevievu, jak se připravuje k odjezdu, který jim přinese trvalé štěstí. Slyšel v duchu, jak si Genevieva prozpěvuje svou oblíbenou písničku, a ta písnička mu tak mile zvučela v uších, že se mu zdálo, jako by slyšel její melodii, když v domovních dveřích otáčel klíčem.

V patře se Maurice zastavil. Dveře byly pootevřené, to ho udivilo, neboť dveře bývaly zpravidla zavřeny. Rozhlédl se kolem sebe, není-li Genevieva někde na chodbě. Ale nebyla tam. Vešel tedy do předsíně, prošel jídelnou a salónem až do ložnice. Ale v předsíni; v jídelně, v salóně ani v ložnici nebyl nikdo. Maurice volal, nikdo se neozýval.

Pomocníka, jak víme, poslal pryč. Maurice napadlo, že Genevieva třeba potřebovala nějaký motouz, aby svázala zavazadla, nebo šla koupit třeba nějaké zásoby na cestu. Pomyslil si, že to byla velká nerozvážnost, ale ačkoli mu začal v duši hlodat nepokoj, přece jen pořád ještě nevěřil, že se stalo něco opravdu zlého.

Chodil tedy z pokoje do pokoje, chvíli co chvíli se vyklonil z okna. Konečně uslyšel na schodech kroky. Po sluchu poznal, že to není krok Genevievin. Nicméně vyběhl na schodiště, naklonil se přes zábradlí a uviděl, že to je jeho pomocník, jenž se vracel s obvyklou lhostejnou bezstarostností, jak. to mají ve zvyku všichni sluhové.

"Scaevolo," zavolal na něho Maurice.

Pomocník zvedl hlavu.

"Á to jste vy, občane."

"A kdo jiný by to měl být? Ale kde je občanka?"

"Občanka?" zeptal se Scaevola udiveně.

"Neviděl jsi ji někde dole?"

"Ne."

"Tak běž rychle dolů a zeptej se domovníka a u sousedů, jestli ji neviděli odcházet."

"Hned, hned."

Scaevola se otočil a sbíhal po schodech.

"Utíkej, utíkej," křičel za ním Maurice, "copak nevidíš, že jsem jako na trní?"

Mladý muž čekal nějakou chvíli na schodech. Ale když viděl, že se Scaevola nevrací, vrátil se zase do bytu a znovu se vyklonil z okna. Spatřil, jak Scaevola vešel do několika krámů a zase z nich vyšel, zřejmě s nepořízenou.

Tu ho už přešla trpělivost a zavolal na pomocníka.

Scaevola zvedl hlavu a Maurice na něho kývl, aby šel nahoru.

"Není přece možné, že by odešla," myslel si a bezděky znovu zavolal:

"Genevievo! Genevievo!"

Ale v celém bytě bylo ticho jako v hrobě. V opuštěných pokojích se neozvala ani ozvěna.

Konečně přišel nahoru Scaevola.

"Viděl ji jenom domovník," oznamoval.

"Domovník?"
"Ano. Sousedi o ní nic nevědí."
"A domovník že ji viděl? Jak to?"
"Viděl, že jde pryč."
"Že jde pryč?"
"Jak se zdá."
"A sama? Genevieva přece nemohla odejít sama."
"Však také sama neodešla, občane, šla s nějakým občanem."
"S nějakým občanem?"
"Občan domovník to tvrdí."
"Jdi se podívat po okolí. Musíme přece zjistit, kdo byl ten občan."
Scaevola udělal dva kroky ke dveřím, ale potom se plácl rukou do čela.
"Ale vždyť na tom není nic divného!"
"Jak to myslíš? Ty něco víš?"
"To asi odešla s tím občanem, co jsem ho potkal."
"Tys někoho potkal? Mluvil jsi s ním? A co na tobě chtěl?"
"Říkal, že mu mám dát klíč."
"Jaký klíč, člověče?"
"Klíč od bytu."
"Tys dal klíč od bytu neznámému člověku?"
"Ale vždyť to nebyl žádný neznámý člověk, byl to váš přítel."
"Přítel? Nu ano, to jsi měl říci hned, že to byl Lorin! Odešla s Lorinem, tím se všechno vysvětluje."
"Ne, ne, občane, nebyl to občan Lorin, toho přece znám."
"Tak kdo to tedy byl?"
"Byl to ten občan, co u nás jednou byl . . . "
" . . . jednou byl? . . . "
"Ano, tenkrát, jak jste byl tak dlouho smutný."
Scaevola, jak vidět, měl dobrou paměť.
Maurice se na něho podíval zděšeně. Mráz mu přeběhl po zádech. Chvíli ohromeně mlčel, pak se otázal:
"Občan Dixmer?"
"Na mou duši, tak nějak se jmenoval, měl aspoň nějaké takové divné jméno."
Maurice klesl do lenošky. Před očima se mu zatmělo.
"Bože můj," zašeptal.
Když otevřel oči, spatřil kytičku fialek, kterou tu zapomněla anebo spíše zanechala Genevieva.
Vrhl se ke kytičce, uchopil ji a zlíbal. Ale když si uvědomil, kam kytičku zastrčila, řekl si:
"Teď už nemohu pochybovat. Ty fialky . . . znamenají, že mi je tu nechala na rozloučenou."
A tu si teprve Maurice všiml, že kufřík je zaplněn jen do polovice, že ostatek prádla je ještě v pootevřeném prádelníku anebo leží po zemi. Kusy prádla, které ležely na zemi, bezpochyby vypadly Genevievě z rukou, když spatřila Dixmera.
Teď už bylo všechno jasné. Před Mauriceovýma očima vyvstal živě a v celé své hrůze výjev, který se tu před chvílí odehrál mezi čtyřmi stěnami, jež byly svědky tolika štěstí.
Až do této chvíle byl Maurice nenadálou ranou doslova zničen. Teď se však vzchopil bledý vzteky.
Vstal, zavřel okno, vzal z přihrádky psacího stolu dvě pistole, které už měl připravené na cestu, vyzkoušel je a zastrčil si je do kapsy.
Potom si nacpal do tobolky dva svitky louisdorů, které přes všechno své vlastenectví pokládal za nutné ukrýt v tajné zásuvce, připjal si šavli a řekl:
"Scaevolo, vím, že jsi mi oddán. Sloužil jsi mému otci a mně patnáct let."
"Ano, občane," koktal pomocník, vyděšený rozechvěním svého pána, bledého jako stěna - nikdy ho dosud takhle neviděl a právem ho pokládal za silného muže, který se hned tak něčeho nezalekne, "ano, a co mně tedy poroučíte?"
"Poslyš! Jestliže dáma, která zde bydlela . . . "
Maurice se zajíkl.
"Jestliže se vrátí, pokračoval po chvíli, "zamkni hned za ní dveře, vezmi si tuto karabinu, postav se na schody, a kdyby tě to mělo stát život, nepouštěj nikoho do bytu. Kdyby někdo chtěl vniknout do bytu násilím, braň ji, jako bys bránil mě, můžeš toho člověka zabít a nemusíš mít z ničeho strach, vezmu to všechno na sebe."
"Nejenže toho chlapa zabiju," vykřikl Scaevola, "ale třeba se sám nechám zabít pro občanku Genevievu!"
"Věřím ti, Scaevolo . . . A teď poslouchej. Tenhle byt se mi zprotivil a nechci se do něho vrátit, dokud nenajdu Genevievu. Jestli se jí podaří uniknout a jestli se vrátí, postav do okna velkou japonskou vázu s kopretinami, které měla tak ráda. To bude znamení ve dne. V noci tam postav lucernu. Až půjdu kolem, uvidím, zda se vrátila nebo ne. Neustanu pátrat, dokud neuvidím vázu nebo lucernu."
"Ach, občane, buďte opatrný, buďte opatrný!" zvolal Scaevola.
Ale Maurice už neodpověděl. Vyrazil ven, seběhl po schodech a spěchal k Lorinovi.
Těžko bychom vylíčili úžas, překvapeni a vztek důstojného básníka, když uslyšel tuto novinu. Málem by byl začal recitovat jímavé elegie, k jakým inspiroval Orestes Pylada.
"Ty tedy nevíš, kde je?" opakoval bez ustání.
"Zmizela, je ztracena," rval si Maurice vlasy v zběsilém zoufalství. "Zabil ji, Lorine, zabil ji."

"Mýlíš se, kamaráde, mýlíš se, drahý příteli! Měl příliš mnoho času, aby si to všechno rozmyslel, a po zralé úvaze nezabíjí člověk ženu, jako je Genevieva. Ne, kdyby ji byl chtěl zabít, byl by byl ji zabil na místě a byl by ji jako oběť své pomsty nechal ležet v tvém bytě. Ne, ne, já myslím, že si ji odvedl, a že má radost, že zase nalezl ztracený poklad."

"Ty ho neznáš, Lorine, neznáš ho. Ten člověk má v pohledu cosi pekelného."

"Nu, nevím. Na mě působil vždy dojmem čestného člověka. Pak je tady už jenom druhá možnost. Odvedl ji, aby ji obětoval. Nechá se s ní zatknout. Zabijí je oba dva. Vidíš, Maurici, v tom je právě to nebezpečí."

Ta slova ještě zvýšila Mauriceovu šílenou bolest.

"Já ji najdu, já ji najdu, nebo sám zemřu!" zvolal.

"Najdeme ji," řekl Lorin, "najdeme ji spolu. Jen se, prosím tě, trochu uklidni. Hleď, Maurici, člověk špatně hledá, nehledá-li s rozvahou, a s rozvahou nehledá člověk, je-li tak rozrušený jako ty."

"Sbohem, Lorine, sbohem."

"Co chceš udělat? Proč mě opouštíš?"

"Protože celá tahle věc se týká jenom mě. Já sám musím dát svůj život v sázku, abych zachránil život Genevievě."

"To chceš nasadit krk?"

"Udělám všechno, co je v mých silách. Půjdu k předsedovi Výboru veřejného blaha, promluvím s Hébertem, s Dantonem, s Robespierrem. Přiznám se ke všemu, ale musím ji nalézt."

"Dobrá," řekl Lorin.

Vstal, opásal se, narazil si na hlavu svůj vojenský klobouk a stejně jako Maurice si zastrčil do kapes dvě nabité pistole.

"Pojďme," řekl prostě.

"Ty se chceš kompromitovat?" vykřikl Maurice.

"Nu, a co na tom?

Je třeba, milý, když hra skončila se,

jít v dobré společnosti zpátky zase."

"Kam půjdeme hledat nejdřív?" otázal se Maurice.

"Podívejme se nejprve do okolí starého bytu v ulici Saint-Jacques. Budeme mít otevřené oči, zda snad náhodou někde nenarazíme na Maisona-Rouge. Kde bude on, bude i Dixmer. Potom budeme pátrat v okolí domů v ulici de la Vieille-Corderie. Víš, že chtějí Antoinettu převézt zpátky do Templu? Věř mi, tihle lidé se nevzdají naděje, že ji zachrání třeba v posledním okamžiku."

"Máš pravdu," řekl Maurice. "Myslíš, že Maison Rouge je ještě v Paříži?"

"Dixmer je tady jistě."

"To je pravda. A je-li tady on, je tady jistě i Maison-Rouge."

Oba přátelé tedy začali pátrat. Bohužel marně. Paříž je tak velká a člověk v ní zapadne jako jehla v kupce sena. Nikdy žádná propast neskryje lépe tajemství, které jí svěřilo neštěstí nebo zločin.

Stokrát šli Lorin s Mauricem přes náměstí de Gréve, stokrát šli kolem malého domku, v němž teď bydlila Genevieva, kterou Dixmer hlídal, stejně jako za dávných dob hlídali pohanští kněží oběti určené pro žertvu.

Genevieva si sama uvědomovala, že ji čeká zkáza, jako všechny ušlechtilé duše přijala pokorně tuto oběť a chtěla zemřít ve vší tichosti. Ostatně bála se ani ne tak kvůli Dixmerovi, jako kvůli královně, že by Maurice zhatil celý plán, kdyby se s ní opět shledal. Žila tedy v úkrytu, jako by jí smrt už zavřela ústa navždy.

Aniž o tom co řekl Lorinovi, Maurice intervenoval u členů strašného Výboru veřejného blaha. A Lorin, aniž co řekl Mauriceovi, učinil totéž.

Proto také téhož dne si Fouquier-Tinville udělal k jejich jménům červený křížek a slovo PODEZŘELÝ je oba spojilo krvavým poutem.

47. Soud

Třiadvacátého tohoto měsíce, II. roku Francouzské republiky, jedné a nedílné, tedy 14. října 1793 podle starého letopočtu naplnil zvědavý dav hned od rána všechny tribuny síně, kde se konala revoluční přelíčení.

Kuloáry Paláce, všechny vchody do Conciergerie byly přeplněny diváky, dychtivými a netrpělivými, vlny vzrušení se přelévaly davem jako vlny v mořském příboji.

Přes všechnu zvědavost, jež ovládala jednoho každého z diváků a možná právě pro tuto zvědavost každá vlna tohoto vzdutého moře se snažila proniknout kupředu a zase byla srážena zpět, takže vlastně zůstávala na svém místě. Ale i ti, kdo se probojovali na výhodnější místo, chápali, že si je musí nějak zasloužit. Sdělovali proto svým sousedům, kteří viděli a slyšeli méně dobře, co oni sami viděli a slyšeli lépe.

Ale nedaleko dveří soudní síně skupina lidí prudce bojovala o malý kousek místa, neboť právě z tohoto kousku místa bylo možno zhlédnout mezi dvěma rameny postavy soudců a přes něčí hlavu bylo lze obhlédnout celou síň a uvidět přímo postavu obžalované.

Bohužel tento vchod z kuloárů do soudní síně byl tak úzký, že ho svými širokými rameny takřka úplně zahradil hromotluk, který zadržoval celý tlačící se dav. Kdyby nebylo té živé hradby z masa a kostí, dav by byl jistě vnikl do zasedací síně.

Tento zavilý muž, jenž vytvořil svým tělem na prahu soudní síně nepřekročitelnou hradbu, byl mladý a krásný, pod hustými vlasy se mu třpytily zamračené, ale odhodlané oči. Stěsnaná masa zvědavců se ho stokrát pokusila povalit, neboť byl tak vysoké postavy, že za ním nebylo nic vidět. Ale, jak jsme už řekli, žádná skála by nemohla být neochvějnější než on.

Z druhé strany tohoto lidského moře si však středem namačkaného davu razil cestu druhý muž s urputnou vytrvalosti. Nic ho nemohlo zadržet v úsilí, s jakým se dral kupředu, ani vzteklé pohledy, ani kletby těch, do nichž

vrazil, ani úpění žen, neboť v tomto davu, tak jako při všech podobných příležitostech, měly příslušnice zvědavého pohlaví většinu.

Na údery odpovídal údery, na kletby divokým pohledem, před nimž couvali i nejzavilejší, na ženské nářky necitelným pohrdáním.

Konečně se prodral až k onomu statnému mladému muži, jenž takřka uzavíral vchod do síně. A uprostřed všeobecného napětí, neboť každý byl dychtiv, jak dopadne srážka mezi těmito dvěma muži, zkusil svůj způsob, vsunul totiž mezi dva diváky lokty jako klín a tělem se opřel o těla, aby se dostal kupředu. A přece to byl mladý muž drobné, štíhlé postavy, jehož bledá tvář a útlé údy svědčily o slabé tělesné konstrukci, tak jako na druhé straně planoucí oči o síle vůle.

Ale sotvaže zavadil loktem o boky statného mladého muže, zahrazujícího vchod, mladý muž se udiveně otočil; oba protivníci se octli tváří v tvář a oběma se vydral ze rtů slabý výkřik.

"Občane Maurici," zašeptal útlý mladý muž nevýslovně bolestně, "pusťte mě, dopřejte mi, abych ji spatřil. Zabijte mě až potom!"

Maurice zaplavil obdiv, ba takřka něha k této věčné oddanosti. "To jste vy?" zašeptal, "proboha, co to děláte? Vždyť vás mohou dostat!"

"Ano, jsem tady, ale jsem nevýslovně vyčerpán . . . Ach, Bože, ona mluví! Pusťte mě, prosím vás!"

Maurice ustoupil, útlý štíhlý muž se postavil před něho. A protože Maurice stál v čele davu, nic už nebránilo v pohledu mladému muži, jenž se prodral až sem.

Celá ta scéna a ruch, který vyvolala, vzbudily pozornost soudců. Také obžalovaná se sem podívala a poznala rytíře. Zachvěla se na okamžik na svém železném křesle.

Výslech, který řídil předseda Harmand a vedl Fouquier-Tinville, zatímco královnu hájil Chauveau-Lagarde, její obhájce, trval tak dlouho, jak to dovolovaly síly soudců a obžalované.

Po celou tu dobu stál Maurice nehnutě na svém místě, ačkoliv se mezitím v soudní síni i na chodbách Paláce diváci několikrát vyměnili. Rytíř se opíral o sloup, sám bledý jako stěna.

Soud se protáhl do noci. Na stolech porotců rozsvítili několik svíček a několik lamp čadících u stropu osvětlovalo příšernou načervenalou září vznešenou tvář ženy, kdysi tak krásné ve skvělém osvětlení versailleských slavností.

Tady byla sama a na předsedovy otázky odpovídala krátce a s opovržením. Bílé hladké čelo nesla stejně hrdě jako kdykoli předtím. Na sobě měla černý šat, který po smrti svého muže nikdy nechtěla odložit.

Konečně se soudci zvedli, aby se odešli poradit.

"Nedala jsem najevo příliš mnoho opovržení?" zeptala se královna svého obhájce Chauveau-Lagarda.

"Ach, madam," odpověděl obhájce, "jste vždycky, jaká máte být, jste si vždycky věrná."

"Podívejte se na tu pýchu!" vykřikla jakási žena z davu, jako by odpovídala na otázku, kterou právě nešťastná královna položila svému obhájci.

Královna se na tu ženu zadívala.

"Říkám, že jsi pyšná, Antoinetto," opakovala žena, "a že tvá pýcha tě zničila."

Rytíř se otočil k ženě, která pronesla ta slova, a řekl jí mírně:

"Je to královna, paní."

Maurice ho chytil za ruku.

"Pojďte, proboha, ať vás vaše odvaha nezahubí."

"Pane Maurici," zašeptal rytíř, "jste muž a víte, že mluvíte s mužem. Myslíte, že ji mohou odsoudit?"

"Nemyslím," odpověděl Maurice, "jsem si tím jist."

"Vždyť je to přece žena," zašeptal Maison-Rouge.

"Co je to za režim, který odsuzuje ženy k smrti!"

Rytíř teď stiskl Mauriceovi ruku takovou silou, že by to v něm nikdo nehledal, a donutil ho, aby se k němu sklonil. Bylo půl čtvrté ráno a řady diváků velmi prořídly. Několik světel již dohořelo, část síně ztemněla.

Maurice a rytíř de Maison-Rouge stáli v nejtemnějším koutě.

"Proč jste tady, proč jste přišel na tuhle ohavnou podívanou," šeptal rytíř Mauriceovi, "ve vás přece není ani špetka krvelačnosti?"

"Běda," řekl Maurice, "jsem tady jen proto, abych se dozvěděl, co se stalo s jinou ubohou ženou."

"Ach ano," řekl Maison-Rouge, "s tou, kterou její muž vehnal do královniny kobky. Byla zatčena."

"Genevieva?"

"Ano, Genevieva."

"Genevieva je tedy uvězněna, Dixmer ji obětoval, zabil? . . . Teď rozumím všemu. Rytíři, povězte mi, jak se to stalo, povězte mi, kde je, mohu-li se s ní shledat, mohu-li pro ni něco udělat. Rytíři . . . ta žena znamená pro mě život, chápete?"

"Viděl jsem ji, byl jsem při tom, když ji zatkli. Také já jsem chtěl pomoci královně k útěku. Ale naše dva plány, Dixmerův a můj - nevěděli jsme navzájem o sobě - se zkřížily."

"A vy jste nezachránil aspoň Genevievu?"

"Cožpak jsem mohl? Dělila mě od ní železná mříž. Kdybyste tam byl, kdybyste mohl být se mnou, kdybyste mi byl mohl pomoci, prolomili bychom tu proklatou mříž a zachránili je obě."

"Genevievo, Genevievo," sténal Maurice.

Pojednou se mu v očích objevil zuřivý záblesk:

"A co se stalo s Dixmerem?"

"Nevím. Utekli jsme každý jinou stranou."

"Ach, jestli ho někdy dopadnu," skřípěl Maurice zuby, "jestli ho dopadnu . . . "

"Chápu vás. Ale Genevieva ještě není ztracena, zato královna . . . Ach, Maurici, vy máte srdce, jste mocný člověk, máte přátele . . . Prosím vás, proboha . . . Maurici, pomozte mi zachránit královnu!"

"Vy na to ještě myslíte?"

"Maurici, Genevieva vás prosí mými ústy."

"Nevyslovujte to jméno, pane. Kdo ví, zda byste tu ubohou ženu neobětoval jako Dixmer!"

"Pane," odpověděl rytíř pyšně, "když bojuji za věc, které jsem oddán, neobětuji nikdy nikoho jiného než sebe."

Vtom se otevřely dveře poradní síně. "Tiše, tiše, pane," zašeptal Maurice, "soud se vrací."

Soud se vracel a zpráva o tom se rozlétla po chodbách a galériích. Diváci se opět nahrnuli do síně a skomírající světla jako by se sama od sebe rozzářila pro tento osudný a slavnostní okamžik.

Přivedli královnu. Šla vzpřímená, vznešená a klidná, s očima upřenýma přímo před sebe a se sevřenými rty.

Vyslechla rozsudek, který ji odsuzoval k smrti, aniž zbledla, aniž pohnula brvou, aniž se ji zachvěl ve tváři jediný sval.

Potom se otočila k rytíři a dlouze a výmluvně se na něho podívala, jako by děkovala muži, který pro ni jistě znamenal vtělenou oddanost. Klidně a důstojně odešla ze soudní síně v doprovodu četnického důstojníka, jenž velel ozbrojené eskortě.

Maurice si zhluboka vzdechl.

"Díky bohu, neřekla nic, co by kompromitovalo Genevievu. Je tedy pořád ještě naděje."

"Žel bohu," zašeptal rytíř de Maison-Rouge, "všemu je konec, je po zápase. Nemám už sil pokračovat."

"Odvahu, pane," zašeptal Maurice.

"Zase ji nabudu, pane," odpověděl rytíř.

Stiskli si ruce a rozešli se na opačné strany.

Královnu zavedli zpátky do Conciergerie. Když se vracela do svého vězení, odbíjely na velkém orloji čtyři hodiny.

Na konci Nového mostu zahradil Lorin Mauriceovi cestu.

"Stůj, ani o krok dál!"

"Proč?"

"Kam jdeš?"

"Domů. Teď už se mohu vrátit, vím, co se s ní stalo."

"Tím líp, ale domů nemůžeš."

"Proč?"

"Přede dvěma hodinami tě přišli zatknout."

"Tak." zvolal Maurice, "to je o důvod víc, abych se vrátil."

"Blázníš? A Genevieva?"

"Máš pravdu. Ale kam tedy mám jít?"

"Ke mně, samozřejmě."

"Ale to se vrháš do záhuby."

"O důvod víc, abys šel. Tak jen pojď!"

48. Kněz a kat

Od revolučního tribunálu zavedli královnu zpátky do Conciergerie. Když se vrátila do své cely, ustřihla si své dlouhé krásné vlasy, které ještě zkrásněly tím, že si je už přes rok nepudrovala. Zabalila vlasy do papíru a napsala na papír: Rozdělte mému synu a mé dceři.

Potom usedla či spíše klesla na židli, utrmácená únavou z osmnáctihodinového výslechu, a usnula s hlavou na loktech.

V sedm hodin ráno ji probudil šustot paravánu, kdosi jej odsunoval. Zvedla hlavu a uviděla úplně neznámého muže.

"Co si přejete?" otázala se.

Muž k ní přistoupil, poklonil se tak uctivě, jako kdyby byla ještě královnou, a řekl:

"Mé jméno je Sanson, madam."

Královna se lehce zachvěla. To jméno říkalo všechno.

"Přicházíte velmi časně, pane," řekla katovi, "nemohl byste chvíli počkat?"

"Nikoli, madam," odpověděl Sanson, "mám takový rozkaz."

Učinil několik kroků ke královně.

"Ach, chápu," řekla Marie Antoinetta, "máte mně ustřihnout vlasy?"

"Je to nutné, madam," odpověděl kat.

"Věděla jsem to, pane," řekla královna, "a ušetřila jsem vám práci. Mé vlasy jsou tady, na stale. Jen bych chtěla, aby byly dnes večer odevzdány mým dětem."

"Madam," řekl Sanson, "to už není v mé moci."

"Myslela jsem si . . . "

"Mně náleží jen," dopověděl kat, "tělesná schránka . . . osob . . . jejich šat, šperky, a to ještě jen tenkrát, když mně je výslovně odkáží. Jinak to všechno přijde do Salpétriére a náleží to chudým v chudobinci. Nařídil to Výbor pro veřejné blaho."

"Ale pane," naléhala Marie Antoinetta, "nešlo by to nějak zařídit, aby mé vlasy byly odevzdány mým dětem?"

Sanson neodpověděl.

"Já se o to pokusím," řekl Gilbert.

Odsouzená se podívala na svého strážce s nevýslovnou vděčností.

"Přišel jsem," řekl Sanson, "abych vám ustřihl vlasy. Teď, protože se tak už stalo, mohu, přejete-li si to, nechat vás

chvíli o samotě."

"Prosím vás o to, pane," řekla královna, "ráda bych se pomodlila."

Sanson se uklonil a odešel.

Královna osaměla, neboť Gilbert jen nahlédl dovnitř, když pronesl těch několik slov, která jsme slyšeli.

Zatímco odsouzená klečela na malé stoličce, které používala jako klekátka, odehrál se na faře malého kostelíka Saint-Landry v Cité výjev neméně výmluvný nežli scéna, kterou jsme právě vylíčili.

Farář této farnosti právě vstal. Jeho stará hospodyně připravovala skromnou snídani, když tu najednou kdosi prudce zabušil na dveře fary.

Neočekávaná návštěva znamená u kněze i v pokojných dobách nějakou zvláštní událost. Buď jde o poslední pomazání, buď o sňatek na smrtelné posteli nebo o nějakou náhlou zpověď. Ale v této době náhlá návštěva mohla znamenat i něco mnohem horšího. V této době kněz nebyl jen služebníkem božím, musel skládat účty i lidem.

A přece abbé Girard byl z těch, kteří se nemuseli mnoho obávat, neboť složil přísahu republice. Dal přednost moudré opatrnosti před náboženským zanícením. Abbé Girard bezpochyby doufal v boží přispění a skromně čekal, až se bouře přežene, republikánská horlivost otupí a on se bude moci poklidně vrátit k svému spokojenému živobytíčku.

"Jděte se podívat, panno Hyacinto," řekl, "kdo to tak časně tluče na dveře. A není-li to něco opravdu moc nutného, řekněte, že mě dnes ráno povolali do Conciergerie a že se tam za okamžik musím dostavit."

Panna Hyacinta se dříve jmenovala panna Magdaléna. Ale změnila si své jméno na jméno květiny, tak jako abbé Girard vyměnil titul faráře za titul občana.

Panna Hyacinta sešla tedy po schodech do malé zahrádky, kudy se zvenčí vcházelo: Odstrčila závory a uviděla mladého muže, velmi bledého a vzrušeného, ale s mírnou a počestnou tváří.

"Mohu mluvit s panem abbém Girardem?" otázal se mladý muž.

Panna Hyacinta si prohlédla neznámého člověka od hlavy k patě, všimla si, jaký má nepořádný oblek, zarostlou bradu a že se nervózně třese. Zdálo se jí, že to všechno nevěstí nic dobrého.

"Občane," řekla, "tady není žádný pán, ani žádný abbé."

"Promiňte, madam," řekl mladý muž, "chtěl jsem říci správce fary Saint-Landry."

Panně Hyacintě přes její nucené vlastenectví zalichotilo slovo madam, které se teď sotvakdo odvážil vyslovit, přesto však odpověděla:

"Nemůžete s ním mluvit, občane. Modlí se breviář."

"Počkám tedy," odpověděl mladý muž.

"Budete čekat zbytečně, občane," upozornila panna Hyacinta, v níž vytrvalost neznámého vyvolala opět zlé myšlenky, které ji napadly hned při prvním pohledu. "Zavolali ho do Conciergerie a za okamžik tam bude muset odejít."

"Právě proto, madam, jsem přišel za občanem Girardem."

Ještě to ani nedořekl a už vešel dovnitř, zavřel klidně, ale s jistotou závoru a přes naléhání, ba dokonce prosby panny Hyacinty vstoupil do domu a zamířil do pokoje pana abbého.

"Odpusťte, pane faráři," řekl hned na prahu, "že jsem vás vyrušil, ale musím si s vámi promluvit o velmi vážné věci. Prosím, abych si směl s vámi pohovořit mezi čtyřma očima."

Starý kněz věděl ze zkušenosti, jak se jeví velká bolest. Ze vzrušené tváře mladého muže vyčetl všechno jeho utrpení a v jeho rozechvělém hlase cítil, jak nesmírně je vzrušen.

"Nechte nás o samotě, panno Hyacinto."

Mladý muž sledoval netrpělivýma očima hospodyni, která se neměla k odchodu, neboť byla zvyklá brát podíl na soukromí svého pána. Když konečně za sebou zavřela dveře, řekl mladý muž:

"Pane faráři, především máte právo vědět, kdo jsem. Řeknu vám to hned. Jsem psanec, jsem muž odsouzený k smrti, který žije jen náhodou. Jsem rytíř de Maison-Rouge."

Abbé zděšeně vyskočil.

"Ach, nebojte se," řekl rytíř, "nikdo neviděl, že k vám jdu, a kdyby mě i viděl, nikdy by mě nepoznal, velmi jsem se změnil za poslední dva měsíce."

"Ale co si přejete, občane?" otázal se farář.

"Jdete dnes ráno do Conciergerie, viďte?"

"Ano, poslali pro mě."

"Víte proč?"

"Abych posloužil nějakému nemocnému, umírajícímu nebo odsouzenci, to je vždycky v takových případech."

"Ano, pane faráři, čeká na vás osoba odsouzená k smrti."

Starý kněz se podíval na rytíře udiveně.

"A víte, kdo je ta odsouzená?" otázal se Maison-Rouge.

"To nevím."

"Francouzská královna."

Abbé žalostně vykřikl:

"Královna, ach můj Bože!"

"Ano, pane, královna. Dozvěděl jsem se, kterého kněze k ní zavolají. Dozvěděl jsem se, že to budete vy, a přišel jsem za vámi."

"Ale co ode mě chcete?" otázal se kněz polekaně.

"Chci . . . nic nechci, pane. Přišel jsem vás úpěnlivě porosit, abyste mě uvedl k jejímu Veličenstvu."

"Vy šílíte, pane!" vykřikl abbé. "Zničíte mě a zničíte sebe!"

"Nemějte strach."

"Ta ubohá je odsouzená a nedá se na tom už nic změnit."

"To vím, nechci se už pokoušet o její záchranu. Chci jenom . . . ale vy mě, otče, neposloucháte."

"Neposlouchám vás, protože na mě žádáte věc nemožnou. Neposlouchám vás, protože si počínáte jako šílenec," řekl stařec. "Neposlouchám vás, protože mě děsíte."

"Nebojte se, otče," snažil se Maison-Rouge sám potlačit své vzrušení, "věřte, že jsem dosud při rozumu. Královna je ztracena, to vím. Ale chtěl bych aspoň na vteřinu před ní pokleknout, aspoň na vteřinu. Zachránilo by mi to život. Nedostanu-li se k ní, zabiji se, a protože to bude vaše vina, zahubíte mé tělo i mou duši."

"Milý synu," řekl kněz, "žádáte ode mě, abych dal kvůli vám v sázku svůj život. Pomyslete, co na mně chcete. Jsem sice starý, ale můj život má ještě význam pro mnoho nešťastných lidí. I když jsem starý, spáchal bych vlastně sebevraždu, kdybych šel takhle sám smrti vstříc."

"Neodmítejte mě, otče," prosil znovu rytíř. "Potřebujete přece nějakého ministranta nebo kostelníka. Vezměte mě místo nich a zaveďte mě tak ke královně."

Kněz se pokusil ukázat neoblomnost, ačkoli už byl v duchu zviklán.

"Ne, ne, zpronevěřil bych se svým povinnostem. Přísahal jsem na ústavu. Ta odsouzená žena je královna, která se provinila proti národu. Byl bych ochoten zemřít, kdyby má smrt byla mému bližnímu ku prospěchu. Ale nechci nedostát svým povinnostem."

"Ale vždyť vám říkám, opakuji a přísahám, že nechci královnu zachránit. Na evangelium, na tento krucifix vám přísahám, že nechci jít do Conciergerie proto, abych ji zachránil před smrtí."

"A co tedy chcete?" otázal se stařec, dojatý nepředstíraným zoufalstvím mladého muže.

"Udělala pro mě mnoho dobrého, byla to má dobroditelka. Věděla, jak jsem jí oddán. Uvidí-li mě ve své poslední hodince, bude to pro ni jistě určitá útěcha."

"A nic jiného opravdu nechcete?" otázal se kněz váhavě.

"Naprosto nic jiného."

"Nemáte na mysli nějakou lest, nějaké spiknutí, jak byste osvobodil odsouzenou?"

"Nemám, otče. Jsem křesťan, a jestli mám v úmyslu královnu osvobodit, jestli doufám, že zůstane naživu, jestliže jsem se za tím účelem s kýmkoli spikl, ať mě Bůh trestá věčným zatracením."

"Ne, ne, nemohu vám nic slíbit," řekl farář, jemuž znovu vyvstalo na mysli obrovské nebezpečí tak nerozumného podniku.

"Otče," řekl rytíř s hlubokou bolestí v hlase, "mluvil jsem k vám jako poslušný syn církve, mluvil jsem k vám o velmi křesťanských a milosrdných citech. Neřekl jsem vám jediné trpké slovo, nevyslovil jsem jedinou hrozbu. Ale pohleďte, jsem ozbrojen, mám dýku."

A rytíř vytáhl ze záňadří dlouhý štíhlý nůž, jehož lesk se odrazil v temném pokoji jako drahokam.

Farář zděšeně couvl.

"Nebojte se," řekl rytíř s hořkým úsměvem, "někdo jiný na mém místě by vás donutil, abyste porušil přísahu, kterou jste zbožně složil bezbožné republice, tím, že by vám nahnal strach. Ale já vás pouze prosím, úpěnlivě, se sepjatýma rukama vás prosím, zařiďte, abych ji naposledy na okamžik uviděl, a tady máte záruku."

Vytáhl z kapsy lístek a podal jej abbému Girardovi:

Abbé četl:

Já, René rytíř de Maison-Rouge, prohlašuji, dokládaje se Bohem a svou ctí, že jsem hrozbou smrti donutil důstojného faráře od Saint-Landry, aby mě zavedl do Conciergerie, přestože tvrdošíjně odmítal mou žádost. Na důkaz toho se podepisuji

de Maison-Rouge.

"Dobrá," řekl kněz, "ale přísahejte mi ještě, že budete rozumný. Nejsem přece odpovědný jen za svůj život, ale i za váš."

"Ach, s tím si nedělejte starosti," řekl rytíř. "Souhlasíte tedy?"

"Musím, co se dá dělat. Počkáte na mě na chodbě, a jakmile ji povedou, uvidíte ji . . . "

Rytíř uchopil starcovu ruku a vroucně ji políbil.

"Umře tedy přece jen jako královna," pomyslel si, "a katova ruka se jí nedotkne!"

49. Kára

Jakmile dostal farářův souhlas, Maison-Rouge se vrhl do malé sousední světničky, kde měl kněz oblékárnu.

V několika okamžicích se oholil, a tu si teprve sám uvědomil, jak je příšerně bledý.

Vrátil se zdánlivě klidný. Nedbal ani na to, že by ho teď mohli v Conciergerii poznat.

Šel za farářem, pro něhož přišli dva úředníci, zatímco se v šatně holil. Choval se s jistotou, jež zahání každý stín podezření. Konečně vstoupil do mřížových vrat, která v té době vedla do dvora Paláce.

Byl jako abbé Girard v černých šatech, protože kněžská roucha byla v té době zakázána.

V kanceláři a na chodbách bylo už přes padesát lidí, vězeňských úředníků, poslanců, komisařů; čekali tu, aby uviděli královnu, buďto z povinnosti svého úřadu, nebo jako zvědavci.

Rytíři bilo srdce tak prudce, když stanul před dvířky, kterými měla projít královna, že ani nevnímal, o čem mluví farář s vrátným a četníky.

V tu chvíli do něho vrazil člověk, jenž držel v ruce nůžky a kus čerstvě ustřižené látky.

Maison-Rouge vzhlédl a poznal kata.

"Co tu chceš, občane?" otázal se Sanson.

Rytíř ovládl hrůzu, jež mu projela všemi údy.

"Já? Vidíš přece, občane Sansone, že provázím faráře od Saint-Landry."

"Ach tak," řekl kat a ustoupil stranou, aby dal potřebné rozkazy svým pomocníkům.

Mezitím Maison-Rouge vnikl do kanceláře. Z kanceláře pak i do místnosti, kde mívali službu oba četníci.

Ti dva hodní lidé byli úplně zdrceni. Královna, jež se chovala ke všem ostatním pyšně a zvysoka, byla k těmto dvěma mužům vždy vlídná a laskavá. Zdálo se nakonec, že jsou spíše jejími sluhy než strážci.

Ale odtud rytíř královnu vidět nemohl. Paraván byl zasunut. Odsunuli jej, když pouštěli ke královně kněze, ale za farářem jej zase přistrčili.

Když se rytíř prodral až sem, kněz byl už uvnitř, aby poskytl královně poslední útěchu. Ale královna ho zarazila hned po prvních slovech.

"Pane," řekla řezavým a hrdým hlasem, "přísahal jste republice, která mě posílá na smrt, jinak byste tu nebyl. Nemohu ve vás mít důvěru. Nevzýváme stejného Boha."

"Madam," odpověděl Girard, velmi vzrušený tímto pohrdavým vyznáním víry, "křesťanka, která jde na smrt, má zemřít bez nenávisti v srdci a nemá odmítat Boha, nechť jí ho přináší jakýkoli hříšník."

Maison-Rouge přiskočil, aby odsunul paraván. Doufal, až ho královna pozná, že uhodne, co ho sem přivedlo, a bude vlídnější k faráři. Ale oba četníci ho zadrželi.

"Já jsem farářův kaplan!" vykřikl Maison-Rouge.

"Odmítá-li faráře," odsekl Duchesne, "nepotřebuje ani jeho kaplana."

"Ale snad nás přijme," řekl rytíř velmi nahlas, "nemůže nás přece nepřijmout."

Marie Antoinetta byla příliš pohroužena do sebe, aby slyšela a poznala rytířův hlas.

"Běžte, pane," poručila zvysoka Girardovi. "Běžte a nechte mě na pokoji. Máme teď ve Francii svobodu, dovolte mi tedy, abych zemřela podle svého vkusu."

Girard se pokusil něco namítnout.

"Běžte, pane," opakovala Marie Antoinetta.

Girard znovu otevíral ústa.

"Přeji si, pane, abyste odešel," řekla královna s gestem své velké matky, císařovny Marie Terezie.

Girardovi nezbylo než se vzdálit.

Maison-Rouge se v tom okamžiku pokusil nahlédnout dovnitř mezerou mezi paravánem, ale královna stála otočená zády.

S farářem se míjel katův pacholek, který přišel s provazy v ruce.

Oba četníci zatlačili rytíře ke dveřím, aniž mohl zmatený a zoufalý něco vykřiknout nebo podniknout, aby provedl svůj záměr.

Octl se tedy s Girardem na chodbě, odkud je zatlačili až do přijímací kanceláře. Zpráva, že královna odmítla přísežného kněze, se roznesla i tam a habsburská hrdost Marie Antoinetty vyvolala u jedněch hrubé urážky, u jiných tajný obdiv.

"Běžte domů," řekl Richard abbému, "když vás vyhání, a ať si zemře, jak chce."

"Má pravdu, já bych to udělala taky tak," ozvala se paní Richardová.

"A mýlila byste se, občanko," řekl abbé.

"Mlč, ženo," zabručel vrátný a zamrkal na manželku, "copak ti je do toho. Jděte, abbé, jděte."

"Ne," odpověděl Girard, "doprovodím ji na poslední cestě, i když mě nechce. Možná, že jediné slovo, třeba jen jediné slovo, uslyší-li je, připomene ji její křesťanskou povinnost. A ostatně městská rada mě pověřila tím úkolem . . . a já musím poslouchat městskou radu."

"Jak chceš," pokrčil rameny rytmistr, který velel vojenské eskortě, "ale pošli domů svého kostelníka."

Byl to bývalý herec Comédie-Francaise jménem Grammont.

Rytíři de Maison-Rouge se zablesklo v očích a mimoděk si sáhl do záňadří.

Girard věděl, že má pod vestou dýku. Zadržel ho prosebným pohledem.

"Proboha, šetřte můj život," zašeptal. "Vidíte, že všechno je pro vás ztraceno, nezahubte se s ní. Řeknu jí o vás cestou, přísahám vám to. Řeknu jí, v jaké jste se vydal nebezpečí, abyste ji naposled spatřil."

Ta slova jako by mladého muže utišila. Ostatně nastala u něho reakce obvyklá u každého člověka po nesmírném vypětí. Celá jeho bytost jako by se podivně poddávala. Tento muž hrdinské vůle a zázračné síly byl u konce své vůle i svých sil. Zmítal se nerozhodně, či spíše zdeptán a přemožen, v jakési podivné malátnosti, v níž bychom mohli vidět předzvěst blízké smrti.

"Ano, ano," zašeptal, "muselo tomu tak být. Kříž pro Ježíše Krista, popraviště pro ni. Bozi a králové musí vypít kalich hořkosti až do dna."

S touto rezignací se nechal rytíř de Maison-Rouge bez hlesu a aniž se nějak bránil vytlačit za bránu Conciergerie. U mříží a u vrat se tísnil onen strašný dav, který si nedovede představit nikdo, kdo se v něm aspoň jednou neoctl. Všechny vášně zde vřely v netrpělivé vřavě, chvíli co chvíli se zvedal strašný řev, jako by se celá Paříž nahrnula do okolí justičního paláce.

Před davy se rozložila celá armáda, určená k ochraně slavnosti a pro bezpečnost těch, kdo se přišli bavit. Byly tu všechny druhy zbraní i s děly.

Marně by se byl kdo namáhal proniknout hustou hradbou, kterou poznenáhlu vytvořili vlastenci z předměstí, jakmile se roznesla zpráva, že exekuce bude provedena.

Maison-Rouge, jakmile ho vytlačili z Conciergerie, se přirozeně octl v prvních řadách vojáků. Ptali se ho, kdo je. Odpověděl, že je kaplan abbého Girarda. Ale protože prý stejně jako jeho farář přísahal na ústavu, královna je odmítla.

Vojáci ho zatlačili do prvních řad diváků. Také tady musel opakovat, co už pověděl vojákům. Tu se zvedl pokřik.

"Byl u ní . . . viděl ji . . . co říkala? . . . Jak se chová? . . . Je pořád ještě tak pyšná? . . . Nebo je zničená? . . . Pláče?"

Rytíř odpovídal na všechny ty otázky slabým, mírným a vlídným hlasem, jako by se loučil se životem. To, co říkal, byla pouhá a prostá pravda. Ovšem tato pravda byla jednou jedinou chválou na pevnost a odhodlanost Marie Antoinetty, a protože ji pronášela prostá a věřící ústa, vnesla zmatek a výčitky svědomí do leckterého srdce.

Když mluvil o malém korunním princi a o madam Royale, o královně bez trůnu, o manželce bez manžela, o matce bez děti, o osamocené a opuštěné ženě bez jediného přítele uprostřed nepřátel a katů, nejedno čelo se zasmušilo a nejedna tajná, horoucí slza se zatřpytila v očích.

Na orloji justičního paláce odbilo jedenáct a všechen ryk rázem utichl. Sto tisíc lidí odpočítávalo údery hodin.

Když dozněl poslední úder, ozval se hluk za vraty a současně kára, přijíždějící od nábřeží aux Fleurs, se prodírala davy lidu a vojskem a zastavila se pod schodištěm Paláce.

Brzy poté se objevila v ohromném podjezdu královna. Všechny vášně se soustředily v očích davu. Všem divákům se zatajil dech.

Měla krátce ustřižené vlasy, jež jí ve vězení zbělely, a tento stříbrný odstín ještě zvyšoval královninu jemnou, perleťovou bledost, která v tomto vrcholném okamžiku dodávala dceři Césarů krásy takřka nebeské.

Byla oblečena v bílý šat a ruce měla svázané za zády.

Když se objevila nahoře na schodišti, po její pravici abbé Girard, který ji provázel, přestože ho odmítla, po levici kat v černém šatě stejně jako abbé, v davu se ozval hluk, jemuž jen sám Bůh, který čte v lidských srdcích, mohl vpravdě rozumět.

Muž v uniformě vstoupil mezi kata a Marii Antoinettu. Byl to Grammont. Přistoupil, aby královně ukázal potupnou káru.

Královna bezděky ucouvla.

"Nastupte," vyzval ji Grammont.

Kdekdo to slyšel, neboť v té chvíli bylo před palácem ticho jako v kostele. Diváci spatřili, jak se královně hrne do obličeje krev, vzápětí však smrtelně zbledla.

"Proč mám jet na káře?" řekla tiše, "když král směl jet na popraviště ve svém voze?"

Abbé Girard jí pošeptal několik slov. Bezpochyby chtěl v odsouzené přemoci poslední záblesk královské pýchy.

Královna zmlkla, ale zapotácela se.

Sanson ji chtěl zadržet. Marie Antoinetta se však vzchopila dřív, než se jí mohl kat dotknout.

Sešla po schodech, zatímco katův pomocník upevňoval dřevěné stupátko za károu.

Královna vystoupila na káru, abbé za ní.

Sanson jim oběma přikázal místo.

Jakmile se kára rozjela, nastal v davu velký pohyb. Vojáci, kteří nemohli vědět, jaké má lid záměry a co by uprostřed všeobecného vzrušení mohl učinit, museli vynaložit všechno úsilí, aby zatlačili dav zpět. Tak se stalo, že mezi károu a prvními řadami diváků se vytvořil určitý prázdný prostor.

V tomto prostoru se ozvalo žalostné zavytí.

Královna sebou škubla a podívala se tím směrem.

Spatřila svého psíka, již dva měsíce ztraceného. Black, jak víme, se s ní nedostal do Conciergerie. Přes křik, kopance a rány se vrhl ke káře. Ale takřka vzápětí zmizel ubohý, zmořený, vyhublý a zničený psík pod koňskými kopyty.

Královna ho sledovala očima. Nemohla mluvit, její hlas by uprostřed lomozu nebylo slyšet. Nemohla na Blacka ukázat, neboť měla svázané ruce. Ale i kdyby byla mohla ukázat, kdyby byla mohla mluvit a kdyby ji byli slyšeli, byla by asi prosila marně.

Ale ačkoli na chvíli ztratila Blacka z očí, spatřila ho zanedlouho opět. Držel ho v náručí bledý mladý muž, jenž převyšoval všechen dav, neboť stál na jednom z děl. Pozdravil královnu, pohleděv vzhůru k nebi. Marie Antoinetta rovněž pohlédla k nebi a mírně se usmála.

Rytíř de Maison-Rouge zasténal, a když kára zahnula k mostu au Change, seskočil z děla a zmizel v davu.

50. Popraviště

Na náměstí Revoluce čekali dva muži opření o pouliční lucernu.

Čekali s davem, jehož jedna část se tlačila na náměstí před justičním palácem, druhá na náměstí Revoluce, zbytky postávaly v houfcích hlučících a neustále se vlnících po celé cestě mezi oběma náměstími, aby viděly, jak se královna bude brát k hroznému popravčímu stroji, opotřebovanému sluncem a deštěm, opotřebovanému rukou katovou, opotřebovanému - strašné to slovo - smrtí tolika obětí, jež královna měla teď převýšit svou ponurou hrdostí, tak jako převyšovala všechny v dobách své skvělosti a slávy a jako teď na káře převyšovala všechny ostatní zvědavé hlavy.

Ti dva muži se sevřenými rty a zasmušilým pohledem byli Maurice a Lorin.

Ztraceni v zástupu, v tom živém moři od mostu au Change až k náměstí Revoluce, vyměnili si tu a tam šeptem několik slov.

"Podívej se," ukázal Maurice, "jak to ohavné monstrum zvedá své rudé paže! Nevypadá to, jako by nás volalo, jako by se na nás usmívalo svým otvorem jako nějakou ohyzdnou tlamou?"

"Namouvěru," odpověděl Lorin, "přiznávám se, že nejsem z té poetické školy, která vidí všechno černě. Já se dívám na svět raději růžově a ještě u paty toho hnusného stroje bych si pískal a doufal. Dum spiro, spero. Dokud dýchám, doufám."

"Ty ještě doufáš, když zabíjejí ženy?"

"Ach, Maurici," pousmál se Lorin, "Maurici, synu revoluce, nezapírej svou matku! Maurici, zůstaň dobrým a oddaným vlastencem! Ta, která tu zahyne, není obyčejná žena jako ostatní. Byl to zlý duch Francie."

"Však tu já také nelituji, tu já neoplakávám!"

"Ano, rozumím, myslíš na Genevievu."

"Zbláznil bych se z toho, přivedlo by mě to k šílenství! Genevieva v rukou dodavatelů gilotiny, jako je Hébert a Fouquier-Tinville! V rukou mužů, kteří sem poslali chuděrku Héloisu právě tak jako pyšnou Marii Antoinettu!"

"Vidíš," řekl Lorin, "a právě proto doufám. Když hněv lidu dostane tohle velké královské sousto, nasytí se a utiší, aspoň na nějaký čas, jako hroznýš, který potřebuje tři měsíce, aby strávil, co sežral. Potom už nespolkne nikoho, a jak říkají proroci z předměstí, bude si ošklivit i nejmenší sousto."

"Lorine, Lorine," řekl Maurice, "jsem zkušenější než ty a říkám ti tady šeptem, co bych nejraději křičel nahlas, že si hnusím tuhle novou královnu, která, jak se zdá, nastoupí po Rakušance, až ji zahubí. Je to hrozná královna, její purpurové roucho je z krve, která dnes a denně teče proudem, a její ministerský předseda je Sanson."

"Bah, my jí unikneme."

"To nemyslím," zavrtěl Maurice hlavou. "Víš přece, že se musíme toulat po ulicích a vyhýbat se vlastním domovům, abychom nebyli zatčeni."

"Ale můžeme opustit Paříž, nic nám v tom nebrání. Tak si nestěžujme. Můj strýc na nás čeká v Saint-Omeru, máme peníze, cestovní pas, nic nám neschází. Jediný četník by nás nezastavil na cestě. Tak jaképak fraky! Zůstáváme tady, protože tady chceme zůstat."

"Nemáš tak docela pravdu, drahý příteli. Ty zde zůstáváš, protože já zde chci zůstat."

"A ty tu chceš zůstat, abys našel Genevievu. Dobrá, je snad něco prostšího, správnějšího a samozřejmějšího? Myslíš, že je ve vězení, a je to také velmi pravděpodobné. Chceš ji být nablízku, chceš nad ní bdít, půjde-li to, a proto nechceš odejít z Paříže."

Maurice si povzdechl: Bylo na něm vidět, že v tuto chvíli myslí na něco jiného.

"Vzpomínáš si na popravu Ludvíka XVI.?" Otázal se: "Ještě dnes v duchu vidím, jak jsem stál, bledý pohnutím a pýchou, v předních řadách tohoto davu, v němž se dnes schovávám. Byl jsem mocnější u paty tohoto popraviště, nežli kdy byl král, který na ně vstupoval. Jak se časy změnily, Lorine, když si pomyslím, že stačilo pouhých devět měsíců, aby všechny krásné naděje přišly vniveč!"

"Devět měsíců lásky, Maurici! . . . Lásko, ty jsi zahubila Tróju."

Maurice si povzdechl. Jeho roztoulané myšlenky se pustily jiným směrem.

"Ubohý Maison-Rouge," zašeptal, "má to dnes smutný den."

"Bohužel," pokrčil rameny Lorin. "Mám ti říci, co je na revolucích nejodpornějšího?"

"Řekni."

"Že na nepřátelské straně stojí lidé, které bys měl raději za přátele, a místo toho jsi v jednom pytli s všelijakými špinavci a otrapy, které bys nejraději . . . "

"Nemohu pořád ještě věřit jedné věci," přerušil ho Maurice.

"Které?"

"Že si ve svém šílenství nevymyslil ještě nějaký plán, jak by královnu zachránil."

"Prosím tě, jediný člověk proti sto tisícům!"

"Však jsem řekl, nějaký šílený, zoufalý plán . . . Já bych kvůli Genevievě . . . "

Lorin se zamračil.

"Říkám ti znovu, Maurici, ztrácíš nervy, a kdybys mohl a měl Genevievu zachránit, chtělo by to především chladnou krev. Ale dost o tom, Maurici, začínají nás poslouchat. Podívej se, jak se dav zmítá! Vidíš tamhle pacholka občana Sansona, jak vystupuje na špičky nad svým košem a jak se dívá? To už jistě jede Rakušanka."

Také Maurice si stoupl na špičky a opíraje se o sloup lucerny, zadíval se směrem k ulici Saint-Honoré.

"Ano," řekl a zachvěl se, "už je zde."

Opravdu, začínal se objevovat jiný nástroj, stejně tak hnusný jako gilotina. Byla to popravčí kára.

Napravo a nalevo se leskly zbraně královnina posledního ozbrojeného doprovodu a před károu odpovídal Grammont svou třpytící se šavli na pokřik několika fanatiků.

Ale jak se kára blížila k cíli, křik pozvolna utichal před chladným a opovržlivým pohledem odsouzené. Nikdy si výraz žádné lidské tváře tak důrazně nevynucoval úctu. Nikdy nebyla Marie Antoinetta větší, nikdy nebyla víc královnou. Její hrdost a odvaha budily v divácích hrůzu.

Neposlouchala domluvy abbého Girarda, jako by tu vůbec nebyl, neotočila se napravo ani nalevo. Zdálo se, že nemyslí na nic, tak jako se na nic nedivá. Seděla strnule a takřka bez hnutí, přestože se kára při jízdě po hrbolaté dlažbě silně otřásala. Vypadalo to, jako by vezli na voze mramorovou sochu. Jenže oči této královské sochy planuly ohněm a její vlasy vlály ve větru.

Mrtvé ticho se sneslo na tři sta tisíc diváků, kteří takový výjev viděli poprvé v životě a už ho nikdy neuvidí.

Maurice a Lorin brzo uslyšeli, jak skřípou nápravy popravčí káry, jak supí koně vojáků. Kára se zastavila u paty popraviště.

Královna jako by se v tom okamžiku probudila. Podívala se pyšně a zvysoka na kolemstojící davy a její pohled utkvěl znovu na onom mladém muži, který před chvíli stál na děle.

Teď stál na patníku a pozdravil ji právě tak uctivě jako v okamžiku, kdy vycházela z Conciergerie. Hned nato seskočil z patníku.

Vidělo ho mnoho lidi, ale protože měl na sobě černý šat, začalo se šuškat, že to nějaký kněz čeká na Marii Antoinettu, aby ji dal rozhřešení, až bude vystupovat na popraviště. Nikdo proto rytíře neznepokojoval. Ostatně v určitých vrcholných okamžicích má lid svrchovanou úctu k některým věcem.

Královna sestoupila opatrně ze tří schůdků stupátka. Podpíral ji Sanson, který až do posledního okamžiku vykonával úkol, k němuž jako by sám byl odsouzen, s naprostou úctou a největším ohledem. Když Marie Antoinetta kráčela ke schůdkům popraviště, několik koní se vzepjalo, několik pěších gardistů a vojáků zakolísalo. Vzápětí bylo možno spatřit,

kterak jakýsi lidský stín vklouzl až k samému popravišti. Ale okamžitě se zase všechno uklidnilo. Nikdo se nechtěl hnout ze svého místa v tomto slavnostním okamžiku, nikdo nechtěl, aby mu ušla sebemenší podrobnost z velkého dramatu, které tu vrcholilo. Všechny oči byly upřeny na odsouzenou.

Královna už stála na popravišti. Kněz do ní neustále hučel. Jeden z katových pomocníků ji mírně postrkoval kupředu. Druhý jí rozvázal šátek, jímž měla zakrytá ramena.

Marie Antoinetta ucítila na šíji hrubou ruku a prudce se otočila. Stoupla při tom na nohu Samsonovi, který se ji snažil přivázat k osudnému prknu tak, aby ho neviděla.

"Promiňte, pane," řekla královna, "neudělala jsem to úmyslně."

To byla poslední slova dcery Césarů, francouzské královny, vdovy po Ludvíku XVI.

Na tuilerijském orloji odbilo čtvrt na jednu, když Marie Antoinetta odešla na věčnost.

Strašný řev radosti, děsu, smutku, triumfu, naděje a vykoupení přehlušil jako uragán slabý a bolestný výkřik, jenž se ozval od popraviště. Četníci však přece ten výkřik zaslechli, ačkoli okamžitě zanikl v řevu.

Rozběhli se k popravišti a dav, nyní volný, se rozlil jako řeka, když provalí hráz, protrhl řady vojáků, rozptýlil stráže a zaplavil popraviště.

Každý chtěl vidět zblízka poslední zbytky monarchie, o niž se mylně domnívali, že byla zničena navždycky.

Ale četníci hledali něco jiného. Pátrali po onom stínu, který proklouzl jejich řadami a skryl se pod popravištěm.

Dva četnici se vrhli pod lešení a vytáhli odtud mladého muže, který si tiskl k srdci kapesník nasáklý krvi.

Za ním běžel malý křepelák a žalostně vyl.

"Smrt aristokratovi! Smrt roajalistovi!" ozvalo se několik výkřiků. "Namočil si kapesník do Rakušančiny krve! Zabte ho taky!"

"Panebože," pošeptal Maurice Lorinovi, "poznáváš ho, poznáváš ho?"

"Smrt roajalistovi!" křičeli zuřivci. "Vemte mu ten kapesník, chtěl si ho nechat na památku! Zabte ho, zabte ho!"

Na rtech mladého muže se objevil pohrdavý úsměv.

Pustil kapesník a rozhalil si košili.

"Pánové," řekl, "je to moje krev, nikoli královnina. Nechte mě klidně zemřít."

Na prsou měl hlubokou, krvavě mokvající ránu.

Dav vykřikl a ucouvl.

A tu se mladý muž pomalu spustil na kolena, hlava mu klesla na prsa, pak se zhroutil. Uprostřed ohromených gardistů vypustil duši.

"Maison-Rouge," zašeptal Lorin Mauriceovi.

"Tohle člověku zbude, chce-li si zachovat čest v těle," řekl Maurice.

Kolem mrtvoly poskakoval pejsek, vyděšeně štěkal a vyl.

"Hele, to je Black," řekl jakýsi muž s velikým klackem v ruce. "Hele, Black. Pojď sem, Blacku, pojď sem, malý kamaráde!"

Pes se po muži otočil. Ale jakmile jej měl chlapík na dosah ruky, rozehnal se po něm holí a se smíchem mu rozpoltil hlavu.

"Ach, ten ničema!" vykřikl Maurice.

"Mlč, proboha," zašeptal Lorin, "mlč, nebo jsme ztraceni . . . Je to Simon."

51. Domovní prohlídka

Oba naši přátelé se ubytovali u Lorina. Maurice, aby přítele příliš zjevně nekompromitoval, odcházel obyčejně brzo ráno z domu a vracel se až pozdě večer.

Den za dnem sledoval, co se děje, dával pozor, když převáželi vězně do Conciergerie, a číhal, bude-li tam převezena Genevieva. Ale nemohl vyzvědět, v kterém vězení je mladá žena uvězněna.

Po své návštěvě u Fouquier-Tinvilla ho Lorin přesvědčil, že jakýkoli zjevný zákrok v Genevievin prospěch by ho uvrhl do záhuby a že by se zbytečně obětoval, aniž jí mohl pomoci. Maurice by se byl nechal s největší radostí ihned uvěznit, kdyby byl mohl doufat, že se takto shledá se svou milenkou. Stal se však opatrný z obavy, aby ji neztratil navždy.

Každého rána spěchal tedy od Karmelitánů k Portlibre, od Madelonnettes k Saint-Lazare, od la Force do Luxembourgu, hlídal káry vyjíždějící z vězení a odvážející obviněné před revoluční tribunál. Když si prohlédl oběti, odvážené a jednoho vězeni, chvátal k druhému.

Ale brzo se přesvědčil, že by ani deset lidí nestačilo takto střežit třiatřicet vězení, která měla revoluční Paříž v té době, a spokojil se s tím, že chodil k samému tribunálu čekat, až se tam objeví Genevieva.

To už byl začátek zoufalství. A opravdu, več mohl ještě doufat ,člověk, který byl zatčen? Tribunál, jenž začal soudit v deset hodin dopoledne, odsoudil do čtyř hodin odpoledne dvacet až třicet lidí. Ten, kdo byl odsouzen první, mohl se těšit, že mu zbývá ještě šest hodin života. Ale ten, kdo byl odsouzen ve tři čtvrti na čtyři, přišel už o půl páté pod sekeru. Spokojit se s takovou nadějí pro Genevievu znamenalo tedy odevzdat se do vůle osudu.

Ach, kdyby byl věděl, kde je Genevieva uvězněna . . . jak by se byl Maurice vysmál pozemské spravedlnosti, v té době tak zaslepené! Jak snadno a jak rychle by byl Genevievu dostal z vězení! Nikdy nebylo tak lehké uniknout z vězení jako právě teď, nutno však dodat, že také nikdo z vězení neutíkal. Všechna ta šlechta, jakmile ji jednou zatkli, zařídila se tam jako doma, aby zemřela co nejpohodlněji. Utéci znamenalo vyhnout se ze strachu souboji, k němuž byl člověk vyzván. Znamenalo to ztratit čest. Dokonce i ženy by se byly styděly dostat se na svobodu za tuto cenu.

Ale Maurice by byl nedbal na takové ohledy. Co by bylo jednodušší než zabít psy, podplatit dozorce! Genevieva nebyla významná osobnost, aby na sebe obracela pozornost kdekoho . . . Nebylo by ji zneuctilo, kdyby uprchla, a ostatně . . . co by na tom sešlo, i kdyby se zneuctila!

Představoval si s hořkostí, jak snadné by bylo přelézt zdi v zahradě vězení Port-Libre, jak snadné by bylo probourat celu v žaláři Madelonnettes, aby se uvězněná dostala na ulici, jak snadné bylo přeskočit nízké zdi Luxembourgu, jak snadno mohl odvážný muž rozbít okno a prolézt do tmavé chodby u Karmelitánů.

Ale byla Genevieva v některém z těchto vězení?

Sžírán pochybnostmi, trápen úzkostí zahrnoval Maurice v duchu Dixmera kletbami, vyhrožoval mu pekelnými tresty, jitřil svou nenávist vůči tomuto muži, jenž skrýval svou zbabělou pomstu pod pláštíkem věrnosti k monarchii.

"Však já ho najdu," myslel si Maurice. "Bude-li chtít zachránit svou nešťastnou ženu, ukáže se. A bude-li ji chtít zahubit, objeví se rovněž. A jestli ho, ničemu, dopadnu, pak běda mu!"

Ráno onoho dne, kdy došlo k události, o níž teď budeme vypravovat, odešel Maurice časně, aby se jako obyčejně zúčastnil zasedání revolučního tribunálu. Lorin ještě spal.

Probudil ho velký hřmot přede dveřmi. Ozývaly se ženské hlasy a údery pažeb o podlahu.

Chvatně se kolem sebe rozhlédl vyděšeným zrakem překvapeného člověka, jenž se chce přesvědčit, zda nemá v nejbližším okolí něco kompromitujícího.

Do pokoje vstoupili čtyři členové sekce a dva četníci s komisařem.

Návštěva byla tak výmluvná, že si Lorin pospíšil s oblékáním.

"Přišli jste mě zatknout?" otázal se.

"Ano, občane Lorine."

"A proč?"

"Protože jsi podezřelý."

"Ach pravda, to je důvod."

Komisař naškrábal několik slov do Lorinova zatykače.

"Kde je tvůj přítel?" zeptal se pak.

"Který přítel?"

"Občan Maurice Lindey."

"Nejspíš doma," řekl Lorin.

"Ne, ne, bydlí tady."

"Tady? U mě? Ale jděte. Podívejte se, chcete-li . . . "

"Tady je udání," řekl komisař, "je obšírné."

A podal Lorinovi kus papíru s ohavnou škrábanicí a podivným pravopisem. V udání se uvádělo, že každé ráno odchází z domu občana Lorina občan Lindey, který je podezřelý a byl na něho vydán zatykač.

Udání bylo podepsáno jménem Simon.

"A vida, vida," usmál se Lorin, "ale ten příštipkář vyjde z cviku a ztratí všechny zákazníky, bude-li vykonávat obě svá zaměstnání najednou. Heleďme se! Čmuchal a prťák v jedné osobě. Ten Simon měl být vlastně Césarem ... César také diktoval pět dopisů najednou!"

"O to nejde," řekl komisař. "Hledáme občana Maurice. Kde je občan Maurice? Vyzývám tě, abys ho vydal."

"Říkám vám, že zde není."

Komisař vešel do vedlejšího pokoje, potom do malého přístěnku, kde bydlel Lorinův pomocník. Otevřel také šatnu, ale po Mauriceovi ani potuchy.

Na stole v jídelně upoutal však komisařovu pozornost lístek, čerstvě napsaný. Byl od Maurice, který ho sem položil ráno, když odcházel, aby nebudil přítele.

"Jdu k tribunálu," psal Maurice, "posnídej beze mne, vrátím se až večer."

"Občane," řekl Lorin, "ačkoli spěchám, abych vám vyhověl, chápete, že s vámi nemohu jít v košili . . . Dovolte, aby mě můj pomocník oblékl."

"Pěknej aristokrat," poznamenal kdosi, "potřebuje pomocníka, aby mu navlékal kalhoty . . . "

"Krindapána, to se rozumí, že potřebuji," řekl Lorin. "Jsem jako občan Dagobert. Všimněte si, že jsem neřekl král."

"Dobrá, dobrá," řekl komisař, "ale pospěš si."

Pomocník vylezl z přístěnku a pomáhal svému pánu v oblékání.

Lorinovi nešlo o to, aby si nechal posluhovat od komorníka, věděl, že pomocníkovi neunikne nic, co se tady děje, a že si pospíší, aby dal zprávu Mauriceovi.

"Nuže, pánové . . . promiňte, občané . . . nuže, občané, jsem hotov a jdu s vámi. Ale dovolte mi,. prosím vás, abych si směl vzít s sebou poslední svazek Dopisů Emilii od pana Demoustiera. Právě vyšel a já jsem ještě neměl čas jej rozřezat. Zpříjemní mi to nudu v mém zajetí."

"V tvém zajetí?" ozval se z ničeho nic Simon, který to dotáhl z fízla na městského radního a vstoupil teď do pokoje s šerpou přes prsa spolu s čtyřmi dalšími sekcionáři. "Tvé zajetí nebude dlouhé. Figuruješ v procesu s ženou, která chtěla pomoci k útěku Rakušance. Dneska ji odsoudí . . . a zítra odsoudí tebe, až podáš své svědectví."

"Ševče," řekl Lorin vážně, "šiješ své křápy horkou jehlou."

"Ale zato můj knejp krásně řeže," ušklíbl se Simon. "Uvidíš to sám, můj krásný granátníku."

Lorin pokrčil rameny.

"Tak co, jdeme?" řekl. "Teď já čekám na vás."

A když se všichni otočili, nakopl Lorin člena městské rady Simona s takovou vervou, že Simon sletěl ze schodiště.

Sekcionáři se dali do smíchu. Lorin si strčil ruce do kapes.

"Tohle je urážka veřejného činitele!" řval Simon bledý vzteky.

"Jdi do háje," odpověděl Lorin, "cožpak dnes nejsme všichni veřejní činitelé?"

Posadili ho do drožky a komisař ho odvezl do justičního paláce.

52. Lorin

Chce-li nás čtenář následovat podruhé před revoluční tribunál, najde tam Maurice na stejném místě, kde jsme ho viděli už jednou. Jenže tentokrát je bledší a vzrušenější.

V okamžiku, kdy opět vytahujeme oponu na tomto ponurém jevišti, kam nás vedou spíše události než vlastní záliba, odešli porotci k poradě, neboť jedno přelíčeni bylo skončeno. Dva obžalovaní, už upravení na popraviště, což bylo ostatně v té době běžné, jako by si někdo tímto nezvyklým předběžným opatřením dělal ze soudců šašky, se bavili se svými obhájci, jejichž blekotavá slova se podobala útěše, jakou poskytuje lékař pacientovi, který má smrt na jazyku.

Dav na tribunách byl onoho dne v oné divoké náladě, která dokáže vybičovat přísnost porotců. Porotci se lépe drželi a snáze vyhovovali obecnému přání, když nad nimi bděly pověstné punčochářky, to jest dámy, které při procesech a při popravách pletly punčochy, a chlapi z předměstí, tak jako herec zdvojnásobí svou snahu před špatně naloženým publikem.

Proto také porotci od desíti ráno už stačili sedm obviněných s neodvolatelnou platnosti změnit v odsouzené.

Dva muži, kteří seděli na lavici obžalovaných, čekali v této chvíli na osudné ano nebo ne, které jim mělo buď vrátit život, anebo je vydat na smrt.

Dav diváků, zvyklý na tyto každodenní tragédie jako na oblíbenou podívanou a zdivočelý každodenním cvikem, je svými poznámkami a výkřiky připravoval na onen osudný okamžik.

"Podívej se tamhle na toho velkého," pokřikovala jedna z punčochářek - měla místo čepce na hlavě trojbarevnou kokardu velkou jako placka -, "podívej se, jak je bledej! Člověk by řek, že už teď je z něho mrtvola."

Odsouzenec odpověděl pohrdlivým úsměvem.

"Co to meleš," odsekla sousedka, "vždyť vidíš, jak se směje."

"Směje, směje, ale kysele."

Nějaký muž z předměstí se podíval na hodinky.

"Kolik je hodin?" zeptal se ho kamarád.

"Za deset minut hodina. Už to trvá tři čtvrtě hodiny."

"Zrovna jako v Domfrontu, v tom nešťastném městě. V poledne přišel, v jednu už visel."

"A ten malej," pokřikoval jiný divák, "podívej se, z toho bude šeredná mrtvola, až si kejchne do pytle!"

"Člověče, to je, než bys mrk, nebudeš mít kdy pořádně si ho prohlídnout."

"Tak požádám občana Sansona, aby mně ukázal jeho hlavu. Máme přece právo se na ni podívat."

"Jen se podívej, jaký má krásný šaty, modrý, jako nosil tyran. Chudáci se z toho mají dobře, když se zkracují o hlavu lidi, co se pěkně voblíkaj."

Vskutku, jak řekl popravčí královně, chudí dědili šaty po všech obětech. Hned po popravě byly šaty dopraveny do Salpétriére, kde byly rozděleny mezi chudáky. Tam také donesli šaty popravené královny.

Maurice poslouchal to povídání, ale nevěnoval mu pozornost. Každý v těchto dobách byl tak zaměstnán vlastními myšlenkami, že nic jiného nevnímal. Tak také Maurice. Od nějaké doby bilo jeho srdce jen v určitých okamžicích a trhaně. Chvílemi se zdálo, jako by strach nebo zase naděje přerušovaly tep jeho života, a toto neustálé kolísání jako by zničilo všechen cit v jeho srdci a uvrhlo ho v hlubokou ochablost.

Porotci se vrátili do soudní síně a předseda přečetl předpokládaný rozsudek.

Odvedli odsouzence, ti odešli pevným krokem. Všichni v té době umírali statečně.

Ozval se ponurý a zlověstný hlas soudního sluhy.

"Občan veřejný žalobce žaluje občanku Genevievu Dixmerovou."

Maurice se roztřásl po celém těle a studený pot mu zalil obličej.

Dvířka, kterými vstupovali obžalovaní, se otevřela a objevila se Genevieva.

Byla v bílých šatech. Vlasy měla učesané s roztomilým půvabem; upravila si krásně vysoký účes, místo aby si vlasy ustřihla, jak to napřed dělaly mnohé obviněné.

Ubohá Genevieva chtěla bezpochyby až do konce být krásnou pro toho, kdo ji snad ještě uvidí.

Maurice ji spatřil a cítil, že všechna síla, kterou se vyzbrojil pro tento okamžik, ho opouští. A přece čekal tuto ránu už dvanáct dní, nevynechal ani jedno přelíčení a třikrát slyšel, jak veřejný žalobce vyslovil Genevievino jméno. Ale jsou zoufalství tak silná a hluboká, že nikdo nezměří jejich propast.

Všem, kdo spatřili tu ženu, tak krásnou, tak něžnou, tak bledou, se bezděky vydral z úst výkřik. Někteří vykřikli vzteky - neboť v této době tak jako ostatně ve všech dobách jsou lidé, kteří zuřivě nenávidí všechno, co je převyšuje ať už krásou, jměním, nadáním nebo rodem - jiní vykřikli obdivem a konečně několik málo i ze soucitu.

Zatímco předseda soudu listoval v aktech žaloby, přelétla Genevieva sál letmým pohledem. Utkvěla očima na Mauriceovi, přestože měl široký klobouk vražený hluboko do čela. Tvář se jí rozzářila nevýslovně sladkým úsměvem, dotkla se svých rtů růžovýma, třesoucíma se rukama, vdechla na ně celou svou duši a poslala ji jako ztracený polibek jedinému člověku, který pro ni existoval v celém tom davu.

Síní proběhl šum probuzeného zájmu. Začal výslech a Genevieva se obrátila k soudcům. Ale jak se obracela, pojednou se zarazila a široce rozevřenýma očima se zastavila s výrazem nevýslovné hrůzy na jednom místě. Maurice marně vystoupil na špičky, aby viděl, kam se Genevieva dívá. Nezahlédl však nic a jeho pozornost upoutalo cosi mnohem významnějšího, totiž začátek výslechu.

Fouquier-Tinville začal číst obžalovací spis.

Žaloba uváděla, že Genevieva Dixmerová je žena zarytého spiklence a že je podezřelá, že pomáhala bývalému rytíři de Maison-Rouge v jeho opětovných pokusech osvobodit královnu.

Ostatně byla přistižena, jak kleči před královnou na kolenou, jak ji prosí, aby si s ní vyměnila šat, a jak jí nabízí, že zemře místo ní. Tento stupidní fanatismus, hlásala obžaloba, si bezpochyby zaslouží pochvalu kontrarevolucionářů.

Dnes však, dodával veřejný žalobce, francouzský občan smí obětovat život jenom národu, a chce-li jej obětovat ve prospěch nepřátel Francie, je to dvojnásobná zrada.

Když se Genevievy tázali, zda to přiznává, že byla přistižena, jak kleči před královnou a prosí, aby si s ní vyměnila šat - tvrdí to četnici Duchesne a Gilbert -, odpověděla prostě:

"Ano."

"Vyličte nám tedy," vyzval ji předseda, "jaký jste měla plán a naději na úspěch."

Genevieva se usmála.

"Žena může mít určitou naději, ale nemůže zosnovat plán toho druhu, jakého já jsem se stala obětí."

"Jak jste se tedy dostala na to místo?"

"Nejednala jsem z vlastní vůle, byla jsem tam vehnána.

"A kdo vás tam vehnal?" otázal se veřejný žalobce. "Lidé, kteří mně hrozili smrtí, jestliže neuposlechnu."

A rozhořčený pohled mladé ženy se znovu upřel na ono místo v soudní síni, kam Maurice nemohl dohlédnout.

"Ale abyste unikla smrti, kterou vám údajně vyhrožovali, vydala jste se v nebezpečí smrti, jež bude důsledkem vašeho odsouzení. To není logické."

"Když jsem se podvolila, měla jsem nůž na prsou, železo gilotiny bylo ještě daleko. Sklonila jsem se před okamžitým násilím."

"Proč jste nevolala o pomoc? Každý dobrý občan by vás byl ochránil."

"Bohužel, pane," odpověděla Genevieva tak smutně a mírně, že se Mauriceovi sevřelo srdce, "neměla jsem nablízku nikoho, kdo by mi pomohl."

Zájem v obecenstvu se změnil v soucit, jako se dříve zvědavost změnila v zájem. Leckterá hlava se sklonila, aby skryla slzy, ale byli i lidé, kteří se za mě nestyděli.

Tu spatřil Maurice po své levici hlavu, která se nesklonila, tvář, která zůstala bez pohnutí.

Byl to Dixmer. Stál zamračený, nesmiřitelný a nespouštěl z očí ani Genevievu, ani tribunál.

Mladému muži se nahrnula krev do hlavy. Celou bytostí mu projela touha po pomstě. Pohlédl na Dixmera s tak zuřivou nenávistí, že se Dixmer jakoby přitahován otočil k svému nepříteli.

Jejich pohledy se setkaly jako dva plameny.

"Řeknete nám jména lidi, kteří vás k tomu činu přiměli?" tázal se předseda.

"Byl to jen jeden člověk, pane."

"Kdo to byl?"

"Můj muž."

"Víte, kde je?"

"Vím."

"Řekněte nám, kde se skrývá."

"Ten člověk jednal hanebně, ale já nebudu tak zbabělá, abych ho udávala. Není mou věcí, abych prozrazovala, kde se skrývá, na vás je, abyste ho vypátrali."

Maurice pohlédl na Dixmera.

Dixmer se ani nepohnul. Mauriceovi blesklo hlavou, že by ho měl udat sám. Ale potlačil tuto myšlenku.

"Ne, tak nesmí umřít," řekl si.

"Vy tedy odmítáte pomoci našemu pátrání?" tázal se předseda.

"Myslím, pane, že to nemohu udělat," odpověděla Genevieva, "nechci-li si zasloužit v očích druhých lidí takové opovržení, jak opovrhuji já jím."

"Jsou nějací svědci?" zeptal se předseda.

"Jenom jeden," ohlásil kancelista.

"Předvolejte svědka."

"Maximilien-Jean Lorin," zvolal soudní sluha.

"Lorin," zděsil se Maurice, "ach Bože, co se to stalo?"

Soud se konal téhož dne, kdy byl Lorin zatčen, a Maurice o jeho zatčení nic nevěděl.

"Lorin," zašeptala Genevieva a plaše se rozhlédla po soudní síni.

"Proč svědek neodpovídá na vyzvání?" otázal se předseda.

"Občane předsedo," ozval se Fouquier-Tinville, "svědek byl pro nedávné udání zatčen a bude ihned předveden."

Maurice se zachvěl.

"Je ještě jiný, důležitější svědek," pokračoval Fouquier, "ale ten nebyl dosud dopaden."

Dixmer se s úsměvem obrátil k Mauriceovi. Možná že stejná myšlenka, která před chvílí bleskla hlavou milenci, napadla i manžela.

Genevieva zbledla a zasténala.

V tom okamžiku přivedli dva četníci Lorina.

Za ním se ve dveřích objevil Simon a hned si šel důležitě sednout do první řady.

"Vaše jméno a příjmení?" otázal se předseda.

"Maximilien-Jean Lorin."

"Stav?"

"Jsem svobodný muž."

"Už nebudeš dlouho!" vykřikl Simon a zahrozil na Lorina pěstí.

"Jste spřízněn s obžalovanou?"

"Nejsem, ale je mi ctí, že patřím k jejím přátelům."

"Věděl jste, že se zúčastnila spiknutí, jehož cílem bylo unést královnu?"
"Jak bych to mohl vědět?"
"Mohla se vám s tím svěřit."
"Mně? Členu sekce thermopylanů? . . . To přece nemyslíte vážně."
"Ale byl jste několikrát viděn v její společnosti."
"Mohli mě s ní vidět dokonce často."
"Věděl jste, že to je aristokratka?"
"Znal jsem ji jako ženu koželužského mistra."
"Její muž neprovozoval ve skutečnosti to řemeslo. Byl to jen pláštík."
"O tom nic nevím. Její muž nebyl můj přítel."
"Řekněte nám, co víte o jejím muži."
"Velmi rád. Je to darebák."
"Pane Lorine," zasténala Genevieva, "mějte slitování ... "
Lorin se nedal zmást a pokračoval:
"Je to ničema, který obětoval svou ženu ne pro své politické přesvědčení, ale pro svou osobní nenávist. Je to stejný špinavec jako Simon."
Dixmer zesinal. Simon chtěl něco vykřiknout. Ale předseda mávl rukou a umlčel ho.
"Zdá se, že víte velmi mnoho o celé té historii, občane Lorine," řekl Fouquier. "Povězte nám to dopodrobna."
"Promiňte, občane Fouquiere," odpověděl Lorin, "řekl jsem vše, co vím."
Uklonil se a usedl.
"Občane Lorine," vyjel na něho veřejný žalobce, "je tvou povinností svědčit před tribunálem."
"Ať se spokojí tím, co jsem právě řekl. Pokud jde o tuto nešťastnou ženu, opakuji, že se podvolila jen násilí . . . Podívejte se na ni, cožpak vypadá jako spiklenec? Donutili ji udělat to, co udělala, to je vše."
"Myslíš?"
"Jsem si tím jist."
"Jménem zákona žádám," prohlásil Fouquier-Tinville, "aby svědek Lorin byl předveden před tento tribunál jako podezřelý ze spoluviny s touto ženou."
Maurice zasténal.
Genevieva si zakryla tvář.
Simon vykřikl nadšeně:
"Občane veřejný žalobče, zachraňuješ vlast!"
Lorin beze slova překročil balustrádu, posadil se vedle Genevievy, vzal ji za ruku a uctivě ji políbil.
"Dobrý den, občanko," řekl s chladnokrevností, která vzrušila celé shromáždění, "jsem šťasten, že se s vámi zase setkávám."
A přehodil si nohu přes nohu na lavici obžalovaných.
Maurice sledoval celý tento výjev jako nějaké fantasmagorické zjevení. Viděl, jak jeden po druhém jeho přátelé padají do propasti, která už nevydá žádnou ze svých obětí, a tato smrtelná představa ho tak ohromovala, že se ptal, proč on, druh těchto ubožáků, se ještě křečovitě drží okraje srázu a nepoddává se závrati, která ho zároveň s nimi táhne do hlubiny.
Když Lorin překračoval balustrádu, zahlédl ponurou a výsměšnou tvář Dixmerovu. Sotva usedl vedle Genevievy, pošeptala mu:
"Ach, Bože, víte, že tu je Maurice?"
"Kde?"
"Nedívejte se tam, mohl byste ho zahubit."
"Nebojte se."
"Je za námi, hned u dveří. On to nesnese, budeme-li odsouzeni."
Lorin pohlédl na Genevievu s něžným soucitem.
"Budeme odsouzeni," řekl, "zapřísahám vás, nepochybujte o tom. Bylo by to strašné zklamání, kdybyste byla tak nerozumná a ještě v něco doufala."
"Ach, Bože," zasténala Genevieva, "zůstane na světě sám."
Lorin se kradmo otočil po Mauriceovi, také Genevieva nemohla odolat a vrhla na mladého muže letmý pohled. Maurice na ně upíral oči a držel si ruku na srdci.
"Mohla byste se zachránit," řekl Lorin.
"Opravdu?" otázala se Genevieva se záblesk naděje v očích.
"Ručím vám za to."
"Ach, jak bych byla šťastná, Lorine!"
"Ale nevím, zda byste chtěla . . . " pokračoval Lorin váhavě.
"Vy jste ho také viděl?"
"Viděl jsem ho. Chcete se zachránit? Ať tedy on usedne na lavici obžalovaných a budete zachráněna."
Dixmer patrně uhodl, o čem si ti dva šeptají, neboť nejprve zbledl jako stěna. Ale brzy opět nabyl svůj ponurý klid a ďábelsky se ušklíbl.
"To je nemožné," řekla Genevieva, "nemohla bych ho už nenávidět."
"Ví, že jste šlechetná, a vysmívá se vám."
"Ovšem, je si jist sám sebou, mnou a námi všemi."

"Genevievo, já nejsem tak šlechetný jako vy. Dovolte mi promluvit a ten zlosyn zhyne."

"Ne, Lorine, zapřísahám vás, nechci mít s tím člověkem nic společného, nechci s ním ani společně zemřít. Myslím, že bych se zpronevěřila Mauriceovi, kdybych zemřela s Dixmerem."

"Ale vy byste s ním přece nezemřela."

"A jak bych mohla žít, kdyby zemřel on?"

"Ach, jak důvodně vás Maurice miluje," zašeptal Lorin. "Vy jste anděl, Genevievo, a vlastí andělů je nebe. Ubohý drahý Maurice!"

Simon, který nemohl slyšet, co si oba obžalovaní povídají, hltal očima Lorina i Genevievu.

"Občane četníku," vykřikl, "zabraň spiklencům, aby nemohli pokračovat ve svých piklech proti republice dokonce ještě před revolučním tribunálem!"

"Jdi do háje," odsekl četník, "víš přece, občane Simone, že tady už nikdo žádné pikle nekuje, a jestli kuje, tak ne nadlouho. Ti občané spolu mluví, a když zákon nezakazuje, aby spolu mluvili odsouzenci na káře, proč bych jim měl zakazovat, aby spolu mluvili před tribunálem?"

Ten četník byl Gilbert. Poznal Genevievu, kterou sám zatkl v královnině kobce, a teď jako počestný člověk nemohl nevzdat hold odvaze a oddanosti.

Předseda se zatím chvíli radil s přísedícími. Na Fouquierovo vyzvání přikročil znovu k výslechu.

"Obžalovaný Lorine, jaké povahy byl váš poměr k občance Dixmerové?"

"Poměr k občance Dixmerové, občane předsedo?"

"Na to jsem se vás ptal."

"Přátelství nejčistší pojilo nás,
já byl ji bratrem, ona mně sestrou zas."

"Občane Lorine," řekl Fouquier-Tinville, "ten rým je špatný."

"Jak to?" zeptal se Lorin zvědavě.

"Máte tam o čárku víc."

"Usekni ji, občane žalobče, usekni. Necháváš přece sekat hlavy, proč bys neusekl jednu čárku?"

Fouquierův nehybný obličej zbledl, když Lorin ledabyle prohodil ten strašný vtip.

"A jak se díval občan Dixmer na vztah své ženy k muži, který o sobě prohlašoval, že je upřímný republikán?

"To nevím. Prohlašuji jen znovu, že jsem občana Dixmera neznal a že jsem tomu velmi rád."

"Ale neřekl jsi nám dosud," ušklíbl se Fouquier-Tinville, "že občan Maurice Lindey vlastně založil mezi tebou a obžalovanou ono tak čisté přátelství."

"Jestliže jsem to neřekl," odpověděl Lorin, "je to jen proto, že by byla špinavost vůbec o tom mluvit, a domnívám se, že byste si měli vzít ze mě příklad."

"Občané porotci," řekl Fouquier-Tinville, "ocení jistě po zásluze toto zvláštní přátelství dvou zapřisáhlých republikánů s aristokratkou, a to právě v okamžiku, kdy tato aristokratka je usvědčena z nejčernějšího spiknutí proti lidu."

"Jak jsem měl vědět o nějakém spiknutí, o kterém ty mluvíš, občane žalobce?" otázal se Lorin spíše pobouřen než poděšen demagogií tohoto argumentu.

"Znal jste tu ženu, byl jste její přítel, ona vás nazývala bratrem, vy ji sestrou, a vy že jste vůbec nevěděl, co dělá? Je tedy možné, jak jste to prohlásil sám," otázal se teď předseda, "že sama vyvíjela činnost, která je jí připisována?"

"Nevyvíjela činnost, která je ji připisována," odpověděl Lorin, používaje stejných soudních výrazů, jakých užil předseda, "vždyť vám sama řekla a já vám to opakuji, že ji k tomu donutil její muž."

"Ale před chvílí jsi řekl, že jsi jejího,muže neznal," vpadl Fouquier-Tinville, "muž byl v této věci ve spojení s ženou a jak ty tedy můžeš tvrdit, že ji k něčemu nutil?"

Lorin by byl mohl vypravovat, jak Dixmer poprvé zmizel. Byl by mohl mluvit o Genevievině a Mauriceově lásce. Konečně mohl dosvědčit, jak Dixmer Genevievu unesl, byl by tak rozptýlil temnoty, které zahalovaly celý ten příběh před soudem, a byl by se zbavil obvinění z jakékoli spoluviny.

Ale to by byl zradil tajemství obou svých přátel. Genevieva by se musela rdít před pěti sty posluchači. Lorin zavrtěl hlavou, jako by sám sobě chtěl říci: ne!

"Nuže," otázal se předseda, "co odpovíte občanu veřejnému žalobci?"

"Že jeho logika je zdrcující," odpověděl Lorin, "a že mě přesvědčil o věci, o které jsem do této chvíle neměl tušení."

"O které věci?"

"Že jsem, jak se zdá, jeden z nejprohnanějších spiklenců, jaké kdy svět viděl."

Tato odpověď vzbudila všeobecné veselí. Sami porotci se pousmáli, tak se jim líbila jiskrná odvaha mladého muže.

Ani Fouquier neodolal určitému obdivu k jeho pohotovosti. A protože jako zkušený veřejný žalobce se dovedl podívat obžalovaným až do žaludku a vyznal se v nich možná líp, než se v sobě vyznali sami, pocítil dokonce k Lorinovi určitou sympatii.

"Poslyš, občane Lorine," řekl, "neuhýbej, řekni nám všechno, co víš. Tribunál tě vyslechne nestranně a spravedlivě. Známe tě a víme všichni, že jsi byl vždycky upřímný republikán."

Simon chtěl zase něco vykřiknout, ale předseda ho znovu umlčel.

"Mluv, občane," vyzval Lorina, "posloucháme tě."

Lorin zavrtěl hlavou.

"Kdo mlčí, přiznává se," prohlásil předseda.

"Nemáš pravdu, občane předsedo," řekl Lorin. "Kdo mlčí, mlčí, toť vše."

"Ještě jedinou se tě táži," vyzval ho Fouquier-Tinville, "chceš vypovídat?"

Lorin se zadíval do obecenstva, utkvěl očima na Mauriceovi, jako by se ho ptal, co má dělat.
Maurice mu nedal žádné znamení, Lorin tedy mlčel.
Tak se odsoudil sám.
Rozsudek následoval vzápětí.
Fouquier shrnul obžalobu, předseda výslech. Porotci vynesli rozsudek, jímž prohlásili Lorina a Genevievu vinnými.
Předseda odsoudil oba k trestu smrti.
Na orloji Paláce odbíjely dvě hodiny.
Maurice naslouchal, jak zvuk hodin splývá se slovy rozsudku. Když nastalo ticho, byl se silami u konce. Četníci odváděli Genevievu a Lorina. Lorin nabídl mladé ženě rámě.
Když šli kolem Maurice, Lorin se usmál. Genevieva, bledá a vrávorající, mu poslala konečky prstů, mokrých slzami, poslední polibek.
Až do posledního okamžiku si uchovávala naději, že bude žít, a teď plakala - ne nad ztrátou života, ale nad ztrátou své lásky.
Maurice, na pokraji šílenství, neodpověděl na oba poslední pozdravy. Vstal jako smyslů zbavený z lavice, na kterou se zhroutil. Jeho přátele zatím odvedli.
Mladý muž cítil, že v něm žije už jenom jediná věc. Byla to nenávist. Rozhlédl se kolem sebe a spatřil Dixmera. Odcházel s posledními diváky a shýbal se právě, aby prošel nízkými dveřmi.
Maurice se několika skoky octl u dveří.
Dixmer už prošel a kráčel temnou chodbou. Maurice šel za ním.
V okamžiku, kdy Dixmer vkročil do velkého sálu, Maurice mu položil ruku na rameno.

53. Souboj

V té době znamenalo vždy něco velmi vážného, když vám znenadání někdo položil ruku na rameno.
Dixmer se otočil a poznal Maurice.
"Ach, dobrý den, občane republikáne," pozdravil posměšně, aniž projevil sebemenší vzrušení.
"Dobrý den, občane zbabělče," odpověděl Maurice.
"Čekal jste na mě, viďte?"
"Vlastně jsem už na vás ani nečekal," odpověděl Dixmer.
"Jak to myslíte?"
"Protože jsem vás čekal dřív."
"Pro tebe to bude ještě příliš brzo, vrahu," zahučel Maurice.
"Mluvíte příliš hlasitě, občane," prohodil Dixmer, "ještě .nás někdo pozná a půjde za námi."
"Ano, a ty se bojíš, že tě zatknou, viď? Bojíš se, že tě povedou na popraviště, kam posíláš jiné! Ať nás zatknou, tím lépe, tak jako tak chyběl dnes před tribunálem hlavni viník."
"Tak jako chybí jisté jméno v seznamu čestných lidi, není-liž pravda? To od té doby, co vaše jméno z toho seznamu zmizelo."
"O tom si ještě můžeme promluvit. Zatím však jde o něco jiného. Pomstil jste se, ničemně jste se pomstil, a ještě ke všemu na ženě. Proč, když jste mě čekal, když jste se se mnou chtěl potkat, nepočkal jste na mě v mém bytě, když jste mi ukradl Genevievu?"
"Zdá se mi, že zlodějem byl někdo jiný, pane. Myslím na vás."
"Jen žádné duchaplnosti, pane, takhle jsem vás přece nikdy neznal. Vždycky jste tvrdil, že jste silnější v činech než ve slovech, o tom svědčí den, kdy jste mě chtěl zavraždit. V ten den jste se nezapřel."
"A nejednou jsem litoval, že jsem to neudělal," odpověděl pokojně Dixmer.
"Nuže," řekl Maurice a udeřil dlani na šavli, "co nebylo tenkrát, může být dnes."
"Zítra, trváte-li na tom, dnes ne."
"Proč až zítra?"
"Nebo dnes večer."
"Proč ne hned?"
"Protože do pěti hodin jsem zaměstnán."
"Zase nějaký hnusný plán!" vykřikl Maurice, "zase nějaké špinavé úklady!"
"Ale pane Maurici," ušklíbl se Dixmer, "jak málo dovedete být vděčný! Celého půl roku jsem vás nechal milkovat se s mou ženou. Celých šest měsíců jsem se tvářil, jako bych nevěděl o vašich dostaveníčkách, přehlížel jsem s úsměvem vaše zamilované pohledy. Nikdy žádný manžel, to mi musíte přiznat, nebyl tak blahosklonný jako já."
"To jest, myslel jste si, že vám mohu být užitečný, a proto jste mě šetřil."
"Zajisté," odpověděl chladně Dixmer, jenž se ovládal stejnou měrou, jak se Maurice nechal unášet. "Zajisté. Zatímco vy jste zrazoval vaši republiku a prodával jste ji za jediný úsměv mé ženy, zatímco jste se oba poskvrňovali, vy svou zradou, ona svým cizoložstvím, já jsem byl moudrý a hrdina. Čekal jsem a zvítězil jsem."
"Hrůza!" vykřikl Maurice.
"Není-liž pravda? Oceňujete své vlastní jednání, viďte, pane? Je hrozné, je ničemné."
"Mýlíte se, pane. Hrozným a hanebným nazývám jednání muže, jemuž byla svěřena čest ženy a který přísahal, že zachová tuto čest čistou a nedotčenou, muže, jenž zrušil svou přísahu a učinil z krásy hanebné vnadidlo, na které nalákal slabé srdce. Vaší svatou povinností bylo chránit tuto ženu, pane, vy jste ji nechránil, prodal, jste ji."
"Povím vám, pane," odpověděl Dixmer, "co bylo mou povinností. Mou svatou povinností bylo zachránit přítele, který společně se mnou hájil posvátnou věc. Této věci jsem obětoval celé své jmění, obětoval jsem jí také svou čest. Na sebe jsem přitom vůbec nemyslel, na sebe jsem vůbec zapomněl, na sebe jsem pamatoval až naposled. Nemám už

přítele. Můj přítel je mrtev. Nemám už královnu. Má královna zemřela na popravišti. Nuže teď, teď myslím na svou pomstu."

"Řekněte na svou vraždu."

"Zabít cizoložnou ženu není vražda, nýbrž trest."

"Vnutil jste jí cizoložství. Je to tedy vaše vina."

"Myslíte?" řekl Dixmer s chmurným úsměvem. "Zeptejte se jejího svědomí a uvidíte, věří-li sama, že jednala oprávněně."

"Ten, kdo trestá, zabíjí za bílého dne. Ty netrestáš, protože sám se skrýváš a ji posíláš na popraviště."

"Já že se skrývám? Já že utíkám? Jak jsi na to přišel, chudáčku?" ušklíbl se Dixmer. "Skrývám se snad, když jsem se dostavil k soudu? Budu snad utíkat, až půjdu do Síně mrtvých, abych jí dal poslední sbohem?"

"Ty se s ní uvidíš," zvolal Maurice, "ty jí chceš dát sbohem?"

"Musím ti říci, občane Maurici," pokrčil Dixmer chladně rameny, "že nevíš, co to je pomsta. Ty by ses snad spokojil s přirozeným vývojem událostí, ty bys nikdy nedotáhl věc až do posledních důsledků. Ty bys uvažoval asi takto: zaslouží-li cizoložná žena smrt a já ji usmrtím, jsem s ní vyrovnán, či spíše, ona je vyrovnána se mnou. Ne, občane Maurici, já jsem si vymyslel něco lepšího. Vymyslel jsem si, jak splatím této ženě všecko zlo, které mi způsobila. Tebe miluje a zemře daleko od tebe. Mě nenávidí a se mnou se shledá. Podívej se," vytáhl z kabátu náprsní tašku, "v této náprsní tašce je propustka podepsaná kancelistou z justičního paláce. S touto propustkou mohu vejít k odsouzeným. Nuže, půjdu za Genevievou a vmetu jí do tváře slovo cizoložnice! Budu se dívat, až jí kat ustřihne vlasy, a až její krásné vlasy spadnou na zem, vmetu jí do tváře cizoložnice! Půjdu s mí, až ji povezou na káře, a až vstoupl na popraviště, poslední slovo, které uslyší, bude cizoložnice."

"Dej si pozor, nebude mít dost sily, aby snesla takovou ničemnost, a udá tě."

"Nikoli," řekl Dixmer, "na to mě příliš nenávidí. Kdyby mě byla chtěla udat, byla by to udělala, když jí to tvůj přítel radil. Jestliže mě neudala, aby zachránila svůj život, neudá mě ani proto, aby se mnou zemřela. Ví dobře, kdyby mě udala, oddálila by se o den její poprava. Ví dobře, kdyby mě udala, šel bych s ní na popraviště. Ví dobře, že bych spolu s ni vstoupil na káru. Ví dobře, že po celou cestu bych jí opakoval to strašné slovo cizoložnice, že bych je opakoval i na popravišti a v okamžiku, kdy by padala do věčnosti, ta obžaloba by šla s sní!"

Dixmer byl hrozný ve svém hněvu a nenávisti. Uchopil Maurice za ruku a třásl jí silou, jakou by u něho byl Maurice nikdy nehledal. Avšak kupodivu, čím více strhoval Dixmera hněv, tím klidnější byl Maurice.

"Poslyš," řekl mladý muž, "tvá pomsta není dokonalá, ještě jí něco chybí."

"A co?"

"Měl bys jí ještě říci, když jsem odcházel od soudu, srazil jsem se s tvým milencem a zabil jsem ho."

"Naopak, bude mi milejší, když jí řeknu, že jsi naživu a že po všechen čas, co ještě budeš naživu, tě bude trápit její přízrak."

"Ale ty mě přece zabiješ," vykřikl Maurice, "anebo zabiju já tebe!"

A bledý vzrušením, zpitý hněvem, s pocitem, že je teď dvojnásob silný, když se musel tolik přemáhat, aby vyslechl Dixmera, jenž před ním rozvíjel svůj ďábelský plán, uchopil ho za hrdlo a tlačil ho ke schodům, jež vedly na břeh řeky.

Sotva se však Dixmera dotkl, ucítil i Dixmer, jak v něm stoupá vztek jako žhavá láva.

"Dobrá," řekl, "nemusíš mě vléci násilím, půjdu s tebou dobrovolně."

"Pojď tedy, zbraň máš."

"Jdu za tebou."

"Ne, ne, půjdeš přede mnou. Ale říkám ti rovnou, pokusíš-li se utéci, rozpoltím ti hlavu."

"Víš dobře, že nemám strach," usmál se Dixmer.

"Strach z mé šavle nemáš," řekl temně Maurice, "ale máš strach, že bude zmařena tvá pomsta. Říkám ti předem, teď, kdy si stojíme tváří v tvář, můžeš se s ní rozloučit."

Došli na břeh řeky, a mohl-li je ještě někdo spatřit, nikdo už nemohl přispěchat včas, aby je odtrhl od sebe.

Ostatně stejný hněv spaloval oba muže.

Sešli po úzkém schodišti, vedoucím na náměstíčko před Palácem, a octli se na nábřeží, v tu chvíli téměř pustém. V přelíčeních se pokračovalo, byly teprve dvě hodiny, dav se ještě tlačil k soudní síni, na chodbách a na nádvoří a Dixmer žíznil po Mauriceově krvi právě tak jako Maurice po krvi Dixmerově.

Vešli do jedné z klenutých chodeb, vedoucích z Conciergerie k řece, do jedné z těch páchnoucích stok, které druhdy odplavovaly mrtvoly z žalářních kobek.

Maurice se postavil mezi Dixmera a řeku.

"Myslím, že zabiji já tebe, Maurici," řekl Dixmer,

"Příliš se chvěješ."

"A já, Dixmere," tasil Maurice šavli, "myslím naopak, že zabiju já tebe, a až tě zabiju, vezmu si propustku, kterou ti vystavili v Paláci. Zbytečně si zapínáš kabát. Má šavle jej otevře, ručím ti za to, i kdyby byl ze železa. Vezmu si tu propustku a k Genevievě půjdu já. Já si sednu vedle ní na káře. A budu jí říkat, dokud bude žít: miluji tě, a až padne její hlava: miloval jsem tě.

Dixmer si chvatně sáhl na prsa, zřejmě chtěl hodit náprsní tašku do řeky. Ale jako blesk dopadla na jeho levici Mauriceova šavle a skoro úplně ji oddělila od zápěstí.

Tu začal pod pustou a tmavou klenbou strašný boj.

Oba muži, stěsnáni v úzké chodbě, že takřka ani nemohli uhýbat ranám, klouzali po vlhkých dlaždicích a stěží se udržovali na nohou při stěnách stoky. Vrhali se však na sebe s novou a novou zuřivostí.

Dixmer cítil, jak mu z uťaté ruky teče krev, a uvědomoval si, že mu s krví ubývá síly. Napadal Maurice tak prudce, že

Maurice musel o krok ustoupit. Když odrážel Dixmerovu ránu, uklouzl levou nohou a hrot protivníkovy šavle ho zasáhl do prsou. Ale pohybem rychlejším než blesk, kleče na levém koleně, nastavil hrot šavle Dixmerovi, jenž zpitý hněvem, slepý nenávistí vrhl se na Maurice a padl na hrot šavle.

Ozvaly se dva strašné výkřiky. Pak se obě těla svalila a po krátkém zápase se octla na kraji stoky.

Jediný z mužů se zvedl. Byl to Maurice, Maurice, celý zbrocený krví, ale krví svého nepřítele. Vytrhl šavli z rány, a jak ji vytrhoval, zdálo se, že prchá polední zbytek života z Dixmerova těla, zmítajícího se v poslední smrtelné křeči.

Když se přesvědčil, že jeho soupeř je mrtev, sklonil se nad mrtvolou, rozepjal mrtvému kabát, vytáhl náprsní tašku a dal se do běhu.

Vtom si všiml, že je celý od krve a že by ho zatkli, kdyby v tomhle stavu vkročil na ulici.

Vrátil se k řece a umyl si ruce a kabát.

Pak se rychle pustil po schodech na nábřeží, nahoře se ještě naposled podíval na ústí stoky.

Vytékal odtud červený pramínek a mizel v řece.

Když došel k Paláci, otevřel náprsní tašku a našel v ní propustku, podepsanou kancelistou justičního paláce.

"Děkuji ti, spravedlivý Bože," zašeptal.

A vyběhl po stupních vedoucích k Síni mrtvých.

Odbíjely tři hodiny.

54. Síň mrtvých

Čtenář se pamatuje, že aktuár z Paláce umožnil Dixmerovi přístup k vězeňským spisům a udržoval s ním styky, jejichž příjemnost zvyšovala přítomnost paní Durandové či vlastně Dixmerové.

Dovedeme si představit, jak se tento muž polekal; když bylo odhaleno Dixmerovo spiknutí.

Šlo mu opravdu o krk. Stačilo málo a bude jako podezřelý ze spoluviny na spiknutí svého domnělého kolegy spolu s Genevievou odsouzen k smrti.

Fouquier-Tinville si ho dal předvolat.

Každý pochopí, co úzkosti zažil ten nešťastník, když se snažil dokázat veřejnému žalobci, že je nevinen. Podařilo se mu to na základě Genevieviny výpovědi, jež prokázala, že neměl nejmenší potuchy o plánech jejího muže. Podařilo se mu to, protože Dixmer zmizel beze stopy, a podařilo se mu to především proto, že Fouquier-Tinville měl zájem na tom, aby úřad, který spravoval, zůstal v očích veřejnosti čistý a bez poskvrny.

"Občane," vrhl se kancelista před veřejným žalobcem na kolena, "odpusť mi, nechal jsem se oklamat."

"Občane," odpověděl Fouquier-Tinville, "úředník národa, který se nechá oklamat v dobách, jako jsou tyto, zasluhuje, aby přišel pod gilotinu."

"Ale člověk může zblbnout, občane," žebronil aktuár, jenž v nehorázném strachu a nevýslovném zmatku div neoslovil Fouquier-Tinvilla milostivý pane.

"Zblbnout nezblbnout," odpověděl chladně neúprosný žalobce, "nikdo se nesmí nechat uspat v lásce k republice. Husy na Kapitolu byly také jenom husy, a přece se probudily a zachránily Řím."

Kancelista nevěděl, co by odpověděl na takový historický argument, zasténal jen a čekal, jak se rozhodne jeho osud.

"Odpouštím ti," řekl Fouquier. "Budu tě dokonce hájit, neboť nechci, aby některý z mých úředníků upadl třeba jenom do podezření. Ale pamatuj si, doslechnu-li se ještě o něčem, padne-li ještě o té aféře jedno jediné slovo, jsi ztracen."

Není snad ani třeba říkat, s jakou vášní četl od toho okamžiku kancelista den co den noviny, jež se vždycky snaží, aby řekly všechno, co vědí, a často také, co nevědí, i kdyby kvůli tomu mělo přijít o hlavu třeba deset lidí.

Bloudil po Paříži a všude hledal Dixmera, aby ho zapřísáhl k nejpřísnějšímu mlčení. Ale Dixmer se pochopitelně ztratil, jako by zapadl do vody, a tak všechno kancelistovo úsilí vyznělo naprázdno.

Genevieva usedla na lavici obžalovaných. Prohlásila však již v předběžném vyšetřování, že ani ona, ani její muž neměli žádné spoluviníky.

Jak vděčným pohledem poděkoval nešťastné ženě, když se kolem něho ubírala do soudní síně!

Hned poté spěchal do kanceláře pro jistý akt, který si vyžádal občan Fouquier-Tinville. Sotva za sebou zavřel dveře, vystoupil náhle z kouta občan Dixmer.

Aktuár zůstal jako zkamenělý.

"Panebože," vydechl, jako by spatřil přízrak.

"Ty už mě nepoznáváš?" otázal se návštěvník.

"Občan Durand či vlastně občan Dixmer," koktal nešťastný kancelista.

"Tak jest."

"A ty nejsi mrtev, občane?"

"Prozatím ne, jak vidíš."

"Ale vždyť tě zatknou!"

"Kdo by mě zatkl? Nikdo mě nezná."

"Ale já tě znám a stačí jediné slovo, abys přišel pod gilotinu."

"A mně stačí dvě slova a přijdeš pod gilotinu se mnou."

"To je ničemné, co tu říkáš."

"Ne, je to jen logické."

"Ale co chceš? Mluv, pospěš si, čím déle budeme spolu, tím větší nebezpečí nám hrozí."

"Má žena bude odsouzena, vid?"

"Velmi se toho obávám. Nešťastná paní."

"Rád bych se s ní ještě jednou viděl, abych se s ni mohl rozloučit."

"Kde?"
"V Síni mrtvých."
"Ty by ses tam odvážil?"
"Proč ne?"
"Hrůza!" vydechl aktuár, kterému už při té pouhé myšlence naskakovala husí kůže.
"Je to přece možné, ne?" otázal se Dixmer.
"Dostat se do Sině mrtvých? Zajisté, je to možné."
"A co je k tomu třeba?"
"Opatřit si propustku."
"A kde je vydávají?"
Kancelista hrozně zbledl a vykoktal:
"Kde se . . . vydávají . . . propustky?"
"Ptal jsem se, myslím, jasně."
"Vydávají se . . . tady."
"No vida, to je trefa. A kdo je podepisuje?"
"Aktuár."
"Aktuár jsi ty."
"Ovšem . . . já."
"To je přímo znamenité," posadil se Dixmer ke stolu, "podepíšeš mi propustku."
Kancelista vyskočil, jako by ho zmije uštkla.
"Žádáš mě o hlavu, občane!"
"Ani nápad, žádám tě o propustku, toť vše."
"Nechám tě zatknout, nešťastníku!" vzchopil se kancelista.
"Jen si poslož," řekl Dixmer klidně. "Označím tě za svého spoluviníka a nepůjdu aspoň do té pověstné síně sám, budu mít průvodce."
Aktuár zbledl na smrt.
"Ty zločinče," vydechl.
"Není v tom nic zločinného," pokrčil rameny Dixmer, "chci mluvit se svou ženou a potřebuji od tebe propustku, abych se k ní dostal. Zločinci ostatně nejsou tam uvnitř, ti běhají po svobodě."
"A je to opravdu tak nutné, abys s ní mluvil?"
"Zdá se, že ano, když riskuji hlavu, abych se tam dostal."
Tento důvod, jak se zdálo, kancelistu přesvědčil, Dixmer na něm viděl, že kolísá.
"Neměj strach," řekl mu, "ujišťuji tě, že to nepraskne. Co je na tom, u všech čertů, tak divného? Jistě se tu a tam stává něco podobného."
"Málokdy. Tam se hned tak někdo nehrne."
"Nu, jestli myslíš, že by se to nechalo zařídit jinak . . . "
"To se rozumí, že dalo."
"Mně na tom nezáleží, hlavně abych se tam dostal."
"Bylo by to docela jednoduché. Vejdeš dovnitř vchodem pro odsouzené. U těch dveří nepotřebuješ propustku. A pak, až si promluvíš se ženou, zavoláš mě a já tě zase vyvedu."
"To by nebyla špatná myšlenka," usmál se Dixmer. "Jenomže se po Paříži vypráví jedna pěkná historka."
"Jaká?"
"Ale, povídá se, že jeden ubohý hrbáč si spletl dveře a místo do archívu vlezl do síně, o které se tak dlouho bavíme. Protože tam však vlezl dveřmi pro odsouzené a nikoli hlavním vchodem, protože neměl propustku a neměl u sebe také nic, čím by mohl prokázat svou totožnost, nechtěli ho už pustit ven. Namítli mu, vstoupil-li dveřmi pro odsouzené, že je odsouzený jako všichni ostatní. A ať sebevíc protestoval, křičel a zapřísahal se, nikdo mu neuvěřil, nikdo mu nepřišel na pomoc, nikdo nepřišel, aby ho odtud vyvedl. Takže přes všechny protesty, křik a zapřísahání mu kat uřízl nejprve vlasy a potom hlavu. Je na té historce něco pravdy, občane aktuáre? Ty to přece musíš vědět z první ruky!"
"Bohužel je pravdivá," roztřásl se aktuár na celém těle.
"Vidíš tedy, stávají-li se takovéhle případy, byl bych osel, kdybych lezl do takové pasti."
"Ale vždyť ti říkám, že tam budu já!"
"A co když tě někam zavolají, co když budeš náhodou někde zaměstnán anebo na mě prostě zapomeneš?"
A Dixmer nemilosrdně znovu položil důraz na poslední slova:
"Co když zapomeneš, že tam jsem?"
"Ale vždyť ti slibuji . . . "
"Ne, ne, sliby jsou chyby. Ostatně by tě to jenom kompromitovalo. Viděli by tě, jak se mnou mluvíš. Zkrátka a dobře, mně se to nezamlouvá. Mně je milejší propustka.
"Žádáš na mně nemožnost."
"Pak tedy, drahý příteli, mi nezbude, než abych promluvil, a půjdeme spolu na malou procházku na náměstí Revoluce."
S aktuárem se zatočil svět a polomrtev podepsal propustku pro jednoho občana.
Dixmer ji vstrčil do tašky a odkvapil, aby zaujal místo v soudní síni, kde jsme ho viděli.
Ostatek už víme.
Kancelista Paláce, aby se vyhnul jakémukoli podezření ze spoluviny, šel si sednout před oči Fouquier-Tinvillovi a

přenechal řízení kanceláře svému zástupci.

Deset minut po třetí prošel Maurice, prokázav se propustkou, celým špalírem dozorců a četníků a dostal se bez překážky až k osudným dveřím.

Říkáme-li k osudným, nepřeháníme, protože tam byly dveře dvoje. Velké, jimiž vcházeli a vycházeli ti, kdo měli propustku, a dveře pro odsouzené, kteří odtud vyšli už jenom na popraviště.

Místnost, do níž Maurice vešel, byla rozdělena ve dvě oddělení.

V jednom z těchto odděleni seděli úředníci, kteří měli za úkol zapisovat jména příchozích. V druhém, kde stálo jen několik dřevěných lavic, byli drženi v zatímní vazbě ti, kdo byli právě zatčeni, a také ti, kdo byli právě odsouzeni. Ostatně to bylo přibližně jedno a totéž.

Místnost byla tmavá, neboť do ní vnikalo světlo toliko skleněnou přepážkou, která ji oddělovala od kanceláře.

Jakási žena v bílých šatech se napolo v bezvědomí opírala o stěnu v jednom koutě. Před ní stál muž s rukama zkříženýma na prsou, chvílemi zavrtěl hlavou, a jak se zdálo, váhal na ni promluvit, aby ji nevytrhl z milosrdného polobezvědomí.

Kolem těchto dvou osob zmateně přecházeli odsouzení, vzlykali nebo prozpěvovali vlastenecké písně.

Jiní se procházeli dlouhými kroky, jako by chtěli uniknout myšlenkám, které je sžíraly.

Byla to opravdu předsíň smrti a celý její vzhled odpovídal jejímu jménu.

Stály tu rozestavené rakve, naplněné slámou a pootevřené, jako by volaly živé. Byla to lože odpočinku, prozatímní hroby.

Naproti skleněné přepážce byla ve zdi veliká skříň.

Jeden z vězňů ji ze zvědavosti otevřel a couvl hrůzou.

Ve skříni byly zakrvácené šaty těch, kdo byli včera popraveni, a tu a tam visely dlouhé pletence vlasů. To vše patřilo katovi a ten ty poslední pozůstatky prodával za pěkné peníze příbuzným popravených, když mu úřady nenařídily, aby ty drahé relikvie spálil.

Maurice, celý se chvěje, hrozně rozrušený, otevřel dveře a jediným pohledem uviděl před sebou celý ten obraz.

Třemi kroky se octl před Genevievou a klesl jí k nohám.

Z hrdla nešťastné ženy se vydral výkřik. Maurice jej utlumil polibkem.

Lorin stiskl přítele s pláčem do náruče. Byly to první slzy, které kdy prolil.

Bylo to zvláštní! Všichni ti ubožáci, Kteří měli společně zemřít, si sotva povšimli dojemného obrazu, který jim skýtali tito tři nešťastníci, jež potkal stejný osud.

Každý měl příliš vlastních bolestí, aby si všímal bolesti druhých.

Tři přátelé zůstali okamžik spojeni v němém, vroucím a takřka radostném objetí.

Lorin se první vytrhl z bolestné skupiny.

"Tebe už tedy také odsoudili?" otázal se Maurice.

"Odsoudili," odpověděl mladý muž.

"Jak jsem šťastná!" zašeptala Genevieva.

Radost lidí, jimž zbývá jedna jediná hodina života, netrvá ani tak dlouho jako jejich život.

Maurice pohlédl na Genevievu s horoucí a hlubokou láskou, jako by jí chtěl poděkovat za slovo tak něžné a zároveň tak sobecké, potom se obrátil k Lorinovi.

"A teď si pohovořme," vyzval přítele, nepouštěje z rukou ruce Genevieviny.

"Pohovořme si," odpověděl vesele Lorin. "Snad máme ještě chvíli kdy. Co máš na srdci?"

"Byl jsi zatčen kvůli mně, odsouzen kvůli Genevievě, ačkoli ses nedopustil ničeho protizákonného. Genevieva a já splácíme svůj dluh, ale nebylo by v pořádku, abys ty pykal s námi."

"Nerozumím ti."

"Lorine, jsi volný."

"Volný? Ty ses zbláznil."

"Ne, nezbláznil jsem se. Opakuji ti, jsi volný. Tady máš propustku. Budou-li se tě ptát, kdo jsi, řekni, že jsi soudní úředník od Karmelitánů. Přišel sis promluvit s občanem aktuárem z Paláce. Ze zvědavosti jsi ho požádal o propustku, abys viděl odsouzené. Viděl jsi je, tvá zvědavost je ukojena, a ty jdeš."

"Žertuješ, viď?"

"Nežertuji, milý příteli, tady je propustka, využij té příležitosti. Ty nejsi zamilovaný, nemusíš zemřít, chceš-li strávit několik minut navíc se svou milovanou a neztratit ani vteřinu ze své věčnosti."

"Poslyš, Maurici," řekl Lorin, "jestliže někdo může odtud vyjít - nikdy bych si to byl nedovedl představit -, proč bychom nezachránili Genevievu? Pokud jde o tebe, třeba si ještě něco vymyslíme."

"To není možné," řekl Maurice a pocítil v tom okamžiku, jak hrozně se mu svírá srdce. "Na propustce je uvedeno občan a nikoli občanka. A ostatně, Genevieva by odtud neodešla, kdyby věděla, že já zůstávám tady a zemřu."

"Ale nechce-li ona, proč bych měl chtít já? Myslíš, že mám méně odvahy než žena?"

"Ne, příteli, vím, že jsi nejstatečnější z lidí. Ale ničím na světě by se nedala taková zatvrzelost omluvit. Poslechni, Lorine, využij náhody a dopřej nám tu velkou radost, abychom věděli, že jsi svobodný a šťastný!"

"Šťastný," vykřikl Lorin, "to snad žertuješ? Šťastný bez vás? . . . Co u všech čertů chceš, abych dělal na tomto světě bez vás, v Paříži, vytržený ze života, kterému jsem přivykl? Nevidět vás už a nenudit vás už svými rýmovačkami? Ani za nic na světě!"

"Lorine, příteli!"

"Právě proto, že jsem tvůj přítel, nepovolím. Kdybych mohl doufat, že se s vámi oběma shledám, prorazil bych zdi, abych se odtud dostal. Ale abych se zachránil sám, abych bloudil ulicemi se svěšenou hlavou, abych měl plnou hlavu

výčitek, aby se ve mně každou chvíli ozvalo Maurice, Genevieva, abych chodil v jistých čtvrtích a kolem jistých domů, kde jsem vás vídal a kde bych viděl už jen vaše stíny, abych nakonec došel tak daleko, že bych proklínal tu drahou Paříž, kterou jsem tolik miloval - ne, ne, myslím, že udělali dobře, když se zbavili krále, i když to nebyl král Dagobert."

"Co máš s nějakým králem Dagobertem?"

"Co mám s tím milým králem Dagobertem? Copak 'ten hrozný tyran neřekl velkému Eloiovi: I s tou nejlepší společností se musí člověk jedinou rozloučit? Nuže, já jsem republikán nebo jsem jím aspoň byl, a říkám: nic nás nesmí donutit, abychom opustili dobrou společnost, ani gilotina. Je mně s vámi dobře a zůstanu tady."

"Ubohý příteli, ubohý příteli," vydechl Maurice.

Genevieva neříkala nic, ale hleděla na Lorina očima plnýma slz.

"Tobě je líto života," řekl Lorin Mauriceovi.

"Ano, kvůli ní."

"A já nemám, čeho bych litoval. Ani bohyně Rozumu, která mě - zapomněl jsem ti to říci - tuhle zahrnula pošetilými výčitkami a která se rozhodně utěší jako její antická jmenovkyně. Odejdu tedy z tohoto bídného světa velmi klidně a velmi vesele. Budu bavit všechny ty ničemy, kteří běhají za károu. Vymyslím si pěkné čtyřverší pro pana Sansona a řeknu sbohem, světe . . . totiž . . . počkej, teď mě něco napadlo . . . "

Lorin se zarazil.

"Dobrá, rozmyslel jsem si to, chci odtud, nikoho nemiluji - až na vás - ale zapomněl jsem, že mám důvod kohosi nenávidět. Kolik je hodin, Maurici?"

"Půl čtvrté."

"Tak to mám nejvyšší čas!"

"Zajisté," zvolal Maurice. "Mají dnes vyřídit ještě devět obžalovaných, před pátou nebudou hotovi. Máme tedy před sebou ještě dobré půldruhé hodiny."

"To mně úplně stačí. Dej mi propustku a půjč mi dvacet sou."

"Ach, Bože, co chcete udělat?" zašeptala Genevieva.

Maurice jí stiskl ruku. Pro něho bylo hlavní, aby Lorin byl pryč.

"Ale jen mě tak něco napadlo," řekl Lorin.

Maurice vytáhl z kapsy peněženku a podal ji příteli.

"A propustku, pro lásku boží - chtěl jsem říci pro lásku Nejvyšší bytosti!"

Maurice mu podal propustku.

Lorin políbil Genevievě ruku, využil okamžiku, kdy přiváděli do kanceláře skupinu zatčených, překročil dřevěné lavice a přistoupil k velkým dveřím.

"Tady odsud se nesmí, panáčku," řekl mu četník.

Lorin mu podal propustku.

"Tady se podívej, občane četníku, a nauč se lépe znát lidi."

Četník poznal aktuárův podpis. Náležel však k onomu druhu lidí, kteří jsou ve službě přespříliš horliví, a protože právě v tom okamžiku přicházel aktuár ze soudní síně, pořád ještě celý roztřesený od onoho okamžiku, kdy tak nerozvážně podepsal propustku, obrátil se na něho.

"Občane aktuáre, tady ten člověk chce pláchnout ze Síně mrtvých. Je ten lístek platný?"

Aktuár zesinal hrůzou a přesvědčen, že uvidí strašnou tvář Dixmerovu, kdyby se podíval, uchopil lístek a chvatně odpověděl:

"Ano, ano, je to můj podpis."

"Když je to tvůj podpis, vrať mi propustku," řekl Lorin.

"Ne, ne," řekl aktuár a roztrhal propustku na tisíc kousků, "propustka je platná jen pro jednou."

Lorin pokrčil rameny.

"Co se dá dělat, nejdřív ho musím zabít."

A vyběhl z kanceláře.

Maurice se díval za Lorinem s pochopitelným pohnutím. Jakmile Lorin zmizel, zašeptal radostně Genevievě:

"Je zachráněn. Roztrhali mu propustku, nebude se již moci vrátit. Ostatně, i kdyby se mohl vrátit, přelíčení brzy skončí. Vrátí se v pět hodin a to už to budeme mít za sebou."

Genevieva se zachvěla.

"Ach, sevři mě do náruči a neopouštěj mě již, miláčku . . . Proč není možné, Bože můj, aby nás zasáhla jediná rána, abychom vydechli duši najednou!"

Uchýlili se do nejtemnějšího kouta síně, Genevieva se přitiskla k Mauriceovi a objala ho kolem krku.

V tom těsném objetí, dýchajíce takřka jedním dechem, neodvažujíce se vyslovit jediné slovo, bráníce se každé zbytečné myšlence, strnulí láskou, očekávali smrt.

Uplynulo půl hodiny.

55. Proč se Lorin vrátil

Náhle se ozval velký hluk a v nízkých dveřích se objevili četníci. Za nimi kráčel Sanson se svými pomocníky, nesoucími provazy.

"Ach, příteli," zašeptala Genevieva, "osudná chvíle se blíží, cítím, že mě opouštějí síly."

"A jste na omylu," ozval se jasný hlas Lorinův:

"Naopak, vše se divukrásně hodí:
jediná smrt nás vpravdě osvobodí!"

"Lorine!" vykřikl Maurice zoufale.

"Jsou to mizerné verše, viď? Souhlasím s tebou. Ale jak bys na mně mohl chtít, abych v téhle chvíli dělal dobré verše?"

"Ach ne, tak jsem to nemyslel. Ale ty ses vrátil - proč ses vrátil?"

"Přece jsme se na tom domluvili, ne? Poslyš, co ti řeknu, bude tě to zajímat právě tak jako madam."

"Můj Bože, můj Bože!"

"Pusť mě přece k slovu, jinak se ani nedostanu k tomu, abych ti něco pověděl. Vyběhl jsem s úmyslem, že si koupím nůž v ulici de la Barillerie."

"Nač jsi potřeboval nůž?"

"Chtěl jsem zabít toho ničemu Dixmera."

Genevieva se roztřásla.

"Ach, teď rozumím," zašeptal Maurice.

"Koupil jsem si nůž. Poslyš, co jsem ti říkal, a pochopíš, jaký logik je tvůj přítel. Začínám věřit, že jsem se měl věnovat matematice a nikoli poezii. Bohužel, teď už je příliš pozdě, abych měnil zaměstnání. Poslouchej tedy, co jsem si řekl: pan Dixmer uvrhl svou ženu do záhuby. Pan Dixmer se přišel podívat, když ji soudili Pan Dixmer si neodepře potěšení, aby se přišel podívat, jak ji povezou na káře, zvláště když se spolu s ní povezeme na káře i my. Najdu si ho tedy v první řadě diváků, přitočím se k němu, řeknu mu dobrý den, milý pane Dixmere, a vrazím mu nůž do boku."

"Lorine," vydechla Genevieva.

"Uklidněte se, drahá přítelkyně, Prozřetelnost - teď už nemusím používat oficiálního názvosloví - se o něho postarala sama. Vyběhl jsem tedy ven a první, čeho jsem si všiml, bylo, že čumilové, kteří obyčejně stojí proti Paláci, se tentokrát nahrnuli až na samé nábřeží. Podívejme se, řekl jsem si, to se tam asi někdo topí, a pan Dixmer by tam mohl také být. Dívat se na člověka, který se topí, to lidem v dnešních dobách vždycky trochu ukrátí dlouhou chvíli. Přistoupím k zábradlí a vidím spoustu lidí, kteří si něco prohlížejí. Proderu se mezi ně . . . a víš, co to bylo, Maurici?"

"Byl to Dixmer," řekl Maurice temně.

"Byl. Jak jsi to mohl uhodnout? Ano, Dixmer, milý příteli, Dixmer si sám rozpáral břicho. Asi se ten bídák zabil, aby odpykal svou vinu."

"Myslíš?" zeptal se Maurice s ironickým úsměvem.

Genevieva si zakryla rukama tvář.

"Našli vedle něho zakrvácenou šavli. Ledaže by . . . někoho potkal."

Maurice neřekl nic, ale protože Genevieva si stále ještě držela obličej v dlaních, rozepjal kabát a beze slova ukázal Lorinovi zakrvácenou vestu a košili.

"Ach, to je něco jiného," usmál se Lorin.

A podal Mauriceovi ruku.

"A teď," naklonil se k Mauriceovi, "ti povím, jak jsem se sem vrátil. Řekl jsem jim, že patřím k Sansonovým pomocníkům. Neprohledali mě tedy a mám ten nůž, kdyby se ti gilotina příliš ošklivila."

Maurice uchopil. nůž.

"Ne, ne!" zavrtěl však hlavou, "příliš by trpěla."

A vrátil nůž Lorinovi.

"Máš pravdu," řekl Lorin, "sláva stroji pana Guillotina! Není nad stroj pana Guillotina! Jen tě to trochu poškrábe na krku, jak řekl pan Danton. A komu by nelahodilo, když ho trochu škrábou po krku?"

A odhodil nůž do skupiny odsouzenců.

Jeden z nich se ho okamžitě zmocnil a vrazil si ho do prsou.

V tom okamžiku Genevieva vykřikla. Sanson jí položil ruku na rameno.

56. Ať žije Simon

Maurice si uvědomil, že začíná poslední zápas. Láska může nadchnout duši k nevýslovnému hrdinství. Láska může vést člověka tak daleko, že si přeje zemřít. Ale neudusí v něm strach před bolestí. Bylo zřejmé, že Genevieva přijímá smrt trpělivěji a odevzdaněji od okamžiku, kdy tu byl Maurice. Ale odevzdanost neznamená, že zmizí bolest, opustit tento svět znamená nejenom pád do neznámé propasti, ale i utrpení, které tento pád provází.

Maurice přehlédl jediným pohledem všecko, co bylo k vidění.

Uprostřed síně ležela mrtvola, četník se k ní vrhl a vytrhl ubožákovi z prsou nůž, aby ho snad nepoužili ještě jiní.

Kolem nebohého se kupili lidé němí zoufalstvím, sotva si všimli té hrozné události. V poslední chvíli horečně dopisovali dopisy na rozloučenou nebo se tiskli k sobě. Někteří opakovali bez ustání, jak to dělají šílenci, milované jméno nebo smáčeli slzami podobiznu, prsten, kadeř vlasů. Konečně někteří chrlili zběsilé kletby na tyranii, málem už otřepané slovo, které pořád někdo proklíná, jednou ti, podruhé oni, někdy dokonce i sami tyrani.

Uprostřed všech těch ubožáků stál Sanson, na jeho tváři byla patrna tíha ani ne tak jeho čtyřiapadesáti let, jako spíše tohohle bědného zaměstnání. Sanson, laskavý utěšitel, pokud mu to jen dovolovala jeho truchlivá povinnost, jedněm radil, jiné smutně povzbuzoval, nacházel křesťanská slova útěchy jako odpověď na zoufalství i zpupnost.

"Občanko," řekl Genevievě, "budete si muset sundat šátek a podvázat nebo si nechat ustřihnout vlasy, prosím vás."

Genevieva se roztřásla.

"Odvahu, přítelkyně, odvahu," povzbuzoval ji něžně Lorin.

"Mohu té dámě podvázat vlasy sám?" otázal se Maurice.

"Ach ano!" vykřikla Genevieva, "prosím vás, pane Sansone!"

"Můžete," otočil kat hlavu.

Maurice si odvázal vázanku ještě vlahou teplem svého těla, Genevieva ji políbila a klekla si před Mauricem. Nastavila mu hlavu, krásnější v bolesti než kdykoli v šťastných časech.

Mauriceovi se tak třásly ruce, když konal tu smutnou práci, a v obličeji měl tolik bolesti, že Genevieva zvolala:
"Mám už zase odvahu, Maurici!"
Sanson se k ní otočil.
"Viďte, že mám odvahu, pane?" otázala se ho.
"Zajisté, občanko," odpověděl kat, "jste opravdu statečná."
Mezitím katův první pomocník odškrtával seznam odsouzenců, pořízený Fouquier-Tinvillem.
"Čtrnáct," řekl nakonec.
Sanson spočítal odsouzené.
"Patnáct," řekl, "počítáme-li do toho i mrtvého. Jak je to možné?"
Lorinovi a Genevievě bleskla hlavou stejná myšlenka.
"Vy říkáte, že je čtrnáct odsouzených a nás že je patnáct?" hlesla Genevieva.
"Ano, občan Fouquier-Tinville se patrně zmýlil."
"Ach, tys mi lhal," otočila se Genevieva k Mauriceovi, "tebe vůbec neodsoudili."
"Proč čekat na zítřek, když ty umíráš dnes," odpověděl jí Maurice.
"Miláčku," usmála se Genevieva, "dodáváš mi odvahu. Teď vidím, že umřít je snadné."
"Lorine," řekl Maurice, "ještě je čas . . . Nikdo tě tady nezná . . . Řekni, že ses přišel se mnou rozloučit. Řekni, že tě tu zavřeli omylem. Zavolej četníka, který tě viděl, když jsi odcházel . .. Já jdu právem na smrt, já mám proč zemřít. Ale ty, příteli, prosíme tě snažně, nám udělej tu radost a žij, abys uchoval naši památku. Ještě je čas, Lorine, proboha!"
Genevieva sepjala prosebně ruce.
Lorin je uchopil a políbil.
"Řekl jsem ne a při tom zůstane," odpověděl pevně.
"Nemluvte už o tom, prosím vás, nebo si budu myslet, že se za mě stydíte."
"Čtrnáct," opakoval Sanson, "a je jich tu patnáct."
Pak hlasitě vyzval:
"Je tu někdo, kdo sem nepatří? Může někdo z vás dokázat, že se sem dostal omylem?"
Snad se na tuto výzvu několik úst pootevřelo, ale hned se zase zavřelo. Ti, kdo by byli lhali, styděli se lhát. Ten, kdo by byl nelhal, mlčel úmyslně. V síni se rozhostilo na chvíli ticho, katovi pomocníci pokračovali ve své smutné práci.
"Občané, jsme hotovi . . . " ozval se temný a slavnostní hlas starého Sansona.
Odpovědělo několik vzlyků a zasténání.
"Připraveni," ozval se vesele Lorin.
"Zemřít za vlast,
toť nejkrásnější slast.
Snad, když člověk umírá pro vlast. Ale mně se už opravdu začíná zdát, že umíráme jen pro potěšení čumilů. Věř mi, Maurici, souhlasím s tebou, začínám už mít té republiky taky až po krk. Ostatně mě za chvíli připraví o všechno, co mám nad krkem."
"Stráž!" zvolal u dveří komisař.
Do síně vešli četníci a uzavřeli východy, postavili se tak mezi život a odsouzence, jako by jim chtěli uzavřít cestu do života.
Začali vyvolávat.
Maurice, jenž byl přítomen přelíčení s odsouzencem, který se zabil Lorinovým nožem, se ohlásil, když vyvolávali jméno zabitého. Tak se objevilo, že onen přespočetný je člověk, který spáchal sebevraždu.
Vynesli ho ze síně. Ale kdyby byli zjistili, kdo to ve skutečnosti je, a poznali v něm odsouzence, byl by gilotinován s ostatními, třebas byl mrtev.
Ostatní zahnali k východu.
Jak vycházeli ze dveří, poutali jim ruce na zádech.
Po deset minut si ubožáci nevyměnili mezi sebou jediné slovo.
Ozývaly se jenom hlasy katů, kteří konali svou práci.
Maurice, Genevieva a Lorin se tiskli k sobě, aby je od sebe neodtrhli. Pak byli odsouzenci vyvedeni z Conciergerie na dvůr.
Tam začínalo divadlo hrůzy.
Při pohledu na káry přepadla některé odsouzence taková slabost, že dozorci je museli podpírat.
Za branou, ještě zavřenou, se ozývaly zmatené hlasy a podle hluku, který zaléhal až do Conciergerie, bylo lze tušit, že diváků je mnoho.
Genevieva vstoupila na káru dosti statečně. Maurice se ji snažil podpírat loktem, pak vyskočil rychle za ní.
Lorin nepospíchal. Vybral si místo a usedl po Mauriceově levici.
Brána se otevřela. V prvních řadách diváků stál Simon.
Oba přátelé ho poznali. Také on je hned zahlédl. Vystoupil na patník, kolem něhož měly káry projet. Byly tři.
První kára se rozjela, byla to ta, v níž seděli naši tři přátelé.
"Na zdraví, krásný granátníku!" zavolal Simon na Lorina. "Snad nejdeš zkusit můj knejp?"
"To víš, že jdu," odpověděl vesele Lorin, "a budu hledět, abych ho moc neztupil, aby zbyl ještě na tebe!"
Pohnuly se i druhé dvě káry. Hrozná bouře výkřiků, nadšení, nářku a proklínání se rozpoutala kolem odsouzených.
"Odvahu, Genevievo, odvahu," šeptal Maurice.
"Ach," odpověděla mladá žena, "nelituji života, když umírám s tebou. Lituji, že nemám volné ruce, abych ti mohla stisknout ruku."

"Lorine," řekl Maurice, "sáhni mi do kapsy, najdeš tam kapesní nůž."

"A hrome," zajásal Lorin, "to jsem rád. Pokořovalo by mě, kdybych šel na smrt svázaný jako tele."

Maurice se sehnul tak, aby měl kapsu ve výši Lorinových rukou. Lorin spoutanýma rukama vytáhl kapesní nůž. Společnými silami jej oba otevřeli. Pak jej vzal Maurice do zubů a přeřízl provazy, jimiž byl spoután Lorin.

Lorin, zbavený pout, prokázal stejnou službu Mauriceovi.

"Pospěš si," pobízel ho Maurice, "Genevieva omdlévá."

Genevieva opravdu zavírala oči a hlava jí klesala na prsa.

"Genevievo," naléhal Maurice, "Genevievo, otevři oči, má milá, už jen několik minut se můžeme vidět na tomto světě."

A přeřízl také Genevievina pouta.

Ihned otevřela oči, ovinula Mauriceovi ruku kolem krku, druhou rukou uchopila ruku Lorinovu, všichni tři se postavili na káře, kde jim u nohou seděly druhé dvě strnulé oběti, a vyslali vděčný pohled k nebi, jež jim milostivě dovolilo, aby se v poslední chvíli mohli o sebe opřít.

Dav, jenž jim spílal, dokud seděli, umlkl, když je viděl stát.

Blížili se k popravišti.

Maurice a Lorin je viděli, Genevieva nikoli, ta měla oči jen pro svého milence.

Kára se zastavila.

"Miluji tě," pošeptal Maurice Genevievě, "miluji tě."

"Žena první, žena první!" ozvaly se hlasité výkřiky.

"Děkuji vám, lidé," prohodil Maurice, "kdo by ještě mohl říci, že jste krutí?"

Vzal Genevievu do náručí, naposled ji políbil a odevzdal ji do náruče Sansonovy.

"Odvahu," volal Lorin, "odvahu!"

"Mám dost odvahy," odpověděla Genevieva, "mám dost odvahy!"

"Miluji tě," volal Maurice, "miluji tě!"

Už to nebyly oběti, které vraždili, byli to přátelé, kteří šli na smrt jako na slavnost.

"Sbohem," zavolala Genevieva na Lorina.

"Na shledanou!" odpověděl Lorin.

Genevieva zmizela pod osudnou houpačkou.

"Teď ty," řekl Lorin.

"Ne, jdi ty," odpověděl Maurice.

"Slyš, volá tě!"

Vskutku, ve vzduchu se ještě chvěl Genevievin poslední výkřik.

Davu se zmocnilo velké pohnutí. Překrásná hlava padla.

Maurice vyskočil na popraviště.

"Tak je to správné a logické," volal Lorin. "Slyšíš mě, Maurici?"

"Slyším!"

"Milovala tě, zabili ji první. Ty nejsi odsouzen, zemřeš druhý. Já jsem se ničeho nedopustil, a protože jsem tedy největší zločinec z vás tří, půjdu poslední.

Tak jasné všecko hnedka ti je,
když logiky se použije.

Občane Sansone, slíbil jsem ti čtyřverší. Ale doufám, že se spokojíš s dvouveršímem!"

"Miloval jsem tě," šeptal Maurice, "milov . . . "

Nůž uťal polovinu slova.

"Teď jsem na řadě já!" vykřikl Lorin a vyskočil na popraviště, "a pospěšte si, nějak se mi točí hlava . . . To asi proto, že o ni přijdu . . . Občane Sansone, okradl jsem tě o dva verše, ale místo nich ti nabízím životní moudrost!"

Samson ho poutal.

"Každý, kdo vstupuje na popraviště," volal Lorin, "má pronést nějaký projev. Kdysi se volalo Ať žije král!, ale už nemáme krále. Potom se volalo Ať žije svoboda!, ale už nemáme svobodu. Já volám Ať žije švec Simon, pravý hrdina této velké doby!"

A hlava mladého muže padla vedle hlavy Mauriceovy a Genevieviny.